

1 Úvod

Na základe výsledkov konkurzu na riešiteľa ÚPN VÚC okresov Galanta, Dunajská Streda a Trnava, bolo Okresným úradom životného prostredia okresu Galanta u AUREX-u objednané jeho spracovanie. Zmluva o dielo č.350/95 na spracovanie územného plánu bola podpísaná dňa 28.11.1995.

V I. etape, ktorá sa uskutočnila v roku 1995-6, sa vypracovali Prieskumy a rozborý ÚPN VÚC. Okres Trnava bol na úrovni veľkého územného celku už čiastočne rozpracovaný. V máji 1992 sa skončilo vypracovanie ÚPN VÚC regiónu Trnava, I. etapa - Územná analýza, ktorá predstavovala prieskumy a rozborý. Po odovzdaní tejto etapy sa v ďalšom riešení nepokračovalo. Preto pre okres Trnava vzhľadom na predchádzajúcu analýzu, obstarávateľ OÚŽP Galanta objednal vypracovanie doplnenia a aktualizácie prieskumov a rozborov.

Celý región bol však spracovaný ako jeden celok, s jednotným spracovaním všetkých troch okresov. Obvod Šamorín z okresu Dunajská Streda a obvod Sládkovičovo z okresu Galanta sa riešili v rámci Bratislavského regiónu (Aurex). Obidva obvody boli zahrnuté do riešenia predmetného regiónu Galanta - Dunajská Streda - Trnava s tým, že údaje sú zaktualizované a obvody boli riešené vo vzťahu k celému územiu regiónu, ako jeho záujmové územie. V roku 1996 bola spracovaná „Urbanistická štúdia ÚPN VÚC regiónu Galanta - Dunajská Streda - Trnava“ v dvoch variantoch. Na základe výsledkov prerokovania boli spracované "Územné a hospodárske zásady pre riešenie Územného plánu veľkého územného celku regiónu Galanta - Dunajská Streda - Trnava", ktoré boli predložené a schválené vládou Slovenskej republiky.

Územný plán veľkého územného celku okresu Senica bol objednaný Okresným úradom životného prostredia Senica na základe uznesenia vlády SR č. 287/1995 z 2. mája 1995, ktorým vláda schválila Program predkladania územných plánov jednotlivých regiónov Slovenskej republiky vrátane postupnosti obstarania, spracovania a predkladania na schvaľovanie územných plánov jednotlivých regiónov SR.

Okresný úrad životného prostredia Senica na základe Pokynu MZ SR č. 326/95 zo dňa 17.7.95 vypísal podľa §7 ods. zákona NR SR č. 263/1993 o verejnom obstarávaní užšiu súťaž pre spracovanie aktualizácie územných a hospodárskych zásad ako zadávacieho dokumentu pre spracovanie územného plánu veľkého územného celku okresu Senica a spracovanie konceptu a návrhu VÚC okresu Senica. Hodnotiaca komisia vybrala pre spracovanie ÚPN VÚC projektovú organizáciu Aurex, s.r.o., Bratislava. Koncept návrhu VÚC okresu Senica bol spracovaný v roku 1996.

V roku 1997 vláda SR svojim uznesením z 1. apríla č. 232 uložila ministrovi životného prostredia "prepracovať územné plány veľkých územných celkov tak, aby boli v súlade s novým územnosprávnym členením Slovenskej republiky". Na základe tohto uznesenia sa pristúpilo k tomu, že doterajšie práce na ÚPN VÚC regiónu Galanta - Dunajská Streda - Trnava, ktorý bol vymedzený bývalými okresmi Galanta - Dunajská Streda - Trnava a Senica sa zlúčili, prepracovali a upravili podľa nového územno-správneho usporiadania. Súčasné územné vymedzenie pre územný plán veľkého územného celku je totožné s územným vymedzením terajšieho Trnavského kraja a to územia okresov Skalica, Senica, Piešťany, Hlohovec, Trnava, Galanta a Dunajská Streda.

Aurex, s.r.o., spracoval všetky doterajšie etapy ÚPN VÚC regiónu Galanta - Dunajská Streda - Trnava a ÚPN VÚC Senica. Na základe toho zadal objednávateľ vypracovanie Návrhu ÚPN VÚC Trnavského kraja ateliéru Aurex, s.r.o.,

1.1 Dôvody pre obstaranie územného plánu veľkého územného celku a hlavné ciele riešenia

Dôvody pre vypracovanie územného plánu veľkého územného celku Trnavského kraja vychádzajú predovšetkým z potreby zohľadniť dopad významných socio - ekonomických a politických zmien, ktoré zasiahli riešený región, ako aj potreby zohľadniť v riešení územia Koncepcie starostlivosti o životné prostredie okresov a Národný a Krajský environmentálny akčný program (NEAP a KEAP). Spolu s tým poukázať aj na potreby a možné rozvojové impulzy a definovať potenciál a limity rozvoja územia, vychádzajúc z prírodno-krajinárskych podmienok, štruktúry osídlenia a predpokladov demografického vývoja. Územie regiónu sa nachádza v exponovanej polohe marginálnej zóny Bratislavy. V území regiónu sa nachádza viacero významných ťažísk osídlenia, ale aj významných území ochrany prírody a ochrany vodných zdrojov. Územím prechádzajú významné dopravné tepny a koridory technickej infraštruktúry celoštátneho a medzinárodného významu.

Z týchto dôvodov, ako aj z dôvodov navrhnúť riešenie vzájomného previazania kraja so susediacimi krajinami, prijala vláda SR uznesenie, ktorým uložila vypracovať ÚPN VÚC Trnavského kraja v jeho nových hraniciach.

Hlavné úlohy riešenia územného plánu:

- navrhnuť vyvážený rozvoj regiónu po stránke socio-demografickej, urbanistickej, ekonomickej, kultúrno - spoločenskej a územno-technickej zosúladený s požiadavkami environmentálnymi a ekologickými,
- definovať podmienky plnohodnotného zapojenia regiónu do vyšších nadregionálnych sústav, t. z. do celoslovenskej a medzinárodnej na úrovni stredo-až celoeurópskej pri zhodnotení väzieb na Slovensko aj zahraničie,
- navrhnuť rozvoj regiónu na základe rovnocenného zohľadnenia väzieb vnútroregionálnych, aj väzieb navonok,
- zdôrazniť špecifiká regiónu vyplývajúce najmä z prírodných daností, polohy na hranici dvoch štátov a dvoch etníc,
- riešiť systém rozloženia osídlenia regiónu v centrách nadregionálneho, regionálneho a subregionálneho významu a v ostatných obciach regiónu,
- usmerňovať sídelný rozvoj v súlade s územno-technickými a environmentálno-ekologickými požiadavkami vyjadrenými v Koncepcii štátnej environmentálnej politiky okresov,
- zapojiť jednotlivé odvetvové riešenia regionálneho rozvoja (rekreačno-turistická koncepcia, koncepcia sociálnej infraštruktúry, koncepcia rozvoja technickej infraštruktúry, podľa jej jednotlivých druhov) do celkového riešenia,
- uplatniť pri riešení princípy ochrany a tvorby krajiny a životného prostredia, ako aj zachovania a rozvíjania kultúrneho dedičstva a trvalo udržateľného života,
- riešiť problematiku ďalšieho rozvoja sídelnej siete z hľadiska nových požiadaviek na využitie poľnohospodárskej krajiny,
- zhodnotiť význam vidieckeho osídlenia a navrhnúť spôsob jeho efektívneho zapojenia do sídelného systému,
- riešiť systém rekreácie a turizmu najmä vzhľadom na kultúrny a vidiecky turizmus, ako aj špecifické aktivity regiónu (liečebné využitie prírodných liečivých zdrojov a rekreačné využitie termálnych vôd) s ohľadom na nové ekonomické a spoločenské podmienky rekreačných činností,
- zohľadniť vzájomné súvislosti a dopady pripravovaných investícií do dopravnej infraštruktúry celoeurópskeho a celoslovenského významu,
- zohľadniť zásady stanovené v Národnom a Krajskom environmentálnom akčnom programe (NEAP a KEAP),
- zohľadniť environmentálne záujmy pri návrhu územného rozvoja regiónu,

- zohľadniť záujmy ochrany prírody a prírodných zdrojov pri návrhu územného rozvoja regiónu, v koordinácii so susednými územiami,
- zohľadniť environmentálne záujmy pri návrhu územného rozvoja regiónu, a to vrátane mimookresných zdrojov potenciálneho ohrozenia kvality životného prostredia,
- pripraviť podmienky rozvoja pre dlhodobý výhľad.

Do návrhu sú premietnuté aj tie ciele štátnej environmentálnej politiky, ktoré sú relevantné pre úroveň riešenia územného plánu veľkého územného celku (ÚPN VÚC):

- *ochrana ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami a globálna environmentálna bezpečnosť;*
- *zabezpečenie dostatku pitnej vody a zníženie znečistenia ostatných vôd pod prípustnú mieru;*
- *ochrana pôdy pred degradáciou a zabezpečenie nezávadnosti potravín a ostatných výrobkov;*
- *minimalizácia vzniku a optimalizácia využívania a zneškodňovania odpadov;*
- *zachovanie biologickej rozmanitosti, ochrana a racionálne využívania prírodných zdrojov a optimalizácia priestorovej štruktúry a využívania krajiny.*

Tieto sa podrobnejšie premietajú do kritérií:

- *zníženie negatívneho dopadu znečisteného a poškodeného životného prostredia na dĺžku života a zdravie obyvateľstva;*
- *zabránenie ďalšieho vzniku neželaných zmien ekosystémov;*
- *zamedzenie rastu environmentálnej zadlženosti a zabezpečenie jej znížovania;*
- *zvýšenie podielu zainteresovanosti podnikateľských subjektov, ktorí sú znečisťovateľmi životného prostredia na zlepšovaní jeho stavu,;*
- *utváranie podmienok pre transformáciu hospodárstva z vysoko energeticky a surovinovo náročnej štruktúry na štruktúru s úsporným a racionálnejším využívaním energie a surovín;*
- *širšie uplatnenie energie z netradičných zdrojov (slnečnej, veternej, geotermálnej), s cieľom racionálneho využívania prírodných neobnoviteľných zdrojov.*

Základným cieľom spracovania územného plánu veľkého územného celku je príprava nástroja pre optimalizáciu využívania územia, pri rešpektovaní tvorby lokálnych subsystémov sídiel a jednotlivých územných častí, v súlade s únosnosťou územia a princípmi trvalo udržateľného života.

S cieľom vytvoriť podmienky pre priestorovú integráciu do európskych štruktúr predstavuje na regionálnej úrovni priame a špecifikovanie Koncepcie územného rozvoja Slovenska tieto úlohy :

- *vytváranie vyrovnaného polycentrického sídelného systému, ktorý vychádza z maximálneho využitia predností územia SR (geografických, historických, demografických a pod.) a racionálneho zapojenia do európskeho priestoru a jeho rozvojových koncepcií,*
- *podpora prepájania sídelných systémov prihraničných oblastí navzájom orientovaných na medzihraničnú sídelnú del'bu práce,*
- *zosúladovanie výstavby hierarchických sietí v celonárodnej dimenzii, s ohľadom na zlepšovanie dostupnosti jednotlivých častí Európy,*
- *zabezpečovanie postupnej výstavby nadnárodných prepojení, v súlade s medzinárodnými koncepciami územného rozvoja a transeurópskych infraštruktúrnych sietí (dopravných, energetických, telekomunikačných),*
- *posilňovanie rozvoja regionálnych centier, s cieľom vytvárania protiváhy, resp. partnerstva voči aglomeráciám európskeho významu.*

Poloha regiónu určuje potrebu riešenia širších medzinárodných súvislostí, čím pre región nastávajú aj nové podmienky chápania územia a prostredia.

Novú rozvojovú dimenziu tomuto priestoru dáva politická deklarácia o pripojení Slovenska na európske hospodárske, politické a iné štruktúry, čím sa územie Slovenska, a teda aj regiónu, svojimi polohovými podmienkami stane rovnocenne prístupným hospodárskym prostredím spoločného európskeho priestoru, čo zásadne ovplyvní jeho charakter a význam. Táto skutočnosť si vyžiada zvýšenú pozornosť územnoplánovaciemu procesu, ako nástroja pre reguláciu efektívneho a racionálneho spôsobu využitia územia.

ÚPN VÚC je spracovaný v súlade s medzinárodnými dohodami a záväzkami, ktoré Slovenská republika preberá na seba s cieľom integrovať sa do európskych štruktúr. Ide predovšetkým o:

- *dohovory a dohody, v ktorých je zakotvené rešpektovanie zásad trvalo udržateľného života,*
- *asociačnú dohodu s Európskou úniou,*
- *zmluvy so štátmi bezprostredne susediacimi s územím regiónu,*
- *medzištátne, prípadne medziregionálne zmluvy o spolupráci v oblasti územného rozvoja dotýkajúce sa územia Slovenska.*

1.1.1 Metodika spracovania

Metodický prístup k riešeniu ÚPD VÚC Trnavského kraja vychádza z metodického usmernenia - Návrh územného plánu veľkého územného celku odporúčaného Ministerstvom životného prostredia SR. Pri návrhu metodiky vypracovania ÚPD VÚC Trnavského kraja sme vychádzali aj z vlastných praktických skúseností a postupov, ktoré používame pri riešení podobných úloh.

1.2 Základné východiskové podklady

Hlavnými podkladmi boli materiály z predchádzajúcej etapy riešenia a to:

- Podklady pre riešenie územného rozvoja Trnavského kraja,
- Stanoviská a vyhodnotenie pripomienok k podkladom pre riešenie Trnavského kraja,
- Územné a hospodárske zásady pre riešenie ÚPN VÚC Bratislavského regiónu (ÚHZ),
- Vyhodnotenie pripomienok z prerokovania návrhu ÚHZ VÚC okresov Galanta - Dunajská Streda – Trnava , ÚHZ VÚC okresu Senica, Urbanistickej štúdie VÚC okresov Galanta - Dunajská Streda – Trnava a Konceptu návrhu ÚPN VÚC Senica,
- Regionálne územné systémy ekologickej stability jednotlivých bývalých okresov, ktoré sa týkajú Trnavského kraja,
- Štátna environmentálna politika a jej rozpracovanie do jednotlivých okresov,
- Programy odpadového hospodárstva kraja a okresov,
- Konceptia územného rozvoja Slovenska a pod.

Ďalej to boli rôzne odvetvové koncepcie, podklady a materiály odborných inštitúcií, územné plány jednotlivých sídiel, ktoré sú uvedené v prílohe. Cenné boli aj osobné stretnutia s predstaviteľmi štátnej správy a obecných samospráv. Možno konštatovať, že materiálov o predmetnom kraji je veľké množstvo, avšak často ide o materiály úzkeho profesijného a záujmového zamerania, čo sťažovalo ich použitie pri spracovaní návrhu územného plánu veľkého územného celku.

Zhodnotenie výsledkov prerokovaní

Pripomienky z medzirezortných prerokovaní, ako aj pripomienky vznesené pri prerokúvaní ÚHZ, Urbanistickej štúdie a Konceptu návrhu, boli vyhodnotené a zapracované do ich znenia. Pripomienky boli pri riešení návrhu ÚPN VÚC Trnavského kraja akceptované a vzaté do úvahy.

2 Návrh riešenia územného plánu

2.1 Stručná charakteristika riešeného územia

Hraničným tokom s Českom a Rakúskom je rieka Morava. Západnú a severozápadnú časť kraja zaberá Záhorská nížina, ktorá sa delí na dva krajinné celky – Borská nížina a Chvojnická pahorkatina. Chvojnická pahorkatina na severovýchode hraničí s Bielymi Karpatmi, na východe s Myjavskou pahorkatinou, na juhu a západe s Borskou nížinou. Strednú a južnú časť Trnavského kraja zaberá Podunajská nížina ku ktorej patria dva krajinné celky – Podunajská rovina a Podunajská pahorkatina. Podunajská pahorkatina sa na území kraja delí na Trnavskú pahorkatinu, Nitriansku pahorkatinu a medzi nimi sa rozprestierajúca Dolnovážsku nivu. Záhorská nížina a Podunajská nížina sú oddelené pohorím Malé Karpaty. V severovýchodnej časti zasahuje do územia Trnavského kraja výbežok Považského Inovca. Na juhu je hraničnou riekou s Maďarskou republikou rieka Dunaj.

Výmera kraja je	4148 km²
Počet obyvateľov (k 31.12.1996)	548.898
Hustota obyvateľov/km² je	132,3
Skalica	131
Senica	89
Piešťany	168
Trnava	170
Hlohovec	171
Galanta	147
Dunajská Streda	103
Celkový počet sídiel je 249, z toho 15 miest.	

2.2 Vymedzenie riešeného územia

Riešené územie Trnavského kraja pozostáva z okresov: Skalica, Senica, Piešťany, Hlohovec, Trnava, Galanta, Dunajská Streda.

Sídla riešeného územia:

- *sídla v okrese Skalica:*
  - mestá - Skalica, Gbely, Holíč
  - obce - Brodské, Dubovce, Chropov, Kátov, Kopčany, Koválovec, Letničie, Lopašov, Mokrá Háj, Oreské, Petrova Ves, Popudinské Močidlany, Prietržka, Radimov, Radošovce, Trnovec, Unín, Vrádište.
- *sídla v okrese Senica:*
  - mestá - Senica
  - obce – Bílkove Humence, Borský Mikuláš, Borský Svätý Jur, Cerová, Čáry, Častkov, Dojč, Hlboké, Hradište pod Vrátnom, Jablonica, Koválov, Kuklov, Kúty, Lakšárska Nová Ves, Moravský Svätý Ján, Osuské, Plavecký Peter, Podbranč, Prietrž, Prievaly, Rohov, Rovensko, Rybky, Sekule, Smolinské, Smrdáky, Sobotište, Šajdíkové Humence, Šaštín – Stráže, Štefanov.
- *sídla v okrese Piešťany:*
  - mestá - Piešťany, Vrbové
  - obce - Banka, Bašovce, Borovce, Dolný Lopašov, Drahovce, Dubovany, Ducové, Hubina, Chtelnica, Kočín-Lančár, Krakovany, Moravany nad Váhom, Nižná, Ostrov, Pečeňady, Prašník, Rakovice, Ratnovce, Sokolovce, Šípkové, Šterusy, Trebatice, Veľké Kostoľany, Veľké Orvište, Veselé.
- *sídla v okrese Trnava:*
  - mestá - Trnava
  - obce - Biely Kostol, Bíňovce, Bohdanovce nad Trnavou, Boleráz, Borová, Brestovany, Bučany, Buková, Cífer, Dechtice, Dlhá, Dobrá Voda, Dolná Krupá,

Dolné Dubové, Dolné Lovčice, Dolné Orešany, Horná Krupá, Horné Dubové, Horné Orešany, Hrnčiarovce nad Parnou, Jaslovské Bohunice, Kátlovce, Košolná, Križovany nad Dudváhom, Lošonec, Majcichov, Malženice, Naháč, Opoj, Pavlice, Radošovce, Ružindol, Slovenská Nová Ves, Smolenice, Suchá nad Parnou, Šelpice, Špačince, Šúrovce, Trstín, Vičkovce, Voderady, Zavar, Zeleneč, Zvončín.

- *sídla v okrese Hlohovec:*

- mestá - Hlohovec, Leopoldov

- obce - Bojničky, Červeník, Dolné Otrokovce, Dolné Trhovište, Dolné Zelenice, Dvorníky, Horné Otrokovce, Horné Trhovište, Horné Zelenice, Jalšové, Kľačany, Koplotovce, Madunice, Merašice, Pastuchov, Ratkovce, Sasinkovo, Siladice, Tekoldany, Tepličky, Trakovice, Žilkovce.

- *sídla v okrese Galanta:*

- mestá - Galanta, Sered', Sládkovičovo,

- obce - Abrahám, Čierna Voda, Čierny Brod, Dolná Streda, Dolné Saliby, Dolný Chotár, Gáň, Horné Saliby, Hoste, Jánovce, Jelka, Kajal, Košúty, Kráľov Brod, Matúškovo, Mostová, Pata, Pusté Sady, Pusté Úľany, Šalgočka, Šintava, Šoporňa, Tomášikovo, Topoľnica, Trstice, Váhovce, Veľká Mača, Veľké Úľany, Veľký Grob, Vinohrady nad Váhom, Vozokany, Zemianske Sady.

- *sídla v okrese Dunajská Streda*

- mestá - Dunajská Streda, Šamorín, Veľký Meder,

- obce - Báč, Baka, Baloň, Bellova Ves, Blahová, Blatná na Ostrove, Bodíky, Boheľov, Čakany, Čenkovce, Čiližská Radvaň, Dobrohošť, Dolný Bar, Dolný Štál, Dunajský Klátov, Gabčíkovo, Holice, Horná Potôň, Horné Mýto, Horný Bar, Hviezdoslavov, Hubice, Jahodná, Janíky, Jurová, Kľúčovec, Kostolné Kračany, Kráľovičove Kračany, Kútniky, Kyselica, Kvetoslavov, Lehnice, Lúč na Ostrove, Macov, Mad, Malé Dvorníky, Medveďov, Michal na Ostrove, Mierovo, Nový Život, Nárad, Ohrady, Okoč, Oľdza, Orechová Potôň, Padáň, Pataš, Povoda, Rohovce, Sap, Štvrtok na Ostrove, Topoľníky, Trhová Hradská, Trnávka, Trstená na Ostrove, Veľká Paka, Veľké Blahovo, Veľké Dvorníky, Vieska, Vojka nad Dunajom, Vrakúň, Vydrany, Zlaté Klasy.

2.3 Základná urbanistická koncepcia

2.3.1 Popis a zdôvodnenie koncepcie

Hlavné zásady pre tvorbu koncepcie schválené v ÚHZ ÚPN VÚC

1. *v územnom rozvoji regiónu vychádzať naďalej z Koncepcie územného rozvoja Slovenska,*
2. *rozvíjať ťažisko osídlenia celoštátneho významu s dvojpolovými centrami Bratislavou a Trnavou, ktoré má jadro na území Bratislavského regiónu, ale ktorého východná časť - s centrom v Trnave a pridruženými centrami – Senicou, Hlohovcom, Galantou a Dunajskou Stredou, je súčasne časťou veľkej stredoeurópskej podunajskej sídelnej aglomerácie Viedeň - Bratislava,*
3. *sledovať predmetný región ako územie, cez ktoré je prepojené hlavné mesto Slovenska Bratislava a časť stredozápadnej Európy s centrom vo Viedni, na ostatné územie Slovenska,*
4. *sledovať región ako významné tranzitné územie, ktorým prechádzajú medzinárodné trasy:*
  - *v smere západu - východom:*
Viedeň - Bratislava - Trnava - Piešťany - Považie - Poľsko - Ukrajina
Trnava - Nitra - Pohronie
Bratislava – Komárno
  - *v smere severo - južnom:*
Poľsko - Považie - Trnava,
Morava - Trnava - Maďarsko
Tieto trasy sú zdôraznené významnými sídelnými pásmi.
5. *rozvíjať významné rozvojové sídelné väzby, a to hlavný sídelný pás Slovenska v smere Bratislava - Trnava - Piešťany - Považie, Trnava - Sered' - Nitra, Trnava - Senica - Hodonín, Trnava - Galanta - Šaľa - Nové Zámky, Bratislava - Dunajská Streda - Komárno,*
6. *podporiť prepojenie v severojužnom smere v osi Trnava - Sered' - Galanta - Dunajská Streda - Gabčíkovo (Veľký Meder) na Győr,*
7. *z nadregionálneho hľadiska sledovať rozvoj území s celoštátnymi a medzinárodnými funkciami a ich vplyv na sídelný rozvoj - centrum regiónu Trnava, prírodné liečebné kúpele Piešťany, vodné dielo Gabčíkovo.*

2.3.1.1 Medzinárodné súvislosti

Územie regiónu hraničí s Českou republikou, Rakúskom a Maďarskom. Kraj leží takmer v geografickom strede Európy. Jeho význam je predurčený geografickými danosťami. Morfológia terénu predurčila trasy ciest stredoeurópskeho významu v smere južno-severnom a západu-východom, ako aj úsek toku európskej veľrieky Dunaja v južnej časti kraja.

Územie kraja je predznamenané polohou v Strednej Európe a to predovšetkým vo väzbe na medzinárodnú rieku Dunaj a vodnú cestu Dunaj v spojení s kanálom Rýn - Mohan – Dunaj. Takisto je významná poloha kraja k hlavnému mestu SR Bratislave, cez ktoré sa kraj prepája na časť Strednej Európy cez Rakúsko. Územím kraja prechádzajú dôležité tranzitné trasy - diaľnice D2 a D61, v budúcnosti funkciou medzinárodného severo-južného prepojenia Balt - Budapešť cez Považie (úsek Piešťany - Bratislava).

Krajom prechádzajú okrem jestvujúcich aj navrhované dopravné koridory železničné a cestné celoslovenského až európskeho významu a koridory nadradenej technickej infraštruktúry európskeho (ropovod, produktovod, tranzitný plynovod,

medzinárodný plynovod) a slovenského významu (VVTL plynovody, elektrické vedenia 400 kV).

Využitie daností západného Slovenska bude závisieť hlavne od celoštátnej politiky územného, hospodárskeho a spoločenského rozvoja. Bez ohľadu na mieru vplyvu týchto celoštátnych politík možno však konštatovať, že Trnavský kraj v rámci západoslovenskej makrosídelnej štruktúry bude významne dotknutý vývojom hospodárskych a regionálnych politík v susedných štátoch, ako aj vývojom týchto politík v celoeurópskych súvislostiach. Polohové potenciály územia regiónu celoeurópskeho významu nadobúdajú v súčasnosti čoraz väčšiu dôležitosť a stále viac ovplyvňujú jeho rozvoj.

Pre zapojenie tohto priestoru do sídelných štruktúr celoeurópskeho významu je potrebné podporovať jeho rozvoj adekvátnymi hospodárskymi a obslužnými aktivitami. Technickú a dopravnú infraštruktúru rozvíjať tak, aby bolo možné ju napojiť na nadradené celoeurópske systémy.

Územie Trnavského kraja je poznamenané polohou vo vzťahu k Bratislavskému regiónu, ako aj polohou v Strednej Európe, a to predovšetkým vo väzbe na medzinárodnú rieku Dunaj a na ňu nadväzujúci región s vysokým potenciálom rozvoja Bratislava – Viedeň – Győr. Celoeurópske polohové potenciály tohto územia nadobúdajú v súčasnosti stále väčší význam a preto budú viac ovplyvňovať aj jeho rozvoj.

Veľmi významnou danosťou celoeurópskeho významu pre sledovaný región je vodná cesta Dunaj, ktorá v spojení s kanálom Rýn - Mohan - Dunaj je Európskou úniou akceptovaná aj ako významná sídelnotvorná os, predovšetkým v smere na transformujúce sa krajiny.

Sídelnú štruktúru regiónu navrhujeme budovať tak, aby sa v súlade s medzinárodnými konvenciami mohla postupne zapájať do celoeurópskeho sídelného systému, s cieľom bezkolízneho zapojenia sa do európskych hospodárskych štruktúr.

Pre dosiahnutie týchto cieľov sme v riešení ÚPN VÚC vychádzali z nasledovných princípov objektívne pôsobiacich síl, ktorými sú:

všeobecne pôsobiace sily, ako:

- *rastúca geografická a pracovisková mobilita vnútorného trhu (ide predovšetkým o rozvoj stanovišť pracovných príležitostí, medzinárodnú mobilitu investícií a mobilitu obyvateľstva),*
- *vplyv transeurópskych sietí*
- *želaný vplyv zohľadnenia súvislostí na životné prostredie (ide predovšetkým o hospodárenie s prírodným prostredím a o ochranu zásob pitnej vody).*

obmedzene pôsobiace sily, ako je vlastný rozvoj:

- *vidieckeho priestoru,*
- *ťažísk územia,*
- *medzihraničných priestorových súvislostí.*

2.3.1.2 Celoslovenské súvislosti

Cieľom riešenia je zosúladiť koncepciu územného rozvoja regiónu aj vo vzťahu k ostatným regionálnym celkom na Slovensku tak, aby v súlade s celoslovenskými koncepciami podporovala komplexný rozvoj sídelného systému Slovenska.

Nezanedbateľnou výhodou okresu je jeho územná spätosť s Bratislavským regiónom a jeho centrom Bratislavou, komplexným centrom celoštátneho a medzinárodného významu.

Celoslovenské súvislosti riešenia ÚPN VÚC Trnavského kraja vychádzajú z Koncepcie územného rozvoja Slovenska - územnotechnického podkladu - I. návrh a Zásad pre realizáciu územného rozvoja Slovenska, ktoré boli schválené vládou Slovenskej republiky uznesením z 8. novembra 1994 číslo 1124, ako aj

rozpracovanej koncepcie územného rozvoja Slovenska - II. návrh z roku 1997. Súvislosti na tieto materiály sú uvedené v nasledovných kapitolách.

2.3.1.3 Vzťah k okolitým regiónom

Trnavský kraj susedí s kraji Bratislavským, Trenčianskym a Nitrianskym. Z celokrajského hľadiska sú hlavné väzby na okresy Pezinok, Senec, Šaľa, Nové Mesto nad Váhom. Z hľadiska jednotlivých častí kraja sa výraznejšie uplatňujú ešte väzby na Záhorí na okresy Malacky a Myjava, na Považí na okres Nitra, na Žitnom ostrove na okres Komárno. Pomerne slabší je vzťah na okres Topoľčany. Z cezhraničných vzťahov je výraznejšia väzba u ČR na okresy Břeclav a Hodonín, u Maďarska na Győr, menej na Rakúsko.

Intenzite širších sídelných vzťahov napomáhajú aj významné cestné a železničné dopravné trasy a spoje, najmä dopravný koridor v smere od Bratislavy cez Trnavu na Považie, od Trnavy na Moravu cez Senicu a v opačnom smere od Trnavy na Nitru a Galantu. V návrhu zvyšujeme význam dopravného prepojenia v smere Senica - Trnava - Galanta - Dunajská Streda. Okrem dopravy, intenzite sídelných väzieb napomáha aj lokalizácia pracovných príležitostí a vyššej vybavenosti v susedných krajoch (Bratislava, Trenčín, Nitra), ktoré sú hlavnými cieľmi väčšiny dochádzok za prácou a vybavenosťou. V opačnom smere je zatiaľ nižšia intenzita dochádzky za prácou do okresu Trnava a Piešťany.

V budúcnosti sa dá očakávať intenzívnejší rozvoj komunikačných prepojení v základných smeroch S - J a V - Z budovaním nadradených cestných, ako aj železničných komunikačných systémov. Návrh ÚPD VÚC Bratislavského kraja napr. odporúča smerovanie multimodálnych medzinárodných koridorov na území Slovenska tak, aby územie Bratislavského regiónu nebolo zaťažované tranzitnou dopravou, ktorá neobsahuje priamo jeho územie, a tak severo - južné prepojenie železničnou traťou odporúča smerovať od Leopoldova na Sered' a Galantu, s prepojením na súčasnú trať Bratislava - Nové Zámky - Štúrovo a medzinárodnú severo - južnú cestnú trasu odkloniť od Trnavy cez Dunajskú Stredú a Medveďov do Maďarska, resp. už od Drahoviec cez Nitru a Komárno.

2.3.2 Sídelný potenciál a jeho vplyv na rozvoj kraja

Súčasný stav sídelnej štruktúry v Trnavskom kraji je výsledkom pôsobenia prírodných a civilizačných daností. Územie kraja, typické prevažujúcim nížinným prostredím, ho predurčilo na využitie najmä pre poľnohospodárstvo. Prejavuje sa to v pomerne rovnomernom rozložení vidieckych sídiel a viacerých sídelných pásoch, výrazných v Považí pozdĺž oboch brehov Váhu a Dudváhu, pozdĺž úpätia Malých Karpát a Považského Inovca (totožné s pásom pozdĺž východného brehu Váhu).

Osídlenie kraja okrem prírodných daností formovali aj civilizačné danosti, predovšetkým historické cestné trasy. Okrem trás pozdĺž tokov to boli trasy pretínajúce nížinu, a to v priečnych smeroch. Sídelnú štruktúru v minulom storočí začalo výrazne ovplyvňovať budovanie železníc, ktoré definitívne potvrdilo os Bratislava - Trnava - Leopoldov - Piešťany - Trenčín, ako hlavnú nielen dopravnú, ale aj urbanistickú os, čím sa do značnej miery stlmil rozvoj tých sídiel, ktoré ležali mimo dosah tejto trasy, ako os Bratislava - Galanta - Šaľa. Ďalším vstupom, ovplyvňujúcim urbanizačný proces, bol rozvoj priemyslu, výrazný najmä po II. svetovej vojne a opätovný rozvoj cestnej siete. Rýchlo pokračoval rast mestských sídiel, ale aj vidieckych sídiel, v ktorých sa lokalizoval priemysel, čo viedlo aj ku koncentrácii obyvateľstva. Formovanie sídelnej štruktúry ovplyvnili aj ďalšie faktory. V posledných desaťročiach administratívno-správne členenie malo významný vplyv na formovanie sídelnej štruktúry. Územie kraja predstavuje z hľadiska perspektív rozvoja osídlenia územie so stabilizovaným rozvojom. Z lokálneho hľadiska sú rozvojové potenciály predovšetkým v založenej hospodárskej a obslužnej infraštruktúre a kvalifikačnej štruktúre obyvateľov.

V medziokresnom porovnaní demografického vývoja je dynamika rastu rozdielna v jednotlivých okresoch kraja. V intercenzálnom období 1970-1980 bol najrýchlejšie rastúcim okres Trnava (indexom rastu 113,4), Skalica (110,5) a Dunajská Streda (110,2), najpomalší rast zaznamenal okres Galanta (104,2). V nasledujúcom období najrýchlejšie rástli okresy Skalica a Dunajská Streda, ale indexy rastu boli podstatne nižšie (105,2, resp. 105,0). Najnižšiu dynamiku rastu mali okresy Hlohovec a Galanta s indexom 100,4, resp. 100,7, čo znamená len minimálny rast.

Rozvojový potenciál predstavuje rozvinutá priemyselná výroba, poľnohospodárstvo, infraštruktúra nadregionálneho významu prechádzajúca cez región a aktivity viazané najmä na elektrárňu Jaslovské Bohunice. Lokálne potenciály územia sa umocnia navrhovaným rozvojom dopravnej infraštruktúry, ktorá bude mať rozhodujúci vplyv na vyvážený a optimálny rozvoj regiónu.

Pre Trnavský kraj je špecifickým znakom jeho funkčná a územná väzba na hlavné mesto SR Bratislavu. Trnavský kraj predstavuje vlastne polkruhovú výseč so stredom v Bratislave, ktorá síce leží mimo jeho územie, ale svojou gravitačnou silou výrazne podmieňuje a určuje funkčno-priestorové väzby aj v Trnavskom kraji. Tieto väzby prebiehajú po radiálach vychádzajúcich z Bratislavy: Bratislava - Malacky - Senica a Skalica (slabšia väzba vzhľadom na značnú vzdialenosť), Bratislava - Trnava - Piešťany a Hlohovec, Bratislava - Galanta, Bratislava - Dunajská Streda. Centrá, ležiace na týchto radiálach, sa medzi sebou vzájomne prepájajú a vytvárajú hlavnú budúcu os Trnavského kraja - Skalica (Kúty) - Senica - Trnava - Galanta - Dunajská Streda, s dominantným postavením Trnavy. Na túto os v tangenciálnej polohe nadväzuje druhá významná os Považská v smere Piešťany - Hlohovec - Sereď - Galanta. Obe osi sa k sebe približujú v kľúčovom uzle Trnava - Leopoldov, v ktorom sa súčasne rozvetvujú cesty na severné a stredné Slovensko. Treťou osou je spojnice (radiála) Trnava - Bratislava. Tieto osi sú základom fungovania a tvorby funkčno - priestorového systému Trnavského kraja.

Z týchto osí sa odvíjajú aj väzby navonok: od Kútov na Bratislavu a Břeclav (ČR), od Skalice a Holíč na ČR, od Piešťan na Trenčín, od Hlohovca a Sereď na Nitru, od Galanty na Šaľu a Nové Zámky, od Dunajskej Stredy na Komárno a cez Medveďov na Maďarsko a najmä od Trnavy, Galanty a Dunajskej Stredy na Bratislavu.

Z geografických a následne aj civilizačných podmienok vyplýva aj členenie územia kraja na časti:

- *severozápadná časť - severné Záhorie (okresy Skalica a Senica),*
- *stredná časť - považská s podrobnejším členením na stredno-severnú časť (okresy Trnava, Piešťany, Hlohovec) a stredno-južnú časť (okres Galanta),*
- *južná časť - Žitný ostrov (okres Dunajská Streda).*

2.3.3 Základná urbanistická koncepcia riešenia

Základná urbanistická koncepcia riešenia nadväzuje na súčasný rozvoj kraja a predpokladá jeho dynamické rozvinutie vo všetkých funkčných systémoch. Primárne je založená na dynamickom rozvoji hospodárskej základne kraja, nielen v súčasných hospodársko-sídlných centrách, ale aj v ďalších sídlach s vysokým potenciálom rastu hospodárskych aktivít, v rámci nadregionálnych a regionálnych ťažísk osídlenia.

Pri dynamickom rozvoji bude sídelná funkcia územne sledovať hospodársky rozvoj a priestory hospodárskych aktivít v uvedených sídlach, preto počítame v nich so zvýšením nárokov na bytovú výstavbu a stavebné pozemky. V grafickej časti ÚPN VÚC sú navrhnuté smery rozvoja uvedených centier. Tlak na zvyšovanie štandardu sociálnej vybavenosti má takisto prejav v územných nárokoch pre túto funkčnú zložku. Migrácia obyvateľov za prácou je v tejto koncepcii síce nižšia, avšak zvýši sa pohyb obyvateľstva za rekreáciou a zotavením, preto riešenie cestnej a železničnej siete počítá s väčším zaťažením nielen nákladnou (dynamický rozvoj hosp. základne), ale i osobnou dopravou. Dopravné riešenie je založené na posilnení prepojenia dvoch hospodársko-sídlných centier Slovenska - Bratislavy a Košíc - južným dopravným

koridorom, cez Šamorín - Dunajskú Stredú – Veľký Meder - Nové Zámky. Dopravne je posilnené aj severo-južné prepojenie regiónu.

Podmienkou rozvoja bytovej výstavby bude vo všetkých etapách zlepšenie ekonomickej situácie obyvateľov a realizácia bytovej politiky v širšom meradle. Za splnenia uvedených predpokladov sa bude bytová výstavba realizovať prevažne formou výstavby bytových domov v uvedených centrách jadrového územia regiónu.

Okrem rozvoja bytovej výstavby sa v ťažisku osídlenia počíta so zvýšenými nárokmi na:

územie pre hospodárske aktivity

- *priemyselná výroba,*
- *výrobné aktivity založené na HIGH TECH,*
- *stavebníctvo,*
- *skladovanie,*
- *zvláštna hospodárska zóna,*
územný rozvoj sociálnej infraštruktúry
- *občianska vybavenosť,*
- *rekreácia,*
vybavenie sídiel technickou infraštruktúrou
- *dopravná infraštruktúra,*
- *zásobovanie vodou a energiami,*
- *odkanalizovanie.*

Osobitne zvýšené nároky na plochy vyplývajú z dynamiky rozvoja funkčnej zložky rekreácie, ktorá má najvyšší potenciál rozvoja v priestoroch okolo Dunaja a Malého Dunaja, Váhu a Malých Karpát.

Návrh je založený na vstupe výraznejších impulzov z oblasti hospodárskej (výroba priemyselná a poľnohospodárska, obchod, služby), sociálnej (rozvoj školstva, zdravotníctva, kúpeľníctva), rekreačno-turistickej, dopravnej, technickej infraštruktúry a pod.

Navrhujeme výraznejšie funkčné a dopravné prepojenie celého kraja v smere poludníkovom, od Senice po Trnavu (potreba úpravy trasy na väčšiu frekvenciu dopravy) a od Piešťan po Trnavu a odtiaľ cez Sered', Galantu až do Medveďova. Ďalej navrhujeme rýchlostnú železnicu v smere Bratislava – Považie a splavenie Váhu.

Vzhľadom na kvalitu poľnohospodárskeho pôdneho fondu, v bezprostrednom okolí väčšiny miest, navrhujeme intenzifikáciu zástavby v zastavanom území sídiel a po vyčerpaní týchto územných rezerv smerovať rozvoj do okolitých obcí. Spolu s obytnou a hospodársko-ekonomickou funkciou tieto obce preberú aj časť funkcií uvedených miest - bývanie, výroba, zotavenie, šport, sociálna vybavenosť, služby, zariadenia technickej infraštruktúry a pod.

Rozvoj ostatného vidieckeho osídlenia v priestoroch mimo ťažísk osídlenia bude pomalší, vzhľadom na to, že tieto obce budú mať prevažne charakter obytných sídiel v poľnohospodárskej krajine, bez výraznejšieho zastúpenia hospodárskej základne. Rozvoj bývania sa bude realizovať prednostne v hľadaní možností zástavby v rámci voľných plôch v zastavanom území obcí.

2.3.3.1 Okres Skalica

Súčasný vymedzenie okresu Skalica je odrazom prirodzenej odlišnosti priestorových, demografických, kultúrnych a taktiež prírodných charakteristík územia okresu.

Územie okrasu tvorí v jeho juhozápadnej časti Chvojnická pahorkatina a na severe výbežky Bielych Karpát. Západnú hranicu tvorí rieka Morava, ktorá historicky vždy tvorila prirodzenú os priestoru na oboch stranách súčasnej štátnej hranice.

Pôsobenie rieky Moravy ako základného formujúceho a organizujúceho prvku sídelnej štruktúry je podporené aj súbežnou komunikačnou osou štátnej cesty I/2 ako

aj krížením s ďalšou významnou osou nadregionálneho významu, ktorá je rozvinutá pozdĺž cesty I/51 s krížením v priestore bipolárneho centra Skalica Holíč.

Tieto danosti ako aj historický vývoj osídlenia a budovania sídelnej štruktúry na obidvoch stranách Moravy je dôvodom pre hodnotenie tohto priestoru slovensko – českého pohraničia ako jednej z najvýznamnejších medzihraničných sídelných štruktúr s vytváraním medzihraničnej aglomerácie v priestore Skalica – Hodonín – Břeclav – Strážnice.

Využitie týchto daností okresu ako aj širšieho priestoru Trnavského a Bratislavského kraja bude závisieť predovšetkým od celoštátnej politiky územného, hospodárskeho a spoločenského rozvoja. Bez ohľadu na mieru vplyvu týchto celoštátnych politík možno však konštatovať, že okres Skalica v rámci západoslovenskej makrosídelnej štruktúry bude významne dotknutý vývojom hospodárskych a regionálnych politík v susedných štátoch ako aj vývojom týchto politík v celoeurópskych súvislostiach.

Pre zapojenie sa tohto priestoru ako súčasti vyšších sídelných štruktúr do sídelných štruktúr celoeurópskeho významu je žiaduce podporovať jeho rozvoj adekvátnymi hospodárskymi a obslužnými aktivitami a rozvojom technickej a komunikačnej infraštruktúry ako aj komplexným rozvojom colného systému a colného hospodárstva. Súčasne s tým je žiaduce zosúladiť koncepciu územného rozvoja regiónu aj vo vzťahu k ostatným regionálnym celkom na Slovensku tak, aby v súlade s celoslovenskými koncepciami podporovala komplexný rozvoj sídelného systému Slovenska s potrebným prepájaním sa na celoeurópske koncepcie s cieľom ich aktívneho ovplyvňovania.

Hlavnými sídelnými pólmi okresu sú relatívne autonómne regionálne terciárne centrá Holíč a Skalica, ktoré v širších súvislostiach pôsobia ako jedno bipolárne regionálne centrum. Tieto mestá sú už v súčasnosti centrami obslužných aktivít voči svojmu zázemiu. V ďalšom rozvoji by sa mali tieto mestá dotvárať ako autonómne terciárne centrá, ktoré budú spolupôsobiť v celom sídelnom systéme, a to najmä v súvislosti s ich novým postavením v rámci nového územného a správneho členenia, kedy sa Skalica stáva sídlom nového okresu. To znamená, že je potrebné dobudovať ich obslužnú a komunikačnú infraštruktúru tak, aby bola umožnená vzájomná kooperácia medzi nimi a centrami vyššieho významu a aby sa súčasne stali komplexnými obslužnými centrami pre svoje zázemie.

Ako ďalší sídelný pól sa v sídelnej priestorovej štruktúre vyformovalo najmä mesto Gbely, ako aj väčšie obce s výraznejšou koncentráciou aktivít výrobných a vybavenostných – Radošovce a Kopčany. Ostatné sídla okresu sú vidieckeho charakteru a nemajú zatiaľ predpoklady pre rozvoj na samostatné centrá.

Popri spomenutých centrách vyššej úrovne je však na území okresu potrebné ďalej podporovať rozvoj tzv. lokálnych centier, ktoré by mali plniť funkciu základných obslužných aktivít pre obyvateľov vlastného centra a pre obyvateľov bezprostredne priľahlých obcí.

Špecifickým javom v sídelnej štruktúre okresu Skalica je bipolárne centrum Skalica-Holíč. Napriek tomu, že zákonom bolo za sídlo okresu určená Skalica, naďalej predpokladáme mimoriadne intenzívne aglomeračné väzby týchto sídiel spočívajúce nielen vo vzájomnej dochádzke do zamestnania ale aj v spolupôsobení v lokalizácii zariadení vyššej centrotvornej vybavenosti.

2.3.3.2 Okres Senica

Súčasnú vymedzenú okresu Senica je návratom k stavu pred rokom 1960, kedy bývalý okres vznikol zlúčením vtedajších okresov Senica, Skalica, Myjava a čiastočne Malacky. Bývalý okres Senica, ktorý existoval vyše 35 rokov predstavoval z hľadiska rozvoja osídlenia územie s mimoriadne diferencovanými sídelnými podmienkami a tým aj rozdielnym rozvojovým potenciálom.

Územie okresu je charakterizované predovšetkým reliéfom Borskej nížiny, ktorá je zreteľne vymedzená Chvojnickou pahorkatinou, chrbtami Bielych Karpát a Malých Karpát, Myjavskej pahorkatiny a na západe riekou Morava. Iba južná hranica s okresom Malacky nie je jasne geograficky vymedzená.

Súčasný okres Senica predstavuje územie obcí, ktoré sa historicky vyformovali do sídelných pásov a sú aj v súčasnosti podporené nadregionálnymi trasami dopravnej infraštruktúry. Územím okresu prebieha významný sídelný pás pozdĺž štátnej cesty I/51 a II/500.

Návrh územného plánu veľkého územného celku vychádza predovšetkým zo zhodnotenia dosiahnutého rozvoja celého sídelného priestoru okresu a zohľadňuje najmä nové(staronové) skutočnosti vyplývajúce z nového územného a správneho usporiadania Slovenskej republiky. Z týchto hľadísk nepredpokladá zmeny z hľadiska priestorového vymedzenia jednotlivých prvkov sídelnej štruktúry ale najmä ich diferenciáciu, vyplývajúcu z novej hierarchie celej štruktúry centier v tomto území.

Pre územie okresu Senica a jeho očakávaný vývoj budú mať rozhodujúci význam niektoré vnútorné ako aj vonkajšie určujúce podmienky.

Z hľadiska vonkajších podmienok je to predovšetkým jeho územná spätosť s Bratislavským regiónom a jeho centrom Bratislavou. Medzisídelná deľba práce bola dostatočne zreteľná aj v minulom období a vo výhľade sa dá očakávať jej posilnenie najmä vo väzbe na koncepciu vysúvania aktivít z vlastnej Bratislavy a posilňovania sekundárnych centier. Vybudované kooperačné väzby najmä v prostredí pomoravského sídelného pásu budú teda znamenať aj celkový rozvoj aktivít v tomto priestore spojený s rozvojom sídelného prostredia.

Západná časť okresu bude využívať predovšetkým polohový potenciál vyplývajúci z kontaktu s územím Českej republiky a Rakúskej republiky, kde sa dá očakávať aj rozvoj cezhraničnej spolupráce, ktorá najmä vo vzťahu na Českú republiku má svoje tradície ako aj vybudované kooperačné väzby. Dôležitým faktorom rozvoja tejto spolupráce však bude dobudovanie jej legislatívneho a inštitucionálneho zabezpečenia vo vzťahu k Rakúskej republike najmä vyriešenie dostatočného prepojenia dopravných sústav na oboch stranách hranice.

Z hľadiska vnútorných podmienok pôjde najmä o fakt, že územím okresu Senica prechádzajú dva dôležité smery sídelných väzieb celoštátneho významu, ktoré dopĺňajú prepojenie medzi rozvojovými osami sídelného systému voči ostatnému územiu Slovenska a tiež vzájomne prevádzujú ťažiská osídlenia nadregionálneho a regionálneho významu, a to:

- *severojužný smer pozdĺž Moravy, ktorý sa zrejme výraznejšie bude formovať pozdĺž novej štátnej cesty I/2 a ktorý je zároveň súčasťou nadregionálneho rozvojového smeru Bratislava - Brno – Česká republika,*
- *západovýchodný smer pozdĺž cesty I/51 ČR - Skalica - Senica cez Trnavu smerom na Nítru.*

Tieto budú mať teda aj rozhodujúci význam pre formovanie sídelnej štruktúry okresu ako odrazu lokalizácie socioekonomických aktivít. Urbanistická os pozdĺž cesty I/51 predstavuje zároveň aj smerovanie nových väzieb na krajské sídlo Trnavu, ktoré bude prirodzene niesť so sebou aj posilovanie tvorby sídelného prostredia na tejto osi. V západnej časti okresu sa predpokladá využitie potenciálu, ktorý je viazaný na prostredie pomoravského sídelného pásu a prostredníctvom neho na Bratislavský región. Nemenej významným faktorom rozvoja okresu bude aj využitie daností založenej hospodárskej základne, ktorá predstavovala jadro celého bývalého okresu Senica.

Hlavným sídelným pólom okresu Senica je vlastné mesto Senica, ktoré tvorí centrum ťažiska osídlenia regionálneho významu.

Ďalšími sídelnými pólmi okresu sú centrá subregionálneho významu Šaštín-Stráže a Kúty. Tieto mestá sú už v súčasnosti centrami obslužných aktivít voči svojmu zázemiu. Ako väčšie obce s výraznejšou koncentráciou aktivít výrobných a

vybavenostných sa vyformovali sídla Jablonica a Borský Mikuláš. Ostatné sídla okresu sú vidieckeho charakteru a nemajú zatiaľ predpoklady pre rozvoj na vyššie centrá.

Popri spomenutých centrách vyššej úrovne je však na území okresu potrebné ďalej podporovať rozvoj tzv. lokálnych centier, ktoré by mali plniť funkciu základných obslužných aktivít pre obyvateľov vlastného centra a pre obyvateľov bezprostredne priľahlých obcí.

Urbanistická koncepcia rozvoja sídelných rozvojových osí, sídelnej štruktúry, priestorového usporiadania a využitia územia vychádza z úvahy o vyššej miere koncentrácie do založených centier a na posilňovaní nadregionálnych väzieb riešeného územia. Predpokladá výrazné investície do zvýšenia kvality štátnej cesty I/51, ktorá bude pôsobiť na priestorové formovanie ťažísk okolo Senice a Holíča so Skalickou. Zároveň to predpokladá zvýšenie významu Jablonice, ktorej postavenie stúpne aj vzhľadom na to, že bude ležať na spojovacej trase s novým krajským sídlom. V západnej časti okresu bude formované ťažisko osídlenia v priestore Šaštín-Stráže, Kúty, Moravský Sv. Ján, Sekule.

V ďalšom vývoji sa predpokladá zachovanie významnejšieho postavenia mesta Senica vzhľadom na jeho vybudovanú infraštruktúru a priaznivý demografický potenciál. Administratívne pričlenenie ku Trnavskému kraju by malo znamenať ponechanie niektorých nadregionálnych funkcií aj mestu Senica, vzhľadom na geografickú polohu Trnavského kraja, presahujúceho hrebeň Karpát. Mesto Senica by takto malo naďalej plniť funkciu centra s väčšou zónou vplyvu ako je uvažovaný nový okres Senica.

Zatiaľčo spomenuté smery hlavných sídelných väzieb majú dostatočnú oporu v založených vzťahoch, najmä pozdĺž vybudovaných nadradených cestných komunikácií (diaľnica a cesta I/2 v severojužnom smere, cesta I/51 v smere západovýchodnom), a budú sa aj ďalej rozvíjať, je potrebné rozvoj osí regionálneho významu podporiť budovaním najmä preložiek štátnych ciest mimo intravilán obcí tak ako je to navrhované v časti riešenia dopravy.

2.3.3.3 Okres Piešťany

Novovytvorený okres Piešťany vyplňa severný výbežok Podunajskej nížiny ohraničený k sebe sa zbiehajúcimi pohoriami - od západu Malými Karpatmi a od východu Považským Inovcom. Osou okresu v poludníkovom smere je rieka Váh, tečúca v jeho východnej časti. Prevažujúca nížinná poloha dala väčšine územia ráz krajiny poľnohospodárskej.

Osídlenie charakterizujú sídelné pásy, sledujúce tok Váhu a úpätia oboch pohorí. Hlavný sídelný pás vedie pozdĺž Váhu a predstavuje súčasne hlavnú rozvojovú sídelnú os nielen okresu, ale aj úsek hlavnej rozvojovej sídelnej osi Slovenska v smere Bratislava - Žilina - Košice.

Sídelný vážsky pás sa skladá z troch pásov:

- zo západného dudvážskeho - v okrese od obce Ostrov po Pečeňady (regionálneho významu),
- stredného, pozdĺž pravého brehu Váhu vedúceho cez Piešťany (nadregionálneho významu),
- z východného, pozdĺž ľavého brehu Váhu a súčasne pozdĺž úpätia Považského Inovca - v okrese od Ducového po Sokolovce (regionálneho významu).

Všetky tri pásy pokračujú južným smerom do okresu Hlohovec a severným do okresu Nové Mesto n. Váhom.

Pozdĺž východného úpätia Malých Karpát prebieha sídelný pás regionálneho významu, vychádzajúci od Bratislavy, v okrese Piešťany v úseku od Chtelnice po Vrbové, kde končí.

Hlavnú sídelnú os zdôrazňujú aj hlavné dopravné trasy medzinárodného významu a to cestné komunikácie - diaľnica D 61 a č.I/ 61, železničná trať Bratislava -

Piešťany - Žilina. Cez ostatné pásy vedú komunikácie miestneho významu. Oba sídelné pásy, vážsky a podkarpatský, sú prepojené v priečnom smere.

Ťažiskom osídlenia v okrese je územie s mestami Piešťany a Vrbové, pričom Piešťany (31089 ob.) predstavujú hlavné a Vrbové (6190 ob.) vedľajšie centrum osídlenia. U oboch miest sa prejavuje dlhodobý vplyv civilizačných podmienok na rozvoj osídlenia a to najmä vplyv dopravy (vedenie železničných a cestných trás). Za ostatných cca 100 rokov Piešťany vzrástli zo 4000 obyvateľov (rok 1869) na 33176 (r. 1991), ale Vrbové za to isté obdobie zo 4900 (1869) len na 6319 (1991), pričom však treba vziať do úvahy, že okrem dôsledku výstavby železníc, u Piešťan intenzívnejší rast ovplyvnil aj rozvoj liečebných kúpeľov.

U Piešťan hlavnými rozvojovými funkciami sú administratívno-správna (sídlo okresu), ale predovšetkým aj kúpeľná (prírodné liečebné kúpele medzinárodného významu), na čo nadväzuje rozvoj ďalších funkcií ako kultúrnej, spoločenskej, vzdelávacej, ekonomickej, obchodnej, turisticko-rekreačnej. Z rozvojového potenciálu Piešťan budú ťažiť aj obce v ich blízkosti, v ktorých sa bude lokalizovať časť týchto nárokov, ako aj nárokov na bytovú výstavbu. Ide najmä o obce na východnom brehu Váhu - Moravany n. V., Banka, Ratnovce. Výhodou rozvoja Piešťan je aj výborná poloha z hľadiska dopravného napojenia, a to dopravy cestnej, železničnej, leteckej a v budúcnosti, po uvažovanom splavnení Váhu aj vodnej. Rozvoj funkcií, vyplývajúcich najmä zo špecifických daností, posúva Piešťany do polohy sídla nadregionálneho a v určitých oblastiach až celoštátneho významu.

Vrbové bude predstavovať aj naďalej doplnkové centrum v tomto ťažisku osídlenia s úzkou väzbou na obec Šterusy. Do rozvoja ťažiska osídlenia spadajú aj obce ležiace medzi centrami, Krakovany a Trebatice, resp. aj ďalšie - Ostrov, Orvište, a pod.

Z vidieckeho osídlenia sa najviac prejavujú obce: - v podkarpatskom páse Chtelnica (2524 ob.), vo vážskom páse Veľké Kostoľany (2494 ob.) s väzbou na JE, Drahovce (2449), v podinoveckom páse Moravany (2111) a Banka s úzkou väzbou na Piešťany. Na severe do okresu zasahuje aj rázovité kopaničiarske osídlenie z Myjavská pri obci Prašník.

Najsilnejšie sídelné väzby sú na susedné okresy, a to v rámci kraja najmä na okres Trnava s krajským mestom a na okres Hlohovec, mimo kraj na okres Nové Mesto n. V., menej intenzívnejšie väzby sú na okresy Myjavu a Topoľčany a nepriamo na Senicu.

2.3.3.4 Okres Hlohovec

Novovytvorený okres Hlohovec patrí svojou rozlohou medzi menšie okresy. Osou územia je rieka Váh. Centrom osídlenia je okresné mesto Hlohovec, ktoré je cez pridružené centrum Leopoldov, výhodne prepojené na hlavné cestné a železničné trasy Slovenska, t.j. na diaľnicu D 61 a na železničnú trať Bratislava - Žilina - Košice. Takisto je napojené aj na hlavnú sídelnú rozvojovú os Slovenska, ktorej pás je totožný s dopravnými trasami. Z Leopoldova odbočuje smerom na juh železničný spoj, napájajúci sa v Galante na medzinárodnú železničnú trať Bratislava - Nové Zámky. Z Hlohovca odbočujú cesty smerujúce na Nitru priamo (cesta č.III/513) alebo nepriamo cez Šintavu a cez cestu č.I/51. Hlavnou sídelnou osou v okrese je sídelný vážsky pás, ktorý vedie od severu po oboch stranách Váhu až po Hlohovec - Šulekovo a ďalej na juh už len pozdĺž západnej strany smerom (v okrese po Siladice) k Seredi. Väčšina vidieckych sídiel sa nachádza na Nitrianskej pahorkatine, s jedinou väčšou obcou Dvorníky (2000 ob.), na západnej strane Váhu sú väčšie obce Madunice, Trakovice a Červeník, ktorý je takmer spojený už s Leopoldovom.

V sídelnej štruktúre zaujíma Hlohovec (24121 ob.) dominantné postavenie, nielen ako sídlo okresu, ale aj ako hospodárske centrum (priemysel hutnícky, farmaceutický). Spolu s blízkym Leopoldovom (4004 ob.), ktorý je významným dopravným uzlom, a je v ňom lokalizovaný potravinársky priemysel, vytvára dvojpólové centrum okresu, ktoré

má predpoklady aj pre vytvorenie uzla kombinovanej dopravy, najmä po realizácii uvažovaného splavnenia Váhu a prístavu v Hlohovci. Rozvoj Hlohovca sa navrhuje smerom na západ povedľa Šulekova k Leopoldovu, čím sa vzájomná väzba medzi oboma mestami ešte zintenzívni.

Vo vidieckom osídlení treba väčšiu pozornosť venovať sídlam na Nitrianskej pahorkatine, ktoré sa zo socio-ekonomického aj urbanistického hľadiska v súčasnosti nachádzajú v útlme.

Okres má intenzívne väzby najmä na krajské mesto Trnavu s okolím, na sídelný vážsky pás, na sever po Piešťany a na juh po Sereď a mimo kraj už tradičný vzťah na obce smerom na Nitru (Rišňovce). Menej výrazný je vzťah smerom na Topoľčany.

2.3.3.5 Okres Trnava

Súčasný okres Trnava tvorí územie bývalého obvodu Trnava. Z pôvodného okresu sa v roku 1996 odpojili bývalé obvody Hlohovec a Piešťany, ktoré vytvorili samostatné okresy. Nový okres Trnava sa stal centrom novoustaveného Trnavského kraja. Vzhľadom na skutočnosť, že celý bývalý okres leží na prírodne bezbariérovej Trnavskej pahorkatine a Podunajskej nížine až po Váh a vzhľadom na novú funkciu Trnavy, ako krajského sídla, budú aj naďalej pokračovať úzke každodenné väzby medzi Trnavou, Hlohovcom a Piešťanmi, presahujúce bežnú intenzitu vzťahov medzi okresmi.

Okres Trnava leží takmer v celej rozlohe na Podunajskej nížine, len malá časť leží na území Malých Karpát, s osídlením pozdĺž ich východného úpätia.

Osídlenie v okrese formovali prírodné a civilizačné danosti. Prevládajúce nížinné prostredie predurčilo okresu poľnohospodársku funkciu, ktorej zodpovedalo v celoplošnom zábere osídlenie s pomerne rovnomerne rozloženými vidieckymi sídlami. Túto rovnomernosť dopĺňa pásové osídlenie pozdĺž vodných tokov (Dudváh, Váh), pohorí (Malé Karpaty) a pozdĺž historických komunikácií. Boli to cestné trasy v uhlopriečných smeroch od juhozápadu na severovýchod a od severozápadu na juhovýchod. Na priesečníku týchto trás vznikla Trnava ako centrum tejto časti Považia. Sídelnú štruktúru dotvorilo budovanie železníc, ktoré posilnilo postavenie sídiel pri hlavnej trati, najmä Trnavy. Súčasne sa tým potvrdila trasa Bratislava - Trnava - a ďalej cez Piešťany na Považie ako hlavná os Slovenska a to nielen dopravná (železničná a cestná - neskôr aj diaľničná), ale aj hlavná sídelná rozvojová os Slovenska.

Zo širšieho pohľadu tvorby sídelnej štruktúry je južnejšia časť okresu Trnava súčasťou bratislavského ťažiska osídlenia celoštátneho významu s dvomi pólmi - centrami, väčšou Bratislavou a menšou Trnavou. Pritom Trnava, sa stáva súčasne aj nadregionálnym centrom osídlenia na vlastnom území, ktorého plošný záber presahuje hranice okresu, najmä východnými výbežkami siahajúcimi k Hlohovcu a Sereď. Trnava leží na hlavnej rozvojovej osi Slovenska, vedenej od Bratislavy dvomi ramenami (cez Modru a Senec), zbiehajúcimi sa v Trnave a odtiaľ pokračujúcej na Piešťany a Považie. Vedľajšími sídelnými pásmi sú sídelné pásy pozdĺž úpätia Malých Karpát (v okrese úsek od Dolných Orešian po Dechtice), pás vedúci z ČR - Moravy cez Senicu - Trstín - Trnavu na Sereď až Komárno, úsek dudvážskeho pásu (Bučany - Majcichov), krátky úsek vážskeho pásu (pri Šúrovciach).

Významným činiteľom ovplyvňujúcim rozvoj urbanizácie bol priemysel, najmä v Trnave (strojársky, potravinársky, sklársky), ale aj v Jaslovských Bohuniciach (energetický), Smoleniciach (chemický), Bolerázi a Cíferi (potravinársky).

Trnava so svojou veľkosťou (70191 obyv.) má v okrese, aj v širšom regióne dominantné postavenie, nielen ako sídlo kraja, ale aj ako významné ekonomické a kultúrne - spoločenské centrum (najnovšie aj ako sídlo vysokých škôl). Funkcia krajského mesta zintenzívni aj každodenné väzby so susednými okresmi, najmä s ich centrami. Nedostatok rekreačných možností v okrese, najmä pre pobyt pri vode, neúmerne zaťažuje rekreačné lokality v okresoch Hlohovec (Váh), Piešťany (Sĺňava), Senec, Galanta, čo vplýva aj na urbanizáciu krajiny. Nakoľko plynulý rozvoj Trnavy

smerom do jej extravilánu sťažuje cenný PPF, treba rátať s lokalizáciou viacerých funkcií mesta v obciach nachádzajúcich sa v akčnom polomeri mesta - v Hrnčiarovciach, Cíferi, Bielom Kostole, Ružindole, Sucheji nad Parnou, Bohdanovciach, Špačinciach, Bučanoch, Modranke, Zelenči, Bučanoch, Brestovanoch, z ktorých niektoré budú tvoriť rozvojové póly mesta.

Z obcí má možnosť získať funkciu subregionálneho centra obec Smolenice (3115 ob.) v spojení s Trstínom, ktorá leží už v dostatočnej vzdialenosti od Trnavy, navyše vo vhodnej polohe na krížení dvoch komunikácií a pri vstupe do rekreačných priestorov v Malých Karpatoch.

Väčšie obce v okrese sú: Cífer (3760), Suchá nad Parnou (2263), Špačince (2086), Boleráz, Dolné a Horné Orešany, Trstín, Dolná Krupá (2243), Dechtice, Jaslovské Bohunice, Bučany (2059), Brestovany, Zeleneč (2363), Majcichov, Šúrovce (2247), takmer spojené obce Krížovany n. D. - Vlčkovce. Okrem poľnohospodárstva, ktoré je vlastné všetkým obciam, u viacerých sa vyskytujú ďalšie rozvojové impulzy, ako priemysel (Boleráz, Cífer, Smolenice), dopravná poloha (Trstín), rekreácia a turizmus (Dobrá Voda, Buková, Lošonec, Smolenice), miesto spoločenskej inštitúcie (Smolenice, Dolná Krupá) a ďalšie.

Silnejšie sídelné väzby sú na susedné okresy - Hlohovec, Piešťany, Pezinok, Senec a Galanta, čomu prispieva aj celoplošne možná prístupnosť po rovinatom teréne. Menej intenzívny je vzťah na okres Senicu, ležiaci za Malými Karpatmi a dostupný len cez prechod pri Trstíne a ešte nevýraznejší s okresom Malacky. V budúcnosti treba očakávať posilnenie vzťahov smerom na juh a to po vybudovaní komunikácie v primeraných parametroch smerom na Dunajskú Stredu.

2.3.3.6 Okres Galanta

Územie okresu je krajinou nížinného charakteru, čo predurčilo využitie územia najmä pre poľnohospodársku výrobu, ktorej zodpovedá aj charakter osídlenia, s pomerne rovnomerným rozložením bodovo lokalizovaných vidieckych sídiel a malých miest.

Osídlenie okresu okrem prírodných daností formovali aj civilizačné danosti, predovšetkým historické cestné trasy najmä pozdĺž tokov. Sídelnú štruktúru v minulom storočí začalo výrazne ovplyvňovať budovanie železníc, ktoré podporilo os Bratislava - Galanta - Šaľa, ako hlavnú dopravnú, ale aj urbanizačnú os okresu, čím sa do značnej miery stlmil rozvoj tých sídiel, ktoré ležali mimo dosah tejto trasy. Ďalším vstupom ovplyvňujúcim urbanizačný proces bol rozvoj priemyslu po II. svetovej vojne a rozvoj cestnej siete. Rýchlo pokračoval rast tých sídiel, najmä mestských, v ktorých sa priemysel lokalizoval. Išlo najmä o rozvoj miest Sereď, Galanta a Sládkovičovo, čo viedlo aj ku koncentrácii obyvateľstva do týchto sídiel. Na formovanie sídelnej štruktúry pôsobilo v poslednom období aj administratívno-správne členenie územia.

V okrese v súčasnosti dochádza k paradoxnému vývoju obyvateľstva v mestách Galanta a Sereď. Počet obyvateľov okresného mesta sa každoročne znižuje a súčasne počet obyvateľov v meste Sereď (o 6,8 %) prudko rastie. Sereď je najdynamickejšie rastúcim mestom v Trnavskom kraji.

Z demografickej analýzy vyplýva, že procesy dosídľovania obyvateľstva miest z vidieckych zdrojov, typické pre 80. roky, strácajú postupne na intenzite.

V období do roku 2005 by sa mal počet obyvateľov Trnavského kraja a všetkých jeho okresov zvyšovať, s výnimkou Galanty, kde sa očakáva stagnácia vývoja. Po roku 2005 sa uvažuje s miernym poklesom počtu obyvateľov okresu. Po roku 2010 sa očakávajú väčšie úbytky obyvateľstva okresu.

Navrhovaná urbanistická koncepcia zohľadňuje dynamické trendy rozvoja regiónu v hospodárskej oblasti a súčasne zohľadňuje nepriaznivú prognózu demografického rastu. Hospodárske aktivity navrhuje založiť na využití High Tech, intenzifikácii priemyselnej výroby a rozvoji podnikateľských aktivít.

Návrh uvažuje so súčasným rastom výkonnosti aj efektívnosti hospodárstva okresu, čo sa v územnom rozvoji prejaví rozvojom existujúcich centier ťažísk osídlenia, ich väčšou vzájomnou previazanosťou a dislokáciou niektorých funkcií do obcí - rozvojových pólů v zázemí centier osídlenia.

Najväčším hospodársko-ekonomickým podnetom rozvoja okresu bude v prvej etape vybudovanie kvalitného cestného prepojenia medzi okresnými centrami a krajským mestom Trnava - Galanta – Dunajská Streda, ktoré bude súčasťou severo–južného dopravného koridoru.

K rozvoju okresu významne prispeje realizácia Vodného diela Sered' a navrhovaná vodná cesta, ktorá umožní vytvorenie uzla kombinovanej dopravy, čo podnieti ďalšie podnikateľské aktivity v širšom zázemí.

Návrh počíta s postupnou reštrukturalizáciou bývalého areálu Niklovej huty Sered' na podnikateľský park, zameraný na také druhy výrobných aktivít, ktoré budú v súlade s ekologickými limitmi územia. Vzhľadom na súčasný charakter okresu a založené výrobné tradície, budú preferované hlavne priemyselné odvetvia, ktoré sú súčasťou poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu.

Urbanistická koncepcia nadväzuje na súčasný, prirodzený, pozvoľný rozvoj okresu a predpokladá jeho dynamické rozvinutie vo všetkých funkčných systémoch.

Rozvoj sídelnej štruktúry je založený na dynamike rozvoja hospodárskej základne okresu, nielen v súčasných hospodársko-sídelných centrách, ale aj v ďalších sídlach s vysokým potenciálom rastu hospodárskych aktivít, v rámci regionálnych ťažísk osídlenia:

- *Galanta,*
- *Sered',*
- *Sládkovičovo.*

Sídelná funkcia bude územne sledovať hospodársky rozvoj a priestory hospodárskych aktivít v uvedených sídlach, preto počítame v nich so zvýšením nárokov na bytovú výstavbu a stavebné pozemky. V grafickej prílohe sú vyznačené smery možného rozvoja centier ťažísk osídlenia. Tlak na zvyšovanie štandardu sociálnej vybavenosti bude mať prejav v územných nárokoch pre túto funkčnú zložku. Migrácia obyvateľov za prácou bude pri dynamickom rozvoji hospodárskej základne postupne klesať, avšak zvýši sa pohyb obyvateľstva za rekreáciou a zotavením, preto riešenie cestnej a železničnej siete počíta s väčším zaťažením nielen nákladnou, ale i osobnou dopravou. Okres bude mať posilnenú hromadnú dopravu navrhovanou regionálnou železničnou dopravou.

Všetky uvedené rozvojové zámery budú významným impulzom rozvoja stavebnej výroby v okrese.

2.3.3.7 Okres Dunajská Streda

Osídlenie okresu možno rozčleniť na tri rovnobežné sídelné pásy smerujúce zo severozápadu na juhovýchod. Najintenzívnejšie osídlený je pás stredný, ktorý súčasne vytvára jadrové územie regiónu s mestskými centrami osídlenia - Dunajská Streda, Šamorín a Veľký Meder. Osou tohto územia je cestná a železničná komunikácia medzinárodného významu spájajúca Bratislavu - Dunajskú Stredu - Medveďov - Maďarskú republiku.

V súčasnosti rastie význam južného sídelného pásu pozdĺž Dunaja, ktorý nadobudol vysoký polohový potenciál pokiaľ ide o :

- využitie blízkosti trianglu európskeho významu - Viedeň, Bratislava, Budapešť.
- využitie vodnej cesty Dunaj - Rýn - Mohan,
- využitie Vodného diela Gabčíkovo pre rekreáciu a turizmus.

Z celkového počtu 66 administratívnych sídiel majú štatút mesta 3 sídla - Dunajská Streda, Šamorín a Veľký Meder, v ktorých žije spolu 40,7 % obyvateľov okresu. Väčšina obyvateľov okresu (59,3 %) žije vo vidieckych sídlach okresu. V okrese prevažujú vidiecke sídla veľkostnej kategórie s 500 - 999 obyvateľov (35,9 %

obcí). Z celkového počtu obyvateľov okresu 110 887 sa k maďarskej národnosti hlásilo 95 310 osôb, čo bolo 87,2 % obyvateľstva. Okres Dunajská Streda je okresom s najvyšším podielom obyvateľov maďarskej národnosti v SR.

V období 1970 - 1980 sa do miest sústredilo až 40 % prírastku obyvateľstva, ale v období 1980 - 1991 sa tento prírastok znížil na 22,2 %. Podiel obyvateľov miest sa pritom zvyšoval z 27,4 % v roku 1970 na 35,0 % v roku 1980 a na 40,7 % v roku 1991. V období 1980 - 1991 rástol najrýchlejšie Šamorín a Dunajská Streda. Počet obyvateľov týchto miest sa zvýšil takmer o jednu štvrtinu a počet obyvateľov okresného mesta sa za dvadsaťročné obdobie viac ako zdvojnásobil. Vývoj počtu vidieckeho obyvateľstva bol kolísavý. Kým v období 1970 -1980 zaznamenal prírastok cca 1%, v nasledujúcom pokles až o 4,2 %.

Po roku 1991 počet obyvateľov miest i vidieka veľmi mierne rastie, najrýchlejší rast zaznamenáva mesto Dunajská Streda.

Od roku 1991 sa okres znova stáva migračne ziskovým, čo sa priaznivo odráža aj vo vývoji celkového prírastku obyvateľstva, ktorý je v tomto období vyšší ako na konci 80. rokov. Miera prirodzeného prírastku sa pohybovala medzi 2,8 - 3,9 ‰, ale v roku 1994 prudký pokles živodosti zapríčinil aj zníženie prirodzeného prírastku na 1,5 ‰.

V okrese prevažuje poľnohospodárska výroba nad priemyslom a stavebníctvom. V poľnohospodárstve pracuje 22,6 % ekonomicky aktívnych obyvateľov (priemer SR je 12 %), kým v priemysle pracuje len 11,9 % ekonomicky aktívnych obyvateľov (priemer SR je 30 %)

Urbanistická koncepcia nadväzuje na súčasný, prirodzený, pozvoľný rozvoj okresu a predpokladá jeho dynamické rozvinutie vo všetkých funkčných systémoch. Primárne je založený na dynamickom rozvoji hospodárskej základne okresu, nielen v súčasných hospodársko-sídlných centrách, ale aj v ďalších sídlach s vysokým potenciálom rastu hospodárskych aktivít, v rámci regionálnych ťažísk osídlenia:

Dunajská Streda

Šamorín

Gabčíkovo

Zlaté Klasy

Kvetoslavov

Lehnice

Veľký Meder

Okoč

Sídlná funkcia bude sledovať územne hospodársky rozvoj a priestory hospodárskych aktivít v uvedených sídlach, preto počítame v nich so zvýšením nárokov na bytovú výstavbu a stavebné pozemky. V grafickej prílohe sú vyznačené smery možného rozvoja centier ťažísk osídlenia. Tlak na zvyšovanie štandardu sociálnej vybavenosti bude mať takisto prejav v územných nárokoch pre túto funkčnú zložku. Migrácia obyvateľov za prácou bude pri dynamickom rozvoji hospodárskej základne postupne klesať, avšak zvýši sa pohyb obyvateľstva za rekreáciou a zotavením, preto riešenie cestnej a železničnej siete počíta s väčším zaťažením nielen nákladnou, ale i osobnou dopravou.

Najväčším hospodársko-ekonomickým podnetom rozvoja okresu bude výstavba rýchlostnej komunikácie, posilňujúca prepojenie dvoch hospodársko-sídlných centier Slovenska - Bratislavy a Košíc - južným dopravným koridorom prechádzajúcim cez Šamorín - Dunajskú Stredu – Veľký Meder - Nové Zámky. Dopravne je posilnené aj severo-južné prepojenie okresu Dunajská Streda s okresom Galanta.

V nadväznosti na rozvoj kvalitnej komunikačnej siete v okrese, sa v centrách ťažísk osídlenia počíta so zvýšenými nárokmi na rozvoj hospodárskych aktivít. S najväčším investičným zámerom počítame pri rieke Dunaj, v lokalite Gabčíkovo, kde navrhujeme výstavbu riečnej prístavu, s priamym napojením na zvláštnu hospodársku zónu.

Výrobné aktivity založené na HIGH TECH navrhujeme lokalizovať do Zvláštnej hospodárskej zóny (ZHZ) pri Gabčíkove, na plochách niekdajšieho stavebného dvora VDG. Pre lepšie sprístupnenie navrhovaného územia cestnou dopravou, navrhujeme pôvodnú účelovú komunikáciu stavby upraviť a využívať ako štátnu cestu II. triedy. Existujúca železničná vlečka bude využitá v budúcnosti pre účely ZHZ a navrhovaného riečneho prístavu.

Všetky uvedené návrhy sú podrobnejšie vyjadrené v grafických prílohách a popísané v príslušných kapitolách.

Dynamický rozvoj hospodárskych aktivít ovplyvní aj dynamiku výstavby bytov a sociálnej vybavenosti v okrese, a tým aj rozvoj stavebnej výroby v okrese.

Podmienkou rozvoja bytovej výstavby bude vo všetkých etapách zlepšenie ekonomickej situácie obyvateľov a realizácia bytovej politiky v širšom meradle. Za splnenia uvedených predpokladov sa bude bytová výstavba realizovať prevažne formou výstavby bytových domov v uvedených centrách jadrového územia okresu.

Osobitne zvýšené nároky na plochy vyplývajú z dynamiky rozvoja funkčnej zložky rekreácie, ktorá má najvyšší potenciál rozvoja v priestoroch okolo Dunaja a Malého Dunaja. Ide hlavne o plochy v okolí "materiálových jám" a plochy medzi obcami Vojka, Dobrohošť a Bodíky. Lokalita Čilistov (Šamorín) takisto ponúka možnosti rozvinutia rekreácie a turizmu v širšom meradle.

2.4 Konceptia rozvoja sídelnej štruktúry

2.4.1 Ťažiská osídlenia

Podporujeme formovanie **ťažísk osídlenia** na celoštátnej, nadregionálnej a regionálnej úrovni prostredníctvom regulácie formovania funkčnej a priestorovej štruktúry jednotlivých hierarchických úrovní centier osídlenia a príslušných vidieckych sídiel a vidieckych priestorov, podieľajúcich sa na vzájomných sídelných väzbách v rámci daného ťažiska osídlenia.

Územie regiónu sa nachádza v tesnom kontakte s **ťažiskom osídlenia celoštátneho významu**, ktoré tvorí priestor mesta Bratislavy a jeho zázemie, v hraniciach Bratislavského regiónu. Čiastočne zasahuje toto ťažisko do územia regiónu v okrese Dunajská Streda, kde okolie mesta Šamorín a celá západná časť okresu prejavuje výrazné kooperačné väzby na Bratislavský kraj.

Regionálne ťažiská osídlenia sa budú formovať v priestoroch :

Senica
Skalica - Holíč
Trnava
Piešťany – Hlohovec
Galanta – Sereď
Dunajská Streda – Šamorín - Gabčíkovo

2.4.2 Centrá ťažísk osídlenia

Návrh koncepcie rozvoja sídelnej štruktúry ÚPN VÚC je zameraný na vyjasnenie hierarchie sídelných pólů, ich polohy, väzieb a ich funkčného previazania infraštruktúrou. Predovšetkým skutočnosť ako budú založené sídelné póly a dopravná infraštruktúra, bude rozhodujúcim impulzom vyváženého a optimálneho rozvoja regiónu, nakoľko funkčné zložky bývania, obslužných aktivít a pod., budú týmito impulzmi spontánne atrahované.

Popis systémových úrovní a ich charakteristika

Z pohľadu krajskej úrovne odporúčame konštituovať sídelné póly do piatich systémových úrovní.

centrá ťažísk osídlenia **nadregionálneho významu**

V centre odporúčame podporovať predovšetkým rozvoj nasledovných zariadení :

- *správy vyššieho významu s nadregionálnou pôsobnosťou,*
- *vyššieho systému vzdelávania nadväzujúceho na stredné vzdelanie s maturitou,*
- *školiacich pre ďalšie vzdelávanie a odborné preškolenie a rekvalifikovanie pracovníkov,*
- *zdravotníckych a sociálnych s funkciou nadregionálneho poskytovania špecifických služieb,*
- *kultúrnych - divadlá , koncertné sály a múzeá,*
- *výstavníctva a kongresových zariadení,*
- *technologické centrá a parky,*
- *športových, umožňujúcich súťaže krajskej až celoštátnej úrovne,*
- *nákupných a obchodných centier,*
- *voľného času, rekreácie a cestovného ruchu saturujúce potreby regiónu a po úroveň celoslovenskú.*

centrá ťažísk osídlenia **regionálneho významu**

Tieto sídelné póly majú regionálny význam a ich rozvoj rieši samostatná územnoplánovacia dokumentácia. Svojím špecifickým postavením, ako aj svojou veľkosťou (bilančnou aj plošnou) ovplyvňujú riešenie územia celého regiónu. Ide

predovšetkým o otázky zásadných koncepčných zámerov a regulácie dopravných tokov.

Odporúčame ich rozvoj usmerňovať a podporovať z polohy centrálnych a krajských orgánov rozvojom týchto zariadení:

- *správa a súdy okresného významu,*
- *vysunuté pobočky vysokých škôl,*
- *stredné školy s maturitou a špecifické školy,*
- *inštitúty vzdelávania dospelých,*
- *zariadenia zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia,*
- *kultúrne podujatia regionálneho a nadregionálneho významu,*
centrá ťažísk osídlenia **subregionálneho** významu

Pre zabezpečenie ich funkcie je z polohy krajských a okresných orgánov žiadúce v mestách usmerňovať a podporovať rozvoj:

- *stredných, stredných odborných a učňovských škôl,*
- *zdravotných stredísk všeobecných lekárov a zubných ambulancií,*
- *výrobných služieb,*
- *obchodných zariadení s komplexným sortimentom tovarov,*
- *voľného času a rekreácie s potrebnými plochami zelene.*

centrá ťažísk osídlenia **lokálneho** významu

Budú plniť funkciu základných obslužných aktivít pre obyvateľov vlastného centra a pre obyvateľov bezprostredne priľahlých obcí.

Rozvojové póly miest

Navrhujeme rozvíjať v tesnej blízkosti miest ako póly, ktoré budú založené na princípe postupného prerastania niektorých mestských funkcií do svojho zázemia. Ide o vytvorenie vzájomne kooperujúcich sídelných celkov previazaných funkčnými a komunikačnými systémami. Mestá s týmito pólmi by mali tvoriť jeden celok, vnútorne členený podľa funkčného zamerania. Rozvoj týchto pólov - obcí navrhujeme podporiť lokalizovaním niektorých mestských funkcií v ich územiach.

Návrh centier ťažísk osídlenia

Vytváranie systémových centier navrhujeme tak, aby sa efektívne využil sídelný potenciál, obslužné a komunikačné infraštruktúry:

V celom území kraja je, a v rámci návrhového obdobia bude, jediné **centrum nadregionálneho významu** mesto Trnava.

- *Trnava sa bude formovať ako administratívno-správne centrum novovytvoreného Trnavského kraja, centrum kultúrno - spoločenské, vzdelávacie (sídlo univerzity), nákupno-obchodné, hospodársko-ekonomické, dopravný uzol, centrum športu,*
- *Ďalšiu výstavbu v meste prednostne smerovať na voľné plochy v intraviláne, až v prípade ďalších nárokov na výstavbu ísť do okolitých obcí. Dokončiť cestný obchvat mesta v severovýchodnej časti, pre rekreáciu obyvateľov dobudovať rekreačné zóny Kamenný Mlyn a na hranici intravilánu športovo – rekreačnú zónu Štrky.*

Na území kraja sú, a v rámci návrhového obdobia budú, tieto **regionálne centrá:**

Senica
Skalica
Holíč
Piešťany
Vrbové
Hlohovec
Leopoldov
Galanta
Sereď
Dunajská Streda
Šamorín

- Senica sa bude formovať ako mesto s funkciou administratívno-správneho, hospodárskeho a kultúrno-spoločenského centra,
- Skalica a Holíč vytvoria bipolárne centrum, pričom Holíč bude pridruženým centrom osídlenia Skalice s funkciou administratívno-správneho, hospodárskeho, kultúrno-spoločenského centra a dopravného centra,
- Piešťany sa budú formovať ako centrum regionálneho významu a sídlo novovytvoreného okresu, s niektorými funkciami nadregionálneho významu, mesto s prírodnými liečebnými kúpeľmi medzinárodného významu, z čoho vyplývajú aj vysoké nároky na kultúrno - spoločenskú, rekreačno-športovo - turistickú a obchodnú vybavenosť, na uskutočňovanie rôznych podujatí, mesto s bohatým rekreačným zázemím. Funkčno-priestorový rozvoj mesta viesť v súlade so spracovávaným ÚPN SÚ.
- Piešťany s Vrbovým tvoria bipolárne centrum vo voľnej územno-priestorovej väzbe. Ich vzájomný vzťah je založený na dochádzke za prácou a koncomtyždňovou rekreáciou.
- Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec sa budú formovať ako centrá regionálneho významu a súčasne aj ako sídla okresov. Okrem toho sú aj centrami zamestnanosti v priemyselnej výrobe, ako aj silnými hospodársko-ekonomickými sídlami.
- V Hlohovci rátať s posilnením jeho hospodárskej funkcie, ktorú bude potrebné pri ďalšom územnom rozvoji zúročiť. Potenciál mesta taktiež stúpne, ak príde k realizácii splavnenia Váhu. Rozvoj mesta riešiť smerom cez Šulekovo na Leopoldov.
- V Galante riešiť rozvoj mesta vo vzťahu k podružnému pólu Sládkovičovo.
- V Dunajskej Strede viesť rozvoj mesta v hraniciach intravilánu. V prípade potreby ďalšieho rozvoja ho smerovať do okolitých obcí. Na rozvoj mesta bude pôsobiť výstavba cestných trás - vo výhlade uvažovaná juhoslovenská rýchlostná trasa v smere západ - východ a tranzitná trasa Trnava - Medveďov - Győr v smere sever - juh.
- Šamorín sa bude formovať ako centrum subregionálneho významu, s niektorými funkciami regionálneho významu, pričom má, vzhľadom na blízkosť VD Gabčíkovo a Bratislavy, potenciál rozvoja rekreačnej funkcie a bývania v zázemí Bratislavy. Rozvoj obytnej časti navrhujeme viesť južným smerom k Dunaju a rozvoj výrobnjej zóny smerom na sever. Podporiť rekreačnú funkciu pri vodnej nádrži Hrušov, s možnosťou využitia termálneho prameňa v Čilistove, súčasne ako nástupného centra do rekreačného krajinného celku na tzv. Malom Žitnom ostrove, sprístupnenom cez Dunaj. Realizovať cestný obchvat severne od mesta.
- Sereď sa bude formovať ako centrum subregionálneho významu, s niektorými funkciami regionálneho významu. Okrem rozvoja hospodárskej základne, má aj predpoklady pre rozvoj viacerých druhov dopravy. V súvislosti s navrhovaným splavnením Váhu je možné tu realizovať terminál kombinovanej dopravy.
- Na uvedené centrá sa napájajú, ako podružné centrá: Gabčíkovo k Dunajskej Strede, Sládkovičovo ku Galante, Leopoldov k Hlohovcu a Vrbové k Piešťanom. Tieto sídla sa vyznačujú niektorými významnými funkciami a samé majú potenciál zvýšenia svojho postavenia v hierarchii sídiel.

Na území kraja navrhujeme tieto **subregionálne centrá** :

Šaštín - Stráže
Gbely
Kúty
Gabčíkovo
Veľký Meder
Sládkovičovo
Smolenice

- podporiť rozvoj obce Šaštín-Stráže, ktorá má výrazný potenciál prevziať na seba aj vyššie centrotvorné funkcie a tým čiastočne presiahnuť význam subregionálny. Predpoklad takéhoto rozvoja je viazaný predovšetkým na vývoj hospodárskej základne a na využitie polohového potenciálu, ako sídla s funkciou centra rekreácie a turizmu,
- Gbely sa budú formovať hlavne ako sídlo s dominujúcou funkciou ťažobného priemyslu,
- Gabčíkovo sa bude formovať ako sídlo s rekreačným a hospodárskym potenciálom vzhľadom na VD Gabčíkovo, s možnosťou vybudovania obchodno - výrobnéj zóny a prístavu. V Gabčíkove rátať s väčším rozvojom vzhľadom na kľúčovú polohu k VDG, na možnosti rozvoja priemyslu (využitie stavebného dvora pri výstavbe VDG pre Zvláštnu hospodársku zónu), uvažovaného prístaviska pod korunou hrádze a vzhľadom na nástupné centrum do rekreačného územia na tzv. Malom Žitnom ostrove.
- Veľký Meder sa bude formovať ako centrum subregionálneho významu s významnou funkciou hospodárskou (priemysel) a rekreačnou. Funkciu rekreačnú a turistickú posilniť dobudovaním termálneho kúpaliska a rozšírenia vybavenosti v dôsledku zvýšenia významu jestvujúcich a vo výhlade uvažovaných dopravných cestných trás - od Dunajskej Stredy smerom na Medveďov a na Nové Zámky.
- Sládkovičovo sa dobuduje na sídlo s hospodárskymi aktivitami predovšetkým v potravinárskom priemysle a rekreácii.
- Smolenice prevezmú funkciu subregionálneho centra osídlenia vzhľadom na svoju výhodnú polohu na križovatke komunikácií Trnava - Senica a Modra - Vrbové a turisticko-rekreačnú funkciu ako i vzhľadom na rozvinutú hospodársku základňu.

Centrá **lokálneho významu** sú stanovené ako obce zabezpečujúce komplexné základné vybavenie pre obyvateľov najbližších príľahlých obcí.

V okrese Senica sú to:

- Smrdáky, Borský Mikuláš, Jablonica, Kúty, Moravský Sv. Ján, Dojč, Sobotište

V okrese Skalica sú to:

- Radošovce, Unín

V okrese Trnava sú to:

- Boleráz, Bučany, Cífer, Dechtice, Dolná Krupá, Horné Orešany, Hrnčiarovce n. P., Jaslovské Bohunice, Križovany n. D., Majcichov, Suchá n. P., Špačince, Voderady, Zavar, Zeleneč.

V okrese Hlohovec sú to :

- Dvorníky, Madunice, Horné Otrokovce, Trakovice.

V okrese Piešťany sú to :

- Drahovce, Chtelnica, Moravany n. Váhom, Veľké Kostoľany

V okrese Galanta sú to:

- Horné Saliby, Jelka, Mostová, Pata, Šintava, Šoporňa, Trstice, Veľká Mača, Veľké Úľany,

V okrese Dunajská Streda sú to:

- Lehnice, Zlaté Klasy, Holice, Michal n. Ostrove, Horný Bar, Kvetoslavov, Rohovce, Čiližská Radvaň, Medveďov, Dolný Štál.

Návrh regionálnych **rozvojových pólov** centier ťažísk osídlenia usmerňuje časť funkcií centier ťažísk osídlenia aj do obcí ležiacich v ich bližšom záujmovom území a to hlavne nasledovné funkcie:

obytná funkcia, s primeraným štandardom občianskej vybavenosti,

výrobné funkcie,

rekreačné aktivity

Napríklad:

- zo Senice do Rybiek, Rovenska, Prietrže a Hlbokého,

- zo Skalice a Holíča do Kátova, Vrádišťa, Prietržky a Kopčian,
- z Trnavy do Cífera, Bieleho Kostola, Ružindolu, Suchej n. P., Bohdanoviec Špačiniec, Malženíc, Bučian, Brestovian, Zelenča,
- z Hlohovca do Červeníka, Maduníc, Koplastoviec, Bojničiek,
- z Vrbového do Šterús,
- z Piešťan do Veľkého Orvišťa, Moravian n. V., Ratnoviec, Sokoloviec, Drahoviec
- zo Serede do Vinohradov n.V., Šúroviec, Veľkej Mače, Dolnej Stredy
- z Galanty do Gáňa, Kajalu, Topolnice
- zo Sládkovičova do Košút,
- zo Šamorína do Kvetoslavova, Hviezdoslavova
- z Dunajskej Stredy do Vrakúňa, Orechovej Potône, Kráľovičových Kračian
- zo Zlatých Klasov do Nového Života, Čenkoviec,
- z Lehníc do Hornej Potône.

2.4.3 Sídelné rozvojové osi

Cez Trnavský kraj prechádzajú sídelné rozvojové **osi celoslovenského významu**. Sú vedené v radiálnych smeroch k mestu Bratislava. Ide o:

1. rozvojovú os sídelného systému západnú - prevádzajúcu Viedenskú a Sliezsku aglomeráciu pozdĺž Považia:

- Bratislava – Trnava – Piešťany – Považie

Na území kraja sa západná, hlavná rozvojová os sídelného systému, rozdeľuje do dvoch smerov a to do smeru:

- Bratislava - Pezinok - Modra - Trnava a
- Bratislava - Senec - Trnava.

2. rozvojovú os sídelného systému južnú - prevádzajúcu ťažiská osídlenia v priestoroch Bratislavy a Košíc juhom Slovenska:

- Bratislava – Dunajská Streda – Nové Zámky – Levice - Košice

3. rozvojovú os sídelného systému prechádzajúcu Záhorím, smerom na Českú republiku:

- Bratislava – Malacky – Senica – Česká republika

Popri týchto rozvojových osiach celoštátneho významu, možno na území kraja sledovať rozvojové **osi regionálneho významu** a to v smere:

- Skalica – Senica – Trnava – Sereď – Galanta – Dunajská Streda – Gabčíkovo,
- Lozorno - Rohožník – Plavecký Peter – Hradište pod Vrátnom a ďalej severovýchodne pozdĺž Malých Karpát smerom na Brezovú pod Bradlom,
- Modra - Smolenice – Trstín – Dechtice – Vrbové a ďalej severovýchodne pozdĺž Malých Karpát po Nové Mesto nad Váhom,
- Senec - Pusté Úľany - Sládkovičovo – Galanta a ďalej smerom na Šaľu,
- Trnava - Sereď - Nitra,
- Trnava – Hlohovec,

Skelet sídelného systému je spolutvorený **smermi sídelných väzieb**:

- Dudvážsky sídelný pás po Sládkovičovo,
- Piešťany - Hlohovec – Sereď.

2.4.4 Komunikačné koridory

Vo vzťahu na koncepciu rozvoja sídelných osí navrhujeme rozvoj komunikačnej infraštruktúry tak, aby sa minimalizovali náklady spojené s prevádzkou celého sídelného systému. Rozvoj komunikačnej infraštruktúry je dôležitým koncepčným prvkom usmerňovania rozvoja sídelného systému.

Pri regionálnych a nadregionálnych dopravných tokoch dominujú toky v smere hlavných dopravných radiál. Tieto sú prakticky totožné so sídelnými rozvojovými osami. Preto tam, kde ešte nie sú vytvorené, navrhujeme vytvoriť koridory efektívnej a

výkonnej infraštruktúry jednotlivých dopravných systémov, s vhodnou deľbou dopravnej práce. V záujme využitia existujúcich cestných komunikácií v prospech riešenia rýchlej dopravy, navrhujeme dobudovať priečny dopravný koridor, umožňujúci rýchle dopravné spojenie s krajským centrom.

Významný rozvojový podnet pre štruktúru osídlenia bude realizácia južného cestného ťahu, ktorý prepojí Bratislavu a Košice. Osídlenie pozdĺž tohto komunikačného koridoru získa jeho realizáciou vysoký potenciál pre rozvoj hospodárskych aktivít, ktoré v súčasnosti v území absentujú.

Pri riešení železničnej dopravy vysokých rýchlostí navrhujeme prepojenie Bratislavy s Považím, v smere na Trnavu a ďalej v smere na súčasný povážsky koridor (alternatívne na Nitru a Zvolen).

Modernizácia železničných tratí v koridoroch :

- Bratislava – Kúty
  - Bratislava – Galanta – Nové Zámky,
- zefektívni a zrýchli dochádzku za prácou a vybavenosťou a posilní formovanie sídelných rozvojových osí pozdĺž komunikačných koridorov.

Z vodnej dopravy je vo vzťahu na medzinárodné komunikačné prepojenia najdôležitejšia Dunajská vodná cesta.

V návrhu aj výhľade sa odporúča vytvoriť kvalitatívne nový systém regionálnej koľajovej dopravy využívajúcej súčasné železničné trate. Uvažuje sa tým znížiť nároky na autobusovú dopravu v prospech ekologickej koľajovej.

2.4.5 Priestory mimo ťažísk osídlenia

Priestory mimo ťažísk osídlenia sa odporúča rozvíjať koordinovane k celému územiu kraja tak, aby vznikla zóna, poskytujúca jej obyvateľom kvalitu bývania a obsluhy adekvátnu mestským požiadavkám. Za tým účelom je žiaduce podporovať aj rozvoj priestorov mimo ťažísk osídlenia, aby vznikli porovnateľné životné podmienky aj pre obyvateľov žijúcich v zázemí ťažísk osídlenia. Z pohľadu dopravnej infraštruktúry by malo byť toto územie zabezpečené výkonnou regionálnou hromadnou dopravou, ktorá by mala zabezpečiť predovšetkým rýchlu a kvalitnú dochádzku za prácou a vyššou vybavenosťou.

2.5 Základné demografické východiská

2.5.1 Obyvateľstvo

2.5.1.1 Vývoj obyvateľstva v dlhodobej retrospektíve

Hodnotenie vývoja obyvateľstva Trnavského kraja nadväzuje na analýzy retrospektívneho vývoja vypracované v predchádzajúcich etapách územno-plánovacej dokumentácie.

Podľa prepočítaných údajov v období rokov 1971 - 1991 počet obyvateľov Trnavského kraja vzrástol o 56,6 tis. obyvateľov. Tendencie vývoja však boli rozdielne. Obdobie 1970 -1980 sa vyznačovalo dynamickejším rastom (index 108,6), v nasledujúcom období však už dochádza k spomaleniu vývoja (index 102,9), čo dokumentuje aj skutočnosť, že prírastok v intercenzálnom období 1980 - 1991 tvoril len 36,3 % prírastku predchádzajúceho obdobia. Pritom v rozmiestnení obyvateľstva v rámci kraja sa neprejavili výraznejšie zmeny.

Tabuľka 1 Retrospektívny vývoj obyvateľstva

Okres	Počet obyvateľov v tis.			Prírastok v tis.		
	1970	1980	1991	1970-1980	1980-1991	1970-1991
Dunajská Streda	94,5	104,1	109,3	9,6	5,2	14,8
Galanta	88,3	92,0	92,6	3,7	0,6	4,4
Hlohovec	42,6	44,8	45,0	2,3	0,2	2,4
Piešťany	56,8	61,3	63,9	4,5	2,6	7,1
Senica	56,1	59,1	59,9	2,9	0,8	3,7
Skalica	39,8	44,0	46,2	4,2	2,3	6,5
Trnava	107,3	121,6	125,0	14,3	3,4	17,7
Kraj spolu	485,3	526,9	542,0	41,6	15,1	56,7

V medziokresnom porovnaní je dynamika rastu rozdielna. V intercenzálnom období 1970-1980 bol najrýchlejší rastúcim okres Trnava (indexom rastu 113,4), Skalica (110,5) a Dunajská Streda (110,2), najpomalší rast zaznamenal okres Galanta (104,2). V nasledujúcom období najrýchlejšie rástli okresy Skalica a Dunajská Streda, ale indexy rastu boli podstatne nižšie (105,2, resp. 105,0). Najnižšiu dynamiku rastu mali okresy Hlohovec a Galanta s indexom 100,4, resp. 100,7, čo znamená len minimálny rast.

2.5.1.2 Priestorové aspekty vývoja obyvateľstva

Početom obyvateľov je Trnavský kraj najmenším krajom v Slovenskej republike. K 31.12.1996 v ňom žilo 548,9 tis. obyvateľov, ktorí tvorili 10,2 % obyvateľstva SR.

Od posledného sčítania k 3.3.1991 do konca roku 1996 vzrástol počet obyvateľov Trnavského kraja o 6,9 tis. obyvateľov, t.j. o 1,3 % a tento prírastok tvoril 6,6 % celoslovenského prírastku obyvateľstva. V SR sa počet obyvateľov v sledovanom období zvýšil o 2,0 %, t.j. dynamika rastu počtu obyvateľov Trnavského kraja je nižšia ako dynamika rastu obyvateľov SR. V medzikrajskom porovnaní nižšiu dynamiku rastu ako Trnavský kraj má len Nitriansky a Banskobystrický kraj.

Tabuľka 2 Dynamika rastu počtu obyvateľov v krajoch SR

Kraj	Počet obyv. v tis.		Prírastok		Podiel na prírastku obyv. SR
	1991	1996	abs.	v %	
Bratislavský kraj	606,4	618,9	12,6	2,1	12,0
Trnavský	542,0	548,9	6,9	1,3	6,6
Trenčiansky	600,6	610,1	9,6	1,6	9,1
Nitriansky	716,8	717,6	0,7	0,1	0,7
Žilinský	668,8	687,8	19,0	2,8	18,2
Banskobystrický	659,3	664,0	4,7	0,7	4,5
Prešovský	739,3	773,1	33,9	4,6	32,4
Košický	741,2	758,5	17,3	2,3	16,5
SR	5274,3	5378,9	104,6	2,0	100,0

Zo siedmych okresov Trnavského kraja je podľa počtu obyvateľov najväčším okres Trnava, v ktorom v roku 1996 žilo 126,4 tis. obyvateľov, t.j. až 23 % obyvateľov kraja. Druhým najľudnatejším je okres Dunajská Streda, ktorého 111,3 tis. obyvateľov tvorilo 20,3 % obyvateľov kraja. Najmenším okresom je okres Hlohovec, v ktorom žilo len 45,7 tis. obyvateľov, t.j. 8,3 % obyvateľov kraja. Veľkosťou sa k nemu približuje okres Skalica so 46,9 tis. obyvateľmi, ktorí sa na obyvateľstve kraja podieľali 8,5 %.

Tabuľka 3 Počet obyvateľov Trnavského kraja

Kraj, okres	Stav		Podiel z obyvateľov kraja v %	Prírastok 1991-1996		Podiel na prírastku obyv. kraja
	3.3.1991	31.12.1996		abs.	v %	
Dunajská Streda	109345	111310	20,2	1965	1,8	28,5
Galanta	92645	94009	17,1	1364	1,5	19,8
Hlohovec	45005	45688	8,3	683	1,5	9,9
Piešťany	63906	64055	11,8	149	0,2	2,2
Senica	59873	60507	11,0	634	1,1	9,2
Skalica	46247	46894	8,5	647	1,4	9,4
Trnava	124971	126435	23,1	1464	1,2	21,2
Trnavský kraj	541992	548898	100,0	6906	1,3	100,0

Pre okresy Trnavského kraja v 90. rokoch je typické ďalšie znižovanie dynamiky rastu počtu obyvateľov. Pritom vývoj v jednotlivých okresoch je diferencovaný. Od sčítania v roku 1991 do konca roku 1996 sa najväčším prírastkom vyznačoval okres Dunajská Streda, kde počet obyvateľov vzrástol o 1965 osôb, t.j. o 1,8 % (čo je menej ako celoslovenský priemer 2,0 %), ale až 28,5 % prírastku obyvateľstva kraja. Veľmi nízkym prírastkom sa vyznačuje okres Piešťany, kde počet obyvateľov vzrástol len o 149 osôb, t.j. o 0,2 % a v poslednom roku zaznamenal dokonca úbytok obyvateľstva. V ostatných okresoch sa prírastky pohybujú medzi 1,1 - 1,5 %.

V roku 1996 mal Trnavský kraj 249 obcí, z toho 15 miest. Od roku 1991 sa podiel mestského obyvateľstva postupne znižuje, na čom sa okrem iných faktorov podieľa aj odčleňovanie pomerne veľkých mestských častí (bývalých obcí) od miest. Počet obyvateľov žijúcich v mestách v Trnavskom kraji sa znížil od roku 1991 do roku 1996 natoľko, že sa podiel mestského a vidieckeho obyvateľstva úplne vyrovnal (zníženie podielu z 53,8 % v roku 1991 na 50,0 % v roku 1996).

Najväčší podiel mestského obyvateľstva má okres Skalica. V jeho troch mestách (Skalica, Holíč a Gbely) sa v roku 1996 koncentrovalo 68 % obyvateľstva okresu. Viac ako polovica mestského obyvateľstva žije v okrese Hlohovec (61,7 %), v okrese

Piešťany (58 %) a v okrese Trnava (55,5 %). Pritom v jedinom meste okresu Trnava - krajskom meste Trnava - žije takmer 13 % obyvateľov kraja. V ostatných okresoch prevažuje vidiecke obyvateľstvo. Prírastky obyvateľstva sa s výnimkou okresov Piešťany a Trnava ešte stále koncentrujú do miest. V okresoch Piešťany a Trnava sa na úbytku mestského obyvateľstva podieľa aj odčlenenie pomerne veľkých obcí od miest (od Piešťan sa odčlenila Banka, od Vrbového Šípkové a od Trnavy Hrnčiarovce nad Parnou a Biely Kostol). Rast vidieckeho obyvateľstva je v týchto okresoch výrazný (o 5,7, resp. o 10,3 %). Zaujímavá je situácia v okrese Galanta, kde sa počet obyvateľov okresného mesta každoročne znižuje a súčasne počet obyvateľov prudko rastie v meste Sered' (o 6,8 %), ktoré je najdynamickejšie rastúcim mestom v Trnavskom kraji. K mestám s dynamickým vývojom patrí aj mesto Senica, v ktorom sa počet obyvateľov zvýšil v sledovanom období o 5,9 %.

Úbytok vidieckeho obyvateľstva je charakteristický pre okresy Hlohovec a Senica a v okrese Skalica sa vidiecke obyvateľstvo vyznačuje minimálnym prírastkom. Z uvedenej analýzy vyplýva, že procesy dosídľovania obyvateľstva miest z vidieckych zdrojov, typické pre 80. roky, strácajú postupne na intenzite.

2.5.1.3 Trendy vo vývoji obyvateľstva

Vývoj obyvateľstva SR v 90. rokoch charakterizuje spomalenie dynamiky rastu obyvateľstva, spôsobené najmä zmenou jeho reprodukčného správania. Počnúc rokom 1989 nie je v SR zachovaná ani jednoduchá reprodukcia, čo znamená, že budúce generácie sa budú početne zmenšovať. Súčasne dochádza k postupnému znižovaniu intenzity migračných pohybov. Uvedené skutočnosti sa s väčšou alebo menšou intenzitou premietajú do jednotlivých sídelných štruktúr.

V Trnavskom kraji sa tendencie poklesu prirodzených prírastkov obyvateľstva prejavujú ešte výraznejšie ako v celoslovenskom meradle. Výnimkou bol len rok 1993, kedy počet živonarodených vzrástol (okrem okresov Galanta a Trnava), potom však nasledoval prudký pokles. Živorodenosť v roku 1993 dosahovala v kraji 12,9 ‰ (v okresoch od 11,9 ‰ (Galanta) do 14,3 ‰ (Skalica). Vývoj úmrtnosti je kolísavý, v kraji sa pohybuje medzi 9,8 - 10,4 ‰. Na okresnej úrovni dosiahla najnižšie hodnoty v okresoch Dunajská Streda, Trnava a Skalica 9,4 ‰, najvyššiu hodnotu 10,5 ‰ v okrese Galanta. Najvýraznejším poklesom úmrtnosti v 90. rokoch sa vyznačuje okres Skalica, v ktorom sa úmrtnosť znížila z 11,5 ‰ v roku 1992 na 9,4 ‰ v roku 1996.

Pri tendencii znižovania počtu živonarodených má na výšku prirodzeného prírastku čoraz väčší vplyv vývoj úmrtnosti. Z vývoja živorodenosti a úmrtnosti vyplýva, že hrubá miera prirodzeného prírastku je v súčasnosti veľmi nízka. Najvyšší prirodzený prírastok dosiahol Trnavský kraj v roku 1993 vo výške 1392 osôb, t.j. v hrubej miere 2,6 ‰. Do roku 1996 sa však tento prírastok znížil na 156 osôb, t.j. v hrubej miere len 0,3 ‰, čo bolo len cca 11 % celokrajšej hodnoty z roku 1993. Na úrovni okresov sa tento nízky prirodzený prírastok premietol do veľmi nízkych prirodzených prírastkov až prirodzených úbytkov obyvateľstva. Prirodzené úbytky mali okresy Senica v roku 1995, Galanta v roku 1996 a okres Piešťany v oboch uvedených rokoch.

Intenzita migračných pohybov v Trnavskom kraji sa, podobne ako na úrovni SR, postupne znižuje. Súčasne sa mení charakter migračných pohybov. Kým na začiatku 90. rokov bol tento kraj migračne stratový (napr. v roku 1992 strácal 326 osôb), v súčasnosti vykazuje zisky z migrácie, ktoré v roku 1996 dosiahli 775 osôb. Podobná situácia je aj v okresoch Galanta, Piešťany, Skalica a Trnava, ktoré sa v uvedenom období zmenili z migračne stratových na migračne ziskové. Pre okres Dunajská Streda sú typické stále migračné prírastky. K nemu môžeme priradiť okres Hlohovec s úbytkom 2 osoby v jedinom roku - v roku 1993. V okrese Senica má migrácia kolísavý charakter, v súčasnosti s úbytkami obyvateľstva z migrácie vo výške 20 osôb. Avšak bilanciu migračného úbytku za posledných päť rokov vykazuje len okres Piešťany vo výške 184 osôb.

Z analýzy vývoja prirodzeného pohybu a migrácie obyvateľstva v Trnavskom kraji vyplýva, že tendencie k znižovaniu prirodzených prírastkov by sa mali postupne prehĺbovať. Súčasne možno rátať s ďalším znižovaním intenzity migračných pohybov. Vzhľadom na posilnenie funkcií Trnavy ako krajského mesta možno v meste a v jeho najbližšom okolí, resp. v okrese Trnava rátať s posilnením migračných prírastkov. Podobný efekt by sa mohol objaviť aj v nových okresných mestách (Skalica, Hlohovec, Piešťany), podmienkou je však vytvorenie trhu s bytmi.

2.5.1.4 Projekcia obyvateľstva do roku 2015

Významné zmeny v reprodukčnom správaní i zmeny v priestorovej mobilite obyvateľstva SR v 90. rokoch vyvolávajú potrebu častejšie aktualizovať projekcie obyvateľstva. Preto ŠÚ SR vypracoval projekciu obyvateľstva za SR do roku 2015 v roku 1993, v roku 1994 za bývalé okresy a v roku 1996 aktualizovanú Projekciu vývoja obyvateľstva v SR do roku 2015. Nové územné a správne usporiadanie však vyvoláva aj potrebu vypracovania projekcie za menšie územné celky. Keďže ŠÚ SR doteraz nevypracoval projekciu na regionálnej úrovni podľa nového územného a správneho usporiadania, pre účely Koncepce územného rozvoja Slovenska vypracoval AUREX vlastný odhad vývoja. Vychádza zo založených tendencií, daných vekovou štruktúrou a vývojom plodnosti a úmrtnosti. Odhad bol vypracovaný v dvoch variantoch. Nízky variant uvažuje v celom projektovanom období s pokračujúcim poklesom plodnosti a so stagnujúcou, príp. mierne rastúcou úmrtnosťou. Vysoký variant predpokladá zastavenie poklesu plodnosti, resp. mierny nárast a súčasne predpokladá mierne zlepšovanie úmrtnostných pomerov. Obidva varianty sú vypracované bez zahrnutia migrácie i s migráciou.

2.5.1.5 Predpokladaný vývoj obyvateľstva vo výhľade do roku 2015

Pre účely spracovania ÚPN VÚC Trnavského kraja bol použitý odhad vývoja počtu obyvateľov do roku 2015, vypracovaný pre Konceptiu územného rozvoja Slovenska - II. návrh AUREX, s.r.o., ktorý vo vybranom variante (nízky variant s migráciou) uvažuje s nasledovným vývojom.

Tabuľka 4 Odhad vývoja obyvateľstva v okresoch SR

Kraj, okres	Počet obyvateľov v tis.			
	1996	2005	2010	2015
	abs.	abs.	abs.	abs.
Dunajská Streda	111,3	112,6	112,2	110,8
Galanta	94,0	94,0	93,5	92,2
Hlohovec	45,7	46,4	46,5	46,0
Piešťany	64,1	64,2	63,8	62,9
Senica	60,5	60,7	60,6	59,9
Skalica	46,9	48,4	49,0	49,2
Trnava	126,4	127,8	127,5	125,9
Trnavský kraj	548,9	554,1	553,1	546,9

V období do roku 2005 by sa mal počet obyvateľov Trnavského kraja a všetkých jeho okresov zvyšovať, s výnimkou Galanty, kde sa očakáva stagnácia vývoja. Po roku 2005 sa uvažuje s miernym poklesom počtu obyvateľov kraja a všetkých okresov, s výnimkou Skalice a Hlohovca. Po roku 2010 sa ráta s rastom počtu obyvateľov už len v okrese Skalica, v ostatných okresoch sa očakávajú úbytky, najvýraznejšie v okresoch Trnava, Galanta a Piešťany.

Tabuľka 5 Predpokladané prírastky - úbytky obyvateľstva

Kraj, okres	Etapa			
	1996- 2005	2005- 2010	2010- 2015	1995- 2015
Dunajská Streda	1,3	-0,4	-1,4	-0,5
Galanta	0,0	-0,5	-1,3	-1,8
Hlohovec	0,7	0,1	-0,5	0,3
Piešťany	0,1	-0,4	-0,9	-1,2
Senica	0,2	-0,1	-0,7	-0,6
Skalica	1,5	0,6	0,2	2,3
Trnava	1,4	-0,3	-1,6	-0,5
Trnavský kraj	5,2	-1,0	-6,2	-2,0

Z porovnania východiskového a koncového stavu odhadu vyplýva, že počet obyvateľov kraja a jednotlivých okresov sa v období 1996 -2015 zmení len mierne, v krajskom meradle sa uvažuje s úbytkom 2,0 tis. obyvateľov ročne. Ani podiel jednotlivých okresov na celkovom počte obyvateľstva kraja sa v jednotlivých etapách takmer nezmení.

Mierny rast počtu obyvateľov by mal zaznamenať len okres Skalica a Hlohovec, v ostatných sa očakávajú mierne úbytky obyvateľstva. Najväčší pokles počtu obyvateľov by mal mať okres Galanta - o 1,8 tis. osôb.

Napriek tomu, že predpoklady o vývoji obyvateľstva v Trnavskom kraji vychádzajú z nízkeho variantu projekcie s migráciou, možno tento variant považovať za mierne optimistický, pretože sa ukazuje, že pokles krivky plodnosti bude ešte väčší ako sa predpokladalo.

Výraznejší vplyv na ďalší vývoj obyvateľstva by mohlo mať oživenie migračných pohybov. Tie však do značnej miery odrážajú impulzy z hospodárskej sféry - abstrahujúce pracovnú silu - a riešenie bytových otázok.

V oblasti vývoja obyvateľstva prirodzenou menou sú rezervy v zlepšovaní úmrtnostných pomerov (prevencia, spôsob života). Plodnosť súvisí s reprodukčným správaním sa obyvateľstva a jej zvyšovanie sa bez zásahu populačnej politiky v sledovanom období neočakáva.

2.5.1.6 Súčasná veková štruktúra

Vývoj obyvateľstva v základných vekových skupinách bol v rokoch 1991-1995 nerovnomerný.

Nízky počet živonarodených detí v 90. rokoch výrazne ovplyvňuje počet obyvateľov v predproduktívnom veku. Od sčítania v roku 1991 do konca roku 1995 sa počet obyvateľov v predproduktívnom veku v Trnavskom kraji znížil až o 14,6 tis. osôb. Pritom počet obyvateľov v produktívnom veku vzrástol o 18,7 tis. osôb vďaka presunom silných populačných ročníkov osôb narodených na konci 70. rokov do produktívneho veku. Počet obyvateľov v poproduktívnom veku vzrástol o 1,9 tis. osôb.

Na okresnej úrovni možno pozorovať podobný vývoj. Výnimkou je len okres Senica, ktorý zaznamenal v uvedenom období úbytok obyvateľstva v poproduktívnom veku:

Tabuľka 6 Prírastok (úbytok) obyvateľov v rokoch 1991-1995

Kraj, okres	Prírastok (úbytok) obyvateľov v rokoch 1991-1995			
	predproduktívni	produktívni	poproduktívni	spolu
Dunajská Streda	-3074	1056	773	1755
Galanta	-2224	5771	616	1163
Hlohovec	-1238	1730	98	590
Piešťany	-1639	1763	49	173
Senica	-1450	2255	-176	629
Skalica	-1363	1733	-67	303
Trnava	-3625	4350	637	1362
Trnavský kraj	-14613	18658	1930	5975

Tabuľka 7 Veková štruktúra k 31.12.1995

Kraj, okres	Obyvateľstvo vo veku			Spolu
	predproduktívnom	produktívnom	poproduktívnom	
Dunajská Streda	23559	70065	17476	111100
Galanta	19727	56823	17258	93808
Hlohovec	9915	27629	8051	45595
Piešťany	13129	38240	12710	64079
Senica	13272	36364	10866	60502
Skalica	10266	28324	7960	46550
Trnava	26663	78124	21546	126333
Trnavský kraj	116531	335569	95867	547967
SR	1195288	3230768	2754078	5367790

Zmenilo sa aj zastúpenie vekových skupín obyvateľstva na celkovom počte obyvateľov v prospech produktívnej a poproduktívnej zložky. Počet obyvateľov v predproduktívnom veku sa Trnavskom kraji znížil z 24,9 % na 21,3 %, pritom zastúpenie obyvateľstva v produktívnom veku vzrástlo o 2,7 bodu a v poproduktívnom veku o 0,2 bodu.

Tabuľka 8 Veková štruktúra k 31.12.1995

Kraj, okres	Podiel obyvateľov v %			Index vitality
	predproduktívni	produktívni	poproduktívni	
Dunajská Streda	21,2	63,1	15,7	134,8
Galanta	21,0	60,6	18,4	114,3
Hlohovec	21,7	60,6	17,7	123,2
Piešťany	20,5	59,7	19,8	103,3
Senica	21,9	60,1	18,0	122,1
Skalica	22,1	60,8	17,1	129,0
Trnava	21,1	61,8	17,1	123,7
Trnavský kraj	21,3	61,2	17,5	121,6
SR	22,3	60,2	17,5	126,9

Index vitality je definovaný ako pomer predproduktívnej a produktívnej zložky obyvateľstva, obyčajne sa vyjadruje v percentách.

V medziokresnom porovnaní najnepriaznivejšiu vekovú štruktúru má okres Piešťany, kde je iba 20,5 % obyvateľov v predproduktívnom, ale až 19,8 % obyvateľstva v poproduktívnom veku. Index vitality s hodnotou 103,3 % poukazuje na to, že populácia tohto okresu sa približuje k regresívnemu typu populácií s

nepriaznivými reprodukčnými predpokladmi. Najlepšiu vekovú štruktúru má okres Dunajská Streda s veľmi nízkym podielom obyvateľov v predproduktívnom veku (15,7 %) a najvyšším indexom vitality (134,8 %).

2.5.1.7 Vývoj vekovej štruktúry

Vývoj vekovej štruktúry v budúcom období bude ovplyvňovaný založenými tendenciami, danými súčasnou vekovou štruktúrou, vývojom pôrodnosti, ale aj faktormi migrácie. Očakávaný pokles počtu obyvateľov súvisí najmä s predpokladaným úbytkom počtu obyvateľstva v najnižších vekových skupinách, t.j. obyvateľstva v predproduktívnom veku (zníženie počtu živonarodených detí).

Počet obyvateľov v **predproduktívnom veku** sa teda bude v celom sledovanom období znižovať a celkový úbytok predproduktívneho obyvateľstva v Trnavskom kraji dosiahne až 31,7 tis. osôb, t.j. pokles až o 13,3 %, s najväčšími úbytkami v najväčších okresoch Dunajská Streda, Trnava a Galanta. Podiel predproduktívneho obyvateľstva v okresoch sa zníži z 20,4 - 22,1 % v roku 1995 na 14,6 - 17,7 % v roku 2015.

Tabuľka 9 Vývoj obyvateľstva v predproduktívnom veku

Etapu	Úbytok obyvateľstva v tis.
1995 - 2005	-23,3
2005 - 2010	-4,6
2010 - 2015	-3,8
1995 - 2015	-31,7

Počet obyvateľov v **produktívnom veku**, ako hlavný zdroj pracovných síl, by sa mal vyvíjať nerovnomerne. V období do roku 2005 sa očakáva rast v kraji o 18,8 tis. osôb, t.j. o 5,6 %. Na okresnej úrovni najväčšie prírastky by mali mať okresy Trnava (4,2 tis. osôb) a Dunajská Streda (3,5 tis. osôb), čo bude v týchto okresoch znamenať aj väčšie napätie na trhu práce. Už po roku 2005 však začne počet obyvateľov v produktívnom veku postupne klesať, nakoľko sa do poproduktívneho veku začnú presúvať silné populačné ročníky osôb (narodených v období populačného boomu v 50. rokoch) a do produktívneho veku sa začnú presúvať málo početné skupiny obyvateľstva narodeného po roku 1990. Počet obyvateľov v produktívnom veku sa v období 2005-2015 zníži takmer o 22 tis. osôb.

Tabuľka 10 Vývoj obyvateľstva v produktívnom veku

Etapu	Prírastok - úbytok obyvateľstva v tis.
1995 - 2005	18,8
2005 - 2010	-7,9
2010 - 2015	-13,9
1995 - 2015	-3,0

Najväčšie zastúpenie bude mať obyvateľstvo v produktívnom veku v roku 2005, keď jeho podiel dosiahne 62,3 % (Hlohovec) - 65,4 % (Dunajská Streda). Do roku 2015 by sa zastúpenie tohto obyvateľstva v jednotlivých okresoch malo takmer vyrovnáť a malo by dosiahnuť okolo 61 %. S výnimkou okresu Dunajská Streda je to podiel blízky súčasným hodnotám.

Starnutie populácie najlepšie dokumentuje očakávaný nárast počtu a podielu obyvateľov v **poproduktívnom veku**. Rast počtu osôb v tejto vekovej skupine by mal byť v celom sledovanom období plynulý, na krajskej úrovni s prírastkom viac ako 30 tis. osôb. Podiel obyvateľov v poproduktívnom veku sa tak zvýši zo 17,5 % v roku 1995 na 23,7 % v roku 2015.

Tabuľka 11 Vývoj obyvateľstva v poproduktívnom veku

Etapa	Prírastok obyvateľstva v tis.
1995 - 2005	10,6
2005 - 2010	11,5
2010 - 2015	11,5
1995 - 2015	33,6

Na okresnej úrovni sa proces starnutia populácie najvýraznejšie prejaví v okresoch Piešťany (25,9 % obyvateľov v poproduktívnom veku v roku 2015), Galanta (24,1 %) a Trnava (23,7 %).

Načrtnutý vývoj vekovej štruktúry úplne mení nároky obyvateľstva na vybavenosť zariadeniami infraštruktúry - menšie nároky na kapacity školských a predškolských zariadení na jednej strane, ale zvýšené nároky na zdravotnícke a sociálne zariadenia a služby.

Tabuľka 12 Dynamika rastu obyvateľstva

Kraj, okres	Rok	Počet obyvateľov v tis.	
		abs.	prírastok
Trnavský kraj	1996	548,9	5,2
	2005	554,1	-1,0
	2010	553,1	-6,2
	2015	546,9	-2,0
Dunajská Streda	1996	111,3	1,3
	2005	112,6	-0,4
	2010	112,2	-1,4
	2015	110,8	-0,5
Galanta	1996	94,0	0,0
	2005	94,0	-0,5
	2010	93,5	-1,3
	2015	92,2	-1,8
Hlohovec	1996	45,7	0,7
	2005	46,4	0,1
	2010	46,5	-0,5
	2015	46,0	0,3
Piešťany	1996	64,1	0,1
	2005	64,2	-0,4
	2010	63,8	-0,9
	2015	62,9	-1,2
Senica	1996	60,5	0,2
	2005	60,7	-0,1
	2010	60,6	-0,7
	2015	59,9	-0,6
Skalica	1996	46,9	1,5
	2005	48,4	0,6
	2010	49,0	0,2
	2015	49,2	2,3
Trnava	1996	126,4	1,4
	2005	127,8	-0,3
	2010	127,5	-1,6
	2015	125,9	-0,5

Tabuľka 13 Predpokladaný vývoj vekovej štruktúry

Kraj, okres	Veková skupina	Počet obyvateľov							
		1995		2005		2010		2015	
		abs. (v tis.)	%	abs. (v tis.)	%	abs. (v tis.)	%	abs. (v tis.)	%
Dunajská Streda	0-14	23,5	21,2	18,6	16,5	17,5	15,6	16,5	14,9
	15-59 (54)	70,1	63,1	73,6	65,4	71,6	63,8	68,1	61,5
	60+ (55+)	17,5	15,7	20,4	18,1	23,1	20,6	26,2	23,6
	spolu	111,1	100,0	112,6	100,0	112,2	100,0	110,8	100,0
Galanta	0-14	19,7	21,0	15,2	16,2	14,2	15,2	13,5	14,6
	15-59 (54)	56,8	60,6	60,2	64,0	58,9	63,0	56,5	61,3
	60+ (55+)	17,3	18,4	18,6	19,8	20,4	21,8	22,2	24,1
	spolu	93,8	100,0	94,0	100,0	93,5	100,0	92,2	100,0
Hlohovec	0-14	9,9	21,7	8,5	18,3	8,3	17,8	7,9	17,2
	15-59 (54)	27,6	60,5	28,9	62,3	28,5	61,3	27,7	60,2
	60+ (55+)	8,1	17,8	9,0	19,4	9,7	20,9	10,4	22,6
	spolu	45,6	100,0	46,4	100,0	46,5	100,0	46,0	100,0
Piešťany	0-14	13,1	20,4	10,0	15,6	9,5	14,9	9,2	14,6
	15-59 (54)	38,2	59,8	40,2	62,6	39,1	61,3	37,4	59,5
	60+ (55+)	12,7	19,8	14,0	21,8	15,2	23,8	16,3	25,9
	spolu	64,1	100,0	64,2	100,0	63,8	100,0	62,9	100,0
Senica	0-14	13,3	22,0	11,2	19,4	10,9	18,0	10,6	17,7
	15-59 (54)	36,3	60,0	38,4	63,3	37,7	62,2	36,4	60,8
	60+ (55+)	10,9	18,0	11,1	18,3	12,0	19,8	12,9	21,5
	spolu	60,5	100,0	60,7	100,0	60,6	100,0	59,9	100,0
Skalica	0-14	10,3	22,1	8,8	18,2	8,7	17,8	8,5	17,3
	15-59 (54)	28,3	60,7	30,7	63,4	30,4	62,0	29,8	60,6
	60+ (55+)	8,0	17,2	8,9	18,4	9,9	20,2	10,9	22,2
	spolu	46,6	100,0	48,4	100,0	49,0	100,0	49,2	100,0
Trnava	0-14	26,7	21,1	20,9	16,4	19,5	15,3	18,6	14,7
	15-59 (54)	78,1	61,8	82,3	64,4	80,2	62,9	76,6	60,8
	60+ (55+)	21,5	17,0	24,6	19,2	27,8	21,8	30,7	24,4
	spolu	126,3	100,0	127,8	100,0	127,5	100,0	125,9	100,0
Trnavský kraj	0-14	116,5	21,3	93,2	16,8	88,6	16,0	84,8	15,5
	15-59 (54)	335,6	61,2	354,3	63,9	346,4	62,6	332,5	60,8
	60+ (55+)	95,9	17,5	106,6	19,3	118,1	21,4	129,6	23,7
	spolu	548,0	100,0	554,1	100,0	553,1	100,0	546,9	100,0

2.5.2 Ekonomická aktivita obyvateľstva

Pri poslednom sčítaní obyvateľstva v roku 1991 dosiahol počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva v Trnavskom kraji 271 695, čo tvorilo 50,13 % z celkového počtu obyvateľov kraja. Spolu s Trenčianskym krajom sú to dva kraje SR, v ktorých počet ekonomicky aktívnych je nižší ako 300 000 a v Trnavskom kraji vôbec najnižší z krajov SR. Diferenciácia okresov podľa počtu ekonomicky aktívnych súvisí s veľkosťou okresov. 60 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva kraja je sústredených v troch „veľkých“ južných okresoch, pričom najväčší počet má okres Trnava. V severných „menších“ okresoch s výnimkou okresu Piešťany nedosahuje počet ekonomicky aktívnych 30 000, najnižší počet majú okresy Hlohovec a Skalica.

V podiele ekonomicky aktívnych Trnavský kraj mierne prevyšuje slovenský priemer. Situácia v okresoch je pomerne vyrovnaná, hodnoty sa pohybujú v rozpätí od 49 do 51 %. Z okresov kraja len Galanta nedosahuje slovenský priemer, najvyšší stupeň ekonomickej aktivity obyvateľstva má okres Trnava. Napriek rastu ekonomickej aktivity žien v posledných dekádach rozdiel v ekonomickej aktivite medzi mužmi a ženami dosahuje v kraji i vo väčšine okresov 10 % (v SR 8,5 %), vďaka nižšej ekonomickej aktivite žien a vyšším hodnotám u mužov v okresoch Dunajská Streda a Galanta dosahuje v týchto okresoch rozdiel až 12%.

V 15 mestách Trnavského kraja je koncentrovaných 52 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva, stupeň koncentrácie v krajskom centre nie je výrazný (14 %). S výnimkou najmenších miest, Hlohovca a Serede dosahujú ostatné mestá nadpriemerné hodnoty podielu ekonomicky aktívnych a prevyšujú okresné hodnoty o 2-3 % (najvyššie hodnoty Dunajská Streda 53,6 %, Senica 53 %). Väčšina miest má výrazne vyšší stupeň ekonomickej aktivity žien, vďaka čomu sú menšie rozdiely v porovnaní s mužmi. Na rozdiel od okresnej úrovne v Dunajskej Strede a Galante a tiež v Senici dosahuje podiel ekonomicky aktívnych žien dokonca 50 % a viac.

Na úrovni vidieckych obcí diferenciácia hodnôt stupňa ekonomickej aktivity prevyšuje 10 %. V niekoľkých menších obciach kraja nedosahuje podiel ekonomicky aktívnych ani 40 %, zatiaľ čo u viacerých obcí prevyšuje hodnotu 50 %. Najvyššie rozdiely sú v okrese Dunajská Streda, najnižšie v okrese Trnava.

Tabuľka 14 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa pohlavia (1991)

Kraj, okres	Absolútny počet			% z celkového počtu obyvateľov		
	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
okres Senica	15 857	13 871	29 728	54,16	45,33	49,65
okres Skalica	12 472	10 794	23 266	54,91	45,87	50,31
okres Piešťany	16 553	15 269	31 822	53,88	46,02	49,8
okres Hlohovec	12 069	10 357	22 426	54,59	45,23	49,83
okres Trnava	33 719	29 936	63 655	55,07	46,97	50,94
okres Galanta	25 032	20 361	45 393	55,11	43,11	49
okres Dunajská Streda	30 687	24 718	55 405	56,76	44,71	50,67
Trnavský kraj	146 389	125 306	271 695	55,13	45,33	50,13
SR				54,0	45,5	49,6

V rokoch 1970 - 1991 počet ekonomicky aktívnych v Trnavskom kraji výrazne narástol, a to tak v absolútnych, ako aj relatívnych hodnotách. Absolútny prírastok presiahol hodnotu 60 000 osôb, z toho však 3/4 prírastku boli zaznamenané v dekáde 1970-1980. Zatiaľ čo v okresoch Galanta, Hlohovec, Piešťany a Senica nastala v rokoch 1980-1991 stabilizácia počtu ekonomicky aktívnych, v okresoch Trnava a Dunajská Streda a miernejšie aj v okrese Skalica zvyšovanie počtu ekonomicky aktívnych pokračovalo.

V roku 1970 mali z okresov kraja najvyšší podiel ekonomicky aktívnych dva severné okresy Piešťany a Skalica (vyše 46 %), zatiaľ čo v južných okresoch bola

táto hodnota výrazne nižšia a v okrese Dunajská Streda nedosahovala ani hodnotu 40 %. Diferenciácia hodnôt medzi okresmi kraja dosahovala až 6,9 %. Výrazný absolútny rast ekonomicky aktívnych sa v prvej sledovanej dekáde odrazil aj na výraznom zvýšení podielu ekonomicky aktívnych v roku 1980. V okrese Piešťany, podobne ako vo väčšine okresov SR, vrcholil stupeň ekonomickej aktivity v roku 1980 (51,84 %), v ostatných okresoch kraja sa napriek stabilizácii absolútneho počtu podiel ekonomicky aktívnych mierne zvyšoval. Podiel ekonomicky aktívnych v kraji prvýkrát presiahol 50 % podobne ako aj v okresoch Skalica, Trnava a Dunajská Streda. Vzhľadom k tomu, že aj v ostatných okresoch kraja hodnota dosahovala 49 % a viac, svedčí to o výraznom znížení rozdielov medzi okresmi kraja v miere ekonomickej aktivity.

Tabuľka 15 Vývoj ekonomicky aktívneho obyvateľstva (1970-1991)

Kraj, okres	Absolútny počet			Podiel v %		
	1970	1980	1991	1970	1980	1991
okres Senica	24 665	29 320	29 728	45,79	49,48	49,65
okres Skalica	18 236	21 859	23 266	46,38	49,70	50,31
okres Piešťany	27 005	31 249	31 822	47,53	51,84	49,80
okres Hlohovec	17 201	22 092	22 426	44,05	49,27	49,83
okres Trnava	48 194	58 194	63 655	44,93	50,67	50,94
okres Galanta	36 657	44 784	45 393	41,72	48,68	49,00
okres Dunajská Streda	37 300	50 198	55 405	39,50	48,20	50,67
Trnavský kraj	209 258	257 696	271 695	43,72	49,62	50,13
SR				44,1	49,8	49,6

Štruktúra ekonomicky aktívneho obyvateľstva podľa sektorov národného hospodárstva v roku 1991 sa zhoduje so slovenským priemerom v najväčšom podiele II. sektora pozostávajúceho z priemyslu a stavebníctva. Vzhľadom na významné poľnohospodárske aktivity na území kraja je nadpriemerný podiel ekonomicky aktívnych v poľnohospodárstve na úkor tretieho sektora. Na úrovni okresov je vysoká diferenciácia v zastúpení hlavného druhého sektora. Vysokým podielom tohto sektora sa vyznačujú okresy Skalica a Hlohovec (vyše 51 %), mimoriadne nízkym podielom vyniká poľnohospodársky okres Dunajská Streda. Logicky má tento okres aj najvyššie zastúpenie prvého sektora a vysoký podiel dosahujú aj Senica a Galanta. Najmenšie rozdiely medzi okresmi sú v zastúpení III. sektora.

Trnavský kraj i všetky okresy tohto kraja s výnimkou okresu Piešťany majú podpriemerné zastúpenie tohto sektora (35-36 %), výrazne najnižšie hodnoty dosahujú okresy Skalica a Hlohovec vďaka vysokému podielu II. sektora.

Tabuľka 16 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa sektorov národného hospodárstva (1991)

Kraj, okres	Absolútny počet			Podiel v %		
	I. sektor	II. sektor	III. sektor	I. sektor	II. sektor	III. sektor
okres Senica	5 719	12 817	10 505	19,2	43,1	35,3
okres Skalica	3 798	12 728	7 317	15,4	51,7	29,7
okres Piešťany	4 061	13 579	12 433	12,8	42,7	39,1
okres Hlohovec	2 715	11 776	6 955	12,1	52,5	31,0
okres Trnava	7 521	28 849	23 231	11,8	45,3	36,5
okres Galanta	8 135	18 892	16 761	17,9	41,6	36,9
okres Dunajská Streda	12 753	18 702	21 229	23,0	33,7	36,9
Trnavský kraj	44 702	117 343	98 431	16,4	43	36,1
SR	364 762	1 109 957	1 025 630	13,9	42,4	39,2

2.5.2.1 Predpokladaný vývoj ekonomickej aktivity obyvateľstva

Pri prognózovaní vývoja ekonomickej aktivity sme vychádzali z prognózy vývoja počtu obyvateľov podľa vekovej štruktúry. Stupeň zapojenia obyvateľstva do pracovného procesu závisí od dvoch zložiek: obyvateľstva produktívneho veku a obyvateľstva poproduktívneho veku. Pri stanovení prognózy počtu ekonomicke aktívneho obyvateľstva sme pre roky 2005-2015 stanovili rozpätie ekonomicke aktívneho obyvateľstva z produktívneho veku od 80 do 85 % (v roku 1991 bolo v okresoch kraja rozpätie 82-85,6 %) a podiel obyvateľstva z poproduktívneho veku na 5 % (v roku 1991 v okresoch kraja rozpätie 4,7-9,2 %).

Tabuľka 17 Predpokladaný vývoj ekonomickej aktivity obyvateľstva (1995-2015)

Kraj, okres	Počet ekonomicke aktívnych v tis.			
	1997	2005	2010	2015
okres Senica	28,9	31,3-33,2	30,8-32,6	29,8-31,6
okres Skalica	22,1	24,6-26,1	24,3-25,8	23,8-25,3
okres Piešťany	31,4	32,9-34,9	32,0-34,0	30,7-32,6
okres Hlohovec	23,3	23,6-25,0	23,3-24,7	22,7-24,1
okres Trnava	66,1	67,1-71,2	65,6-69,6	62,8-66,6
okres Galanta	41,9	49,1-52,1	48,1-51,1	46,3-49,4
okres Dunajská Streda	58,5	59,9-63,6	58,4-62,0	55,8-59,2
Trnavský kraj	272,2	288,8-306,7	283,0-300,3	272,5-289,1

1997-k 30.9.

Vývoj počtu ekonomicke aktívneho obyvateľstva Trnavského kraja bude v ďalších rokoch ovplyvňovať predovšetkým vývoj produktívnej zložky obyvateľstva. Do roku 2005 sa predpokladá v Trnavskom kraji rast produktívneho obyvateľstva takmer o 20 000, v prípade progresívneho hospodárskeho vývoja by mal adekvátne rásť počet i podiel ekonomicke aktívneho obyvateľstva a absolútny počet by mohol presiahnuť hranicu 300 000.

Po roku 2005 sa predpokladá postupný presun produktívnej zložky obyvateľstva do poproduktívnej a jej zníženie na úroveň z roku 1995, čo by malo mať za následok aj znížovanie ekonomickej aktivity obyvateľstva v ďalšej dekáde (o cca 15 tis.).

Na ďalší vývoj ekonomickej aktivity v Trnavskom kraji budú vplyvať aj nasledovné faktory:

- -nové územnosprávne usporiadanie zmenilo hierarchiu centier osídlenia, možno predpokladať dynamickejší vývoj a rast ekonomickej aktivity v administratívnych centrách - krajskom centre Trnave a 7 okresných centrách,
- pre progresívny hospodársky vývoj, a tým aj zvýšenú ekonomickú aktivitu, hovorí súčasná výhodná strategická poloha Trnavského kraja. Možno ho považovať za súčasť širšieho metropolitného regiónu Bratislavy, resp. stredoeurópskeho zlatého trojuholníka Bratislava-Viedeň-Győr, v rámci ktorého sa predpokladá lokalizácia viacerých aktivít súvisiacich s rozvojom Bratislavy a jej metropolitného regiónu,
- Trnavský kraj má priaznivú geografickú polohu aj z hľadiska blízkosti Rakúska a Českej republiky, ktoré vytvárajú predpoklady na rôzne formy cezhraničnej spolupráce, prílevu zahraničného kapitálu, ktorý v poslednom období už vykazuje nárast, ako aj zapojenia sa do medzinárodnej deľby práce,
- ako ukázala analýza ekonomickej aktivity obyvateľstva, medzi okresmi kraja sú v základných ukazovateľoch minimálne rozdiely. Vzhľadom na výhodnú polohu a aj predpokladaný progresívny vývoj hospodárstva sa nepredpokladá výrazná regionálna diferenciácia ako to možno očakávať v krajoch stredného a východného Slovenska.

2.5.2.2 Dochádzka a odchádzka za prácou

Dochádzka za prácou je jedným z výrazných sociálno-ekonomických javov. Je výsledkom nerovnováhy medzi koncentráciou pracovných príležitostí a obyvateľstva v priestore.

Okresy Trnavského kraja patria medzi okresy s priemernou intenzitou odchádzky za prácou z obce trvalého bydliska. V kraji bolo v roku 1991 15 centier dochádzky za prácou s vyše 1000 dochádzajúcimi. Medzi najvýznamnejšie centrá dochádzky za prácou v celoslovenskom meradle patrí krajské mesto Trnava, u ktorého sa v posledných troch sčítaniach pohyboval počet dochádzajúcich okolo 15 000. Vyše 5000 dochádzajúcich mali v roku 1991 ďalšie tri centrá Piešťany, Galanta a Dunajská Streda. Medzi centrami dochádzky figuruje od roku 1980 vďaka lokalizácii atómovej elektrárne aj vidiecka obec Jaslovské Bohunice.

Podobne ako vo väčšine centier dochádzky SR vrcholila intenzita dochádzky za prácou aj vo väčšine centier Trnavského kraja v roku 1980 a suma dochádzajúcich do 15 najväčších centier sa zvýšila o 16 000 dochádzajúcich. Predovšetkým v najväčších centrách, s výnimkou Piešťan, sa intenzita dochádzky do roku 1991 znížila, resp. u viacerých centier sa v poslednej dekáde stabilizovala, celkove v 15 centrách kraja nastal pokles dochádzky o sumu 5 000.

Tabuľka 18 Vývoj dochádzky za prácou do centier (1970-1991)

Centrá dochádzky	1970	1980	1991
Trnava	14 962	17 025	14 719
Piešťany	7 899	8 795	9 250
Galanta	6 267	8 183	7 900
Dunajská Streda	4 396	7 127	6 671
Hlohovec	4 347	4 986	4 851
Senica	4 792	5 735	4 619
Jaslovské Bohunice		5 689	3 618
Sereď	3 232	2 725	2 717
Skalica	2 279	2 636	2 607
Leopoldov	2 207	2 252	2 549
Holíč	1 294	1 824	1 671
Vrbové	1 334	1 623	1 618
Šamorín	783	874	1 451
Veľký Meder	987	1 055	1 026
Gbely	548	762	1 006
Trnavský kraj	55 327	71 291	66 273

Vývoj odchádzky za prácou v Trnavskom kraji ide v súlade s celoslovenským trendom a dokazuje, že intenzita tohto javu vrcholila v roku 1980, odvtedy registrujeme na krajskej úrovni výrazný, na okresnej úrovni mierny úbytok odchádzajúcich. Len v okrese Trnava počet odchádzajúcich mierne narástol.

Tabuľka 19 Vývoj odchádzky za prácou v Trnavskom kraji (1970-1991)

Kraj, okres	Absolútny počet		
	1970	1980	1991
okres Senica	10 878	12 908	12 417
okres Skalica	8 021	9 777	9 468
okres Piešťany	11 706	13 312	12 375
okres Hlohovec	9 261	10 731	10 325
okres Trnava	20 811	23 326	23 905
okres Galanta	19 127	23 138	22 095
okres Dunajská Streda	16 770	25 112	24 813
Trnavský kraj	96 574	118 304	90 585

2.5.2.3 Nezamestnanosť

Pri analýze nezamestnanosti podľa nových územno-správnych celkov - krajov a okresov sú v súčasnosti problémy s ukazovateľmi týkajúcimi sa doterajšieho vývoja. Niektoré nové okresy majú prerátané hodnoty spätne až k začiatku nezamestnanosti - do roku 1990, niektoré len za posledné 2-3 roky. Týka sa to aj okresov Trnavského kraja, preto nemožno analyzovať vývoj nezamestnanosti vyčerpávajúco od roku 1990. Získané údaje však umožňujú naznačiť základné trendy vývoja absolútnych údajov, miery nezamestnanosti ako aj prírastkov nezamestnanosti. Kompletná databáza sa podarila získať za rok 1997, ktorá umožňuje analyzovať dokonca vývoj počas tohto roka ako aj prehľadne dokumentovať jednotlivé štruktúrne znaky nezamestnanosti k 30. 9. 1997.

Vývoj počtu nezamestnaných v Trnavskom kraji sa vyvíjal v súlade s celoslovenskými tendenciami. Rast počtu nezamestnaných vrcholil v SR v roku 1994, podľa znalosti situácie v bývalých okresoch predpokladáme, že v Trnavskom kraji dosiahol počet nezamestnaných vrchol už v roku 1993 a odvtedy sa vývoj nezamestnanosti vyvíja priaznivo s neustálym poklesom nezamestnaných. Za roky 1994-1997 (k 30.9.) klesol počet nezamestnaných o vyše 17 tis. osôb a v súčasnosti len mierne prevyšuje hodnotu 30 000.

Tabuľka 20 Vývoj počtu nezamestnaných v Trnavskom kraji (1990-1997)

Kraj, okres	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
okres Senica			5 661	8 570	3 622	3 226	3 149	3 238
okres Skalica					2 307	1 989	1 801	2 288
okres Piešťany		1 645	3 267	4 258	3 689	3 354	2 276	2 091
okres Hlohovec	482	2 112	2 597	3 056	2 814	2 562	2 376	2 250
okres Trnava				15 185	13 477	12 822	10 837	6 648
okres Galanta	649	8 959	8 292	11 824	12 145	10 324	10 133	5 501
okres Dunajská Streda	766	8 012	7 231	10 025	10 465	9 573	9 052	9 386
Trnavský kraj					48 519	43 850	39 624	31 402
SR		301 951	260 274	368 095	371 481	333 291		

údaje sú k 31.12., za rok 1997 k 31.9., Hlohovec - 1990 (k 31.1. 1991), údaje za Galantu 1990-1996 a Senicu 1992-1993 sú za „staré“ okresy, údaj za Skalicu v roku 1996 k 30.6.

Po vzniku nezamestnanosti na konci roku 1990 prišlo k výraznému skoku v roku 1991, čo sa odrazilo aj na raste miery nezamestnanosti. Od roku 1991 sa miera nezamestnanosti v Trnavskom kraji vyvíjala vcelku priaznivo. V súlade s celoslovenským trendom vrcholila vo všetkých okresoch v roku 1993. Obidva južné poľnohospodárske okresy Dunajská Streda a Galanta neustále dosahovali nadpriemernú mieru, dokonca v roku 1993 v okrese Dunajská Streda táto presiahla

hodnotu 20 %. Všetky ostatné okresy kraja mali počas celého vývoja podpriemerné hodnoty miery nezamestnanosti, ktorá v posledných dvoch-troch rokoch u niektorých okresov dokonca klesla pod 10 %. K 30.9. bola najlepšia situácia v okrese Piešťany s mierou 6,6 %.

Tabuľka 21 Vývoj miery nezamestnanosti v % (1990-1997)

Kraj, okres	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
okres Senica			8,86	11,54	10,85	9,63	10,29	11,22
okres Skalica							8,07	10,35
okres Piešťany			10,3	13,4	11,6	10,5	7,2	6,60
okres Hlohovec	2,00	8,79	10,80	12,70	11,70	10,66	9,88	9,66
okres Trnava	2,40	11,9	10,20	13,57	11,97	11,40	9,16	10,05
okres Galanta	1,14	15,80	14,94	19,91	18,00	15,49	15,06	13,13
okres Dunajská Streda	1,66	17,36	16,27	20,38	18,36	16,60	15,00	16,03
Trnavský kraj								11,54
SR	1,55	11,82	10,38	14,44	14,39	13,10	12,2	

1997 - údaje k 30.9., Senica - 1992-1996 za „starý okres“, Trnava - 1990-1992 za „starý okres“, Skalica - 1996 k 30.6

K 31. januáru 1997 sa miera nezamestnanosti pohybovala v SR v rozpätí od 28,44 v okrese Rimavská Sobota až po 3,51 v okrese Bratislava IV. Vysokú mieru nezamestnanosti nad 20 % dosahovalo na začiatku tohto roku až 15 okresov z východného a stredného Slovenska a tiež okresy Komárno a Levice zo susedného Nitrianskeho kraja. Medzi 21 okresov, ktoré dosiahli mieru nezamestnanosti medzi 15 - 20 % patrili z Trnavského kraja južné okresy Dunajská Streda (28. v poradí okresov) a Galanta (36. miesto). V ďalších troch okresoch kraja sa miera nezamestnanosti pohybuje nad 10 % (Senica 48. miesto, Skalica 53. miesto, Hlohovec 58. miesto) a v súčasnosti najlepšia situácia je v okresoch Trnava (61. miesto - 9,93 %) a Piešťany (70. miesto - 7,69 %), ktoré patria k 19 okresom s hodnotami pod 10 %.

Zaujímavým ukazovateľom dokumentujúcim dynamiku zmien medzi jednotlivými rokmi je prírastok miery nezamestnanosti. V súlade s dvoma predchádzajúcimi ukazovateľmi zaznamenávali v rokoch 1991-1993 okresy Trnavského kraja v rozpätí 1-5 %, v roku 1994 sa táto tendencia zmenila a v okresoch registrujeme väčšinou mierne úbytky miery nezamestnanosti.

Tabuľka 22 Prírastky miery nezamestnanosti (1990-1997)

Kraj, okres	1990-1991	1991-1992	1992-1993	1993-1994	1994-1995	1995-1996	1996-1997
okres Senica			2,68	-0,69	-1,22	0,66	0,93
okres Skalica							2,28
okres Piešťany			3,1	-1,8	-1,1	-3,3	-0,6
okres Hlohovec	6,79	2,01	1,90	-1,00	-1,04	-0,78	-1,38
okres Trnava	9,50	1,70	3,27	-1,60	-0,57	-2,24	0,89
okres Galanta	14,66	-0,86	4,97	-1,91	-2,51	-0,43	-1,93
okres Dunajská Streda	15,70	-1,09	4,11	-2,02	-1,76	-1,60	1,03
SR	10,27	-1,44	4,06	0,15	-1,18		

Najnovším vývojom nezamestnanosti v Trnavskom kraji a jeho okresoch počas roku 1997 (január - september) možno dokumentovať prvok sezónnosti počas roka. Všeobecnou tendenciou je postupný pokles počtu nezamestnaných do polovice roka a v druhej polovici roka zase nárast nezamestnaných zhruba na úroveň, ktorá bola na začiatku roka. Je to spôsobené viacerými činiteľmi, predovšetkým sezónnymi prácami a novými absolventmi.

Tabuľka 23 Vývoj počtu nezamestnaných v roku 1997

Kraj, okres	január	február	marec	apríl	máj	jún	júl	august	septem ber
okres Senica	3 440	3 421	3 194	3 145	2 751	3 052	3 048	3 159	3 238
okres Skalica	2 511	2 440	2 340	2 258	2 007	2 065	2 159	2 248	2 288
okres Piešťany	2 414	2 375	2 253	2 178	2 020	2 161	2 141	2 030	2 091
okres Hlohovec	2 444	2 288	2 202	2 046	1 902	1 982	2 153	2 265	2 250
okres Trnava	6 565	6 573	6 443	6 179	6 093	6 386	6 598	6 810	6 648
okres Galanta	6 323	6 319	6 010	5 794	5 527	5 349	5 349	5 297	5 501
okres Dunajská Streda	9 673	9 826	9 801	9 786	9 265	8 838	9 169	9 107	9 386
Trnavský kraj	33 370	33 242	32 243	31 386	29 565	29 833	30 617	30 916	31 402

Mieru nezamestnanosti výrazne ovplyvňuje tvorba pracovných miest. Ako ukazuje vývoj počas roku 1997, vývoj počtu voľných pracovných miest má priaznivú tendenciu a vo všetkých okresoch má rastovú tendenciu. V tomto roku sa najlepšie javí situácia v okrese Trnava, kde sa v priebehu prvého polroka počet dokonca zdvojnásobil.

Tabuľka 24 Vývoj voľných pracovných miest v roku 1997

Kraj, okres	január	február	marec	apríl	máj	jún	júl	august	septem ber
okres Senica	125	197	223	194	217	224	246	268	269
okres Skalica	155	68	131	184	270	283	329	382	322
okres Piešťany	288	363	388	329	349	339	283	338	230
okres Hlohovec	281	326	343	349	366	433	420	415	374
okres Trnava	343	301	491	686	652	716	640	738	549
okres Galanta	291	274	334	510	567	601	514	471	456
okres Dunajská Streda	446	494	439	388	400	332	329	329	365
Trnavský kraj	2 014	2 023	2 349	2 640	2 821	2 928	2 761	2 941	2 565

Medzi základné ukazovatele pri analýze zamestnanosti a nezamestnanosti je počet evidovaných nezamestnaných na jedno voľné pracovné miesto. V Trnavskom kraji vzhľadom na v globále priaznivú situáciu s nezamestnanosťou sa hodnoty na úrovni kraja pohybujú v tomto roku v rozpätí 10-16. Z okresov Trnavského kraja sa vymyká len okres Dunajská Streda s viac ako dvojnásobne vyššími hodnotami ukazovateľa. Najlepšia situácia je v severných okresoch kraja.

Tabuľka 25 Vývoj počtu evidovaných nezamestnaných na 1 voľné pracovné miesto v roku 1997

Kraj, okres	január	február	marec	apríl	máj	jún	júl	august	septem ber
okres Senica	28	17	14	16	13	14	12	12	12
okres Skalica	10	36	18	12	8	8	7	6	11
okres Piešťany	8	7	6	7	6	6	8	6	9
okres Hlohovec	9	7	6	6	5	5	5	5	6
okres Trnava	19	22	13	9	9	9	10	9	12
okres Galanta	17	23	18	11	10	9	10	11	12
okres Dunajská Streda	22	20	22	25	23	27	28	28	26

V závere analýzy nezamestnanosti V Trnavskom kraji a jeho okresoch predkladáme databázu za všetky základné štruktúrne charakteristiky nezamestnanosti, ktoré nám rozširujú obzor poznatkov o tomto fenoméne a môžu byť ako vysvetľujúce k naznačeným základným tendenciám vývoja a stavu počtu a miery nezamestnanosti.

Tabuľka 26 Štruktúra nezamestnanosti podľa pohlavia a dĺžky evidencie (k 30.9.1997)

Kraj, okres	EN spolu	Z toho			EN podľa dĺžky evidencie				
		Ženy	Abs.	ZPS	do 3 mes.	4-6 mes.	7-12 mes.	13-24 mes.	nad 24 mes.
okres Senica	3 238	1 748	341	221	1 031	544	556	435	672
okres Skalica	2 288	1 409	135	222	609	349	421	360	549
okres Piešťany	2 091	1 063	257	150	770	373	379	243	326
okres Hlohovec	2 250	1 235	275	89	554	306	421	360	341
okres Trnava	6 648	3 628	742	359	2 117	1 175	1 184	983	1 189
okres Galanta	5 501	2 776	679	481	1 635	840	1 016	885	1 125
okres Dunajská Streda	9 386	5 462	682	540	1 978	1 394	1 813	1 680	2 521
Trnavský kraj	31 402	17 321	3 111	2 062	8 858	5 037	5 783	4 955	6 769

EN - evidovaní nezamestnaní, Abs. - absolventi, ZPS - znížená pracovná schopnosť

Tabuľka 27 Štruktúra nezamestnanosti podľa stupňa vzdelania (1997)

Kraj, okres	EN spolu	VŠ	SŠ	UŠ	ZŠ
okres Senica	3 238	58	788	1 093	1 294
okres Skalica	2 288	36	510	732	1 028
okres Piešťany	2 091	85	788	732	484
okres Hlohovec	2 250	40	616	995	591
okres Trnava	6 648	182	2 150	2 656	1 647
okres Galanta	5 501	87	1 306	1 840	2 245
okres Dunajská Streda	9 386	131	1 985	3 406	3 745
Trnavský kraj	31 402	619	8 213	11 431	10 967

Tabuľka 28 Štruktúra nezamestnanosti podľa vekovej štruktúry (1997)

Kraj, okres	-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 +
okres Senica	679	514	376	367	362	362	288	196	83	11
okres Skalica	411	411	384	238	259	205	169	153	52	6
okres Piešťany	415	316	183	253	277	238	188	159	59	3
okres Hlohovec	541	402	228	246	247	207	196	122	60	1
okres Trnava	1 374	1 107	772	855	693	669	623	405	140	10
okres Galanta	1 100	841	588	676	570	603	550	376	192	5
okres Dunajská Streda	1 517	1 469	1 244	1 170	1 092	1 084	921	629	252	8
Trnavský kraj	6 037	5 060	3 775	3 805	3 500	3 368	2 935	2 040	838	44

**Tabuľka 29 Štruktúra nezamestnanosti podľa
KZAM (predchádzajúce zamestnanie) (1997)**

Kraj, okres	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
okres Senica	11	28	160	67	255	52	348	191	758	1 368
okres Skalica	7	24	79	101	174	88	206	117	723	769
okres Piešťany	16	55	165	82	244	25	273	143	380	708
okres Hlohovec	11	46	131	86	240	29	227	126	536	818
okres Trnava	13	162	528	138	675	54	610	233	1 684	2 551
okres Galanta	29	58	284	181	483	47	482	257	1 675	2 005
okres Dunajská Streda	53	122	450	290	871	154	944	350	2 313	3 839
Trnavský kraj	140	495	1 797	945	2 942	449	3 090	1 417	8 069	12 058

1 - zákonodar., vedúci a riadiaci pracovníci., 2 - vedec., odbor., duševní pracovníci., 3 - techn., zdrav., pedag. prac. príb. odborov, 4 - nižší admin. prac. (úradníci), 5 - prevádzk. prac. v službách a obchode, 6 - kvalif. robotníci v poľn., lesn. a príb. odboroch, 7 - remeseln., kvalif. výrob. spracovatelia, opravári, 8 - obsluha strojov a zariadení, 9 - pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, 10 - osoby bez pracovného zaradenia

2.5.3 Bytový fond

2.5.3.1 Vývoj bytového fondu v retrospektíve

Vývoj bytového fondu, ktorý môžeme sledovať v Trnavskom kraji za posledných 30 rokov je typický skoro pre všetky oblasti SR. Po období silného rozmachu bytovej výstavby v 70. rokoch nasledoval pokles asi o polovicu v 80. rokoch a stagnácia charakterizovaná nízkymi prírastkami v 90. rokoch.

Predovšetkým vďaka výstavbe bytových domov s väčším počtom bytov boli trvale najväčšie prírastky bytového fondu v okresoch Dunajská Streda a Trnava. Relatívne najmenší pokles prírastku bytového fondu zaznamenal okres Piešťany.

V roku 1991 tvorilo bytový fond v Trnavskom kraji 179359 bytov, z toho bolo 165353 (92,2 %) trvale obývaných a 14006 (7,8 %) neobývaných. Podiel neobývaných bytov na bytovom fonde je v Trnavskom kraji pomerne nízky (priemer za SR je 9,3 %). Zo všetkých okresov kraja len v okrese Senica presahuje podiel neobývaných bytov republikový priemer. Naopak situácia v okresoch Trnava a Dunajská Streda patrí v tomto smere k najpriaznivejším na Slovensku.

V SR približne 50 % bytového fondu tvoria byty v rodinných domoch. V Trnavskom kraji je podiel rodinných domov na bytovom fonde vyšší. Okrem okresu Trnava, kde je hodnota na úrovni celoslovenského priemeru, je v ostatných okresoch podiel rodinných domov na bytovom fonde nadpriemerný.

Kvalita bytového fondu sa v Trnavskom kraji pohybuje na úrovni republikového priemeru, podľa niektorých charakteristík tesne pod ním.

Súhrnným ukazovateľom kvality bytového fondu je kategória bytu. Najviac bytov 1. a 2. kategórie je v okresoch Piešťany, Dunajská Streda a Trnava, najmenej priaznivá je situácia v okrese Senica.

S kvalitou bytového fondu úzko súvisí aj obdobie výstavby. Priemerný vek bytového fondu v kraji sa blíži k priemernej hodnote za SR. Najstarší bytový fond je v okresoch Senica a Hlohovec. Naopak najviac bytov po roku 1970 sa postavilo v okresoch Dunajská Streda a Trnava (skoro 50 %).

Z technickej vybavenosti bytového fondu máme k dispozícii prepočítané údaje len za vodovodné a kanalizačné prípojky. Počet vodovodných prípojok sa v kraji pohybuje na úrovni celoslovenského priemeru, vybavenie kanalizačnými prípojkami je na nadpriemernej úrovni v porovnaní s ostatnými kraji na Slovensku.

O tom, že celkovú úroveň bývania v Trnavskom kraji môžeme hodnotiť ako priemernú, svedčia aj súhrnné ukazovatele počet trvale obývaných bytov na 1000 obyvateľov resp. 100 cenových domácností. Najmenej osôb na trvale obývaný byt

prípadá v okrese Piešťany, najviac v okrese Hlohovec. Rozdiely medzi jednotlivými okresmi v Trnavskom kraji však nie sú veľké.

Na konci roku 1996 tvorilo bytový fond v Trnavskom kraji 182758 bytov, čo znamená za obdobie 1992 - 1996 čistý prírastok bytového fondu 3399.

Tabuľka 30 Vývoj trvale obývaných bytov v 70. a 80. rokoch

ÚZEMIE	OBDOBIE 1971-1980		OBDOBIE 1981-1991	
	ABS.	%	ABS.	%
Trnavský kraj	27340	22,5	16484	11,1
Okresy:				
Dunajská Streda	5857	26,1	4452	15,7
Galanta	4238	19,5	2450	9,4
Hlohovec	1821	17,1	826	6,6
Piešťany	2359	15,0	2197	12,1
Senica	2617	18,2	1508	8,9
Skalica	2546	24,9	1435	11,2
Trnava	7902	30,0	3616	10,6

Tabuľka 31 Bytový fond v Trnavskom kraji v roku 1991

ÚZEMIE	BYTOVÝ FOND SPOLU	TRVALE OBYVANÉ BYTY		NEOBYVANÉ BYTY	
		ABS.	%	ABS.	%
Trnavský kraj	179359	165353	92,2	14006	7,8
Okresy:					
Dunajská Streda	34894	32731	93,8	2163	6,2
Galanta	31092	28460	91,6	2632	8,4
Hlohovec	14396	13290	92,3	1106	7,7
Piešťany	22230	20322	91,4	1908	8,6
Senica	21065	18511	87,9	2554	12,1
Skalica	15437	14201	92,0	1236	8,0
Trnava	40245	37838	94,0	2407	6,0

Tabuľka 32 Kvalita bytového fondu v Trnavskom kraji v roku 1991

ÚZEMIE	TRVALE OBYVANÉ BYTY V RODINNÝCH DOMOCH		TRVALE OBYVANÉ BYTY 1. KATEGÓRIE	
	ABS.	%	ABS.	%
Trnavský kraj	98910	59,8	123459	74,7
Okresy:				
Dunajská Streda	21360	65,3	25529	78,0
Galanta	19126	67,2	19871	69,8
Hlohovec	8443	63,5	9218	69,4
Piešťany	11100	54,6	16323	80,3
Senica	12321	66,6	12232	66,1
Skalica	7761	54,6	10346	72,8
Trnava	18799	49,7	29940	79,1

Tabuľka 33 Bytový fond v Trnavskom kraji podľa obdobia výstavby (%)

ÚZEMIE	OBDOBIE VÝSTAVBY			
	DO R.1945	1946-1970	1971-1980	1981-1991
Trnavský kraj	18,6	37,3	26,3	17,9
Okresy:				
Dunajská Streda	12,3	39,5	28,1	20,1
Galanta	19,1	38,9	24,5	17,6
Hlohovec	22,0	40,5	23,8	13,7
Piešťany	21,6	38,0	20,5	19,9
Senica	25,0	33,0	23,7	18,3
Skalica	18,7	35,0	27,3	19,0
Trnava	17,7	35,5	30,8	16,0

Tabuľka 34 Vybavenosť bytového fondu v Trnavskom kraji v roku 1991 (%)

ÚZEMIE	VODOVOD	VEREJNÁ KANALIZÁCIA
Trnavský kraj	90,9	42,5
Okresy:		
Dunajská Streda	93,0	54,3
Galanta	87,2	51,2
Hlohovec	88,8	40,8
Piešťany	92,2	34,0
Senica	87,3	44,4
Skalica	92,8	31,3
Trnava	92,8	33,7

Tabuľka 35 Charakteristiky úrovne bývania v Trnavskom kraji v roku 1991

ÚZEMIE	POČET OSÔB NA 1 TRVALE OBÝVANÝ BYT	POČET TRVALE OBÝVANÝCH BYTOV NA 100 CD	POČET TRVALE OBÝVANÝCH BYTOV NA 1000 OBYV.
Trnavský kraj	3,26	87,6	305,1
Okresy:			
Dunajská Streda	3,31	86,3	299,3
Galanta	3,24	87,8	307,2
Hlohovec	3,38	88,0	295,3
Piešťany	3,14	86,9	318,0
Senica	3,20	86,7	309,7
Skalica	3,24	87,5	307,1
Trnava	3,29	89,4	302,8

2.5.3.2 Predpokladaný vývoj bytového fondu

Pri odhade potreby bytov vychádzame z odhadu vývoja obyvateľov a domácností. Zachováваме predpoklad z koncepcie štátnej bytovej politiky, že kvantitatívna úroveň bývania by nemala klesnúť pod stav z roku 1991. Ďalej uvažujeme s priemerným ročným odpadom bytového fondu 0,4 %, čo je hodnota na dolnej hranici očakávaného rozpätia.

Novou bytovou výstavbou je potrebné pokryť odpad bytového fondu a potrebný prírastok bytového fondu. Nakoľko prírastky počtu obyvateľov aj počtu domácností majú klesajúcu tendenciu, klesajú aj prírastky počtu postavených bytov. Kým za obdobie 1991 až 2000 je potrebný prírastok bytového fondu v Trnavskom kraji aj v jednotlivých okresoch asi 5,7 %, po roku 2000 sa jedná o hodnoty podstatne nižšie. Za obdobie 2001 - 2005 1,7 %, 2006 - 2010 1,1 % a za obdobie 2011 - 2015 len 0,4 %.

Celkový prírastok bytového fondu za obdobie 1991 až 2015 by mal v Trnavskom kraji dosiahnuť približne 15000 trvale obývaných bytov, t.j. asi 9 %.

Zo stavu bytového fondu a z očakávaného vývoja počtu obyvateľov a domácností v jednotlivých okresoch Trnavského kraja vyplýva, že najväčší prírastok bytového fondu (9,5 %) bude potrebný v okrese Hlohovec a najnižší v okrese Galanta (8,8 %). Tesne pod hranicou priemerného krajského prírastku bytového fondu sa nachádzajú aj okresy Dunajská Streda a Trnava.

Tabuľka 36 Odhad vývoja počtu bytov v Trnavskom kraji

ÚZEMIE	POČET TRVALE OBÝVANÝCH BYTOV			
	ROK 2000	ROK 2005	ROK 2010	ROK 2015
Trnavský kraj	174700	177690	179590	180310
Okresy:				
Dunajská Streda	34540	35130	35510	35650
Galanta	30010	30530	30850	30980
Hlohovec	14110	14350	14500	14560
Piešťany	21480	21850	22080	22170
Senica	19590	19920	20140	20220
Skalica	15040	15300	15460	15520
Trnava	39930	40610	41050	41210

Tabuľka 37 Prírastok bytového fondu v Trnavskom kraji

ÚZEMIE	PRÍRASTOK TRVALE OBÝVANÝCH BYTOV			
	1991 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015
Trnavský kraj	9347	2990	1900	720
Okresy:				
Dunajská Streda	1809	590	380	140
Galanta	1550	520	320	130
Hlohovec	820	240	150	60
Piešťany	1158	370	230	90
Senica	1079	330	220	80
Skalica	839	260	160	60
Trnava	2092	680	440	160

Tabuľka 38 Odhad odpadu bytového fondu v Trnavskom kraji

ÚZEMIE	ÚBYTOK TRVALE OBÝVANÝCH BYTOV			
	1991 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015
Trnavský kraj	6790	3510	3580	3590
Okresy:				
Dunajská Streda	1340	700	710	710
Galanta	1170	600	610	620
Hlohovec	550	280	290	290
Piešťany	840	430	440	440
Senica	760	390	400	400
Skalica	580	310	310	310
Trnava	1550	800	820	820

Tabuľka 39 Potreba novej bytovej výstavby v Trnavskom kraji

ÚZEMIE	POČET BYTOV			
	1991 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011 - 2015
Trnavský kraj	16137	6500	5480	4310
Okresy:				
Dunajská Streda	3149	1290	1090	850
Galanta	2720	1120	930	750
Hlohovec	1370	520	440	350
Piešťany	1998	800	670	530
Senica	1839	720	620	480
Skalica	1419	570	470	370
Trnava	3642	1480	1260	980

Tabuľka 40 Rast bytového fondu

Kraj, okres		1971-1980	1981-1991
Dunajská Streda	Index vývoja obyvateľstva	110,2	105,0
	Index vývoja trvale obývaných bytov	126,1	115,7
Galanta	Index vývoja obyvateľstva	104,2	100,7
	Index vývoja trvale obývaných bytov	119,5	109,4
Hlohovec	Index vývoja obyvateľstva	105,3	100,4
	Index vývoja trvale obývaných bytov	117,1	106,6
Piešťany	Index vývoja obyvateľstva	108,0	104,2
	Index vývoja trvale obývaných bytov	115,0	112,1
Senica	Index vývoja obyvateľstva	105,2	101,4
	Index vývoja trvale obývaných bytov	118,2	108,9
Skalica	Index vývoja obyvateľstva	110,5	105,2
	Index vývoja trvale obývaných bytov	124,9	111,2
Trnava	Index vývoja obyvateľstva	113,4	102,8
	Index vývoja trvale obývaných bytov	108,6	102,9
Kraj spolu	Index vývoja obyvateľstva	113,4	102,8
	Index vývoja trvale obývaných bytov	130,0	110,6

2.6 Občianska vybavenosť

V oblasti rozvoja občianskej vybavenosti sú formulované predpoklady vývoja pre vybrané odvetvia a druhy vybavenosti školstva, zdravotníctva, sociálnej starostlivosti a starostlivosti o duševnú a telesnú kultúru, ako sú vymedzené platnou metodikou pre návrh riešenia sociálnej infraštruktúry vo výhľadovom období.

Zariadenia občianskej vybavenosti (sociálnej infraštruktúry) sú viazané na populačný vývoj obyvateľstva. Trendy vo vývoji počtu obyvateľov Trnavského kraja sa prejavujú v poklese predproduktívnej zložky a v miernom náraste počtu obyvateľov v poproduktívnom veku.

Návrh riešenia občianskej vybavenosti v kontexte s vývojom počtu obyvateľov do výhľadu je koncipovaný v zmysle optimálneho využitia potenciálu územia pre jednotlivé vybavenostné funkcie a jeho cieľom je vytvorenie priaznivých podmienok pre skvalitňovanie života všetkých vekových skupín obyvateľstva.

Vstupnými podkladmi pre riešenie boli:

P+R ÚPN VÚC okresov Dunajská Streda, Galanta, Trnava (03/1996)

ÚHZ pre ÚPN VÚC okresov Dunajská Streda, Galanta, Trnava (r.1996)

UŠ ÚPN VÚC okresov Dunajská Streda, Galanta, Trnava (07/1996)

ÚPN VÚC okresu Senica - koncept riešenia (1996)

doplňujúce prieskumy v riešenom území v auguste a v septembri 1997, najmä v súvislosti so začlenením okresov do Trnavského kraja v kontexte s novým územno-správnym členením SR.

2.6.1 Školstvo

2.6.1.1 Základné školstvo

Na území Trnavského kraja bolo v školskom roku 1996/97 zaškolených vo všetkých typoch základných škôl spolu 65 156 žiakov. Plnoorganizované základné školy sú zastúpené v sto sídlach, čo predstavuje 40% z celkového počtu sídiel kraja. Sídlá s plnoorganizovanou ZŠ plnia funkciu centier základnej školskej dochádzky pre žiakov z obcí, kde základná škola absentuje, ako aj z obcí, v ktorých je zriadený len I. stupeň (1.-4.ročník). Neplnoorganizované, málotriedne základné školy sú situované v 102 sídlach Trnavského kraja, čo predstavuje 41% z celkového počtu obcí.

Vytaženosť kapacít základných škôl pretrváva predovšetkým v mestských centrách. Vo vidieckych sídlach vzhľadom na pokles počtu detí vo veku povinnej školskej dochádzky, postupne klesá aj využitie kapacít základných škôl.

Tabuľka 41 Rozmiestnenie zariadení základného školstva podľa sídelných štruktúr kraja

Okres	Počet žiakov	Počet žiakov na 1000 obyv.
Skalica	5621	121,2
Senica	7707	115,7
Piešťany	7447	116,3
Hlohovec	5365	117,9
Trnava	14662	116,2
Galanta	11178	119,3
Dunajská Streda	13876	125,1
Trnavský kraj	65156	119,1

Základné predpoklady vo vývoji základného školstva

V oblasti vývoja zariadení základných škôl na základe očakávaných zmien v demografickej štruktúre obyvateľstva a v dôsledku súčasného znižovania natality obyvateľstva a vývoja natality v budúcom období nie je predpoklad nárastu požiadaviek na kapacity zariadení základných škôl. Potreby sa však môžu prejavovať na úrovni sídelnej, predovšetkým v mestských centrách, v ktorých sa koncentruje demograficky progresívne obyvateľstvo a v ktorých požiadavky na rozvoj základných škôl môžu vyplývať z kontextu

rozvoja obytných území a potrieb ich komplexného vybavenia zariadeniami základnej obsluhy, prípadne s vládou schválenou koncepciou 10-ročnej povinnej školskej dochádzky a postupným prechodom na 9-ročnú základnú školu počnúc školským rokom 1997/1998.

Vo vidieckom osídlení je charakteristický trend klesajúceho využitia disponibilných kapacít základných škôl. Ďalšie znižovanie podielu najmladšieho obyvateľstva predovšetkým v obciach najnižších veľkostných kategórií, môžu vyústiť do postupnej likvidácie škôl I. stupňa a ďalšej degradácie sociálnych funkcií týchto sídiel, resp. vytvárania siete málotriednych základných škôl. Na území, kde žije národnostne zmiešané obyvateľstvo (okres Dunajská Streda), sú málotriedne základné školy vytvárané nielen v dôsledku malého počtu školopovinných detí, ale aj v kontexte potreby zaškoľovania minoritnej skupiny obyvateľstva v danej obci v materinskom jazyku.

V súvislosti s uvedeným vývojom a rozložením základného školstva je potrebné v základnej školskej dochádzke počítať s pohybom žiakov do väčších sídiel, čo si vyžiada nároky na organizáciu a prevádzku verejnej dopravy.

Z pohľadu budúcich požiadaviek na rozvoj siete základného školstva bude potrebné sa zamerať na zvyšovanie kvalitatívneho štandardu jestvujúcich zariadení.

Problémovou skupinou obyvateľstva je rómska populácia, ktorá má značný podiel na nezamestnanosti Trnavského kraja aj z dôvodu nízkej vzdelanostnej úrovne. Tento problém rieši koncepcia Ministerstva školstva a vedy SR povinným ročným zaškoľovaním detí problémových skupín pred nástupom do základnej školy. Ako ďalší potrebný krok by mala byť stanovená aj potreba ďalšieho vzdelávania problémovej populácie po završení povinnej školskej dochádzky.

Jedným z faktorov, determinujúcich nároky na kapacity zariadení základného školstva, je veková štruktúra obyvateľstva v predproduktívnej vekovej skupine. Podľa prognóz MŠaV SR (Koncepcia rozvoja školstva vo všetkých zložkách s dlhodobým výhľadom, r.1996) vývoj ukazovateľov základných škôl v celoslovenských reláciách je odhadovaný nasledovne (prognóza 1995-2015):

Tabuľka 42 Vývoj ukazovateľov základných škôl v celoslovenských reláciách

Rok	6 roč. populácia	6-13 roč. populácia	Školy	Triedy	Učebne	Žiaci
1980	94414	650919	2506	25609	25886	669960
1985	96745	748030	2329	26563	27669	721269
1990	88518	739296	2358	28390	30669	721687
1995	77256	676387	2475	27436	32243	666269
2000	76946	619639	2313	23628	28969	617783
2005	80974	626856	2319	23761	27901	634134
2010	79814	648537	2350	24947	27989	664093
2015	75578	630576	2368	24929	28090	655889

2.6.1.2 Stredné školstvo

V systéme stredného školstva je na území Trnavského kraja zriadených spolu 78 škôl, z toho 18 gymnázií (23%), 26 stredných odborných škôl (33%) a 34 stredných odborných a odborných učilíšť (44%).

V územnom priemete kraja ako vzdelávacie centrá stredného školstva pôsobia väčšie mestské sídla s dominantným postavením okresných centier. Vzhľadom na rozsah a diverzifikovanú štruktúru stredných škôl, prioritne v okresných centrách, najmä zariadenia stredných odborných škôl a učilíšť obsluhujú nielen obyvateľov týchto miest, ale majú celookresný, až nadokresný saturačný spád.

Tabuľka 43 Rozmiestnenie zariadení stredného školstva podľa sídelných štruktúr kraja (šk. r. 1996/1997)

Okres	Gymnázia		Stredné odborné školy		SOU, OU		Stredné školy spolu		
	počet zariad.	počet žiakov	počet zariad.	počet žiakov	počet zariad.	počet žiakov	zariad.	počet žiakov	ž.na 1000 obyv.
Skalica	1	557	2	664	4	1363	7	2584	55,7
Senica	2	652	3	1131	2	1163	7	2946	48,7
Piešťany	2	814	4	2012	5	2198	11	5024	78,4
Hlohovec	1	508	1	410	2	923	4	1841	40,5
Trnava	3	1914	8	4164	8	3957	19	10035	79,5
Galanta	4	1342	2	844	4	1927	10	4113	43,9
Dunajská Streda	5	1604	6	2193	9	2839	20	6636	59,8
Trnavský kraj	18	7391	26	11418	34	14370	78	33179	60,6

Celková návštevnosť stredných škôl v prepočte na 1000 obyvateľov je mierne pod hodnotou celoslovenského priemeru (63,9 žiakov na 1000 obyvateľov), pričom v štruktúre okresov Trnavského kraja sú výrazné diferencie v zaškolení žiakov.

Základné predpoklady ďalšieho vývoja stredného školstva

Z hľadiska kvantitatívnych nárokov na kapacity stredných škôl v súvislosti s predpokladaným vývojom vekovej štruktúry obyvateľstva, možno očakávať stagnáciu s tendenciou postupného znižovania, ktorá sa prejaví najmä v rokoch 2000-2010.

Podobne ako pre základné školy, aj pre stredné školstvo je vypracovaná prognóza do roku 2015, podľa ktorej vývoj ukazovateľov je odhadovaný nasledovne:

Tabuľka 44 Prognóza ukazovateľov denného štúdia na G, SOŠ a SOU (1995-2015)

Rok	14 roč. popul.	14-17 roč.popul.	Gymnázia				Stredné odborné školy				Stredné odborné učilištia			
			školy	triedy	učebne	žiaci	školy	triedy	učebne	žiaci	školy	triedy	učebne	žiaci
1980	77551	323227	128	1633	2030	53891	179	2507	3195	85953	273	5003	3497	137712
1985	79830	306908	127	1559	2135	44711	177	2531	3269	77542	301	5309	4310	138260
1990	95998	372936	132	1720	2536	55336	184	2816	3632	87082	311	5960	5202	149981
1995	89767	372934	188	2457	3635	75664	380	3845	6086	120799	320	5407	5216	138370
2000	83976	347715	194	2812	4168	82951	395	3954	6383	123785	319	5331	5188	133111
2005	77055	311178	194	2839	4213	83222	394	3952	6372	118304	315	5056	4990	123587
2010	79628	309874	196	3006	4281	91542	396	3966	6420	125266	312	5031	4862	124456
2015	81641	323576	198	3149	4274	101366	399	3980	6460	135662	312	5064	4880	125436

V oblasti rozvoja stredného školstva v budúcom období bude potrebné sa zamerať na aspekt zvyšovania vzdelanostnej úrovne obyvateľstva kraja, prioritne v tých jeho okresoch, v ktorých je v porovnaní s celoslovenským priemerom nízka - predovšetkým v zastúpení obyvateľstva s najvyšším (vysokoškolským vzdelaním) a stredným vzdelaním s maturitou.

Proces transformácie gymnázií pokračuje aj v súčasnom období a východiskový stav pre ďalší rozvoj tohto druhu stredoškolského štúdia je priaznivý. Jednoznačne je vymedzená primárna funkcia gymnázií - príprava žiakov na vysokoškolské štúdium všetkých študijných odborov a sekundárna funkcia prípravy žiakov na výkon niektorých činností v správe, kultúre a v ďalších oblastiach prostredníctvom širokej škály voliteľných a nepovinných predmetov. Z dlhodobého prognostického hľadiska sa počíta s tým, že počet novoprijatých z príslušnej populácie na gymnáziách sa bude aj naďalej zvyšovať a predpokladá sa, že v roku 2015 sa priblíži k hranici 30%-ného podielu. Táto skutočnosť korešponduje s koncepciou rozvoja vysokých škôl, podľa ktorej sa zriaďujú nové fakulty, príp. nové vysoké školy v ďalších regiónoch Slovenska.

Stredné odborné školy patria k dynamicky sa rozvíjajúcemu druhu stredných škôl, ktoré by mali v budúcnosti prijímať 35-37% príslušnej populácie. Na stredných odborných školách sa začali vytvárať nové širokoprofilové študijné odbory a tzv. integrované stredné odborné školy. Rozšírilo sa nadstavbové učivo, jazyková príprava, posilnila sa praktická zložka prípravy v širokej škále odbornej zručnosti a zriadili sa nové študijné odbory, donedávna zavedené len v Českej republike.

Stredné odborné učilištia sú stále najsilnejším prúdom odborných škôl v SR, ktoré pripravujú v 2-ročných a v 3-ročných učebných odboroch a v 4-ročných študijných odboroch mládež na výkon kvalifikovaných robotníckych povolání a niektorých technicko-hospodárskych činností prevádzkového charakteru. Koncepcia obsahu odborného vzdelávania a prípravy v SOU vychádza z cieľa zabezpečiť odborne pripravených absolventov ovládajúcich zvolený odbor, schopných samostatne pracovať, reagovať na zmeny technológií a požiadaviek trhu práce. Obsah vzdelávania vychádza zo štátom uznávaných povolání, živností a ekonomických činností.

Základné predpoklady vývoja v územnom priemete Trnavského kraja

Súčasný stav v strednom školstve Trnavského kraja charakterizuje diverzifikovaná štruktúra zariadení stredného školstva, s poskytovaním vzdelania v stredných odborných školách a odborných učilištiach aj obyvateľom zo susediacich okresov, kde zostali väzby po upravení okresov v novom územno-správnom členení SR.

Súčasnú rozloženú zariadení stredného školstva zo vzťahu k rozmiestneniu obyvateľov nie je na území kraja optimálne vyvážený. Vytvára síce podmienky aj pre obsluhu obyvateľov spádujúcich vidieckych sídiel v primeranej dochádzkovej dostupnosti, ale v severných a južných polohách kraja sa prejavuje nižšie pokrytie územia strednými školami ako v jeho centre.

V priemete kraja najvyššia ponuka z hľadiska štruktúry a rozsahu stredných škôl sa sústreďuje v okresných centrách, čo zvyšuje nielen atraktivitu a možnosti vzdelávania v týchto sídlach, ale tým sú vytvárané priaznivé podmienky pre ich zapájanie sa do aglomeračných väzieb na báze obslužných nevýrobných kapacít.

Do výhľadu je stredné školstvo riešeného územia pravdepodobne stabilizované, s možným vstupom súkromných, resp. podnikových vzdelávacích zariadení do vyučovacieho procesu v súlade s potrebami podnikateľskej sféry. Obdobne ako u základného, tak aj u stredného školstva je nutné zlepšovanie materiálno-technickej základne a vybavenie obslužnými zariadeniami.

2.6.1.3 Vysoké školstvo

Na území Trnavského kraja sú vysoké školy etablované len v meste Trnava, kde pôsobia tri vysoké školy. Je to Trnavská univerzita, STU Bratislava s materiálovo-technologickou fakultou a od septembra 1997 Univerzita Sv. Cyrila a Metoda s filozofickou fakultou, fakultou masmediálnou a prírodovedeckou. Existencia zariadení vysokých škôl pôsobí pozitívne na vzdelanostnú štruktúru obyvateľov, na rozvoj odvetví národného hospodárstva a na rast terciárnej a kvartérnej sféry.

Súčasný proces decentralizácie vysokého školstva sa prejavuje vznikom vysokých škôl v okresných a ďalších významných centrách na území republiky, a to vo forme vysokých škôl s kratším vyučovacím cyklom (bakalárske štúdium), ktorého vznik reaguje na potreby hospodárskej praxe. Tento typ vysokoškolského štúdia ako vyššej formy vzdelávania populácie by sa mal výhľadovo rozvíjať aj v Trnavskom kraji, s orientáciou na ekonomiku, poľnohospodárstvo, sadovníctvo a krajinársku architektúru, resp. v ďalších odboroch podľa požiadaviek praxe. Silným dostredivým vysokoškolským centrom s únosnou dochádzkovou vzdialenosťou je síce Bratislava - hlavné mesto SR, ktorá má však problémy s vyučovacími priestormi, ako aj s obslužným zázemím vysokých škôl, preto rozvoj bakalárskeho štúdia má svoje opodstatnenie aj v jej širšom zázemí.

2.6.2 Zdravotníctvo

2.6.2.1 Základné zdravotnícke služby

Zdravotná starostlivosť o obyvateľov kraja v oblasti primárnej starostlivosti je zabezpečovaná v zmluvných zdravotníckych zariadeniach - samostatných ambulanciách, zdravotných strediskách, poliklinikách, na ktorú nadväzuje sekundárna zdravotná starostlivosť a následná zdravotná starostlivosť.

Zdravotnícke zariadenia sú usporiadané do siete, ktorú určuje Ministerstvo zdravotníctva SR v spolupráci s okresnými úradmi a orgánmi miestnej samosprávy. Podľa zákona NR SR č.227/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení zákona NR SR č.222/1996 Z. z. štát garantuje odbornosť, plynulosť, sústavnosť a dostupnosť zdravotnej starostlivosti.

V systéme poskytovania primárnej zdravotnej starostlivosti okrem mestských sídiel sú vytvorené podmienky aj vo väčších vidieckych sídlach kraja. Tieto sídla pôsobia v území ako prvostupňové centrá s dostredivým účinkom na dochádzku za lekáorskými službami zo spádujúcich menších obcí.

Tabuľka 45 Rozmiestnenie zariadení primárnej zdravotnej starostlivosti v sídelnej štruktúre kraja podľa medicínskych odborov (počet lek. miest)

Okres	Praktický lekár pre dospelých	Praktický lekár pre deti a dorast	Gynekológ	Stomatológ
Skalica	16,70	10,67	3,94	18,55
Senica	21,79	13,92	5,15	24,22
Piešťany	23,06	14,73	5,44	25,62
Hlohovec	17,12	10,94	4,04	19,02
Trnava	44,68	28,54	10,55	49,64
Galanta	33,72	21,54	7,96	19,02
Dunajská Streda	39,92	25,50	9,43	44,35
Trnavský kraj	196,98	125,85	46,51	218,87
SR	1928,23	1231,93	455,28	2142,48

Stav k decembru 1996, MZ SR

Tabuľka 46 Sekundárna ambulantná zdravotná starostlivosť (lek. m.)

Odbor	Trnavský kraj	Slovenská republika
Vnútorné lekárstvo	73,87	726,08
Pediatrica	65,67	642,75
Ďalšie medicínske odbory	312,98	3143,91
Spolu	452,52	4512,74

Základné predpoklady budúceho vývoja v územnom priemete kraja

V ďalšom období sa v rozmiestnení obyvateľstva v priemete sídelných štruktúr kraja nepredpokladajú výraznejšie zmeny. Predovšetkým vo vidieckom osídlení je tendencia ďalšieho poklesu počtu obyvateľov vyplývajúca z demografického vývoja. Aj v tejto súvislosti je možné predpokladať, že založené centrá primárnej zdravotnej starostlivosti, zastúpené mestskými sídlami a vidieckymi obcami väčších veľkostných kategórií, budú vo svojej funkcii pôsobiť aj vo výhlade a obsluhovať obyvateľstvo obcí s malým počtom obyvateľov. Vytvorenie podmienok pre primeranú prístupnosť primárnych zdravotných služieb aj pre obyvateľov najmenších obcí s vysokým podielom starých občanov vo výhľadovom období predpokladá zabezpečenie dochádzky v oblasti verejnej dopravy.

2.6.2.2 Nemocnice

Nemocničné služby obyvateľom kraja sú poskytované v zariadeniach nemocníc, ktoré sú lokalizované v riešenom území, okrem nemocnice Myjava, ktorá v novom územno-správnom členení je situovaná na území Trenčianskeho kraja.

Tabuľka 47 Súčasný stav zariadení nemocníc, ich výhľad do roku 2005 a rozmiestnenie v sídelnej štruktúre kraja

Okres	Rok 1997		Rok 2005	
	počet		počet	
	zariad.	lôžok	zariad.	lôžok
Skalica	1	425	1	423
Senica	-	-	1	55
Piešťany	1	357	1	341
Hlohovec	1	40	-	-
Trnava	1	732	1	776
Galanta	1	644	1	641
Dunajská Streda	2	601	2	588
Trnavský kraj	7	2799	6	2769

Prameň: Návrh vyhlášky o sieti zdravotníckych zariadení, MZ SR, december 1996

- *Pozn. Do siete zdravotníckych zariadení liečebnej a preventívnej zdravotnej starostlivosti sú zahrnuté štátne zdravotné zariadenia a z neštátnych zdravotníckych tie, ktoré sú v zmluvnom vzťahu so Všeobecnou zdravotnou poisťovňou alebo inou zdravotnou poisťovňou zriadenou podľa osobitných zákonov.*

Základné predpoklady vývoja v územnom priemete kraja

Prognóza Ministerstva zdravotníctva SR do roku 2005 preberá do návrhu zariadenia zo siete lôžkových zariadení podľa Vyhlášky MZ SR v stave vývoja, ktorý sa dosiahne do roku 2005. Do ďalšieho výhľadu (cca do roku 2015) bude potrebné v oblasti nemocničnej starostlivosti v priemete kraja vyriešiť nerovnomerné rozloženie kapacít tak, aby sieť zodpovedala reálnym požiadavkám kraja a spĺňala podmienky dostupnosti zdravotnej starostlivosti občanom, nemocnice nižšieho typu a kliniky riešiť ako neštátne zariadenia (mestské, obecné a pod.), a tým nahradiť nežiaduci pokles počtu lôžok v nemocniciach.

Okresy Trnava (NsP III. typu), Galanta (NsP II. typu) a Dunajská Streda (NsP II. a I. typu) sú zariadeniami nemocníc kapacitne dobudované.

Okres Piešťany má vybudovanú NsP II. typu. Okres Hlohovec má v meste Hlohovec od r. 1996 vybudované interné lôžkové oddelenie NsP. Hlohovecká NsP sa pripravuje do privatizácie, čo znamená, že otázka dobudovania nemocnice bude riešiť jej nový majiteľ.

Problémovým územím ostáva senicko-skalická oblasť, kde sa nachádza NsP II. typu iba v Skalici. V bývalom okrese Senica nemocničné služby obyvateľom poskytovala aj NsP I. typu Myjava s kapacitou 276 lôžok (t. č. Trenčiansky kraj) a NsP I. typu Malacky s kapacitou 271 lôžok (t. č. Bratislavský kraj).

2.6.2.3 Odborné liečebné ústavy, špecifické nemocničné zariadenia

Špecializované liečebné ústavy a zariadenia na území Trnavského kraja tvoria sieť zariadení s regionálnou až nadregionálnou pôsobnosťou. Tieto zariadenia v jednotlivých okresoch kraja reprezentujú:

Senica: Kúpeľné liečebne Smrdáky (412 lôžok)

Denné sanatórium pre deti s respiračnými ochoreniami Senica (32 lôžok)

Piešťany: Psychiatrická liečebňa Sokolovce (110 lôžok)

Slovenské prírodné liečebné kúpele Piešťany (2508 lôžok)

Vojenský kúpeľný ústav Piešťany (112 lôžok)

Výskumný ústav reumatických chorôb Piešťany (110 lôžok)

Denné sanatórium pre deti s ochorením pohybového ústrojenstva Piešťany (20 lôžok)

Sanatórium pre deti s ochoreniami dýchacích orgánov Piešťany (30 lôžok)

Trnava: Denné sanatórium pre deti s ochorením pohybového ústrojenstva Trnava (25 lôžok)

Denné sanatórium pre deti s ochorením dýchacích ciest Trnava (30 miest)

Galanta: Detská ozdravovňa Abrahám (66 lôžok) od 1997 mimo prevádzku

Dunajská Streda: Rehabilitačný a doliečovací liečebný detský ústav Šamorín-Čilistov (170 lôžok)

Liečebňa pre dlhodobé chorých Lehnice (73 lôžok)

Z pôvodného okresu Senica bolo do Bratislavského kraja (okres Bratislava-okolie) začlenené sídlo Veľké Leváre, v ktorom je vybudovaná psychiatrická liečebňa s kapacitou 140 lôžok.

Základné predpoklady vývoja v územnom priemete kraja

V zámeroch MZ SR v oblasti rozvoja odborných liečebných ústavov je prognózovaný rozvoj Detského rehabilitačného ústavu v Šamoríne-Čilistove, a to zo súčasnej kapacity 170 lôžok na 260 lôžok v roku 2005. Pre rozšírenie ponuky rehabilitačných služieb sa uvažuje ekonomické využitie vrtu geotermálnej vody, čím by Detský RÚ v Čilistove spolu s rehabilitačným ústavom v Kováčovej poskytoval rehabilitačnú starostlivosť detským pacientom s celoslovenskou pôsobnosťou.

Do roku 2005 je plánované rozšírenie kapacity liečebne pre dlhodobé chorých v Lehniciach zo 73 lôžok na 200 lôžok (dostavba). Pre zlepšenie a rozšírenie zdravotnej starostlivosti v tomto OLÚ sa uvažuje s využitím zdroja termálnej vody GTV-BL-1.

V rámci koncepčného prístupu riešenia Trnavského kraja bude potrebné podporovať na jeho území rozvoj liečební pre dlhodobé chorých ako jednu z foriem v zabezpečovaní dlhodobej starostlivosti o chronicky chorých a starých občanov, čo je jednou z možností získania ďalších lôžkových kapacít v rámci jestvujúceho lôžkového fondu nemocníc, resp. ústavov sociálnej starostlivosti. V Trnavskom kraji je

samostatná LDCH iba v Lehniciach (v niektorých nemocniciach sú zriadené geriatrické oddelenia - spolu 86 lôžok) čo pri odporúčanom ukazovateli MZ SR 1 lôžko na 1000 obyvateľov predstavuje už v súčasnosti deficit cca 380 lôžok.

2.6.2.4 Ochrana zdravia obyvateľstva

Trend vývoja zdravotného stavu obyvateľstva SR je v poslednom období značne nepriaznivý. Najvýraznejšie problémy zdravotného stavu obyvateľstva Slovenska sú v stúpajúcom trende vývoja srdcovo-cievnych ochorení, trvalom vzostupe výskytu nádorových ochorení, vysokom počte diabetikov, raste počtu ochorení podmienených psychickými a psychosomatickými chorobami, vysokom výskyte ochorení a úmrtí dýchacích ústrojov, stúpaní úrazovosti, zvyšujúcom sa podiele rizikových tehotenstiev, pribúdaním alergických ochorení a pod. Závažnou skutočnosťou vo vývoji nepriaznivého zdravotného stavu obyvateľstva je vývoj u detskej zložky populácie.

Ako faktory zodpovedné za nepriaznivý vývoj zdravotného stavu obyvateľstva sa v zásade považujú stále sa zhoršujúce a niekde degradované životné a pracovné podmienky, stresy, škodlivé návyky, nízka kvalita potravín.

Strategickým dokumentom zameraným na zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva a podporu jeho zdravia je Národný program podpory zdravia (schválený vládou SR v r.1991 a SNR v r.1992). V rámci tohto programu bol vypracovaný súbor opatrení na zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva.

Riešenie ochrany a podpory zdravia sa navrhlo do troch strategických oblastí pôsobenia:

Stratégia ochrany zdravia - celospoločenská starostlivosť o zdravie, kde hlavným cieľom musí byť zabezpečenie takého socioekonomického vývoja, ktorý chráni a tam, kde je to možné, aj posilňuje zdravie ľudí a ich pohodu. Zdravotné aspekty prostredia treba považovať za závažné, nezanedbateľné prvky socioekonomického rozvoja. Jedná sa o komplex otázok, ktoré súvisia s pôsobením životného a pracovného prostredia na zdravie obyvateľstva, ktoré musí riešiť spoločnosť.

Stratégia rozvíjania zdravia - ktorej podstatou je dosiahnutie zmeny postojov spoločnosti ako celku i jednotlivcov k vlastnému zdraviu a k faktorom súvisiacich so zdravím. Jej súčasťou je tiež zmiernenie stresových situácií a odstraňovanie rizikových činiteľov a podpora pozitívnych vplyvov. Ide predovšetkým o riešenie výživy obyvateľstva, nedostatočnej fyzickej zdatnosti, systematickej pohybovej aktivity, zdravia detí a mládeže, fajčenia, nadmierneho užívania psychoaktívnych látok a psychickej hygieny.

Stratégia zdravotníckej prevencie - je zameraná na oblasť prestavby samotnej organizačnej štruktúry zdravotníctva.

V oblasti zdravotníckej starostlivosti sa predpokladá vytvorenie sústavy liečebnej starostlivosti založenej na prepojenom systéme primárnej, sekundárnej a následnej starostlivosti, kde sa primárna starostlivosť stáva centrom sústavy zdravotnej starostlivosti a služby sekundárnej a následnej úrovne budú mať podpornú funkciu. Neoddeliteľnou súčasťou Národného programu podpory zdravia sú projekty zamerané na ozdravenie životných a pracovných podmienok, spôsobu života a aktívnu podporu zdravia. Program v plnej miere vyjadruje, že starostlivosť o zdravie človeka nemôže zostať úzkou rezortnou záležitosťou zdravotníctva, ale že ide v prvom rade o celospoločenskú úlohu, ktorej plnenie sa dotýka všetkých odvetví a zložiek spoločnosti na rôznych úrovniach (jednotlivec, rodina, obec, mesto, profesné a záujmové združenia, komunita, atď.). Pri riešení návrhu ÚPN VÚC Trnavského kraja je preto potrebné riešiť priestorové usporiadanie územia so zreteľom na tvorbu a zabezpečenie optimálnych väzieb funkcií bývania, práce, zotavenia a rekreácie. Dôležité je vytvárať podmienky pre rozvoj rekreačno-športovej činnosti obyvateľov tak v urbanistickom prostredí, ako aj vo voľnej krajine pre všetky vekové skupiny obyvateľov.

Na plnenie úloh štátnej správy na úseku ochrany zdravia v rámci štátneho dozoru, ktorý je definovaný v zákone NR SR č.272/94 Z. z. o ochrane zdravia ľudí, bol zriadený Štátny zdravotný ústav. Jeho úlohou je predchádzať vzniku, šíreniu a obmedzovaniu výskytu ochorení a porúch zdravia, zlepšovanie zdravia prostredníctvom starostlivosti o zdravé životné podmienky, pracovné podmienky a zdravý spôsob života. Na splnenie uvedených cieľov bude potrebné štátne zdravotné ústavy pôsobiace v Trnavskom kraji výhľadovo dobudovať personálne, ale hlavne laboratórnym a diagnostickým vybavením.

2.6.3 Sociálna starostlivosť

Služby sociálnej starostlivosti poskytuje široké spektrum zariadení, ktoré vymedzuje Zákon SNR č.543/1990 Z. z. o štátnej správe sociálneho zabezpečenia v znení neskorších predpisov. V koncepte riešenia Trnavského kraja sú do výhľadu sledované tie zariadenia sociálnej starostlivosti, ktoré vymedzuje § 27 pod bodom 1) a 2), teda tie, ktoré sú zriaďované a kontrolované krajskými a okresnými úradmi a ich územná pôsobnosť presahuje územie mesta či obce, v ktorom je zariadenie lokalizované.

Zariadenia podľa § 27 pod bodom 3) zriaďované a kontrolované obcou (samostatné jedálne s vlastnou kuchyňou pre dôchodcov, strediská osobnej hygieny, pracovne opatrovateľskej služby), sú predmetom riešenia nižšieho stupňa ÚPD, t.j. na sídelnej, resp. zonálnej úrovni.

2.6.3.1 Ústavné zariadenia pre starých občanov

Na území Trnavského kraja sú pre starých občanov vytvorené kapacity v domovoch dôchodcov a domovoch - penziónoch pre dôchodcov, v ktorých je spolu 1648 miest (september 1997).

Tabuľka 48 Rozmiestnenie ústavných zariadení pre starých občanov

Okres	Domov dôchodcov, domov-penzión pre dôchodcov		Počet miest na 1000 obyvateľov
	počet zariad.	počet miest	
Skalica	4	348	7,5
Senica	3	248	4,1
Piešťany	1	30	0,5
Hlohovec	1	55	0,9
Trnava	2	227	1,8
Galanta	5	422	4,5
Dunajská Streda	5	332	3,0
Trnavský kraj	21	1648	3,0

V rámci kraja sú lokalizované cirkevné zariadenia nadregionálneho významu, Charitné domy, ktoré sú situované v okresoch Senica (Cerová-97 miest), Piešťany (Vrbové 24 miest) a Dunajská Streda (Báč - 150 miest).

Súčasný kapacitný potenciál ústavných zariadení nedosahuje odporúčaný štandard 4,8 miest na 1000 obyvateľov, pričom sú identifikované aj požiadavky na ich rovnomernejšie rozloženie v rámci kraja.

2.6.3.2 Neústavné zariadenia sociálnej starostlivosti pre starých občanov

Sociálnu starostlivosť starým občanom poskytujú aj domy s opatrovateľskou službou (DOS) a stanice opatrovateľskej služby (SOS).

DOS sú zriadené v okresoch:

Skalica (Holíč - 64 b. j.)

Senica (Senica - 48 b. j.)

Piešťany (Piešťany 18 b. j., Krakovany 17 b. j.)

SOS:

Trnava (Trnava - 62 miest, Križovany n. D. 14 miest)

Piešťany (Krakovany - 15 miest)

Galanta (Šintava - 18 miest)

V rámci neštátnej starostlivosti o starých občanov v území Trnavského kraja pôsobia:

Domov dôchodcov Horné Saliby (okres Galanta) - 20 miest (bilancované v tabuľkovom prehľade)

Dom humanity SČK Senica - 30 miest pre denný pobyt dôchodcov

Stanica opatrovateľskej služby Lúmen - Piešťany - 9 lôžok

Penzión Vila Juliana - Piešťany - 30 miest

V meste Hlohovec sa začína v roku 1998 prestavba DOS (domov dôchodcov pre manželské páry)

V obci Senica je v štádiu prípravy zariadenia strediska sociálnej pomoci v Moravskom Svätom Jáne (adaptácia býv. MŠ), ktoré bude slúžiť starým a zdravotne postihnutým občanom s kapacitou:

20 miest pre dlhodobý pobyt

10 miest pre denný pobyt

Základné predpoklady ďalšieho vývoja v územnom priemete kraja

Forma ústavnej starostlivosti o starých občanov v ústavoch sociálnej starostlivosti sa uplatňuje v prípadoch, keď je vylúčené zotrvanie občana v jeho pôvodnom prostredí.

V oblasti ústavnej starostlivosti o starých občanov vývoj smeruje k znižovaniu počtu miest v súčasných zariadeniach v záujme zvyšovania kvality života starých občanov a k zriaďovaniu zariadení s menšou kapacitou, ako aj k zmene názoru na ich lokalizáciu.

Jedným z faktorov ovplyvňujúcich rozvoj zariadení sociálnej starostlivosti a služieb pre starých občanov je vývoj demografickej štruktúry obyvateľstva, resp. vývoj obyvateľstva v poproduktívnom veku.

Podľa novej Projekcie vývoja obyvateľstva SR do roku 2015, ktorú vypracoval ŠÚ SR v auguste 1996 v spolupráci s INFOSTAT-om, sa predpokladá na území SR nasledujúci vývoj:

Tabuľka 49 Vývoj obyvateľstva SR v poproduktívnom veku.

Rok	Počet obyvateľov SR vo veku 60+m, 55+Ž (tis.)			
	A-nízky variant		B-vysoký variant	
	absolútne	% z populácie	absolútne	% z populácie
1995	941,7	17,5	941,7	17,5
1996	948,0	17,6	948,6	17,6
2000	975,1	18,0	977,9	18,0
2005	1040,0	19,1	1042,2	19,1
2010	1153,6	21,3	1155,4	21,1
2015	1268,1	23,7	1269,9	23,2

V súvislosti s očakávaným vývojom obyvateľstva v poproduktívnom veku v najbližšom období do roku 2000 z hľadiska kvantitatívnych nárokov bude potrebné na úrovni kraja vytvoriť podmienky pre rovnomernejšie pokrytie predmetnými zariadeniami jeho jednotlivé okresy.

Požiadavky na rozvoj zariadení a ich kapacít však determinujú aj ďalšie skutočnosti (sociálna a ekonomická situácia rodín, jednotlivcov, zdravotný stav a iné), ktoré je potrebné monitorovať a zohľadňovať v programoch a plánoch sociálneho rozvoja daného územia.

Z pohľadu dlhodobého časového horizontu bude potrebné zohľadňovať objektívny demografický vývoj, ktorý bude znamenať nárast obyvateľstva najstarších

vekových skupín v období rokov 2000-2015 (pri zachovaní súčasnej hranice, dôchodkového veku).

V prepojení na nárast obyvateľstva v dôchodkovom veku vo výhľadovom období, ako aj na predpokladaný vývoj štruktúry cenзовých domácností s výrazným nárastom domácností jednotlivcov, možno očakávať zvýšené požiadavky na malometrážne byty a kapacity zariadení domov - penziónov pre dôchodcov. Ide predovšetkým o mestské sídla, v ktorých žije zhruba polovica obyvateľov kraja.

V územnom priemete kraja pre rozvoj zariadení pre starých občanov (ústavného typu) sú lokalizačné predpoklady vo všetkých mestských sídlach, avšak je potrebné zhodnotiť možnosti lokalizácie tohto druhu zariadenia aj vo väčších vidieckych obciach.

V menších vidieckych sídlach v starostlivosti o starých občanov podporovať rozvíjanie rôznych foriem ambulantnej starostlivosti a zariadení opatrovateľskej služby. Popri uvedených zariadeniach ústavného typu v poskytovaní služieb starým občanom významnou mierou participujú zariadenia s lokálnou pôsobnosťou, zriaďované a kontrolované obcami.

2.6.3.3 Ústavné zariadenia sociálnej starostlivosti pre ťažko zdravotne postihnutých občanov

Zariadenia ústavov sociálnej starostlivosti sú v rámci Trnavského kraja zastúpené zariadeniami pre dospelých (mužov i ženy) s kapacitou spolu 560 miest a pre mládež s kapacitou 487 miest.

Tabuľka 50 Rozmiestnenie ústavných zariadení sociálnej starostlivosti pre ťažko zdravotne postihnutých občanov

Okres	Ústavy sociálnej starostlivosti pre			
	dospelých		mládež	
	počet zar.	počet miest	počet zar.	počet miest
Skalica	-	-	1	30
Senica	3	208	1	120
Piešťany	-	-	1	12
Hlohovec	-	-	1	30
Trnava	1	145	1	10
Galanta	-	-	3	87
Dunajská Streda	4	173	3	126
Trnavský kraj	7	381	12	560
Ukazovateľ na 1000 obyv. kraja	0,7 miesta		1,0 miesto	

V územnom priemete kraja sa prejavuje nerovnomerné rozloženie uvedených zariadených, s identifikáciou deficitu kapacít ÚSS pre dospelých v okresoch Skalica, Piešťany, Hlohovec, Trnava a Galanta.

2.6.3.4 Neústavné zariadenia a ostatné zariadenia sociálnej starostlivosti

Škálu zariadení sociálnej starostlivosti dopĺňajú ďalšie zariadenia, ktoré vyplynuli z požiadaviek riešiť závažné sociálne problémy, ktoré zabezpečujú nešťátne charitatívne a cirkevné organizácie a združenia.

Na území Trnavského kraja boli zriadené:

Resocializačné zariadenia

- ROAD Tomky (Senica) - 15 miest pre drogovozávislých chlapcov
- ADAM Adamov-Gbely (Skalica) - 10 miest (drogovozávislí chlapci)
- Rehabilitačné stredisko Bethesba Sered' (Galanta) - 6 miest (drogovo závislé ženy)

- Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihom, stacionár Váš dom, Trnava - 20 miest
- Pokoj a dobro - azylový dom Hlohovec - 20 miest
- Azylové ubytovanie pre bezdomovcov Trnava (mestské zar.)
- Azylové ubytovanie Skalica (mestské zar.)
- Dom charity Sv. Gorazda Kúty (Senica)
- Dunajská Streda + Senica - Agentúra domácej ošetrovateľskej služby poskytuje opatrovateľskú službu v domácom prostredí
- Charita Trnava - poskytuje terénne služby
- Únia nevidiacich a sluchovo postihnutých má v každom okrese pracovisko, kde je poskytovaná pomoc občanom (s terénnymi pracovníkmi).

Základné predpoklady ďalšieho vývoja v územnom priemete kraja

Do výhľadu je identifikovaná potreba zariadení sociálnej starostlivosti, pre dospelých i pre mládež (odporúčané urbanistické ukazovatele sú v hodnotách 1,0-1,2 miesta na 1000 obyvateľov v ÚSS pre dospelých a 1,4-1,8 miest na 1000 obyvateľov pre mládež). Ich umiestňovanie sa odporúča do mestských centier okresu, s orientáciou na už založený trend využitia disponibilného stavebného fondu postupne uvoľňovaných objektov sociálnej infraštruktúry (predškolské zariadenia a pod.) a trend rozvíjania takýchto zariadení v menších kapacitných radoch.

V rámci prijatého protidrogového programu sa zriaďujú pracoviská protidrogových centier, ako súčasti pracovísk okresných úradov.

V Trnavskom kraji je identifikovaná potreba kapacít zariadení druhej štruktúry domovy pre matky s deťmi (v r.1998 sa má predmetné zariadenie zriadiť v Galante).

V riešenom území Trnavského kraja je v príprave realizácie:

- Skalica - STROM - denné centrum pre deti a mládež s poruchami správania
- Senica - účelové zariadenie pre azylové bývanie (Čáčov)

2.6.3.5 Detské domovy

Delimitáciou z rezortu školstva boli dňom 1.1.1997 k zariadeniam sociálnej starostlivosti pričlenené detské domovy. Na území Trnavského kraja pôsobi v súčasnosti spolu 10 zariadení, s kapacitou 487 miest. V sídelnej štruktúre kraja sú rozmiestnené nasledovne:

Skalica:	Skalica - 100 miest
	Holíč - 60 miest
Piešťany:	Piešťany - 30 miest
	Pečeňady - 50 miest
Trnava:	Trnava (K. Mahra) - 25 miest
	Trnava (Botanická) - 48 miest
Galanta:	Sereď - 55 miest
Dunajská Streda:	Veľký Meder - 75 miest
	Šamorín - 22 miest
	Dunajská Streda - 22 miest

Aj do výhľadu bude opodstatnená potreba rozvoja uvedeného druhu zariadení sociálnej starostlivosti, ktorý bude potrebné vo väčšej miere doplniť (vhodnými stimulačnými opatreniami) o osobitné zariadenia na výkon pestúnskej starostlivosti, v ktorých sú opustené deti a siroty vychovávané v rodinnom prostredí. V rámci Trnavského kraja je pestúnska starostlivosť zriadená v okrese Senica (Šaštín-Stráže) s kapacitou 8 miest.

2.6.4 Kultúra

Riešené územie Trnavského kraja z pohľadu zariadení lokálneho významu, to znamená zariadení druhej štruktúry kultúrny dom, kultúrna sála, kino, verejná knižnica, je vybavené na primeranej úrovni.

Zariadenia kultúrno-spoločenských centier vo všetkých mestských sídlach kraja poskytujú priestor pre kultúrno-spoločenskú činnosť. Vybavenosť mestských centier v priaznivej dostupnosti sídiel z ostatného územia kraja so širšou ponukou kultúrnospoločenských podujatí vytvára podmienky aj pre obsluhu vidieckeho zázemia.

V úrovni regionálneho, resp. nadregionálneho významu dominantné postavenie zastáva okres Trnava, s hlavným krajským centrom, ktoré je zároveň aj významným centrom rímsko-katolíckej cirkvi so sídlom arcibiskupa, metropolitu Slovenska. Kultúrne významný je aj okres Piešťany, kde sú známe Slovenské liečebné kúpele.

Trnavský kraj disponuje širokou škálou kultúrnych zariadení. Sú to predovšetkým:

- divadlá (Trnavské divadlo – stála profesionálna scéna, účelové divadelné priestory : Malá scéna - Piešťany, Empírové divadlo - Hlohovec)
- múzeá (Západoslovenské múzeum - Trnava, Balneologické múzeum - Piešťany, Múzeum - Hlohovec, Galanta, Žitnoostrovne múzeum - Dunajská Streda, Hornozáhorské múzeum - Skalica)
- galérie (galéria Jána Koniarka - Trnava, Hornozáhorská galéria v Senici) a výstavné siene – Trnava, Piešťany, Hlohovec, Dunajská Streda, Šamorín, Senica, Skalica, Galanta.

Každé okresné centrum má vybudovanú okresnú knižnicu, ktorá svojou sieťou mestských a obecných verejných knižníc plní dôležitú funkciu v kultúrno-vzdelávacom procese.

V riešenom území je značný pamiatkový potenciál stavebného fondu, jeho využitie pre kultúru je však obmedzené (v súčasnosti sa v najväčšej miere využíva rezortom školstva, zdravotníctva a sociálnej starostlivosti).

Základné predpoklady ďalšieho vývoja v územnom priemete kraja

Stabilizácia založenej siete zariadení lokálneho významu, predovšetkým siete knižníc, ale aj zariadení klubového typu, ktoré predstavujú významný článok pre realizáciu záujmov diferencovaných skupín obyvateľov, je základným predpokladom pre rozvíjanie kultúrno-spoločenskej aktivity najširších vrstiev obyvateľstva aj v budúcom období.

V mestských sídlach kultúra prežíva aj z dôvodov väčšieho potenciálu záujemcov o ňu, napriek tomu sú problémy s finančným zabezpečením kultúrnych a spoločenských zariadení. Na území kraja si do výhľadu dominantné postavenie kultúrno-spoločenského centra potvrdia mestá Trnava a Piešťany, svoj význam si zachovávajú aj ostatné okresné centrá Hlohovec, Senica, Skalica, Dunajská Streda, Galanta a mestská sídla Sered', Holíč, Šamorín.

V procese rozvoja kultúry v celom priestore Trnavského kraja je dôležité zapájanie občianskych združení a zoskupení a v ich činnosti podporovanie dlhodobu prerušenej kontinuity rozvíjania tradícií v kultúrno-spoločenskej oblasti v jednotlivých okresoch a oblastiach kraja.

Vo vidieckych sídlach nepriaznivá ekonomická situácia obcí, ako aj občanov, sa prejavuje v nízkej využiteľnosti zariadení kultúry, resp. je v mnohých prípadoch riešená pre lukratívnejšie komerčné podnikateľské aktivity.

Pre rozvoj kultúry sú predpoklady vo využívaní potenciálu pamiatkového stavebného fondu, ktorý je v území kraja početne zastúpený.

2.6.4.1 Telesná kultúra

Telovýchovná a športová činnosť má základ na miestnej úrovni, čomu zodpovedajú najmä otvorené športové plochy - ihriská, prevažne pre futbal, ktoré sú vybudované takmer v každej obci riešeného územia Trnavského kraja. Mestské sídla disponujú zariadeniami vyššej kvalitatívnej úrovne, ktoré predstavujú štadióny a športové areály. Kryté športové zariadenia, to znamená telocvične, sú na lokálnej úrovni viazané na školskú vybavenosť.

Širokou ponukou krytých športových zariadení s celoročnou prevádzkou disponujú okresné centrá a mestské sídla, v rámci ktorých komplexnú druhovú skladbu preukazujú najmä mestá Trnava a Piešťany. Medzi zariadenia regionálneho až nadregionálneho významu je možné zaradiť:

- letné, prírodné a termálne kúpaliská (Trnava, Piešťany, Hlohovec, Dobrá Voda, Smolenice, Moravany n./V., Koplotovce, Vrbové, Vlčkovce, Sládkovičovo, Dunajská Streda, Gabčíkovo, Veľký Meder, Topoľníky, Senica, Skalica, Holíč)
- športové haly a špeciálne telocvične (Trnava, Piešťany, Hlohovec, Galanta, Dunajská Streda, Šamorín, Veľký Meder, Senica)
- kryté zimné štadióny - v rámci kraja týmto vybavenostným druhom zariadenia disponujú len sídla Trnava, Piešťany a Senica.

Kryté bazény sú vybudované predovšetkým v okresných centrách, v ďalších mestských sídlach tieto zariadenia s celoročným využitím absentujú.

Dostihový šport v rámci riešeného územia je zastúpený v okrese Senica, Senica-Čáčov, Žrebčín sa nachádza aj v Šamoríne, ktorý bol v nedávnej minulosti tiež významným centrom dostihového športu.

Základné predpoklady ďalšieho vývoja v územnom priemete

Tak ako kultúru, aj telovýchovu a šport nepriaznivo postihuje ekonomická situácia, ktorá sa prejavuje v problémoch zdrojov financovania športovo-telovýchovných aktivít.

Do výhľadu bude potrebné zabezpečiť rozvoj zariadení telovýchovy a športu s celoročnou prevádzkou, prioritne v mestských sídlach, v druhovej štruktúre kryté plavárne a viacúčelové športové haly a telocvične.

Územie Trnavského kraja disponuje potenciálom geotermálnych vôd. Tento potenciál do výhľadu je možné využiť nielen pre rekreáciu a športovú činnosť, ale aj pre poskytovanie rehabilitačno-rekondičných pobytov a ambulantnú liečbu, resp. participáciou miest a obcí zriaďovať lokálne (komunálne) kúpele pre miestnych obyvateľov i širšie zázemie (napr. s ďalším využitím geotermálneho vrtu pre termálne kúpalisko s krytým bazénom sa uvažuje v zámeroch dostavby liečebného ústavu Šamorín-Čilistov v rámci rehabilitačno-rekondičného komplexu).

Pre zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva bude potrebné posilniť zariadenia pre športovo-telovýchovnú a rekreačnú činnosť, ktorá by slúžila rôznym formám dennej aktívnej činnosti.

Pre rozvoj športovo-telovýchovných a rekreačných zariadení a aktivít vymedziť lokality vo vidieckom zázemí, ktoré disponuje špecifickými prírodnými a civilizačnými danosťami. Podobne vytvoriť podmienky pre rozvíjanie športovej činnosti aj v urbanizovanom prostredí, aby sa mohla uplatniť stratégia Národného programu podpory zdravia v oblasti pôsobenia rozvíjania zdravia.

2.7 Hospodárska základňa

2.7.1 Tendencie vývoja hospodárstva

2.7.1.1 Zhodnotenie vývoja hospodárstva v SR

Vo vývoji hospodárstva SR boli v roku 1994 zaznamenané priaznivé makroekonomické tendencie. V roku 1995 sa nastúpený trend hospodárskeho rastu dynamizoval a dosiahol maxima v 3. štvrťroku 1995. Pozitívne makroekonomické tendencie pretrvávali aj v roku 1996, pričom dosahovaná dynamika hospodárskeho rastu sa postupne spomaľovala. Prehľad vývoja vybraných makroekonomických ukazovateľov, podľa údajov Štatistického úradu SR v období 1993 - 1997 v členení za jednotlivé štvrťroky, je uvedený v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 51 Vývoj základných makroekonomických ukazovateľov v Slovenskej republike

Ukazovateľ	Obdobie		Štvrťroky			Rok	
		1.	2.	3.	4.		
Prírastok hrubého domáceho produktu v % v porovnateľných cenách ^{x)}	1993	- 3,9	- 2,4	- 4,3	- 4,1	- 3,7	
	1994	3,7	5,3	5,2	5,4	4,9	
	1995	5,7	6,5	7,7	7,4	6,8	
	1996	7,3	6,9	6,9	6,7	6,9	
	1997	5,1					
Miera inflácie v % ^{xx)}	1993	20,4	23,5	27,0	25,1	25,1	
	1994	14,7	13,9	12,3	11,7	11,7	
	1995	11,3	10,6	8,8	7,2	7,2	
	1996	6,1	6,2	5,2	5,4	5,4	
	1997	6,3					
Miera nezamestnanosti v % (v priemere za obdobie)	1993	11,4	12,1	13,3	14,0	12,7	
	1994	15,0	14,4	14,6	14,5	14,6	
	1995	15,0	13,7	13,4	12,9	13,8	
	1996	13,5	12,4	12,3	12,2	12,6	
	1997	13,5					
Saldo obchodnej bilancie v mld. Sk ^{xxx)}	1993	1,4	- 8,7	- 5,1	- 14,6	- 26,9	
	1994	- 3,1	4,1	0,5	1,1	2,6	
	1995	0,0	- 0,8	1,2	- 6,1	- 5,7	
	1996	- 15,7	- 11,4	- 10,6	- 26,8	- 64,5	
	1997	- 15,6					
Saldo štátneho rozpočtu v mld. Sk	1993	- 11,0	- 3,8	- 1,1	- 7,1	- 23,0	
	1994	- 6,0	- 4,5	- 6,7	- 5,7	- 22,9	
	1995	- 4,1	4,2	- 3,0	- 5,4	- 8,3	
	1996	- 3,5	- 2,6	- 7,3	- 12,2	- 25,6	
	1997	- 3,5					

x) predbežné údaje vychádzajúce zo štvrtročných vybraných ukazovateľov HDP, ako porovnateľné sú použité priemerné ceny roku 1993, tempo rastu v 1. štvrťroku 1997 je odhadnuté v porovnateľných cenách roku 1997

xx) posledný mesiac príslušného obdobia oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka. V rokoch 1993 až 1996 vývoj spotrebiteľských cien je sledovaný na základe štruktúry maloobchodného obratu a výdavkov obyvateľstva za rok 1989 od roku 1997 vychádza zo štruktúry výdavkov domácností v roku 1995 na základe štatistiky rodinných účtov

xxx) údaje za rok 1996 sú predbežné. Saldo za 1. štvrťrok 1997 podľa ukončeného colného konania do konca apríla 1997

Od roku 1993 sa v hospodárstve spomaľoval pokles tvorby zdrojov. Tento proces pokračoval v roku 1994 a prejavil sa v zastavení klesajúcej tendencie tvorby hrubého domáceho produktu. V roku 1994 vzrástol hrubý domáci produkt, podľa zaznamenaných údajov, o 4,9%. Tendencia jeho rastu pretrváva aj v roku 1995 a vykázala medziročný prírastok o 7,4%. Za rok 1995 sa vytvoril hrubý domáci produkt vypočítaný produkčnou metódou na základe štatistických výkazov vyjadrený v

porovnateľných cenách v objeme 416,7 mld. Sk a oproti roku 1994 vzrástol o 6,8%. Uvedený výsledok bol dosiahnutý rastom produkcie vo väčšine hospodárskych činností. V roku 1996 pokračoval rast HDP, vytvorený hrubý domáci produkt predstavoval v porovnateľných cenách 443,3 mld. Sk a oproti roku 1995 vzrástol o 6,9%.

Od roku 1994 je zaznamenaný systematický trend poklesu inflácie. V decembri 1994 bola zaznamenaná miera inflácie meraná prírastkom indexu spotrebiteľských cien na úrovni 11,7% a v porovnaní s decembrom 1993 poklesla o 13,4 bodu. Miera inflácie zaznamenaná v roku 1995 sa naďalej znižovala a v decembri 1995 predstavovala hodnotu 7,2% a v porovnaní s decembrom 1994 poklesla o 4,5 bodu. Medziročná inflácia zaznamenaná v decembri 1996 predstavovala hodnotu 5,4% a oproti decembru roku 1995 ďalej poklesla o 1,8 bodu.

Na vývoj hospodárstva inflačne pôsobil v roku 1993 a 1994 aj schodok štátneho rozpočtu. V roku 1993 dosiahol hodnotu 23,0 mld. Sk a predstavoval 6,8% hrubého domáceho produktu. Rozpočtové hospodárenie za rok 1994 bolo ukončené schodkom štátneho rozpočtu v objeme 22,9 mld. Sk. Pozitívnym trendom v roku 1994 je zníženie jeho podielu na hrubom domácom produkte o 1,1 bodu na 5,7%. Ku koncu roka 1995 dosiahol schodok štátneho rozpočtu 8,3 mld. Sk, čo predstavovalo pokles oproti roku 1994 o 3,6 bodu na hodnotu 1,6% HDP. Hospodárenie štátneho rozpočtu Slovenskej republiky ku koncu roka 1996 bolo ukončené schodkom vo výške 25,6 mld. Sk, jeho podiel na hrubom domácom produkte vzrástol na hodnotu 4,4% a v porovnaní s rokom 1995 vzrástol o 2,8 bodu.

K podstatnému rastu miery nezamestnanosti (stanovenej v priemere za obdobie) na hodnotu 12,7% prišlo v roku 1993. Na konci roka 1994 narástla nezamestnanosť o 0,9 bodu na hodnotu 14,6%. Ku koncu roka 1995 bol zaznamenaný pokles nezamestnanosti o 0,8 bodu na hodnotu 13,8%. V roku 1996 pokračoval trend znižovania miery nezamestnanosti. Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti v roku 1996 predstavovala hodnotu 12,6% a oproti roku 1995 poklesla o 1,2 bodu (podľa výberového zisťovania pracovných síl poklesla na 10,9% o 1,9 bodu).

Oživenie výroby v roku 1994 bolo vyvolané najmä zvýšením zahraničného dopytu. V roku 1994 prišlo k pozitívnemu zvratu obchodnej bilancie Slovenskej republiky. Na zlepšení stavu obchodnej bilancie SR sa podieľali: rast exportu a niektoré opatrenia zdražujúce dovoz a zavedenie povinnej certifikácie. Vysoké záporné saldo obchodnej bilancie v roku 1993, ktoré predstavovalo 26,9 mld. Sk bolo vystriedané kladným v roku 1994 a predstavovalo hodnotu 2,6 mld. Sk. Rast vývozu v roku 1995 sa v porovnaní s rokom 1994 spomalil o 10,9 bodu na 3,2% a rast dovozu sa zrýchlil o 10,2 bodu na 6,7%, čoho dôsledkom bolo dosiahnuté záporné saldo obchodnej bilancie v roku 1995, ktoré predstavovalo hodnotu 5,7 mld. Sk. Exportná výkonnosť ekonomiky meraná podielom vývozu výrobkov a služieb na HDP sa znížila aj vplyvom rastu domáceho dopytu zo 67% na 63,2% v roku 1995. V roku 1996 prišlo k výraznému zhoršeniu v zahraničnoobchodnej bilancie a prehĺbeniu nerovnováhy medzi dovozom a vývozom, ktorá sa prejavila záporným saldom vo výške 64,5 mld. Sk. Exportná výkonnosť hospodárstva meraná podielom vývozu výrobkov a služieb na HDP poklesla oproti roku 1995 o 5,7 bodu na 57,5%. Dovozná náročnosť hrubého domáceho produktu meraná podielom dovozu výrobkov a služieb na HDP sa oproti roku 1995 zvýšila o 7,1 bodu na hodnotu 68,5%.

Mnohé makroekonomické ukazovatele charakterizujúce vývoj hospodárstva Slovenskej republiky zaznamenali v období rokov 1994 - 1996 pozitívne trendy. Prírastok hrubého domáceho produktu a mieru inflácie možno z hľadiska zložitosti obdobia transformácie hospodárstva hodnotiť výrazne pozitívne. Menej pozitívne trendy v porovnaní so zaznamenanými trendmi vývoja ostatných ukazovateľov boli dosiahnuté v znižovaní miery nezamestnanosti, ktorá sa od roku 1994 systematicky znižuje, ale menším tempom poklesu a jej výslednú priemernú hodnotu v roku 1996 na úrovni 12,6% možno považovať za relatívne vysokú. Vývoj salda štátneho rozpočtu

dosiahnutého v roku 1995 ale najmä v roku 1994 možno považovať za uspokojivý. Nepriaznivý zvrät vo vývoji tohto ukazovateľa zaznamenaný v roku 1996 možno považovať za neuspokojivý s ohľadom na dosiahnutú absolútnu hodnotu záporného salda štátneho rozpočtu, ktorá predstavovala v roku 1996 hodnotu 25,6 mld. Sk, čo sa negatívne premietlo do rastu jeho podielu na hrubom domácom produkte. Vývoj salda obchodnej bilancie zaznamenal v uplynulom období dva zvraty, v 2. štvrťroku 1994 pozitívny zvrät a v 4. štvrťroku 1995 negatívny zvrät, ktorý pokračoval aj v roku 1996. Súčasný vývoj tohto ukazovateľa možno považovať za výrazne neuspokojivý sprevádzaný poklesom exportnej výkonnosti a rastom dovozných náročností hospodárstva Slovenskej republiky.

2.7.1.2 Strednodobé tendencie vývoja hospodárstva

Výsledky hospodárstva najvyspelejších krajín G 7 a Európskej Únie v období 1992-1993 naznačujú ukončenie hospodárskej recesie. Pri zohľadnení Uruguajského kola GATT, ktorého výsledkom bolo podpísanie Marakešskej dohody, možno očakávať konjunktúru vo vývoji svetového hospodárstva do roku 2000, ktorá by sa mala pozitívne premietnuť do hospodárstva Slovenskej republiky.

Strednodobé tendencie vývoja hospodárstva SR, ktoré sú naznačené v nasledujúcej tabuľke, boli zhodnotené projektom LINK, realizovaným Európskou hospodárskou komisiou pri OSN (tlač EC.AD/R.83/Add.2).

Tabuľka 52 Strednodobé tendencie vývoja hospodárstva v SR

Ukazovateľ	Obdobie			
	1995	1996	1997	1998
Rast hrubého domáceho produktu v %	3,2	4,3	5,0	4,6
Rast inflácie v %	4,0	6,0	7,3	4,5
Rast exportu v %	8,2	5,4	4,9	4,6
Rast importu v %	8,2	4,9	4,4	4,6

Predpokladaný vývoj hospodárstva SR naznačený projektom LINK je čiastočne podhodnotený. Vývoj a výsledky hospodárstva Slovenskej republiky za rok 1994 až 1996 naznačujú, že hospodárstvo SR sa nachádza v etape konjunktúry, pričom rozvojový potenciál SR zostáva využitý asi na jednu tretinu možností slovenského hospodárstva. Predikcia vývoja niektorých základných ukazovateľov hospodárstva SR v roku 1997 je uvedená v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 53 Predpokladaný vývoj vybraných ukazovateľov hospodárstva SR v roku 1997

Ukazovateľ	1997
Rast hrubého domáceho produktu v %	6,0
Rast priemerného evidenčného počtu pracovníkov v hospodárstve v %	- 0,2
Miera nezamestnanosti v priemere za obdobie v %	12,9
Miera inflácie v % (na báze spotrebiteľských cien)	6,4
Rast produkcie v priemysle v %	2,5
Rast produkcie v stavebníctve v %	9,0
Rast hrubého obratu v poľnohospodárstve v %	0,8

2.7.1.3 Dlhodobé predpoklady vývoja hospodárstva a požiadavky pre konvergenciu a integráciu SR do Európskej menovej únie

Dlhodobým cieľom slovenského hospodárstva je jeho integrácia do Európskej únie. Realizácia národného konvergenčného programu vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie z hľadiska vývoja a podmienok hospodárstva je definovaná

Maastrichtskou zmluvou, ktorá určuje nasledujúce hospodárske kritériá pre vstup do Európskej menovej únie:

- Kritérium cenovej stability je splnené, ak miera inflácie za posledné tri roky nebola vyššia o viac ako 1,5 bodu nad mierou inflácie troch členských štátov s najnižšou mierou inflácie. Na základe vývoja hospodárstva v roku 1996 bola v SR zaznamenaná inflácia v hodnote 5,4%, čo predstavuje asi trikrát väčšiu infláciu v porovnaní s kritériom pre vstup do EMÚ.
- Kritérium trvalo udržateľného stavu verejných investícií, resp. vyváženosti rozpočtu, je splnené za podmienok, že štát nevykazuje nadmerný deficit a ročný deficit neprekročí 3% HDP a štátny dlh nesmie byť vyšší ako 60% HDP. Súčasná hospodárska konjunktúra napomáha štátom zvyšovať daňové príjmy a znižovať sociálne výdaje, a tým konsolidovať štátne rozpočty. Na základe vývoja hospodárstva Slovenskej republiky vykázal podiel salda štátneho rozpočtu na celkovom rozpočte pokles z 5,7% HDP v roku 1994 na 1,6% HDP v roku 1995 a nárast v roku 1996 na hodnotu 4,4% HDP. Uvedené kritérium môže SR v strednodobej trajektórii splniť.
- Kritérium stability meny v rámci Európskeho menového systému bude splnené za predpokladu, že štát udrží normálnu šírku pásma výmenných kurzov bez výraznejšieho napätia po dobu dvoch rokov. Pri udržaní úrovne makroekonomických a peňažných indikátorov môže byť v Slovenskej republike toto kritérium splnené.
- Kritérium konvergencie dlhodobých úrokových sadzieb je splnené za predpokladu, že v priebehu posledného roka je nominálna dlhodobá úroková sadzba vyššia o 2% ako úroková sadzba troch štátov s najnižšou mierou inflácie. Uvedené kritérium je možné splniť do roku 2000 za predpokladu, že rast hrubého domáceho produktu v SR bude prevyšovať rast HDP Európskej Únie a budú udržané trendy ostatných makroekonomických a finančných indikátorov.

Integrácia hospodárstva Slovenskej republiky do Európskej únie predpokladá, že v období do roku 2000 sa budú zmenšovať rozdiely medzi SR a štátmi, ktoré vytvoria Európsky menový systém, čo je možné zabezpečiť vhodnou hospodárskou, menovou a finančnou politikou, prejavujúcou sa v znižovaní rozdielov v základných makroekonomických ukazovateľoch. Uvedený stav vyžaduje maximálne využitie hospodárskeho rastu, ktorý musí prevýšiť hospodársky rast štátov Európskej únie, alebo dokonca krajín združených v OECD, v období do roku 2000, predovšetkým na zníženie rastu inflácie, záporného salda štátneho rozpočtu a zníženie úrokovej miery na hodnotu konzistentnú so štátmi, ktoré budú tvoriť Európsky menový systém. Dosiahnuť tento stav v nasledujúcich troch rokoch je veľmi náročnou úlohou hospodárskej stratégie a politiky Slovenskej republiky.

2.7.1.4 Analýza a zhodnotenie vývoja jednotlivých sektorov hospodárstva

Vývoj hospodárstva v období 1994 - 1996 možno zhodnotiť pomocou porovnania hospodárskych výsledkov nefinančných organizácií s počtom 25 a viac pracovníkov. Údaje o počte podnikov, počte stratových a ziskových organizácií, hospodárskom výsledku podnikov, priemernom počte pracovníkov a priemernej mesačnej mzde sú uvedené v nasledujúcej tabuľke a sú čerpané z údajovej základne ŠÚ SR.

Tabuľka 54 Porovnanie hospodárskych výsledkov nefinančných organizácií s 25 a viac pracovníkmi v období rokov 1994 –1996

Obdobie	Počet podnikov nad 25 zamestnancov	Počet stratových a ziskových podnikov	Straty a zisky podnikov v mil. Sk.	Sumár strát a ziskov v mil. Sk.	Priemerný počet pracovníkov v stratových a ziskových podnikoch	Priemerná mesačná mzda v stratových a ziskových podnikoch v Sk
rok 1994	4 973	2 432	-31 747	30 029	518 875	5 344
		2 541	61 773		699 348	6 701
rok 1995 ^{x)}	5 737	2 436	-29 144	42 761	519 913	6 301
		3 301	71 904		670 675	7 733
rok 1996	6 629	3 644	-51 569	33 552	-	-
		2 985	85 121			
Index 1996/ 1995	115,6	149,6	176,9	78,5	-	-
		90,4	118,4		-	-
Index 1995/ 1994	115,4	100,2	91,8	142,4	100,2	117,9
		129,9	116,4		95,9	115,4

x) V roku 1995 boli zahrnuté medzi hospodárske organizácie aj príspevkové organizácie.

Organizácie s počtom 25 a viac pracovníkov, vytvárajúce os hospodárstva SR, ukončili hospodárenie za rok 1996 s výnosmi vyjadrenými v bežných cenách v hodnote 1 217,4 mld. Sk so ziskom v hodnote 33 552 mil. Sk, s vytvorenou pridanou hodnotou 250 775 mil. Sk. V porovnaní s rokom 1995 narástli výnosy týchto organizácií o 14,6%, pri poklese sumárnych ziskov o 21,5% a náraste pridanej hodnoty o 2,1%. Dosiahnuté výsledky hospodárstva Slovenskej republiky v roku 1996 možno s ohľadom na pokles ziskov a relatívne nízky nárast pridanej hodnoty, oproti nárastu výnosov považovať za neuspokojivé. Evidenčný počet nefinančných organizácií s 25 a viac pracovníkmi narástol v roku 1996 na hodnotu 6 629, čo predstavovalo zvýšenie oproti roku 1995 o 15,6%.

V národnom hospodárstve v roku 1996 pôsobilo 2 985 ziskových organizácií a ich vykázaný zisk predstavoval 85 121 mil. Sk a 3 644 stratových organizácií, v ktorých hodnota strát dosiahla 51 569 mil. Sk. Zisky ziskových organizácií v roku 1995 predstavovali 71 904 mil. Sk a v roku 1996 vzrástli o 18,4%. Straty stratových organizácií vzrástli v roku 1996 na 51 569 mil. Sk o 76,9%, oproti roku 1995, keď predstavovali 29 144 mil. Sk. Podiel počtu ziskových organizácií v národnom hospodárstve na celkovom počte organizácií v roku 1996 predstavoval 45,0% a vykázal pokles o 12,5 bodu v porovnaní s rokom 1995. V hospodárstve Slovenskej republiky bol zaznamenaný rast počtu stratových organizácií v období rok 1996/rok 1995 o 49,6% a pokles počtu ziskových organizácií o 9,6% na hodnotu 3644.

V roku 1996 sa v národnom hospodárstve vytvoril zisk v objeme 63 665 mil. Sk po zahrnutí finančného sektora. Z celkového zisku vytvorili nefinančné organizácie s 25 a viac pracovníkmi (vrátane príspevkových organizácií) 51 779 mil. Sk zisku, čo predstavovalo 81,3% celkového zisku a finančné organizácie vytvorili zisk v objeme 11 886 mil. Sk, čo predstavuje 18,7% celkového zisku. Za rok 1996 poklesli zisky podnikov s 25 a viac pracovníkmi (vrátane príspevkových organizácií) a oproti roku 1995 poklesli o 7,1%, a narástli zisky finančných organizácií, ktoré v období roku 1995 boli stratové.

Výsledky hospodárenia organizácií za rok 1996 v rozdelení na jednotlivé sektory sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 55 Hospodárske výsledky nefinančných organizácií s 25 a viac pracovníkmi so zahrnutím príspevkových organizácií v roku 1996

Sektor	Počet stratových a ziskových podnikov	Straty a zisky podnikov v mil. Sk.	Sumár strát a ziskov v mil. Sk.
Poľnohospodárstvo a poľovníctvo	819 448	- 7 137 4 515	- 2 622
Lesníctvo rybolov a chov rýb	21 8	- 364 437	73
Ťažba nerastných Surovín	18 15	- 419 1 179	760
Spracovateľský Priemysel	1050 871	- 26 502 26 175	- 326
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	15 24	- 969 20 608	19 639
Stavebníctvo	338 357	- 2 954 5 323	2 369
Obchody, opravy motorových vozidiel a spotrebného tovaru	517 572	- 4 311 10 414	6 103
Pohostinstvo a ubytovanie	93 48	- 476 686	212
Doprava, sklady a spoje	158 103	- 3 846 7 577	3 731
Nehnuteľnosti, prenájom, služby a výskum	331 299	- 2 654 6 661	4 007
Školstvo	164 145	- 726 217	- 509
Zdravotníctvo, veterinárstvo, sociálne činnosti	30 9	-173 448	275
Ostatné verejné sociálne a osobné služby	90	-1 039	- 160
Spolu	3 644 2 985	-51 569 85 121	33 552

Priemerný nárast výnosov v hospodárstve SR v roku 1996 predstavoval 14,6%. Nadpriemerný nárast výnosov v roku 1996 boli dosiahnuté v odvetviach nehnuteľností, prenajímaní, obchode a službách o 158,3%, v hoteloch a reštauráciách nárast o 38,7% a v stavebníctve nárast o 25,6%, vo výrobe strojných zariadení nárast o 25,7% a vo výrobe dopravných prostriedkov nárast o 23,0%. Pokles výnosov v období rokov 1996/1995 bol zaznamenaný v odvetví spracovania kože a výrobe kožených výrobkov pokles o 13,9%, v spracovaní dreva a výrobe výrobkov z dreva pokles o 2,6% a stagnácia výnosov bola zaznamenaná v odvetví výroby kovov a kovových výrobkov. V ostatných odvetviach hospodárstva bol zaznamenaný nárast výnosov.

Priemerný nárast pridanej hodnoty v hospodárstve Slovenska v roku 1996 predstavoval 2,1%. Najväčší nárast pridanej hodnoty v období rokov 1996/1995 bol zaznamenaný v odvetví veľkoobchodu, maloobchodu, opravách motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru o 38,6%, v hoteloch a reštauráciách o 31,1%, v ostatných verejných a sociálnych službách o 25,7%, v nehnuteľnostiach, prenájme a obchodných službách o 15,5%, vo výrobe dopravných prostriedkov o 15,1%, v stavebníctve o 14,5% a v ťažbe nerastných surovín o 14,8%. Najväčší pokles pridanej hodnoty bol zaznamenaný v odvetviach výroby koksu, rafinovaných výrobkov a jadrových palív pokles o 22,3%, v odvetví spracovania dreva a výroby výrobkov z dreva o 12,1%, vo výrobe celulózy, papiera a výrobkov z papiera, vydavateľstve a tlači o 11,4%, vo výrobe strojných zariadení o 7,5%. V období rokov 1996/1995 poklesla pridaná hodnota v polovici odvetví spracovateľského priemyslu a priemysel ako celok zaznamenal pokles pridanej hodnoty o 0,5%.

Z hľadiska dosahovaného trendu vývoja ziskov a strát v jednotlivých odvetviach hospodárstva vyplýva, že v roku 1995 bola zaznamenaná druhá etape konjunktúry hospodárstva, ktorú možno charakterizovať poklesom strát stratových organizácií. Pre porovnanie s prvou etapou konjunktúry, ktorá bola zaznamenaná v roku 1994, keď bol dosiahnutý iba rast ziskov ziskových organizácií a straty stratových organizácií v porovnaní s rokom 1993 boli prakticky nezmenené. Zaznamenaný vývoj hospodárstva bol charakteristický v roku 1995 postupným prenášaním konjunktúry hospodárstva aj do stratových organizácií, čo možno považovať za pozitívny trend vtedajšieho vývoja.

V roku 1996 sa situácia v hospodárstve Slovenskej republiky zhoršovala a možno je charakterizovať spomalením rastu výkonnosti hospodárstva sprevádzanú poklesom jeho efektívnosti. Rast výnosov hospodárstva zaznamenaný na makroekonomickej úrovni v roku 1996, ktorý predstavoval 14,6% sa adekvátnou mierou nepremietol do rastu pridanej hodnoty (jej zaznamenaný nárast predstavoval hodnotu 2,1%), čo svedčí o zhoršovaní efektívnosti hospodárstva v roku 1996.

Zisk vytvorený v podnikoch hospodáriacich so ziskom, po odčítaní strát stratových podnikov, v roku 1996 predstavoval 33 552 mil. Sk, čo predstavuje oproti roku 1995 pokles o 21,5%. Na celkovom zisku ziskových organizácií, ktorý predstavoval 85121 mil. Sk, sa najviac podieľala výroba a rozvod elektriny plynu a vody, ktorej zisk predstavoval 19 639 mil. Sk (23,1% zo zisku ziskových organizácií), spracovateľský priemysel, ktorý vykázal stratu 326 mil. Sk, vo veľkoobchode a maloobchode bol dosiahnutý zisk 6103 mil. Sk (7,2%), v doprave, skladovaní a spojoch predstavoval vytvorený zisk 3 731 mil. Sk (4,4%) a v nehnuteľnostiach a prenájme sa dosiahol zisk 4007 mil. Sk (4,7%).

K maximálnemu nárastu zisku medzi ziskovými organizáciami v porovnaní za rok 1996 s rokom 1995 prišlo v poľnohospodárstve a poľovníctve, kde zisk ziskových organizácií narástol o 248,4%, vo výrobe strojov a zariadení bol zaznamenaný nárast ziskov o 154,1%, v lesníctve a poľovníctve o 103,3%, v spracovaní dreva a výrobe výrobkov z dreva o 101,7%, vo výrobe optických a elektronických zariadení o 101,2%. Zisky sa najviac znížili v ziskových podnikoch v odvetviach výroby celulózy, papiera, vydavateľstve a tlači, pokles zisku o 40,9%, vo výrobe chemických výrobkov a chemických vlákien o 17,5%, vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody o 13,8%.

K maximálnemu nárastu strát medzi stratovými organizáciami v roku 1996 v porovnaní s rokom 1995 prišlo v odvetví výroby chemických výrobkov a chemických vlákien, kde narástli straty o 311,9%, vo výrobe kovov a kovových výrobkov narástli straty o 228,4% a celkom v spracovateľskom priemysle vzrástli straty o 196,5%.

Z horeuvedenej analýzy vyplýva, že na spomalenom raste hospodárstva sa najvýraznejšie podieľal spracovateľský priemysel, ktorého zisky a straty boli prakticky rovnaké a odvetvie v roku 1996 uzavrelo bilanciou stratou v hodnote 326 mil. Sk. Straty rástli prakticky vo všetkých stratových organizáciách vo všetkých rezortoch spracovateľského priemyslu.

2.7.1.5 Analýza a zhodnotenie stavu hospodárstva v jednotlivých krajoch a predpoklady jeho vývoja

Celkový hrubý obrat podnikov do 24 pracovníkov, s 25 a viac pracovníkmi so zahrnutím fyzických osôb (bez finančného sektoru, štátnej správy a bez nepriamych daní) za rok 1995 predstavoval v SR 1 088 197 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1994 vykázal nárast o 17,6% pri raste medzispotreby na hodnotu 700 828 mil. Sk (rast o 18,4%) a raste pridanej hodnoty na hodnotu 387 368 mil. Sk (rast o 16,0%).

Stav hospodárstva v jednotlivých krajoch a ich podiel na produkcii Slovenska možno zhodnotiť pomocou ukazovateľov hrubého obratu, medzispotreby a pridanej hodnoty. (Nasledujúce údaje zahŕňujú podniky do 24 zamestnancov, s 25 a viac zamestnancami, fyzické osoby a v uvedených údajoch nie sú zahrnuté údaje za finančný sektor, štátnu správu a nepriame dane). Údaje v uvedenom členení za jednotlivé kraje a ich podiel na SR sú uvedené v nasledujúcej tabuľke. Nasledujúce

údaje sú spracované za predpokladu, že hospodárstvo bývalého okresu Rožňava je rozčlenené medzi Košický a Banskobystrický kraj v pomere 6:4, hospodárstvo bývalého okresu Spišská Nová Ves je rozčlenené medzi Košický a Prešovský kraj v pomere 1:1, hospodárstvo bývalého okresu Galanta je rozčlenené medzi Trnavský a Nitriansky kraj v pomere 6:4, bývalý okres Topoľčany je rozdelený medzi Trenčiansky a Nitriansky kraj v pomere 1:1 a hospodárstvo bývalého Senického okresu je rozčlenené medzi Trnavský, Trenčiansky a Bratislavský kraj v pomere 6:3:1.

Tabuľka 56 Zložky tvoriace hrubý domáci produkt v rozpise na jednotlivé kraje vytvorený za rok 1996 vyjadrené v bežných cenách

Kraj Podiel kraja na SR v %	Hrubá produkcia v mil. Sk	Medzispotreba v mil. Sk	Pridaná hodnota v mil. Sk
Bratislavský	427 477	268 663	158 814
	29,0	28,3	30,2
Trnavský	125 373	76 994	48 378
	8,5	8,1	9,2
Trenčiansky	134 136	86 398	47 739
	9,1	9,1	9,1
Nitriansky	131 297	84 517	46 781
	8,9	8,9	8,9
Žilinský	149 137	100 302	48 834
	10,1	10,6	9,3
Banskobystrický	143 972	87 567	56 407
	9,8	9,2	10,7
Prešovský	133 355	81 664	51 683
	9,0	8,6	9,8
Košický	201 033	147 063	53 973
	13,6	15,5	10,3
SR spolu *	1 475 560	950 516	525 042

malé odchýlky jednotlivých ukazovateľov sú spôsobené zaokrúhľovaním

Efektívnosť hospodárstva jednotlivých krajov možno vyjadriť vzájomným pomerom medzi hrubou produkciou, medzispotrebou a pridanou hodnotou. Údaje charakterizujúce efektívnosť hospodárstva v hore uvedenom členení vzájomných pomerov sú zahrnuté v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 57 Vývoj efektívnosti hospodárstva v jednotlivých krajoch SR v roku 1996

Kraj	Hrubá produkcia	Medzispotreba	Pridaná hodnota
Bratislavský	1	0,628	0,372
Trnavský	1	0,614	0,386
Trenčiansky	1	0,644	0,356
Nitriansky	1	0,644	0,356
Žilinský	1	0,673	0,327
Banskobystrický	1	0,608	0,392
Prešovský	1	0,612	0,388
Košický	1	0,732	0,268
Spolu	1	0,644	0,356

Návrh odporúčaní vyplývajúcich z analýzy a zhodnotenia hospodárskych podmienok Trnavského kraja

Je potrebné vypracovať štúdiu rozvoja hospodárstva kraja, ktorá by slúžila ako podklad pre spracovanie zodpovedajúcej hospodárskej politiky rozvoja kraja a jeho okresov a analyzovala by stav a vývoj hospodárstva a reagovala aj na úroveň čerpania vnútorných zdrojov tvorby hrubého obratu a jeho sektorové a odvetvové napĺňanie. Vypracovaná štúdia odhalí rezervy v jednotlivých sektoroch a odvetviach

hospodárstva a prijatá hospodárska politika okresu zabezpečí, pomocou primeraných nástrojov, ďalší rast efektívnosti hospodárstva kraja.

Je potrebné sledovať vývoj absolútnych hodnôt a dynamických charakteristík tvorby hrubého obratu a pri jeho nezmenených vývojových charakteristikách v dlhšom časovom období je potrebné prijať opatrenia, ktoré by sa orientovali na zmeny jeho rastových charakteristík a tým by zabezpečili dynamický rozvoj kraja.

Prijať opatrenia pre podporu a na ďalšie zlepšenie postavenia všetkých sektorov hospodárstva kraja.

2.7.2 Priemysel

2.7.2.1 Analýza a zhodnotenie hospodárskych výsledkov priemyselných podnikov v Slovenskej republike

Do skupiny priemyslu boli zahrnuté podniky na ťažbu nerastných surovín, podniky spracovateľského priemyslu a podniky na výrobu a rozvod elektriny, plynu a vody. (Všetky tabuľkové údaje uvedené v nasledujúcom texte sú čerpané zo štatistických správ o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR publikovaných ŠÚ SR.)

Výroba tovaru v priemysle v roku 1994 v bežných cenách predstavovala 413,3 mld. Sk a v porovnaní s rokom 1993 vzrástla o 12,3%. Výroba tovaru v priemysle v roku 1995 predstavovala 497,2 mld. Sk a oproti roku 1994 vzrástla o 16,9%. Podiel výroby podnikov v prevažujúcom súkromnom vlastníctve na celkovej výrobe podnikov v priemysle v roku 1995 predstavoval 321,4 mld. Sk (64,4%) a oproti roku 1994 vzrástol o 4,2%. Výroba tovaru v priemysle v roku 1996 predstavovala 531 798 mil. Sk a oproti roku 1995 vzrástla v bežných cenách o 7,0% a v stálych cenách o 2,5%. Z horeuvedenej analýzy vyplýva, že v roku 1996 prichádza k spomaleniu trendu rastu výroby tovaru v priemysle.

Na konci roka 1995 pracovalo v priemysle SR celkom 621,1 tis. pracovníkov, vyjadrených ako priemerný evidenčný počet pracovníkov a ich počet vzrástol oproti koncu roka 1994 o 4,1%. V roku 1996 pracoval v priemysle prakticky rovnaký počet pracovníkov ako v roku 1995. Niektoré vybrané ukazovatele charakterizujúce veľkostnú štruktúru priemyselných podnikov v SR sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

V organizáciách priemyslu s 25 a viac pracovníkmi v roku 1996 pracovalo v SR 513 988 pracovníkov a v porovnaní s rokom 1995 sa ich počet znížil o 1,5%. Z tohto množstva pracovníkov v priemysle pripadalo na ťažbu nerastných surovín 21 228 pracovníkov (4,1%) a ich počet sa oproti roku 1995 zvýšil o 3,9%, na spotrebiteľský priemysel pripadalo 448 502 pracovníkov (87,3%) a ich počet oproti roku 1995 poklesol o 2,0% a na výrobu a rozvod elektriny, plynu a vody pripadlo 44 258 pracovníkov (8,6%) a ich počet oproti roku 1995 vzrástol o 1,2%.

Výsledky hospodárenia priemyselných podnikov s 25 a viac zamestnancami dosiahnuté v roku 1995 a v roku 1996 sú uvedené v nasledujúcich tabuľkách.

Tabuľka 58 Porovnanie výsledkov hospodárenia ziskových a stratových podnikov v odvetví ťažby nerastných surovín v rokoch 1995 a 1996

Obdobie	Ťažba nerastných surovín	Počet podnikov	Zisk v mil. Sk	Priemerný počet pracovníkov	Priemerná mesačná mzda v Sk
rok 1995	ziskové podniky	18	1 246	15 009	9 047
	stratové podniky	14	- 141	5 425	7 442
	spolu	32	1 105	20 434	-
rok 1996	ziskové podniky	15	1 179	-	-
	stratové podniky	18	- 419	-	-
	spolu	33	760	-	-

Tabuľka 59 Porovnanie výsledkov hospodárenia ziskových a stratových podnikov v odvetví spracovateľského priemyslu

Obdobie	Spracovateľský priemysel	Počet podnikov	Zisk v mil. Sk	Priemerný počet pracovníkov	Priemerná mesačná mzda v Sk
rok 1995	ziskové podniky	740	22 904	275 432	7 885
	stratové podniky	896	- 14 877	181 645	6 152
	spolu	1 636	8 027	457 077	-
rok 1996	ziskové podniky	871	26 175	-	-
	stratové podniky	1 050	- 26 501	-	-
	spolu	1 921	- 326	-	-

Tabuľka 60 Porovnanie výsledkov hospodárenia ziskových a stratových podnikov v odvetví výroby a rozvodu elektriny, plynu a vody

Obdobie	Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	Počet podnikov	Zisk v mil. Sk	Priemerný počet pracovníkov	Priemerná mesačná mzda v Sk
rok 1995	ziskové podniky	22	23 913	41 422	10 062
	stratové podniky	11	- 37	2 276	7 091
	spolu	33	23 876	43 698	-
rok 1996	ziskové podniky	24	20 608	-	-
	stratové podniky	15	- 969	-	-
	spolu	39	19 639	-	-

V roku 1996 predstavovali výnosy priemyslu 637 177 mil. Sk, z nich výnosy z ťažby nerastných surovín predstavovali 13 712 mil. Sk (podiel na výnosoch priemyslu 2,2%), výnosy zo spracovateľského priemyslu predstavovali 496 435 mil. Sk (podiel na výnosoch priemyslu 77,9%) a výnosy z výroby a rozvodu elektriny, plynu a vody predstavovali 127 030 mil. Sk (podiel na výnosoch priemyslu 19,9%). Nárast výnosov v priemysle spolu v období rokov 1996/1995 predstavoval 9,6%. Na raste výnosov sa podieľal najmä vyšší rast výnosov v ťažbe nerastných surovín a výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody a nižší rast výnosov spracovateľského priemyslu. V porovnaní rokov 1996/1995 v priemysle spolu narástli výnosy o 9,6% pri poklese pridanej hodnoty o 0,5% a poklese ziskov o 38,2%.

Uvedený stav vo vývoji priemyslu v roku 1996 možno považovať za neuspokojivý a možno ho charakterizovať nižším nárastom výkonnosti priemyslu (oproti roku 1995) pri výraznom znížení jeho efektívnosti meranej poklesom pridanej hodnoty (pokles o 0,5%) ale hlavne výrazným poklesom ziskovosti (pokles o 39,2%).

Tabuľka 61 Hospodárske výsledky nefinančných organizácií priemyslu s 25 a viac pracovníkmi za rok 1996

Odvetvie priemyslu	Počet stratových a ziskových podnikov	Straty a zisky podnikov v mil. Sk	Sumár strát a ziskov v mil. Sk	Výnosy v mil. Sk	Pridaná hodnota v mil. Sk
Ťažba nerastných surovín	18 15	- 419 1 179	760	13 712	6 011
Spracovateľský priemysel spolu	1 050 871	- 26 501 26 171	- 326	496 435	103 839
Výroba potravín nápojov a spracovanie tabaku	172 132	- 2 826 4 918	2 092	84 623	14 889
Textilná a odevná výroba	96 86	- 1 015 647	- 368	19 080	6 211
Spracovanie kože a výroba kožených výrobkov	38 29	- 931 176	- 760	7 513	1 774
Spracovanie dreva a výrobkov z dreva	53 41	- 765 363	- 403	8 224	2 038
Výroba celulózy, papiera a výrobkov z papiera, vydavateľstvo, tlač	54 51	- 1 302 3 672	867	31 698	7 874
Výroba koksu rafinovaných ropných produktov, jadrových palív, chemikálií, chemických výrobkov a chemických vlákien	25 21	- 1 282 5 220	3 938	83 888	15 628
Výroba výrobkov z gumy a plastov	31 28	- 311 1 235	924	23 065	4 761
Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov	63 41	- 2 512 1 486	- 1 026	22 822	6 514
Výroba kovov a kovových výrobkov	131 116	- 2 724 3 062	338	84 365	17 682
Výroba strojov a zariadení	122 84	- 7 428 2 101	- 5 327	45 777	9 605
Výroba elektrických a optických zariadení	66 62	- 2 313 1 968	- 365	28 609	6 865
Výroba dopravných prostriedkov	30 23	- 2 437 1 865	- 572	44 041	7 198
Výroba inde neklasifikovaná	169 157	- 649 965	316	12 730	2 800
Výroba, rozvod elektriny plynu a vody	15 24	- 969 20 608	19 639	127 030	37 636
Priemysel spolu 1995	921 780	- 15 055 48 063	33 017	581 117	148 194
Priemysel spolu 1996	1 083 910	- 27 889 47 962	20 073	637 177	147 486

Z porovnania výsledkov dôchodkovosti jednotlivých druhov priemyslu v období rokov 1996/1995 vyplýva, že v roku 1996 prišlo k poklesu ziskovosti v priemysle ťažby nerastných surovín o 35,5%. V spracovateľskom priemysle v roku 1996 výrazne narástli straty stratových podnikov ktoré v absolútnej hodnote prevýšili zisky ziskových podnikov. Zisky ziskových podnikov vzrástli v roku 1996 o 12,5% a straty stratových podnikov v tom istom období vzrástli o 78,1%. Vývoj v podnikoch na výrobu a rozvod elektriny, plynu a vody možno v roku 1996 charakterizovať poklesom ziskov o 17,7%.

Z uvedených hospodárskych výsledkov priemyselných podnikov vyplýva, že v roku 1995 poklesli straty stratových organizácií s 25 a viac pracovníkmi na hodnotu 15 055 mil. Sk a oproti roku 1994 bol zaznamenaný pokles ich strát o 12,1%.

Zaznamenaný pokles strát možno považovať za dobrý trend minulého vývoja svedčiaci o ďalšej etape v dynamizácii vývoja zlepšovania hospodárskych výsledkov priemyselných podnikov v roku 1995. V roku 1996 sa dôchodková situácia podnikov výrazne zhoršila, keď sa v priemysle ako celku prejavil pokles ziskovosti v absolútnej hodnote o 39,2%, pri raste výnosov priemyselných podnikov o 9,7% a poklese pridanej hodnoty o 0,5%. Uvedený pokles ziskovosti priemyslu bol spôsobený faktorom rastu strát stratových podnikov, ktorý vykázal nárast o 85,3% a faktorom poklesu ziskov ziskových organizácií priemyslu o 0,2%. Tento nepriaznivý stav je ešte zvýraznený aj poklesom globálnej efektívnosti hospodárenia podnikov, ktoré možno dokladovať rastom výnosov pri poklese vytvorenej pridanej hodnoty. Nepriaznivá situácia bola zaznamenaná najmä v odvetví spracovateľského priemyslu, kde v roku 1995 bol vykázaný sumárny zisk v hodnote 8 027 mil. Sk a v roku 1996 strata v hodnote – 326 mil. Sk (čo predstavuje zhoršenie o 8,5 mld.). Táto situácia sa negatívne premieťa aj v príjmovej položke štátneho rozpočtu formou znížených odvodov priemyselných podnikov najmä v položke daň z príjmu právnických osôb. Súčasný stav v dôchodkovej situácii podnikov v odvetví priemyslu možno považovať za výrazne nevyhovujúci.

S výnimkou výroby inde neklasifikovanej rástli straty stratových organizácií vo všetkých odvetviach spracovateľského priemyslu. Najväčší nárast strát bol dosiahnutý v stratových podnikoch výroby a rozvodu elektriny, plynu a vody, kde straty vzrástli násobkom 25,2, ďalej v stratových podnikoch odvetvia výroby dopravných prostriedkov násobkom 6,0, v stratových podnikoch chemického priemyslu a priemyslu spracovania ropy, výroby koksu a jadrových palív násobkom 4,1, vo výrobe ostatných nekovových materiálov násobkom 3,3, v ťažbe nerastných surovín násobkom 3,0 a pod.

Najvýraznejší pokles ziskov ziskových podnikov v roku 1996 bol zaznamenaný v odvetví výroby celulózy, papiera a vydavateľstve a tlači, kde sa dosiahol pokles ziskov o 41,9%, vo výrobe koksu, rafinovaných ropných produktov, jadrových palív a chemikálií bol zaznamenaný pokles o 17,5%. Najväčší nárast ziskov bol zaznamenaný v ziskových organizáciách na výrobu strojov a zariadení o 154,1%, v odvetví spracovania dreva a výrobkov z dreva o 101,7% (čo sa prejavilo znížením strát tohto sektoru ako celku na hodnotu 403 mil. Sk) a vo výrobe elektrických a optických zariadení o 101,2% a vo vývoji inde neklasifikovanej nárast o 100,2%.

Na základe výsledkov hospodárenia v roku 1996 medzi podniky s najvyšším investičným potenciálom patria podniky energetiky Slovenský plynárenský priemysel, Slovenské elektrárne, Západoslovenské energetické závody, Východoslovenské energetické závody. V odvetví hutníctva a strojárstva, VSŽ, Tatravagónka, Chirana, Prema, Drôtovňa. V chemickom a farmaceutickom priemysle Slovnaft, Slovakofarma, Matador, Duslo, Chemlon, Novácke chemické závody, Skloplast, Biotika, Plastika, Chemolak. V potravinárskom a tabakovom priemysle Slovak International Tabak, Palma-Tumys, Juhocukor, St. Nikolaus, Trnavský cukrovar. V drevospracujúcom a papierenskom priemysle SCP Ružomberok, JCP Štúrovo, Bučina a niektoré podniky polygrafického a sklárskeho priemyslu - Neografia, Slovenská Grafia, Grafobal, Skloobal, LR Crystal.

Z analýzy priemyslu vyplýva, že v odvetvovej štruktúre priemyslu majú najvyšší podiel odvetvia s vysokou surovinovou a energetickou náročnosťou výroby a s nižším podielom pridanej hodnoty. V spracovateľskej výrobe dominujú odvetvia výroby potravín, nápojov a spracovania tabaku (zisk 4 918 mil. Sk), výroby kovov a kovových výrobkov (zisk 3 062 mil. Sk), rafinárska a petrochemická výroba (zisk 2 254 mil. Sk), výroba vlákien a chemická výroba (zisk 1 684 mil. Sk).

Proces reštrukturalizácie hospodárstva stagnuje, respektíve sa pohybuje nežiaducim smerom, nárastom významnosti a produkcie odvetví s vysokou energetickou a surovinovou náročnosťou a nižším podielom pridanej hodnoty spracovaním, čo nie je v zhode s cieľmi hospodárskej politiky SR. V porovnaní

štruktúry vývozu a štruktúry priemyselnej produkcie sa táto skutočnosť ešte zvyrazňuje.

2.7.2.2 Analýza a zhodnotenie stavu priemyslu v jednotlivých krajoch SR a predpoklady jeho vývoja

Výroba tovaru v priemysle v podnikoch s 25 a viac pracovníkmi v roku 1996 predstavovala 531 798 mil. Sk a oproti roku 1995 vzrástla o 2,5%. Stav priemyslu v jednotlivých krajoch Slovenska možno zhodnotiť pomocou ukazovateľa výroby tovaru v priemysle. (Nasledujúce údaje zahŕňujú podniky s 25 a viac pracovníkmi vrátane odhadu za živnostníkov).

Tabuľka 62 Porovnanie vývoja výroby tovaru v priemysle za roky 1996 a 1995 v jednotlivých krajoch pri ich vyjadrení v bežných cenách

Kraj	Výroba tovaru v priemysle v mil. Sk		Rast výroby tovaru v období 1996/1995
	1996	1995	vyjadrený v %
Podiel na SR			
Banskobystrický	55 006	49 001	12,3
	10,3	9,5	
Bratislavský	137 008	128 695	6,5
	25,8	24,8	
Košický	78 232	88 940	- 12,0
	14,7	17,2	
Nitriansky	48 910	47 192	3,6
	9,2	9,1	
Trenčiansky	59 649	56 598	5,4
	11,6	10,9	
Trnavský	47 425	45 415	4,4
	8,9	8,8	
Prešovský	46 913	47 856	- 2,0
	8,8	9,2	
Žilinský	58 657	54 946	6,8
	11,0	10,6	
SR spolu	531 800	518 643	2,5

(Drobné odchýlky sú spôsobené zaokrúhľovaním)

Z celkového porovnania jednotlivých krajov vyplýva, že z hľadiska absolútnych hodnôt výkonnosti priemyslu v roku 1996 ich možno rozdeliť na tri skupiny:

- kraje s nadpriemerným výkonom priemyslu,
- kraje s nižším ako priemerným výkonom priemyslu,
- kraje s výrazne podpriemerným výkonom priemyslu.

Do prvej skupiny patria dva kraje: Bratislavský a Košický. Bratislavský kraj dosiahol v roku 1996 tretiu najvyššiu dynamiku rastu výroby tovaru v priemysle a zaznamenal 2,5 - krát vyššiu dynamiku rastu tohto ukazovateľa v porovnaní s hodnotou dynamiky výroby tovaru v rovnakom období za hospodárstvo SR ako celku. Košický kraj dosiahol v období roku 1996 výrazný pokles výroby tovaru v priemysle. Dynamika vývoja tohto ukazovateľa poklesla a zaznamenala 5-krát vyšší pokles ako rast tohto ukazovateľa dosahovaného v hospodárstve SR. Z hľadiska dosahovaných výsledkov vo výrobe tovaru v priemysle je potrebné analyzovať príčiny vývoja tohto ukazovateľa v roku 1996 a v Košickom kraji a prijať opatrenia na zvrátenie tohto nepriaznivého stavu.

V druhej skupine boli tri kraje: Trenčiansky, Žilinský a Banskobystrický, ktoré dosiahli v priebehu roka 1996 absolútne hodnoty výroby tovaru v priemysle o niečo nižšie ako priemerné hodnoty rastu výroby tovaru v priemysle prepočítané na jeden kraj. V dynamike vývoja výroby tovaru v priemysle dosahoval Trenčiansky kraj v roku 1996 4. pozíciu a dynamika rastu tohto ukazovateľa v porovnaní s hospodárstvom SR bola 2 - krát vyššia. Pozitívny vývoj bol dosiahnutý aj v dynamike rastu výroby tovaru v priemysle v priebehu roka 1996 v Žilinskom kraji, kde tento ukazovateľ dosiahol 2.

najvyšší rast, ktorý bol skoro 3 - krát vyšší ako vývoj v tomto ukazovateli dosahovanom v priemysle SR. Najlepšie výsledky s ohľadom na dynamiku rastu výroby tovaru dosiahol Banskobystrický kraj, ktorý v tomto ukazovateli dosiahol 5 - krát vyššiu dynamiku rastu v porovnaní s dynamikou rastu výroby tovaru v priemysle SR.

Tretia skupina obsahuje tri kraje: Nitriansky, Trnavský a Prešovský kraj a ich hospodárska výkonnosť výrazne zaostáva za ostatnými kraji Slovenska najmä v absolútnych hodnotách výroby tovaru v priemysle v roku 1996. Bolo by potrebné analyzovať príčiny tohto stavu a prijať opatrenia na zvýšenie absolútnych hodnôt, ale aj dynamických charakteristík výroby tovaru v priemysle.

Z uvedenej analýzy vyplýva, že v priebehu roku 1996 sa naďalej roztvárali nožnice medzi priemyselne výkonnými a výrazne zaostávajúcimi kraji SR a ich rozdelenie sa zväčšovalo a prehľbovalo. Pri udržaní tohto trendu vývoja v nasledujúcom období možno očakávať ďalšie prehľbovanie tohto stavu, ktorý sa v strednodobom horizonte môže negatívne prejavíť stagnáciou hospodárskeho a sociálneho rozvoja v zaostávajúcich krajoch s výraznými dopadmi premietajúcimi sa v tvorbe a ochrane životného prostredia (napríklad v nevyváženosti využívania územia SR) a negatívami v oblasti sociálnej (v úrovni zamestnanosti a nezamestnanosti) a v oblasti demografickej (zvýšený tlak na odchod aktívneho obyvateľstva zo zaostávajúcich krajov) a podobne.

2.7.2.3 Vývoj priemyslu v Trnavskom kraji

S ohľadom na absolútnu hodnotu výroby tovaru v priemysle v roku 1996 je Trnavský kraj na 7. mieste a v raste hodnoty výroby tovaru priemyslu v období rok 1996/rok 1995 zastáva kraj 5. pozíciu v medzikrajovom porovnaní. Výroba tovaru priemyslu Trnavského kraja v roku 1996 predstavovala 47 427 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1995 jej hodnota vzrástla o 4,4%. Priemerná hodnota výroby tovaru priemyslu prepočítaná na jeden kraj SR v roku 1996 predstavoval 66 475 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1995 vykazovala nárast o 2,5%. Výroba tovaru Trnavského kraja v roku 1996 je o 28,7% nižšia ako priemerné hodnoty tohto ukazovateľa dosahované v tom istom období a prepočítané na jeden kraj. Nárast výroby tovaru v priemysle v Trnavskom kraji v období rokov 1996/1995 bol o 1,9 bodu vyšší ako priemerný rast výroby tovaru v tom istom období prepočítaný na jeden kraj SR. Podiel výroby tovaru priemyslu Trnavského kraja na výrobe tovaru priemyslu za Slovensko v roku 1996 predstavoval 8,9% a oproti roku 1995 vykázal nárast o 0,1 bodu.

Z horeuvedenej analýzy vyplýva, že absolútna hodnota výroby tovaru priemyslu Trnavského kraja v roku 1996 predstavovala 47 425 mil. Sk a oproti absolútnej hodnote výroby tovaru prepočítanej na jeden kraj je o 28,7% nižšia. Zaznamenaná dynamika rastu výroby tovaru priemyslu Trnavského kraja v roku 1996 bola o 1,8% vyššia ako priemerné hodnoty rastu výroby tovaru priemyslu zaznamenané v tom istom období a prepočítané na jeden kraj SR.

Z hľadiska zaznamenaného vývoja priemyslu možno Trnavský kraj hodnotiť, v ukazovateli absolútnych hodnôt výroby tovaru v priemysle, ako kraj s podpriemernou absolútnou výkonnosťou priemyslu, a zároveň s málo vyššou ako priemernou dynamikou rastu tohto ukazovateľa v Slovenskej republike. Vývoj priemyslu v Trnavskom kraji možno považovať za nižší ako priemerný a pri udržaní tohto trendu v dlhšom časovom období možno očakávať zhoršovanie pozície kraja, z hľadiska tohto ukazovateľa, v medzikrajovom porovnaní. Z dlhodobého hľadiska by bolo potrebné udržať prípadne zvýšiť dynamiku rozvoja priemyslu s ohľadom na rezervy dané vhodnou štruktúrou priemyslu Trnavského kraja.

2.7.2.4 Analýza a zhodnotenie priemyslu v jednotlivých okresoch Trnavského kraja

Trnavský kraj je územím s rôznorodou a nevyrovnanou koncentráciou priemyselných podnikov.

Vzájomné porovnanie ukazovateľov výroby tovaru v priemysle v jednotlivých okresoch Trnavského kraja v organizáciách od 1-24 a 25 a viac pracovníkov je zhrnuté v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 63 Výroba tovaru v priemysle v roku 1996 v jednotlivých okresoch Trnavského kraja

Okres	Výroba tovaru v priemysle v mil. Sk	Podiel okresu na výrobe tovaru v priemysle Trnavského kraja v %	Podiel okresu na výrobe tovaru v priemysle SR v %
Skalica	4 033	8,5	0,8
Senica	5 646	11,9	1,1
Piešťany	4 932	10,4	0,9
Hlohovec	7 399	15,6	1,4
Trnava	12 331	26,0	2,3
Galanta	7 841	16,5	1,5
Dunajská Streda	5 244	11,1	1,0
Trnavský kraj	47 426	-	-
SR spolu	531 798	-	-

Vývoj priemyslu v jednotlivých okresoch a ich podiel na výrobe kraja a SR v ukazovateľoch výroby tovaru v priemysle možno hodnotiť nasledovne:

Okres Skalica

Okres Skalica v rámci absolútnych hodnôt výroby tovaru v priemysle, ale aj ich dynamických charakteristík, zastáva zhodne 7. pozíciu v medziokresnom porovnaní v rámci Trnavského kraja.

Výroba tovaru v priemysle v roku 1996 predstavovala 4 033 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1995 poklesla o 108 mil. Sk (pokles o 2,6%). V dynamických charakteristikách výroby tovaru v priemysle v období rokov 1996/1995 zaznamenal okres Skalica pokles o 108 mil. Sk, zatiaľ čo vo výrobe tovaru v priemysle v období roku 1996 bol zaznamenaný v Trnavskom kraji, po prepočte tohto ukazovateľa na 1 okres, rast o 4,4% (287 mil. Sk).

Zaznamenané absolútne hodnoty vývoja výroby tovaru v priemysle, ale najmä jej dynamické charakteristiky v Skalickom okrese, možno považovať za výrazne neuspokojivé. Dosahovaný vývoj v priemysle Skalického okresu by si vyžadoval hlbšiu analýzu príčin neuspokojivého stavu vývoja v priemysle v roku 1996 a prijatie potrebných opatrení pre jeho zvrátenie.

Okres Senica

V absolútnych hodnotách výroby tovaru v priemysle je okres Senica na 4. pozícii a v dynamických charakteristikách jej vývoja na 6. pozícii v medziokresnom porovnaní v rámci Trnavského kraja.

Absolútna hodnota výroby tovaru v priemysle v roku 1996 predstavovala 5 646 mil. Sk a oproti roku 1995 poklesla o 2,6% (pokles o 151 mil. Sk). Zatiaľ čo absolútna hodnota výroby tovaru v priemysle v Trnavskom kraji prepočítaná na 1 okres kraja vzrástla o 4,4% (287 mil. Sk). V dynamických charakteristikách výroby tovaru v priemysle v porovnaní rokov 1996/1995 zaznamenal okres pokles o 2,6% (108 mil. Sk). V tom istom období bol v Trnavskom kraji zaznamenaný nárast tohto ukazovateľa, prepočítaný na jeden okres, o 4,4% (nárast o 287 mil. Sk).

Zaznamenané výsledky v absolútnych hodnotách výroby tovaru v priemysle ako aj dynamické charakteristiky ich vývoja možno považovať za neuspokojivé a bude potrebné preskúmať príčiny tohto stavu a prijať opatrenia pre jeho zvrátenie.

Okres Piešťany

V absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle je okres Piešťany na 6. pozícii a v dynamických charakteristikách jej rastu v roku 1996 zaznamenal okres 5. pozíciu v medziokresovom porovnaní v rámci Trnavského kraja.

Absolútna hodnota výroby tovaru v priemysle v roku 1996 predstavovala 4 932 mil. Sk a oproti roku 1995 vzrástla o 4,2% (199 mil. Sk). Okres Piešťany v absolútnej hodnote výroby tovaru nedosahuje priemerné hodnoty tohto ukazovateľa v Trnavskom kraji prepočítané na 1 okres a jeho hodnota je nižšia o 26,1%. V dynamických charakteristikách vývoja výroby tovaru v priemysle a v období rokov 1996/1995 zaznamenal okres o 30,7% nižšie hodnoty ako hodnoty tohto ukazovateľa prepočítané na 1 okres Trnavského kraja.

Z horeuvedenej analýzy vyplýva, že Piešťanský okres zaostáva za priemernými hodnotami výroby tovaru v priemysle v absolútnych hodnotách aj v dynamických charakteristikách vývoja.

Okres Hlohovec

V absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle zastáva okres Hlohovec 3. pozíciu v medziokresnom porovnaní v rámci kraja a čo sa týka dynamických charakteristík vývoja zastáva okres 4. pozíciu v medziokresnom porovnaní.

V absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle v roku 1996 vykázal okres hodnotu 7 399 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1995 jeho hodnota vzrástla o 298 mil. Sk (4,2%). Okres Hlohovec, v absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle, prevyšuje priemerné hodnoty tohto ukazovateľa dosahované v kraji a prepočítané na jeden okres o 10,9%. V dynamických charakteristikách vývoja výroby tovaru v období roku 1996/1995 dosahoval okres o 1,0% vyššie hodnoty ako hodnoty zaznamenané v tom istom ukazovateli v Trnavskom kraji prepočítané na jeden okres.

Z uvedenej analýzy vyplýva, že okres Hlohovec v absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle dosahuje dobré výsledky a v jej raste v roku 1996 zaznamenal zhodné výsledky s rastom tohto ukazovateľa prepočítané na 1 okres Trnavského kraja.

Okres Trnava

Trnavský okres z hľadiska priemyslu patrí medzi najvýznamnejšie okresy Trnavského kraja. Jeho podiel na výrobe tovaru v priemysle kraja predstavuje 26,0%. V absolútnych hodnotách výroby tovaru v priemysle zastáva Trnavský okres 1. pozíciu a v dynamických charakteristikách ich vývoja 3. pozíciu v medziokresnom porovnaní v rámci Trnavského kraja.

Z absolútnych hodnôt výroby tovaru v priemysle v roku 1996 predstavoval Trnavský okres hodnotu 12 331 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1995 jeho hodnota vzrástla o 4,2% (450 mil. Sk). V dynamických charakteristikách výroby tovaru v priemysle dosahoval o 0,2 bodu nižšie hodnoty ako priemerné hodnoty vývoja tohto ukazovateľa v Trnavskom kraji prepočítané na jeden okres. V absolútnej hodnote predstavoval rast výroby tovaru v priemysle hodnotu 498 mil. Sk. Rast tohto ukazovateľa v Trnavskom kraji prepočítaný na jeden okres predstavoval hodnotu 287 mil. Sk. Rast výroby tovaru Trnavského okresu je o 73,5% vyšší ako rast výroby tovaru v Trnavskom kraji prepočítaný na 1 okres.

Z uvedenej analýzy vyplýva, že Trnavský okres dosahuje najvyššie hodnoty v absolútnych hodnotách výroby tovaru v priemysle a v priemerných hodnotách kraja prepočítaných na 1 okres. Dosahované výsledky Trnavského kraja v priemysle možno považovať za dobré.

Okres Galanta

V absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle je okres Galanta na 2. pozícii v medziokresnom porovnaní v rámci Trnavského kraja a v dynamických charakteristikách vývoja tohto ukazovateľa v období 1996/1995 zastáva okres zhodne 2. pozíciu v medziokresnom porovnaní. V absolútnej hodnote výroby tovaru v

priemysle v roku 1996 vykázal okres hodnotu 7 841 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1995 jeho hodnota vzrástla o 7,2%.

Z uvedenej analýzy vyplýva, že okres Galanta dosahuje nadpriemerné výsledky v absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle v rámci kraja a čo sa týka dynamiky vývoja tohto ukazovateľa, prevyšuje okres Galanta priemerné hodnoty dosahované v Trnavskom kraji prepočítané na 1 okres.

Okres Dunajská Streda

V absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle patrí okres Dunajská Streda na 5. pozíciu v medziokresnom porovnaní v rámci kraja a čo sa týka dynamických charakteristík jej rozvoja, zastáva 1. pozíciu v rámci Trnavského kraja.

V absolútnej hodnote výroby tovaru v priemysle v roku 1996 zaznamenal okres hodnotu 5244 mil. Sk a v porovnaní s rokom 1995 jeho hodnota vzrástla o 16,6%. Hodnota tohto ukazovateľa v Trnavskom kraji predstavovala 47 426 mil. Sk a oproti roku 1995 vzrástla o 4,4%. Priemerná hodnota tohto ukazovateľa v Trnavskom kraji prepočítaná na jeden okres predstavovala 6675 mil. Sk a jej rast v období 1996/1995 predstavoval 287 mil. Sk. Z hodnotovej analýzy vyplýva, že čo sa týka absolútnych hodnôt výroby tovaru v priemysle, v okrese Dunajská Streda vykazuje o 21,4% nižšie hodnoty ako hodnoty dosiahnuté v roku 1996 prepočítané na 1 okres Trnavského kraja.

Čo sa týka dynamických charakteristík vývoja hodnoty tohto ukazovateľa, okres Dunajská Streda v raste výroby tovaru v priemysle prevyšuje o 160,3% rast tohto ukazovateľa dosahovaného v Trnavskom kraji a prepočítaného na jeden okres.

Z uvedenej analýzy vyplýva, že v absolútnych hodnotách výroby tovaru v priemysle nedosahuje okres Dunajská Streda priemerné hodnoty tohto ukazovateľa prepočítané na jeden okres Trnavského kraja, a čo sa týka dynamiky vývoja tohto ukazovateľa, výrazne prevyšuje ostatné okresy Trnavského kraja. Okres Dunajská Streda pri udržaní dosiahnutého tempa rastu výroby tovaru v priemysle má všetky predpoklady na zlepšenie svojej pozície v rámci okresov Trnavského kraja.

2.7.2.4.1   *Priestorová, veľkostná a odvetvová štruktúra priemyslu Trnavského kraja*

Priestorová a veľkostná štruktúra priemyslu sa v Trnavskom kraji odvíja od zdrojov územia reprezentovaných najmä potenciálom surovínových zdrojov a distribúciou pracovných síl. Rozmiestnenie priemyslu v Trnavskom kraji je teritoriálne nevyvážené, kde severná a stredná časť kraja má dominantne priemyselný charakter a južná časť kraja priemyselno-poľnohospodársky charakter. V Trnavskom kraji sa nachádza 20 významnejších priemyselných centier a možno ich rozdeliť podľa štruktúry priemyslu a počtu zamestnancov v priemysle na štyri skupiny:

- Veľké priemyselné centrá s rozvinutou štruktúrou priemyslu a počtom zamestnancov 2000 - 6500, kde možno zaradiť centrá v Trnave, Senici, Skalici, Hlohovci a Jaslovských Bohuniciach.
- Významnejšie stredné centrá s rozvinutejšou štruktúrou, resp. počtom zamestnancov 1000 - 2000, kde patria priemyselné centrá Gbely, Holíč, Piešťany a Vrbové.
- Menšie stredné centrá s počtom zamestnancov 500 - 1000, kde možno zaradiť Smolenice, Šaštín-Stráže a Dunajskú Stredu.
- Malé centrá priemyslu s 200 - 500 zamestnancami, kde patria Kúty, Leopoldov, Galanta, Sládkovičovo, Cífer, Sereď, Zlaté Klasy a Veľký Meder.

Prehľad odvetvovej štruktúry priemyslu a jej rozdelenie podľa zamestnanosti v priemyselných centrách okresu Trnava.

Veľké priemyselné centrá:

- V priemyselnom centre Trnava je najviac zastúpený strojársky priemysel, 40% zamestnaných a sklársky priemysel, 20% zamestnaných, dopĺňa ho potravinársky priemysel, 12% a nábytkársky priemysel, 10%, zbytok

zamestnaných predstavuje chemický, odevný, polygrafický a kovoobrábaci priemysel.

- V priemyselnom centre Senica dominuje, čo sa týka počtu zamestnancov, chemický priemysel, 70% zamestnaných, výrazný je aj podiel potravinárskeho priemyslu.
- V priemyselnom centre Skalica prevažuje kovospracujúci priemysel, ktorý predstavuje 45% zamestnaných, avšak zastúpené sú aj odvetvia papierenského, 25% a textilného priemyslu, 15%.
- V priemyselnom centre Hlohovec dominuje farmaceutický priemysel, 45% zamestnaných a kovospracujúci priemysel, 45%.
- V priemyselnom centre v Jaslovských Bohuniciach dominuje energetický priemysel s atómovou elektrárnou, ktorý zamestnáva 90% zamestnaných v priemysle.

Významné stredné priemyselné centrá:

- V Gbeloch dominuje ťažobný priemysel, 95% zamestnaných, s malým príspevkom stavebného priemyslu.
- V priemyselnom centre Holíč je zastúpený ťažobný priemysel, 30% zamestnaných, textilný 30% a obuvnícky priemysel, 25% zamestnaných.
- V Piešťanoch dominuje priemysel výroby prístrojov, ktorý zamestnáva 35% zamestnancov v priemysle, doplnený je potravinárskym priemyslom, 25% zamestnaných, odevným priemyslom, 12% a elektrotechnickým priemyslom, 11% zamestnaných v priemysle.
- V priemyselnom centre Vrbové dominuje s jediným väčším podnikom odevný priemysel, ktorý predstavuje 95% zamestnaných v priemysle.

Menšie stredne veľké priemyselné centrá:

- V priemyselnom centre Smolenice dominuje, s jediným väčším podnikom, chemický priemysel s 95% zamestnanosťou v priemysle.
- V Šaštíne-Strážoch je dominantný textilný priemysel, 55% zamestnaných, ktorý je doplnený priemyslom stavebných hmôt, 30% a v menšej miere chemickým priemyslom.
- V centre Dunajská Streda dominuje potravinársky priemysel so 75% zamestnaných, ktorý je doplnený strojárskym priemyslom s 20% zamestnaných v priemysle.

Malé priemyselné centrá:

- V Kútoch dominuje kovospracujúci priemysel, ktorý predstavuje 90% zamestnaných.
- V Leopoldove dominuje potravinársky priemysel.
- V Galante dominuje strojársky priemysel, 45% zamestnaných v priemysle a kovoobrábaci priemysel, 45% zamestnaných.
- V Sládkovičove dominuje potravinársky priemysel, 90% zamestnaných.
- V Cíferi dominuje potravinársky priemysel.
- V priemyselnom centre Sereď dominuje potravinársky priemysel, ktorý predstavuje 85% zamestnaných v priemysle.
- V priemyselnom centre Zlaté Klasy je lokalizovaný jediný malý podnik, ktorý pracuje v oblasti kovovýroby, drevovýroby a potravinárskej výroby.
- Vo Veľkom Mederi dominuje potravinársky priemysel, ktorý predstavuje 95% zamestnaných v priemysle.

Popri uvedených centrách, ktoré sú dôležité pre rozvoj priemyslu Trnavského kraja, prípadne majú aj vyšší význam, je priemysel lokálneho významu rozmiestnený v ďalších menších centrách s počtom do 200 zamestnancov v priemysle.

2.7.2.4.2 Výkonnosť, hospodárska efektívnosť a predpoklady rozvoja podnikov v Trnavskom kraji

Výkonnosť a hospodársku efektívnosť podnikov možno zhodnotiť pomocou ukazovateľov hrubého obratu, pridanej hodnoty a ziskov. Prosperujúce podniky Trnavského kraja pri riešení svojej technickej, technologickej a environmentálnej zadĺženosti vytvárajú pole pre rad následných aktivít a prosperita hospodárstva regiónu bude v značnej miere závisieť od stupňa adsorbcie týchto aktivít a ziskov v regióne.

Ziskové podniky na základe pokrytia svojej vnútornej zamestnanosti vytvoria cez svojich zamestnancov rozvoj v odvetviach obchodu a služieb, čím vyvolajú aktivity, ktoré sa premietnu v tvorbe nových pracovných miest. Tento efekt sa premietne priamo v teritóriu pôsobnosti podniku. Avšak väčší podiel rozvoja následných aktivít je možné dosiahnuť maximalizáciou adsorbcie zisku ziskových podnikov v kraji. Tento efekt pôsobiaci na dynamiku hospodárskeho rozvoja kraja je rádovo významnejší ako hore uvedený efekt pôsobiaci cez platy zamestnancov prosperujúcich podnikov.

Podľa analýz výkonnosti, efektívnosti a predpokladov rozvoja priemyslu je v Trnavskom kraji viacero perspektívnych priemyselných centier: Z nich vynikajú najmä Gbely, Senica, Hlohovec, Smolenice, Jaslovské Bohunice, Cífer, Leopoldov, Vrbové, Sládkovičovo, Sereď, Veľký Meder a Zlaté Klasy.

Ostatné priemyselné centrá sa v súčasnosti boria s problémami stagnácie, resp. poklesu výkonov priemyslu a z toho vyplývajúcimi problémami so zníženou zamestnanosťou v priemysle prejavujúcou sa zvýšenou mierou nezamestnanosti v centrách a ich širšom spádovom okolí.

2.7.2.4.3 Priemysel ťažby a spracovania nerastných surovín

Ťažba a spracovanie nerastných surovín

Ťažba nerastných surovín sa v Trnavskom kraji odvíja od pomerne širokej surovinovej základne, ktorá je tvorená ložiskami ropy a zemného plynu, ktoré sú rozptýlené v páse od Holíča po Stupavu (okr. Malacky), ložiskami lignitu v oblasti Gbely, Čáry a Štefanov, ložiskami stavebného kameňa na úpätí Malých Karpát, najmä Hradište pod Vrátnom a Podbranč, ložiskami kvalitných zlievárenských pieskov v Šajdíkových Humenciach, ložiskami rašeliny najmä v oblasti Prievaly a ložiskami tehliarskych ílov rozptýlených v teritóriu kraja.

Priemysel ťažby nerastných surovín je v Trnavskom kraji rozsiahly a podieľa sa výraznou mierou na výkonoch priemyslu a celkovej výkonnosti hospodárstva kraja.

Na území kraja sa ťažia:

fosílna palivá

ropa a zemný plyn sa ťaží v akciovej spoločnosti Nafta Gbely. Ťažená ropa má dobré kvalitatívne vlastnosti, nízky obsah síry a vysoký podiel aromatických uhľovodíkov, čo ju predurčuje na petrochemické spracovanie. Spracováva sa v Petrocheme Dubová. Vyťažené množstvo ropy v porovnaní s potrebami SR je pomerne malé a predstavuje asi 1,5% ročnej spotreby tejto suroviny používanej na rafinárske a petrochemické spracovanie v SR. Ťažený plyn má dobré kvalitatívne vlastnosti a je ho možné použiť vo všetkých odvetviach hospodárstva aj na energetické účely. Z hľadiska ochrany a tvorby životného prostredia sa negatívne vplyvy ťažby ropy premietajú hlavne v znečisťovaní pôd a vôd a to najmä ťažšími ropnými podielmi a znečisťovaním ovzdušia ľahkými podielmi (odkaliská pri ťažbe). Problémy kontaminácie pôd a vôd je možné riešiť aplikáciou mikrobiologických metód priamo v zdroji znečistenia.

lignit ťažený v Uhoľných baniach Holíč, Baňa Záhorie nemá vysoké kvalitatívne charakteristiky, čo sa týka jeho výhrevnosti, obsahu síry a ostatných zlúčenín. Súčasná úroveň ťažby lignitu je determinovaná najmä záujmom o

túto komoditu na trhu a neexistenciou závodu na jeho efektívne spracovanie v blízkosti lokality jeho ťažby v okrese Senica.

stavebný kameň - ťažba je realizovaná vo viacerých lokalitách v Malých Karpatoch a v Považskom Inovci. Ťažba stavebného kameňa je v kolízii so záujmami ochrany prírody a tvorby krajiny vytváraním zmien v krajine.

kremičité piesky sa ťažia na výrobu zlievarenských foriem v keramických závodoch v Šajdíkových Humenciach a sú využívané aj v stavebníctve a v skládkovom priemysle. Ďalej sa piesky ťažia na výrobu siporexových stavebných dielov v Šaštíne-Strážoch. Ťažba a výroba v závode nie je vo výraznej kolízii s tvorbou a ochranou životného prostredia. Čiastočné problémy sa vyskytujú v emisiách plyných škodlivín zo závodu.

tehliarske íly - na základe rastu výroby v stavebníctve, možno predpokladať, že sa v budúcnosti ťažba ílov zvýši v zhode s požiadavkami na výrobu tehál v Trnavskom kraji. Z hľadiska ochrany životného prostredia sa vyskytujú problémy v tehelnách s emisiami vznikajúcimi v procese vypaľovania tehál a s negatívami ťažby vplývajúcimi na stav krajiny.

2.7.2.4.4   *Priemyselné podniky spracovateľského priemyslu a energetiky lokalizované v Trnavskom kraji*

Atómová elektráreň Bohunice je odštepňým závodom Slovenských elektrární, a.s. Odštepňý závod zamestnáva 2 700 zamestnancov a z hľadiska štátnej energetickej politiky SR má, zo strednodobého hľadiska, perspektívu na pokračovanie výroby. Podnik svojou výrobou zabezpečuje 48,2% potreby elektrickej energie SR.

Drôťovňa Hlohovec, a.s. zamestnáva 2 400 zamestnancov. Výroba je zameraná na ťahané drôty, oceľové siete, klince, oceľové laná a kordy a pramence a podnik je prakticky monopolným výrobcom týchto výrobkov v SR. Výrobný program podniku je stabilizovaný a podnik má predpoklady, z dlhodobého hľadiska, udržiavať svoju hospodársku výkonnosť a efektívnosť.

Slovakofarma Hlohovec, a.s. zamestnáva 2 100 zamestnancov. Podnik je prakticky monopolným výrobcom liečiv v SR. Výrobný program je orientovaný na výrobu syntetických a prírodných farmaceutík a v menšej miere na výrobu kozmetických prípravkov a ich komponentov. Podnik má dlhodobú perspektívu rozvoja a už v súčasnosti skoro 70% svojej výroby exportuje. Charakter výroby podniku má negatívne dopady na životné prostredie v oblasti emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia a vôd, ktoré sa prejavujú hlavne v tesnej blízkosti závodu.

Trnavské automobilové závody, a.s. zamestnávajú 2 200 zamestnancov. Z hľadiska odbytových problémov znížili počet pracovníkov od roku 1989 o 100%. Podnik sa zaoberá strojárskou výrobou a produkuje hlavne spojky na osobné a nákladné automobily a odliatky a výrobky zo sivej liatiny a súčiastky pre Tatru 815. Budúcnosť podniku sa bude odvíjať od potenciálnej spolupráce so zahraničnými partnermi.

Trikota Vrbové, š.p. zamestnáva 1 600 zamestnancov. Výrobný program tvorí najmä pletené ošatenie, odevy a bielizeň. Väčšina zamestnancov podniku sú ženy a hospodárska výkonnosť podniku je stabilizovaná s ohľadom na export výrobkov do západnej Európy. Podnik nevykazuje negatívne vplyvy na životné prostredie.

Skloplast Trnava zamestnáva 1 300 zamestnancov a od roku 1989 vykázal pokles zamestnanosti o 80%. Výrobný program podniku je orientovaný na sklené vlákna, výrobky zo sklenených vlákien a súčiastky z plastov. Budúcnosť podniku sa bude odvíjať od potenciálnej spolupráce so zahraničnými partnermi.

Chirana Piešťany, a. s. zamestnáva 408 zamestnancov. Výrobný program podniku je zameraný na výrobu zdravotníckej techniky pre oblasť dentálu a fyzioterapie, kartonáž a obalové prostriedky. Podnik od roku 1989 znížil zamestnanosť a v súčasnosti sa javí ako perspektívny podnik kraja vzhľadom na rozšírenie výrobného programu.

Chemolak Smolenice, a.s. zamestnáva 850 zamestnancov. Výrobný program podniku tvoria náterové hmoty. Z hľadiska tvorby a ochrany životného prostredia podnik emituje do ovzdušia najmä organické látky a rozpúšťadlá, ktoré potenciálne majú negatívne dopady na životné prostredie a zdravotný stav obyvateľstva najmä v blízkosti lokality podniku. Podnik vykonáva opatrenia na zníženie emisií pri výrobe ale aj u užívateľov a to nárastom podielu výroby vodou riediteľných náterov na celkovej produkcii. Z hľadiska výrobného programu patrí tento podnik k perspektívnym organizáciám v kraji.

Slovenské sladovne, š.p. Trnava zamestnávajú 73 pracovníkov. Vo výrobnom programe podniku sú všetky druhy nealkoholických sýtených nápojov. Podnik má predpoklady pre rozvoj s ohľadom na jeho výrobný program. Podnik nemá výrazné negatívne dopady na životné prostredie s ohľadom na charakter výroby je nevýznamným znečisťovateľom vôd.

Považské mlyny a cestovinárne, a.s. Piešťany zamestnávajú 802 pracovníkov. Výrobný program podniku je zameraný na mletie múky a výrobu cestovín. Podnik má stabilizovaný výrobný program a perspektívy pre zachovanie efektívnosti výroby v budúcnosti. Podnik nevykazuje negatívne dopady na životné prostredie.

Zorena, s.r.o. Trnava zamestnáva 470 pracovníkov, vyrába spodnú bielizeň a značnú časť výroby exportuje. Podnik má potenciálne dobré predpoklady pre rozvoj a udržanie svojho postavenia v okrese Trnava.

Trnavský cukrovar, a.s. zamestnáva 267 zamestnancov. Výrobný program podniku je zameraný na výrobu cukru, hlavne pre potreby domáceho trhu. Perspektíva podniku v budúcnosti sa bude odvíjať od spolupráce podniku s pestovateľmi cukrovej repy a od ich vzájomných zmluvných vzťahov. Podnik je nevýznamným znečisťovateľom vôd.

Spartan, a.s. zamestnáva 380 pracovníkov a jeho výrobný program je zameraný na výrobu nábytku. Podnik má dobré strojné a technologické vybavenie a dobré perspektívy rozvoja aj s ohľadom na jeho exportnú schopnosť.

Tesla Piešťany, a.s. zamestnáva v súčasnosti 360 pracovníkov. Od roku 1989 poklesla zamestnanosť v podniku 13-násobne. Súčasná perspektíva podniku je neistá, pretože od júla 1996 je v konkurze.

Kabát, s.r.o. zamestnáva 225 pracovníkov. Výrobným programom podniku je spracovanie mäsa a výroba mäsových výrobkov. Podnik z hľadiska svojho výrobného programu vykazuje negatívne dopady na životné prostredie v oblasti vôd. Uvedený podnik je perspektívnym podnikom okresu, ktorý má dobré predpoklady pre rozvoj.

Zlieváreň Trnava, s.r.o. zamestnáva 330 pracovníkov. Výrobný program podniku tvorí odlievanie kovov. Od privatizácie investovala najmä do výrobných technológií aby získala výrobnú náplň zodpovedajúcu požiadavkám lukratívnych odberateľov. Využitím kapacít 2. a 3. smeny zabezpečuje plnenie úverových splátok. Pre nápravu životného prostredia v oblasti emisií je pripravený projekt náhrady kuplových taviacich pecí indukčnými.

Hydina, a.s. Cífer zamestnáva 265 zamestnancov, výrobný program je zameraný na výrobu hydínového mäsa a výrobkov z hydiny. Podnik má v budúcnosti dobré predpoklady pre udržanie efektívnosti výroby a budúci rozvoj. Z hľadiska charakteru výrobného programu je znečisťovateľom vôd.

Leopold ferm, s. r. o. Leopoldov je podnikom potravinárskeho priemyslu zaoberajúcim sa výrobou liehovín, octu a kyseliny citrónovej. Podnik zamestnáva 406 pracovníkov a má dobré predpoklady pre rozvoj v budúcnosti.

Nafta Gbely zamestnáva asi 1900 zamestnancov v trvalom pracovnom pomere a jej hospodárska výkonnosť je stabilizovaná a tvorí primerané zisky. Podnik sa orientuje na ťažbu ropy a plynu, vyrába propanbután a stroje a prístroje pre geologický výskum, ktorý tiež vykonáva. Problémy podniku v oblasti tvorby a ochrany životného prostredia sú uvedené v časti ťažba nerastných surovín.

Slovenský hodváb Senica vyrába viskóзовý a polyesterový hodváb. Podnik zamestnáva asi 2500 pracovníkov, časť svojej produkcie exportuje. Výroba polyesterového technického hodvábu a výroba plastových obalov pre potravinárstvo prispela k výkonom podniku a jeho hospodárskej efektívnosti. Podnik postupne rieši problematiku ochrany životného prostredia tak v oblasti ovzdušia (adsorpcia odplynov CS a HS pri kontinuálnej výrobe viskózy) ako aj znečistenia odpadových vôd.

ZVL Skalica, a.s. vyrába valivé ložiská rôzneho priemeru a v uplynulom období vykázala pokles výroby a zamestnanosti. Grafobal Skalica, výrobca papierových lepenkových obalov a zušľachtených obalových materiálov na tekuté potravinárske výrobky, má stabilizovaný výrobný program.

Lánárske a konopárske závody Holíč zaznamenali v minulom období pokles produkcie, ktorý sa prejavil zvýšenou úrovňou nezamestnanosti nielen v sídle ale aj v širšom okolí.

Nosným priemyselným podnikom v Kútoch je Kovotvar (kovospracujúci priemysel), ktorý v uplynulom období znižoval svoju produkciu. Znižovanie zamestnanosti v Kovotvare Kúty a likvidácia Gossycom Kúty (textilný priemysel) sa prejavuje zvýšením nezamestnanosti v centre a jeho okolí.

Uhoľné a lignitové bane Holíč, Baňa Záhorie zamestnáva 850 pracovníkov a v roku 1994 sa vyťažilo 300 tisíc ton lignitu, ktorého časť je dodávaná maloodberateľom. Efektívnosť podniku a jej predpoklady sú uvedené v časti Ťažba a spracovanie nerastných surovín.

TOS, š.p. Galanta zamestnáva 240 pracovníkov a vyrába obrábacie stroje. Perspektíva podniku je v značnej miere závislá od zabezpečenia exportu výrobkov.

Cukos, s.r.o. Sládkovičovo zamestnáva 295 pracovníkov a orientuje sa na výrobu cukru. Budúcnosť podniku je závislá na vytvorení zmluvných vzťahov s pestovateľmi cukrovej repy.

Dromek, s.r.o. Sered' zamestnáva 187 pracovníkov. Podnik spracúva mäso a vyrába mäsové výrobky. Z hľadiska budúceho rozvoja a potenciálnych možností s ohľadom na poľnohospodárske zázemie v okrese má dobré predpoklady pre rozvoj.

Juhocukor, a.s. Dunajská Streda je vo väčšinovom vlastníctve (67% akcií) zahraničnej spoločnosti Eastern Sugar. Výrobným programom spoločnosti je výroba, balenie a predaj cukru. Juhocukor je najväčším výrobcom cukru v SR s kapacitou výroby 4 000 ton repy za 24 hodín pri dennej výrobe 500 ton bieleho cukru. Podnik zamestnáva 272 stálych pracovníkov a ich počet v sezóne sa zvyšuje na 320. Do konca roka predpokladá znížiť zamestnanosť stálych pracovníkov o 20. Podnik dodáva na trh 20% celkovej spotreby cukru v SR a má dobré predpoklady pre rozvoj do budúcnosti a je nevýznamným znečisťovateľom vôd.

Dumas, a.s. Dunajská Streda je vo väčšinovom vlastníctve Poľnohospodárskej banky. Podnik sa orientuje na nákup jatočných zvierat, ich porážku, rozrábku a výrobu mäsových výrobkov, príp. uskladnenie sortimentu výroby v mraziacich boxoch. Podnik predpokladá 40% export výrobkov do zahraničia, na ktoré má vydané oprávnenie. V súčasnosti podnik zamestnáva 202 pracovníkov. Z hľadiska charakteru výroby je znečisťovateľom vôd. Podnik má predpoklady pre budúci rozvoj.

Dunako, a.s. Dunajská Streda vlastní na 68% investičné privatizačné fondy. Nosným zameraním podniku je konzervovanie zeleniny, ovocia a mäsa pochádzajúceho z regiónu. Podnik exportuje do SRN uhorky, do Talianska a Grécka omáčky na špagety a do Belgicka špeciálne uhorkové konzervy. Podnik zamestnáva 173 pracovníkov v trvalom pracovnom pomere a 30 sezónnych pracovníkov. Podnik má dobré predpoklady pre rozvoj, nevykazuje negatívne dopady na životné prostredie.

Medmilk, a.s. Veľký Meder zamestnáva 187 pracovníkov a je predpoklad, že sa ich počet ku koncu roka zníži. Výrobný program podniku sa orientuje na nákup a spracovanie mlieka na mliečne výrobky pre vnútorný trh a export. Podnik od roku 1989 vykazuje pokles výroby z dôvodu poklesu možností výkupu mlieka.

Rerosa, s.r.o. Dunajská Streda sa zameriava na strojárenskú výrobu, maloobchod, ochranu majetku a export výrobkov a zamestnáva 156 pracovníkov. Podnik má stabilizovaný výrobný program a exportuje 40% produkcie.

Varia, s.r.o. Zlaté Klasy je nástupníckou organizáciou po podniku Agroprogress Zlaté Klasy. Spoločnosť je zameraná na kovovú výrobu, drevovýrobu a potravinársku výrobu. Podnik disponuje štandardným strojovým parkom na obrábanie kovov, vyrába palety, kontajnery a ponúka kováčske umelecké práce. V potravinárskej výrobe sa venuje výrobe instantného nápoja Tina a smotanových prípravkov do kávy. Spoločnosť zamestnáva 370 pracovníkov a výrobný program má stabilizovaný.

Senická mliekareň a.s. Senica je zameraná na spracovanie mlieka a zamestnáva 194 pracovníkov v potravinárskom priemysle. Podnik má dobré predpoklady pre rozvoj v budúcnosti.

Senické pekáreň a cukráreň a.s. Skalica sa zaoberajú výrobou chleba a pečiva. Podnik zamestnáva 263 pracovníkov v potravinárskom priemysle a má predpoklady si udržať svoje postavenie v rámci okresu

Ďalej uvádzame prehľad ostatných dominantných podnikov Trnavského kraja, ktoré charakterizujú jednotlivé odvetvia potravinárskej výroby:

výrobné odvetvie	podnik	počet zamestnancov
cukrovarnícky priemysel	Sereďský cukrovar a.s.	181
mäsový priemysel	Sereďský mäsový priemysel	185
hydínarský priemysel	Hydinár a.s. Gbely	79
mliekareský priemysel	Tamilk a.s. Trnava	174
	Milex Galanta a.s.	118
pivovarnícky priemysel	pivovar Horden a.s.	189
	GIM Trnavské sladovne	78
vinársky priemysel	Hubert J.F. a.s. Sereď	153
mlynsko-pekárenský a cukrárenský priemysel	Považské mlyny a cestovinárne s.r.o. Piešťany	802
	Veľkopek a.s. Piešťany	208
	Danipek s.r.o. Trnava	138
konzervársky priemysel	Salvator a.s. Moravský Sv. Ján	88
škrobársky priemysel	Amylum Slovakia s.r.o. Boleráz	201
	BM Kávoviny s.r.o. Sereď	183
mraziarský priemysel	Mraziarne a.s. Sládkovičovo	180
kozmetický priemysel	Ignis s.r.o. Hlohovec	228

2.7.2.5 Návrh rozvoja priemyslu Trnavského kraja

2.7.2.5.1 *Návrh hlavných smerov rozvoja priemyslu Trnavského kraja*

S ohľadom na celkovú situáciu hospodárstva Slovenskej republiky a ďalších faktorov ako sú dostupnosť finančných prostriedkov a úrokové miery, možno predpokladať, že rozvoj priemyslu sa bude realizovať zväčša v ziskových podnikoch jednotlivých odvetví priemyslu. Na základe hore uvedeného možno predpokladať, že rozvoj priemyslu sa bude v podstatnej miere realizovať formou modernizácie a inovácie existujúcich výrobných kapacít a v menšej miere výstavbou nových kapacít. Hlavné smery rozvoja navrhujeme orientovať do:

- revitalizácie jestvujúcich odvetví priemyslu
- vytvárania podmienok pre rozvoj malých a stredných foriem podnikania v priemysle, ktoré by tvorili zárodky pre naštartovanie procesu reštrukturalizácie priemyslu kraja a jeho okresov
- čerpania vnútorných zdrojov jestvujúcich priemyselných odvetví a priemyselných podnikov.

2.7.2.5.2 Vplyv územného potenciálu na rozvoj priemyselnej výroby

Na rozvoj priemyselnej výroby významne vplýva aj polohový potenciál v určitom území, daný súhrnným pôsobením viacerých činiteľov, ktorými sú najmä:

- stav priemyselnej výroby v predmetnom území (súčasný priebeh výrobného procesu, súčasný stav stavebno - pozemkového a technického fondu, v tom aj závodov v súčasnosti so stagnujúcou, resp. pozastavenou výrobou, tradícia priemyslu v danom území,...),
- prírodné danosti územia (výskyt národného bohatstva,...),
- demografická štruktúra obyvateľstva v území (veková - vzdelanostná štruktúra, zamestnanosť - voľná pracovná sila,...),
- funkčno-priestorová charakteristika daného územia, v tom aj uplatnenie iných funkcií limitujúcich rozvoj výroby,
- urbanizácia daného územia (sídlna sieť - jej rozloženie, štruktúra,...),
- dopravná sieť podľa druhov - stav, výhľad,
- technická infraštruktúra - vodné hospodárstvo, energetika - stav, výhľad,
- širšie územné vzťahy z komplexného funkčno-priestorového hľadiska, v tom aj stav priemyselnej výroby v susedných regiónoch,
- špecifické danosti a podmienky územia a iné.

Zo spoločného geograficko-sídlného hľadiska, v ktorom sa odráža aj stav priemyselnej výroby, možno územie Trnavského kraja rozdeliť na územné celky:

- severné Záhorie (okresy Skalica a Senica),
- stredná časť kraja - považská, podrobnejšie členená na dve časti:
  - stredno-severnú (okresy Trnava, Piešťany, Hlohovec),
  - stredno-južnú (okres Galanta),
- Žitný ostrov (okres Dunajská Streda).

Rozloženie priemyselnej výroby v Trnavskom kraji možno považovať za územného hľadiska za pomerne ustálené. Na severnom Záhorí sa priemyselná výroba viaže na výskyt surovín, dopravnú sieť a urbanizované územie, t.j. do sídiel Gbely, Holíč, Skalica a Senica. V strednej, považskej časti, sa bodovo sústreďuje najmä do Trnavy, kde vytvára polyfunkčné výrobné prostredie (viacero druhov výroby) a monofunkčne do Cíferu, Smoleníc, Jaslovských Bohuníc, Vrbového, Sládkovičova, Galanty. V rámci vážskeho pásu sa sústreďuje do Piešťan, ale najmä do väčších sídiel – Hlohovca, Leopoldova a Serede. Na Žitnom ostrove, v ktorom prevláda poľnohospodárska výroba, sa uplatňuje najmä potravinársky priemysel (Dunajská Streda, Veľký Meder).

Možno predpokladať, že aj ďalší územný rozvoj bude pokračovať v rozvíjaní už založenej siete priemyselných prevádzok. Nové vstupy možno očakávať najskôr tam, kde vznikajú nové podmienky, najmä dôsledkom technických diel, už v súčasnosti jestvujúceho VD Gabčíkovo a uvažovaného splavnienia Váhu.

V severnom Záhorí sa očakáva, že priemyselná výroba sa bude aj naďalej rozvíjať na surovinovom potenciáli - výskyte zemného plynu a ropy pri Gbeloch, dopravnej a energetickej sieti v ťažiskových centrách - v Senici a Holíči, Skalici s úzkou väzbou na cezhraničný Hodonín, vzhľadom na dopravnú sieť, príp. aj v Kútoch - Šaštíne-Strážoch.

Stredná časť kraja zostane aj v budúcnosti naďalej ťažiskovou, a to najmä vo väzbe na výhodnú polohu na hlavných železničných a cestných trasách. Trnava zostane významným priemyselným centrom, aj keď vplyvom spoločenských funkcií (sídlo kraja, vzdelávacích, výskumných, kultúrnych inštitúcií) nastane posun do tejto oblasti. Rozvoj priemyslu treba očakávať hlavne vo vážskom páse s výhodnou dopravnou polohou, s hlavnými železničnými a cestnými trasami celoslovenského až medzinárodného významu, ku ktorým má v budúcnosti pribudnúť aj vodná trasa po splavnení Váhu. Hlavnými centrami priemyslu celoslovenského významu majú možnosť stať sa Hlohovec s Leopoldovom a Sered'. V Piešťanoch, aj keď tiež výhodne

ležia vo vážskom páse, treba očakávať skôr utlmenie priemyselnej výroby, resp. jej zameranie na menšie a ekologickejšie prevádzky, z dôvodu zdôraznenia kúpeľnej funkcie mesta.

V južnejších častiach kraja sa uvažuje s miernejším rozvojom v súčasnosti fungujúcich centier v Šamoríne, Dunajskej Strede a vo Veľkom Mederi. Výrazný potenciál však začína vykazovať Gabčíkovo, vo výhodnej dopravnej a energetickej polohe pri VDG a tiež s potencionálnymi plochami, uvoľnenými po dostavbe VDG, na ktorých navrhujeme zriadenie Zvláštnej hospodárskej zóny.

Navrhovaný rozvoj priemyslu Trnavského kraja a jeho okresov sa odvíja od zdrojov územia a potenciálu využitia pracovných síl a predpokladov vyplývajúcich z dobudovania infraštruktúry. Predkladaný návrh rozvoja priemyslu bol spracovaný pre kraj, s prihliadnutím na špecifiká jednotlivých okresov aj s ohľadom na vlastné podmienky rozvoja a zaznamenané výsledky v uplynulom období, vyjadrené v statických a dynamických ukazovateľoch výroby tovaru v priemysle. V uplynulej etape riešenia bol pre každý okres rozvoj priemyslu spracovaný variantne, popri inom aj na základe predpokladov rozvoja charakterizovaných domácimi podmienkami, reprezentovanými rozvojom hospodárstva a vývojom na trhu v SR, ako aj na základe predikcie vývoja hospodárstva v zahraničí, najmä v Európskej únii a s ohľadom na jestvujúcu štruktúru priemyselných odvetví v SR a možnosti ich presadenia sa na zahraničných trhoch. Pre budúci rozvoj kraja bol vybraný variant dynamického rozvoja výkonnosti a efektívnosti priemyslu.

2.7.2.6 Scenár dynamického vývoja výkonnosti priemyslu v Trnavskom kraji

Scenár dynamického rozvoja výkonnosti priemyslu sa v návrhovom období prejaví vyšším rastom hrubého obratu v priemysle v roku 1996 a nasledujúcom období ako bude zaznamenaný rast hrubého obratu v tom istom období v SR v rozmedzí do 6% a v ukazovateli výroby tovaru v priemysle bude zaznamenaný rast v rozsahu do 5%.

Uvedený scenár sa premietne v dynamickom rozvoji výkonnosti väčšiny efektívnych odvetví priemyslu Trnavského kraja, ktoré pomocou ziskov a odvodov z daní zabezpečia rozvoj celého hospodárstva kraja a s určitým časovým posunom, pri udržaní väčšej časti ziskov v kraji, aj primeraným posunom hospodárskych aktivít do terciárnej sféry, najmä do obchodu a služieb.

Rozvoj priemyslu Trnavského kraja sa sústreďuje do všetkých troch sektorov priemyslu, priemyslu ťažby nerastných surovín, do palivo-energetického priemyslu a sektoru spracovateľského priemyslu, ktoré sú v kraji organicky previazané. Odvetvová štruktúra priemyslu Trnavského kraja je dobre diverzifikovaná. Medzi najperspektívnejšie odvetvia priemyslu v strednodobom výhľade patria energetický priemysel reprezentovaný Atómovou elektrárnou Jaslovské Bohunice, priemysel ťažby reprezentovaný Naftou Gbely, chemický priemysel reprezentovaný najmä Chemolakom Smolenice a farmaceutický priemysel Slovakofarmou Hlohovec a polygrafický priemysel reprezentovaný Grafobalom Skalica. Tieto odvetvia priemyslu sú vhodne doplnené ďalšími perspektívnymi odvetviami: potravinárskym a odevným priemyslom. Štruktúra priemyslu kraja založená na rozvoji vo všetkých troch sektoroch priemyslu s výraznými výkonmi v priemysle doplnená štyrmi odvetviami, ktoré zaznamenávajú primeraný rozvoj je uspokojivá a má všetky predpoklady pre udržanie výkonnosti priemyslu a primeranej zamestnanosti v okresoch v období do roku 2005.

V zhode s energetickou koncepciou SR, v termínoch stanovených pre zastavenie prevádzky v Jaslovských Bohuniciach, je potrebné riešiť otázky likvidácie zariadení jadrovej energetiky spôsobom, ktorý z dlhodobého hľadiska vykáže primeranú mieru rizika z hľadísk tvorby a ochrany životného prostredia a zdravia obyvateľstva.

Väčšiu diverzifikáciu štruktúry priemyslu je možné dosiahnuť len aktívnou priemyselnou politikou prejavujúcou sa postupným nárastom ďalších priemyselných

odvetví, ktoré zabezpečia, po vyčerpaní vnútorných zdrojov rastu niektorých súčasných odvetví, rast ukazovateľov dynamického vývoja priemyslu.

Návrh odporúčaní v priemysle Trnavského kraja a jeho okresoch

Monitorovať a sledovať stav vývoja absolútnych hodnôt výroby tovaru v priemysle a dynamických charakteristík vývoja tohto ukazovateľa v Trnavskom kraji a jednotlivých okresoch a prijať opatrenia za účelom zlepšenia výkonnosti a efektívnosti priemyslu kraja.

Prijať aktívnu priemyselnú politiku v Trnavskom kraji, orientovanú na rast dynamických ukazovateľov hrubého obratu resp. výroby tovaru v priemysle, premietajúcu sa v raste statických, ale najmä dynamických charakteristík vývoja priemyslu.

Prijať primeranú priemyselnú politiku kraja zabezpečujúcu popri inom aj rozšírenie súčasnej monoodvetvovej štruktúry priemyslu v niektorých centrách kraja.

Analyzovať príčiny a dôvody zaostávania okresov v absolútnych hodnotách výroby tovaru v priemysle

Prijať opatrenia pre podporu vzniku siete malých priemyselných podnikov v kraji, ktorá by bola základňou pre vznik efektívnych stredných priemyselných podnikov a tým riešiť otázku tvorby nových pracovných príležitostí a zvýšenia podielu tohto okresu na výrobe tovaru v priemysle SR.

Prijať primeranú priemyselnú politiku v jednotlivých okresoch kraja, ktorá v strednodobom vývoji odstráni súčasnú monoodvetvovú dominantnú štruktúru niektorých priemyselných centier kraja a vytvorí predpoklady pre rast ďalších priemyselných odvetví a postupný nárast podnikov na úroveň stredne veľkých a v dlhodobom vývoji nárast stredných podnikov na veľké priemyselné podniky nad 1000 zamestnancov, ktoré zabezpečia primeraný rast výkonnosti a efektívnosti priemyslu Trnavského kraja.

2.7.3 Stavebníctvo

V období po roku 1989 patrilo odvetvie stavebníctva k rezortom, ktoré zaznamenali výrazné znížovanie výkonov na základe zníženej investičnej činnosti v SR, čo sa premietlo v rozpade hlavne veľkých a stredných stavebných organizácií s dopadom na výrazné znížovanie zamestnanosti v tomto odvetví. V rokoch 1994 a najmä 1995 sa zaznamenal pomalý nárast výkonov stavebníctva, ktorý však nie je ekvivalentný úrovni konjunktúry hospodárstva SR. V roku 1996 prišlo k podstatnému rastu stavebnej produkcie. Postavenie Trnavského kraja v stavebníctve možno najlepšie zhodnotiť pomocou ukazovateľa objemu stavebnej produkcie. V roku 1996 predstavoval objem stavebnej produkcie v Trnavskom kraji v organizáciách s počtom do 24 pracovníkov a v organizáciách s počtom 25 a viac pracovníkov hodnotu 4 691 mil. Sk, čo predstavovalo 7,7% podiel na objeme stavebnej produkcie vytvorenej v období roka 1996 v SR.

Vývoj stavebníctva v jednotlivých okresoch Trnavského kraja je zhrnutý v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 64 Vývoj stavebníctva v okresoch Trnavského kraja v roku 1996

Okres	Objem stavebnej produkcie v mil. Sk	Podiel okresu na objeme stavebnej produkcie Trnavského kraja v %
Dunajská Streda	1 833	39,1
Galanta	665	14,2
Hlohovec	495	10,6
Piešťany	330	7,0
Senica	316	6,7
Skalica	226	4,8
Trnava	826	17,6
Trnavský kraj	4 691	100
SR spolu	61 300	-

V medziokresnom porovnaní v rámci Trnavského kraja bol v absolútnej hodnote objemu stavebnej produkcie zaznamenaný neuspokojivý stav v okresoch Skalica a Senica a v dynamických charakteristikách jej vývoja v okresoch Skalica, Senica, Piešťany a Hlohovec.

Z uvedenej analýzy výkonov stavebníctva vyjadrených ako objem stavebnej produkcie vyplýva, že, čo sa týka absolútnych hodnôt objemu stavebnej produkcie, Trnavský kraj má značné rezervy v porovnaní s ostatnými krajmi v SR. Uvedený stav je daný najmä rozdielmi výkonnosti jednotlivých okresov kraja. V dynamike vývoja objemu stavebnej produkcie dosiahol Trnavský kraj v roku 1996 veľmi dobré výsledky a pri udržaní tohto trendu v dlhšom časovom období možno predpokladať zlepšenie absolútnych hodnôt objemu stavebnej produkcie v Trnavskom kraji.

Návrh odporúčaní vyplývajúcich z podmienok a hospodárskych výsledkov stavebníctva v Trnavskom kraji a jeho okresoch

Odstrániť príčiny a dôvody nízkej absolútnej hodnoty ukazovateľa objemu stavebnej produkcie v okresoch Skalica, Senica a Piešťany, a dynamických charakteristík jej vývoja v roku 1996 v okresoch Skalica, Senica, Piešťany a Hlohovec.

Podporiť vznik siete malých stavebných organizácií vo všetkých okresoch, ale najmä v okrese Galanta, ako potenciálnych zárodkov vzniku prosperujúcich stredných stavebných organizácií, ktoré by zabezpečili v blízkej budúcnosti efektívny rozvoj stavebníctva v Trnavskom kraji premietajúci sa v raste objemu stavebnej produkcie jednotlivých okresov.

2.7.4 Poľnohospodárstvo

Na území Trnavského kraja je poľnohospodárstvo plošne najrozšírenejšou aktivitou. Región patrí medzi poľnohospodársky najvyužívanejšie v rámci SR. Má veľmi dobré pôdne i klimatické podmienky pre pestovanie takmer všetkých poľnohospodárskych plodín a pre zabezpečovanie poľnohospodárskej produkcie.

Celková výmera poľnohospodárskej pôdy je 296 433 ha, z čoho orná pôda predstavuje 264 796 ha, teda asi 90 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy.

Tabuľka 65 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov za Trnavský kraj 1.1.1997

Kultúra	ha	z PPF v %
Orná pôda	264 796	89,30
Chmeľnica	216	0,10
Vínice	4 861	1,60
Záhrady	8 268	2,80
Ovocné sady	4 474	1,50
Trvalé trávne porasty	13 818	4,70
Poľnohospodárska pôda	294 715 296 433	100,00

V južných častiach kraja je dobre vybudované závlahové hospodárstvo, ktoré v okrese Galanta pokrýva až 63 % a v okrese Dunajská Streda 59 % poľnohospodárskej pôdy so všetkými s tým spojenými dôsledkami. Podľa údajov Výskumného ústavu závlahového hospodárstva v roku 1990 boli na území Trnavského kraja vybudované závlahové stavby na 137 690 ha. Za jednotlivé okresy to vyzeralo nasledovne:

-okres Skalica + Senica	8 885 ha
-okres Piešťany + Hlohovec + Trnava	27 709 ha
-okres Galanta	52 467 ha
-okres Dunajská Streda	48 629 ha.

Poľnohospodárska pôda bola na základe pôdno-ekologickej regionalizácie zaradená do šiestich pôdno-ekologických podoblastí a to: Podunajskej roviny, Podunajskej pahorkatiny, nižších pohorí, Borskej roviny, Chvojnickej pahorkatiny a pohoria a vrchoviny flyšového pásma.

Týmto pôdno-ekologickým podmienkam zodpovedá i štruktúra osevných plôch, z ktorých majú najväčšie zastúpenie hustosiate obiloviny (41 % z ornej pôdy), kukurica (15 %), cukrová repa (5 %) a krmoviny na ornej pôde.

Okrem toho sú na území dobré podmienky pre pestovanie poľnej zeleniny, pre rozvoj vinohradníctva, ovocinárstva a pestovanie chmeľu.

Tabuľka 66 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Poľnohosp. plodina	Osevná plocha v ha	Výroba v t	Úroda v t/ha		
			Kraj	SR	index
Pšenica ozimná	70494	342171	4,85	4,46	108,7
Jačmeň ozimný	3049	10271	3,37	3,55	94,9
Jačmeň jarný	33672	140513	4,17	3,39	123,0
Kukurica na zrno	37695	235912	6,25	4,90	127,5
Ozimná repka	10726	240473	2,28	2,20	103,6
Slnečnica	5023	12241	2,43	1,73	140,5
Cukrová repa	12580	565964	44,99	34,26	131,3
Zemiaky- spolu	1321	22757	17,23	11,07	155,6
Vínice rodice	3409	10922	3,20	2,55	125,4

Z tabuľky vidieť, že v Trnavskom kraji hektárové úrody značne presahujú úrody z celoslovenského hľadiska.

Na území kraja pôsobí 115 poľnohospodárskych družstiev, viac ako 3000 samostatne hospodáriacich roľníkov a 11 štátnych majetkov. Živočíšna produkcia má zastúpené všetky odvetvia, pričom najproduktívnejšie sú chov dobytky a ošípaných. V

súčasnosti, za daných ekonomických podmienok a vzťahov, možno živočíšnu výrobu v Trnavskom kraji hodnotiť v rámci Slovenska ako intenzívnu.

Tabuľka 67 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíšnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Trnavský kraj
Stav hovädzieho dobytku v ks	129080
-z toho: stav káv	45807
Stav ošípaných v ks	345692
-z toho: prasníc	28774
Priemerná ročná dojivosť v l.	4118
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,739
Odstav prasiat na prasnice.	14,74
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	92,51
Dodané. mlieko v tis. l.	177432
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	66682
-I. akostná trieda	83254
-II. akostná trieda	24310
-III. akostná trieda	0,927
-neštandard	2259

Tabuľka 68 Porovnanie ukazovateľov intenzity živočíšnej výroby

Ukazovateľ	SR	TK	+ -	Index
Hustota HD na 100 ha p.p. v ks	37,4	47,6	+10,2	128,0
Hustota ošípaných na 100 ha p.p. v ks	137,4	134,5	-2,9	97,88
Dojivosť na kravu v l	3334	4118	+784	123,5

Zamestnanosť v poľnohospodárstve k 31.3.1997 bol za celý kraj 16 458. Oproti roku 1995 kedy bol zamestnanosť až 19 995, sa znížil počet pracovníkov o 3 537.

Tabuľka 69 Počet pracovníkov za jednotlivé okresy

Rok	Skalica	Senica	Piešťany	Hlohovec	Trnava	Galanta	Dun.Streda
1995	1300	2360	2275	1410	3219	2520	6911
31.3.1997	1295	2160	1779	924	3572	2238	4490

Od roku 1991 je zaznamenávaný každoročný pokles pracovníkov vyplývajúci z poklesu výroby, platobnej nesolventnosti podnikov, zmenou vlastníckych a užívateľských vzťahov a pod. Celkove však možno konštatovať, že rezort poľnohospodárstva po jeho reštrukturalizácii poskytne nové pracovné miesta.

2.7.4.1 Okres Skalica

Poľnohospodárstvo patrí v okrese Skalica k rozhodujúcim odvetviám. Celkovo je v okrese Skalica evidovaných 8 družstiev s výmerou 14217 ha. Súkromných roľníkov je v okrese 186 (915 ha).

2.7.4.1.1 Poľnohospodárska pôda

Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v okrese Skalica 22 885 ha, čo je 63,82 % z celkovej výmery.

Tabuľka 70 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov k 1.1.1997

Kultúra	okres Skalica	
	ha	z PPF v %
Orná pôda	19789	86,44
Vinice	372	1,62
Záhrady	602	2,64
Ovocné sady	48	0,22
Trvalé trávne porasty	2074	9,08
Poľnohospodárska pôda	22885	100,00

Na základe pôdno-ekologickej regionalizácie (Výskumný ústav pôdnej úrodnosti) okres je zaradený do troch pôdno-ekologických podoblastí, a to:

Borská rovina

Chvojnická pahorkatina

pohoria a vrchoviny flyšového pásma (Myjavská pahorkatina), v ktorých optimálna štruktúra typologicko-produkčných kategórií poľnohospodárskych pôd je nasledovná :

Tabuľka 71 Štruktúra typologicko-produkčných kategórií poľnohospodárskych pôd

Typologicko-produkčná kategória	Borská rovina %	Chvojnická pahorkatina %	Myjavská pahorkatina %
orné pôdy najproduktnejšie	8,4	1,1	0,0
orné pôdy vysoko produktčné	18,8	22,4	1,3
orné pôdy veľmi produktčné	9,4	23,0	2,8
orné pôdy produktčné	6,7	19,6	3,4
orné pôdy stredne produktčné	20,7	12,7	3,9
orné pôdy menej produktčné	1,6	5,8	11,1
orné pôdy málo produktčné	0,1	1,1	7,2
orné pôdy stredne produktčné a veľmi produktčné trávne porasty	0,1	0,3	0,1
orné pôdy menej produktčné a stredne produktčné trávne porasty	1,1	2,0	6,1
orné pôdy málo produktčné a menej produktčné trávne porasty	28,8	3,0	11,9
veľmi až stredne produktčné trávne porasty	0,3	0,0	1,9
menej produktčné trávne porasty	2,7	2,3	17,7
málo produktčné trávne porasty	1,4	6,5	30,5
pôdy pre poľnohospodárske účely nevhodné	0,0	0,2	1,8

V riešenom území je možné vymedziť dve základné kategórie územných celkov :

- kategória A je charakterizovaná prevládajúcim výskytom orných pôd (roviny a stredné svahy, na ktorých je možné využiť všetky technológie orby bez ohrozenia ich produkčného potenciálu a stability poľnohospodárskej krajiny),
- kategória B je charakterizovaná prevládajúcim výskytom trávnych porastov (územia s výskytom pôd, kde je kombinácia viacerých negatívnych faktorov a ich využívanie je najvhodnejšie v kategórii trávny porast, alebo sa dajú aj orať, ale pre ochranu produkčného potenciálu pôd a stability krajiny vyžadujú periodické zatrávňovanie).

V jednotlivých územných celkoch sa môže a bude vyskytovať aj druhá kategória agrokultúr (resp. špeciálnych kultúr - vinice, ovocné sady), ale pre kategóriu orných pôd v územnom celku s prevládajúcim výskytom trávnych porastov bude potrebné stanoviť plošné a priestorové limity vyplývajúce z lokálnych pôdnych a reliéfových podmienok. Pretože ide o zložitý problém vyžadujúci podrobný prieskum a zhodnotenie, budú konkretizované až pri riešení nižších stupňov ÚPD napr. v územných plánoch sídelných útvarov, alebo v projektoch pozemkových úprav. Opatrenia sa vzťahujú na agrotechnické a protierozívne postupy a intenzitu využívania.

V územnom celku orných pôd pre vymedzenia trávnych porastov nie sú potrebné limity, pretože ich intenzita hospodárskeho využívania je nižšia ako pri ornej pôde, ich autoregulačná schopnosť udržiava a zachováva obnovu prirodzených vlastností pôd a v homogénnych areáloch orných pôd zvyšujú ekologickú stabilitu územia. Požiadavkou územného usporiadania tohto celku je vytvoriť pásy trávnych porastov okolo všetkých potokov a hlavne okolo tých vodných tokov, ktoré sú v regionálnom územnom systéme ekologickej stability špecifikované ako biokoridory. Ich funkciou je ochranná zóna pred znečisťovaním vôd, zachytávanie splachov, ale aj vytvorenie podmienok pre zvýšenie podielu zelene v poľnohospodársky intenzívne

využívanej krajine. Ďalšou požiadavkou je zmenšenie výmery pozemkov orných pôd, zvýšenie diverzity pestovaných fytocenóz a zvýšenie podielu nelesnej stromovej a krovinej zelene, ako deliaceho a krajinnotvorného prvku v území.

Základná územná štruktúra okresu zodpovedá prírodným jednotkám, ktoré sa líšia pôdnymi, klimatickými a reliéfovými podmienkami.

Najrozsiahlejšou jednotkou riešeného územia je Borská rovina, v ktorej prevládajú vysoko a stredne produkčné orné pôdy a striedavé polia (málo produkčné orné pôdy a menej produkčné trávne porasty). Územný celok kategórie A vytvára homogénny priestor v územnej časti Gbely - Holíč - Skalica. Ostatnú časť Borskej roviny tvorí územný celok kategórie B s lokálnym výskytom územného celku kategórie A.

V časti Chvojnická pahorkatina majú kategórie orných pôd vysoko produkčné, veľmi produkčné, produkčné a stredne produkčné prioritné zastúpenie. Územný celok kategórie A vytvára rozsiahly pás v územnej časti Skalica - Mokry Háj - Radošovce a Skalica - Popudinské Močidlany - Petrova Ves.

Ochrana a zveľaďovanie poľnohospodárskej pôdy

Odňatie poľnohospodárskej pôdy poľnohospodárskej výrobe sa v posledných rokoch prakticky zastavilo. Možno to pripísať dôslednejšiemu uplatňovaniu zákona o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu a utlmeniu stavebnej činnosti. Obmedzená investičná výstavba využívala predovšetkým stavebné pozemky v intravilánoch sídiel.

V rámci kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy pôjde hlavne o návrh opatrení proti pôsobeniu vodnej a veternej erózie.

Podľa údajov Štátnej melioračnej správy v roku 1988 (novšie údaje sa nám nepodarili získať) bolo v bývalom okrese Senica eróziou ohrozených 23050 ha ornej pôdy.

Z hľadiska kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy zostáva trvalou úlohou monitoring a ochrana pôdy pred vstupom cudzorodých látok, dekontaminácia a zvýšenie úrodnosti pôdy najmä organickým hnojením a vápnením.

2.7.4.1.2 Rastlinná produkcia

Rastlinná výroba je v okrese Skalica zameraná na pestovanie obilnín a kukurice, a na pestovanie technických plodín (cukrová repa, olejniný).

Z osevných plôch najväčšie percento (41,04 %) tvoria hustosiate obilniny. Ide o vysokoprodukčné plodiny s najnižšou nákladovosťou. Veľmi dobrou tržnou plodinou sa stáva potravinárska pšenica.

Špecifickou plodinou okresu je kukurica na zrno s 8,5 % zastúpením v štruktúre osevných plôch.

Významné sú aj vinice, ktoré zaberajú 0,86 % z PPF. Dobre profituje vinohradníctvo, najmä vo vinárskych oblastiach pri Skalici (126 ha).

Tabuľka 72 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Osevná plocha v ha	Výroba v t.	Úroda v t/ha
Poľnohospod. plodina	okres Skalica	okres Skalica	okres Skalica
Pšenica ozimná	4984	21887	4,39
Jačmeň ozimný	85	371	4,37
Jačmeň jarný	2336	7536	3,23
Kukurica na zrno	1101	4101	3,73
Ozimná repka	970	1914	1,97
Slnečnica	342	573	1,68
Cukrová repa	1211	45506	38,40
Zemiaky - spolu	82	82	5,30
Vinice rodiace	155	357	2,31

2.7.4.1.3 Živočíšna produkcia

Živočíšna produkcia má zastúpené všetky odvetvia pri ich diferencovanej úrovni v rámci oblastí. Diferenciácia je podmienená danými prírodnými a technologickými podmienkami, dopytom a predpokladaným ekonomickým efektom.

Hlavnými odvetviami živočíšnej výroby je chov hovädzieho dobytku a ošípaných. Chov hydiny je skôr doplnkovým odvetvím.

Chov hovädzieho dobytku je nasmerovaný na chov výkonného mliekového a kombinovaného mäsovo - mliekového úžitkového typu, ošípaných na chov krížencov s vysokou reprodukčnou úžitkovosťou a intenzitou rastu.

Tabuľka 73 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíšnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ:	okres Skalica
Stav hovädzieho dobytku v ks	8789
-z toho: stav kráv	3447
Stav ošípaných v ks	20936
-z toho: prasníc	1765
Priemerná ročná dojivosť v l.	3896
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,710
Odstav prasiat na prasnice.	13,94
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	87,00
Dodané. mlieko v tis. l.	12447
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	2370
-I. akostná trieda	5246
-II. akostná trieda	4423
-III. akostná trieda	339
-neštandard	69

2.7.4.1.4 Finalizácia produktov poľnohospodárskej prvovýroby

Forma vybudovaných služieb pre potreby poľnohospodárstva sa transformáciou celého komplexu národného hospodárstva rozpadla a poľnohospodárske subjekty si mnohé činnosti týkajúce sa rôznych služieb zabezpečujú samostatne, čo v mnohom predražuje výrobu a znižuje jej efektívnosť.

Aj v tejto oblasti rozhodujúcim kritériom musí byť ekonomická efektívnosť danej činnosti, vyplývajúca z potreby a ekonomickej návratnosti. Môže byť riešená napr. formou spoločných zariadení medzi 2 - 3 poľnohospodárskymi subjektmi (družstevné a iné formy), ktoré môžu kvalifikovane zabezpečovať širšiu škálu služieb vo sfére poľnohospodárskej prvovýroby. Vzhľadom k tomu, že takéto prevádzky budú mať miestny, resp. obvodný charakter, ich lokalizácia podľa spracovaného investičného zámeru a dohody dotknutých subjektov bude riešená v územných plánoch sídelných útvarov. Pre tieto účely je možné využiť v súčasnosti nevyužívané zariadenia, ktoré sa adaptáciou, alebo rekonštrukciou prispôbia navrhovanej činnosti.

Spracovateľský potravinársky priemysel je v okresoch zameraný na spracovanie mlieka, mäsa, ovocia, hrozna a obilia. Ich územný rozsah zostáva nezmenený. S výstavbou nových veľkokapacitných zariadení nadregionálneho alebo regionálneho významu sa v území neuvažuje. Potravinársky priemysel, ale hlavne finalizáciu poľnohospodárskych produktov, je potrebné orientovať do realizácie menších, efektívnejších prevádzok na báze kooperácie agrovýrobcov. Lokalizácia týchto prevádzok bude podľa podnikateľských zámerov riešená v nižších stupňoch ÚPD.

2.7.4.2 Okres Senica

Poľnohospodárstvo patrí v okrese Senica k rozhodujúcim odvetviam. Celkovo je v okrese Senica evidovaných 17 družstiev s výmerou 28696 ha. Súkromných roľníkov je v okrese Senica 317 (9992 ha).

2.7.4.2.1 Poľnohospodárska pôda

Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v okrese Senica je 39 800 ha čo je 52,23 % z celkovej výmery.

Tabuľka 74 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov k 1.1.1997

Kultúra	okres Senica	
	ha	z PPF v %
Orná pôda	33178	83,36
Vinice	223	0,56
Záhrady	950	2,38
Ovocné sady	480	1,22
Trvalé trávne porasty	4969	12,48
Poľnohospodárska pôda	39800	100,00

Na základe pôdno-ekologickej regionalizácie (Výskumný ústav pôdnej úrodnosti) okresy sú zaradené do štyroch pôdno-ekologických podoblastí, a to:

- Borská rovina
- Chvojnická pahorkatina
- pohoria a vrchoviny flyšového pásma (Myjavská pahorkatina)
- nižšie pohoria (podhorie Malých Karpát), v ktorých optimálna štruktúra typologicko-produkčných kategórií poľnohospodárskych pôd je nasledovná :

Tabuľka 75 Štruktúra typologicko-produkčných kategórií poľnohospodárskych pôd

Typologicko-produkčná kategória	Borská rovina %	Chvojnická pahorkatina %	Myjavská pahorkatina %	nižšie pohoria %
orné pôdy najproduktívnejšie	8,4	1,1	0,0	0,4
orné pôdy vysoko produktívne	18,8	22,4	1,3	1,7
orné pôdy veľmi produktívne	9,4	23,0	2,8	3,8
orné pôdy produktívne	6,7	19,6	3,4	9,1
orné pôdy stredne produktívne	20,7	12,7	3,9	10,3
orné pôdy menej produktívne	1,6	5,8	11,1	8,2
orné pôdy málo produktívne	0,1	1,1	7,2	4,8
orné pôdy stredne produktívne a veľmi	0,1	0,3	0,1	1,2
produktívne trávne porasty				
orné pôdy menej produktívne a stredne	1,1	2,0	6,1	3,9
produktívne trávne porasty				
orné pôdy málo produktívne a menej	28,8	3,0	11,9	6,9
produktívne trávne porasty				
veľmi až stredne produktívne trávne	0,3	0,0	1,9	0,7
porasty				
menej produktívne trávne porasty	2,7	2,3	17,7	12,7
málo produktívne trávne porasty	1,4	6,5	30,5	30,9
pôdy pre poľnohospodárske účely	0,0	0,2	1,8	5,6
nevhodné				

V riešenom území je možné vymedziť dve základné kategórie územných celkov :

- kategória A
- kategória B

Najrozsiahlejšou jednotkou riešeného územia je Borská rovina, v ktorej prevládajú vysoko a stredne produktívne orné pôdy a striedavé polia (málo produktívne orné pôdy a menej produktívne trávne porasty). Územný celok kategórie A vytvára homogénny priestor v územnej časti Borský Mikuláš – Šaštín-Stráže - Kúty - Moravský Sv. Ján - Borský Sv. Jur a v časti Rohožník - Jablonica. Ostatnú časť Borskej roviny tvorí územný celok kategórie B s lokálnym výskytom územného celku kategórie A.

V časti Chvojnická pahorkatina majú kategórie orných pôd vysoko produktívne, veľmi produktívne, produktívne a stredne produktívne prioritné zastúpenie. Územný celok kategórie A vytvára rozsiahly pás v územnej časti Sobotište - Senica - Osuské.

Najmenšiu územnú jednotku v okrese tvorí podhorie Malých Karpát, ktoré patrí do podoblasti nižších pohorí. Je vymedzené územným celkom kategórie B. Sú to podhorské a horské časti v priestore Jablonica - Rohožník.

Ochrana a zveľad'ovanie poľnohospodárskej pôdy

Najväčším držiteľom erózne ohrozenej pôdy bol JRD Jablonica, ktoré malo v svojej držbe 2750 ha. Po rozdelení družstva túto pôdu obhospodaruje viac poľnohospodárskych podnikov. PD Sobotište hospodári na 1866 ha erózne ohrozenej pôdy.

2.7.4.2.2 Rastlinná produkcia

Rastlinná výroba je v okrese Senica zameraná na pestovanie obilnín a kukurice, a na pestovanie technických plodín (cukrová repa, olejniny).

Z osevných plôch najväčšie percento (53,66 %) tvoria hustosiate obilniny. Ide o vysokoprodukčné plodiny s najnižšou nákladovosťou. Veľmi dobrou tržnou plodinou sa stáva potravinárska pšenica.

Špecifickou plodinou okresu je kukurica na zrno s 8,9 % zastúpením v štruktúre osevných plôch.

Významné trvalé kultúry sú vinice, ktoré zaberajú 0,89 % z PPF, a s tým spojené vinohradníctvo. Významné sú najmä vinárske oblasti Borský Mikuláš, kde je 88 ha viníc a oblasť Koválov, Prietržka, Šaštín-Stráže a Štefanov kde majú okolo 50 ha viníc.

Ovocné sady zaberajú 1,50 % z PPF. Ovocinárstvo má väčší význam v katastroch Borský Svätý Jur - 145 ha sadov a Sobotište 71 ha.

Tabuľka 76 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Osevná plocha v ha	Výroba v t.	Úroda v t/ha
Poľnohospod. plodina	okres Senica	okres Senica	okres Senica
Pšenica ozimná	6209	29420	4,74
Jačmeň ozimný	396	1282	3,24
Jačmeň jarný	3387	11536	3,41
Kukurica na zrno	1834	6120	3,34
Ozimná repka	2043	3944	1,93
Slnečnica	316	497	1,57
Cukrová repa	1011	48208	47,68
Zemiaky –spolu	49	819	16,71
Vinice rodiace	155	155	3,34

2.7.4.2.3 Živočíšna produkcia

Ovce chovajú poľnohospodárske podniky v horských oblastiach Bielych a Malých Karpát. PD Sobotište má ovce na 3 farmách (220 ks) a PD Cerová na jednej (350 ks).

Tabuľka 77 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíš. výroby za r. 1996 (MP SR)

Ukazovateľ:	okres Senica
Stav hovädzieho dobytku v ks	18345
-z toho: stav kráv	7010
Stav ošípaných v ks	34044
-z toho: prasníc	2871
Priemerná ročná dojivosť v l.	3433
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,740
Odstav prasiat na prasnice.	15,09
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	98,00
Dodané. mlieko v tis. l.	23050
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	6062
-I. akostná trieda	12396
-II. akostná trieda	4204
-III. akostná trieda	290
-neštandard	98

Po reštrukturalizácii sa predpokladá u kráv mliekového typu dojivosť 4000-5000 l a u kombinovaného typu 3500-3800 l mlieka ročne. Vo výkrme HD sa uvažuje s denným prírastkom u mliekového typu 900g a kombinovaného 1000g.

Stav hydiny v okrese za posledné tri roky významne vzrástol. Predpokladá sa, že v ďalších rokoch sa rast zastaví a stav sa stabilizuje na úrovni roku 1996.

2.7.4.3 Okres Piešťany

Na území okresu Piešťany je poľnohospodárska výroba plošne najrozšírenejšou aktivitou. Okres patrí medzi poľnohospodársky najviac využívané v rámci Trnavského kraja, čomu zodpovedá nielen celková výroba základných poľnohospodárskych produktov, ale i intenzita rastlinnej a živočíšnej produkcie.

2.7.4.3.1 Poľnohospodárska pôda

Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v okrese Piešťany 24 593 ha, čo je 64,51 % z celkovej výmery.

Tabuľka 78 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov k 1.1. 1997

Kultúra	okres Piešťany	
	ha	z PPF v %
Orná pôda	21 922	89,10
Chmeľnice	216	0,90
Vinice	180	0,70
Záhrady	907	3,80
Ovocné sady	153	0,60
Trvalé trávne porasty	1215	4,90
Poľnohospodárska pôda	24 593	100,0

Na základe pôdno-ekologickej regionalizácie (Výskumný ústav pôdnej úrodnosti) okres je zaradený do troch pôdno-ekologických podoblastí, a to:

- Podunajskej roviny (alúvium Váhu, čiernice a fluvizeme s rôznym stupňom glejového procesu, černoze)
- Podunajskej pahorkatiny (spraše, lokálne sprašové hliny, černoze a hnedozeme) nižších pohorí (zvetraliny kyslých hornín, kambizeme kyslé).

Tabuľka 79 Štruktúra typologicko-produkčných kategórií (TPK) v %:

TPK	Podunajská rovina	Podunajská pahorkatina	Nižšie pohoria
Orné pôdy			
najproduktnejšie	35,6	5,4	0,4
vysokoproduktčné	32,3	48,6	1,7
veľmi produktčné	12,8	14,5	3,8
produktčné	3,4	19,2	9,1
stredne produktčné	6,1	7,4	10,3
menej produktčné	1,2	0,5	8,2
málo produktčné	0,0	0,0	4,8
Striedavé polia			
stredne produktčné polia a produktčné lúky	0,3	0,6	1,2
menej produktčné polia a produktčné lúky	0,5	0,3	3,9
málo produktčné polia a produktčné lúky	3,7	0,9	6,9
Trávnaté porasty			
produktčné	2,2	0,9	13,4
málo produktčné	1,7	1,5	30,9
nevhodné	0,2	0,2	5,6

Komplexný program využitia pôdneho produkčného potenciálu vrátane ekologických aspektov, ekonomických a právnych mechanizmov na jeho realizáciu
MP SR 1994

Produkčná schopnosť poľnohospodárskych pôd je v riešenom území veľmi dobrá. Pôdy sú reprezentované, až na menšie lokality, našimi najúrodnejšími pôdnymi typmi. Ich agronomická hodnota je znižovaná nedostatkom vlhky vo vegetačnom období. Preto sa tu budovali doplnkové závlahy, ktoré v tomto území môžeme chápať ako stabilizačný faktor.

Plošne najväčšie sú závlahové stavby Kostofany - Zavar (okres Piešťany - okres Trnava), Piešťany - Nové Mesto nad Váhom a komplex závlah na Trnavskej tabuli, pričom ako zdroj závlahovej vody pre tieto stavby je rieka Váh.

Ako zdroj vody pre výmerou menšie závlahové stavby sú malé vodné nádrže.

Ďalšia možná výstavba závlah na území okresov sa v súčasnosti prehodnocuje vzhľadom na zásady novej agrárnej politiky so zreteľom na ekologizáciu poľnohospodárstva a nové pozemkové úpravy, ktoré je nevyhnutné vykonať v súvislosti s ohrozovaním vlastníckych vzťahov k jednotlivým pozemkom pôdneho fondu.

Závlahové obmedzenie pre intenzívne hospodárenie predstavujú pozemky nachádzajúce sa v ochranných pásmach zdrojov pitnej vody a chránených územiach prírody, ktoré sú však vhodné pre organické systémy poľnohospodárstva. Pri obmedzení poľnohospodárskej výroby na konkrétnych pozemkoch, je potrebné uvažovať s primeranou kompenzáciou pre obhospodarovateľov týchto pozemkov.

V okrese Piešťany je do ochranných pásiem zdrojov pitnej vody zaradených celkom 4 534,5 ha poľnohospodárskej pôdy, z toho:

- v I. ochrannom pásme 52,88 ha,
- v II. ochrannom pásme vnútornom 700,69 ha,
- v II. ochrannom pásme vonkajšom 3 780,93 ha.

Upravený systém hospodárenia sa uplatňuje na výmere 2 567 ha poľnohospodárskej pôdy, v poľnohospodárskych podnikoch PD Moravany a Agrobio Piešťany.

Ochrana a zveľadľovanie poľnohospodárskej pôdy

V rámci kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy pôjde hlavne o návrh opatrení proti pôsobeniu vodnej a veternej erózie. Poľnohospodárska pôda najviac poškodená vodnou eróziou je v oblasti Považského Inovca v páse Moravany, Ratnovce, Sokolovce, Jalšové (všetky v okrese Piešťany) až po Hlohovec.

Podľa materiálov Geografického ústavu SAV (RNDr. Bučko) na území okresov pôsobí veterná erózia silná až veľmi intenzívna. Návrh opatrení sa rieši v rámci pozemkových úprav. Z hľadiska poznania súčasného stavu nie je možné povedať, do akého termínu sa vypracujú pozemkové úpravy v ostatných katastrálnych územiach okresu.

Z hľadiska kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy zostáva trvalou úlohou monitoring a ochrana pôdy pred vstupom cudzorodých látok, dekontaminácia a zvýšenie úrodnosti pôdy najmä organickým hnojením a vápnením.

2.7.4.3.2 Rastlinná produkcia

Rastlinná produkcia má v rámci celej poľnohospodárskej produkcie dominantné postavenie, pričom rešpektuje určité oblastné špecifiká.

Tabuľka 80 Štruktúra rastlinnej výroby - oseedné plochy v % za rok 1995

Kultúra	okres Piešťany
Obilniny	44,0
Strukoviny	4,3
Olejniny	5,0
Okopaniny	18,6
Zeleniny	1,1
JRK	11,0
VRK	16,0

Z osevných plôch najväčšie percento (44,00 %) tvoria hustosiate obilniny. Ide o vysokoprodukčné plodiny s najnižšou nákladovosťou. Veľmi dobrou tržnou plodinou sa stáva potravinárska pšenica.

Špecifická plodina v okrese je kukurica, na spracovanie ktorej majú veľmi dobré kapacity, či už ide o priemyselné spracovanie alebo osivárstvo (PD Ostrov). Tradičnou plodinou je aj cukrová repa so 70 % - ným zastúpením v štruktúre osevných plôch. Ide o plodinu s vysokou ekonomickou výnosnosťou z 1 ha plochy a takmer doriešeným systémom pestovania. V okresoch sú vybudované spracovateľské kapacity a ukazujú sa nové biotechnologické možnosti spracovania jej produktov. Zaujímavým doplnkovým odvetvím sa stávajú strukoviny so stabilizovanými hektárovými úrodami a uplatnením sa na agrárnom trhu.

Vzhľadom na nové možnosti biotechnologického spracovania, uplatňuje sa v okrese i pestovanie olejovín a skorých zemiakov.

Ďalšou špecifickou plodinou v území je chmeľ, ktorý sa pestuje na výmere 257 ha, predovšetkým v oblasti Krakovian a Vrbového.

Dobré podmienky má aj ovocinárstvo. Intenzívne sady spolu so záhradami tvoria 5,88 % z výmery poľnohospodárskej pôdy, t.j. 1448 ha. V tomto odvetví však pretrvávajú podobné ťažkosti ako vo vinohradníctve a rastie nezáujem o pestovanie ovocia.

Tabuľka 81 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Osevná plocha v ha	Výroba v t.	Úroda v t/ha
Poľnohospod. plodina	okres Piešťany		
Pšenica ozimná	5729	34229	5,97
Jačmeň ozimný	120	45410	3,78
Jačmeň jarný	3891	18521	4,76
Kukurica na zrno	1330	7343	5,52
Ozimná repka	1204	3663	3,04
Slničnica	454	1173	2,58
Cukrová repa	1825	91789	50,28
Zemiaky- spolu	75	2256	30,00
Vínice rodiače	124	260	2,09

2.7.4.3.3 Živočíšna produkcia

Živočíšna produkcia má zastúpené všetky odvetvia pri ich diferencovanej úrovni v rámci oblastí. Diferenciácia je podmienená danými prírodnými a technologickými podmienkami, dopytom a predpokladaným ekonomickým efektom. Živočíšna produkcia zaznamenala v rokoch 1990 až 1994 výrazný pokles stavov hospodárskych zvierat a obmedzovanie výroby vo všetkých jej odvetviach. Od roku 1995 možno konštatovať spomalenie poklesu stavov a zlepšené využívanie ich úžitkových vlastností. Tým sa postupne vytvárajú predpoklady pre stabilizáciu trhu so živočíšnymi produktmi - produkcia je v podstate na úrovni potreby.

Stabilizácia živočíšnej produkcie a stavov hospodárskych zvierat vytvára predpoklady k postupnému prehodnocovaniu využitia jednotlivých stredísk (fariem, dvorov, areálov, majetkov) živočíšnej produkcie a určenie ich prioritnej funkcie.

Využitelnosť objektov živočíšnej produkcie sa v súčasnosti pohybuje od 0 - 85%, čím sa znižujú pásma hygienickej ochrany voči obytnej zóne. Tieto by však bolo žiaduce znižovať vylepšovaním technológie a celkového usporiadania väčšiny stredísk, ktoré sú aj plošne využité veľmi extenzívne.

Chov hovädzieho dobytku je plošne rovnomerne rozmiestnený.

Chov hydiny je sústredený predovšetkým na lokalite Vrbové, spolu so spracovateľskými kapacitami.

Dobré podmienky pre chov oviec sú v oblasti Piešťany, Moravany n. V., Ducové, Hubina, Jalšové, Sokolovce a Čhtelnica.

Tabuľka 82 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíšnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ:	okres Piešťany
Stav hovädzieho dobytku v ks	10713
-z toho: stav kráv	3283
Stav ošípaných v ks	33072
-z toho: prasníc	2493
Priemerná ročná dojivosť v l.	4246
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,175
Odstav prasiat na prasnice.	15,86
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	103,0
Dodané. mlieko v tis. l.	11327
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	5011
-I. akostná trieda	4685
-II. akostná trieda	1500
-III. akostná trieda	-
-neštandard	131

2.7.4.3.4 Finalizácia produktov poľnohospodárskej prvovýroby

Z hľadiska vytvorenia konkurenčného prostredia, ktoré súvisí s demonopolizáciou spracovateľského priemyslu, sa v okrese vybuďovalo viacero menších spracovateľských kapacít priamo v podnikoch poľnohospodárskej prvovýroby napojených na obchodnú sieť. Poľnohospodárske podniky si týmto vylepšujú svoju ekonomickú situáciu. Menšie výrobné sú zaujímavé i z ekologického hľadiska. Sú to napr.:

Mliekárne:	PD Krakovany RPD Prašník (kozie mlieko)
Poražkárne a výrobné:	PVOD Kočín PD Chtelnica
Spracovanie zeleniny:	Drahovce

2.7.4.4 Okres Hlohovec

Na území okresu Hlohovec je poľnohospodárska výroba veľmi rozšírenou aktivitou. Okres patrí medzi poľnohospodársky veľmi využívané, čomu zodpovedá nielen celková výroba základných poľnohospodárskych produktov, ale i intenzita rastlinnej a živočíšnej produkcie.

2.7.4.4.1 Poľnohospodárska pôda

Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v okrese Hlohovec 19 340 ha, čo je 72,41 % z celkovej výmery.

Tabuľka 83 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov k 1.1.1997

Kultúra	okres Hlohovec	
	ha	z PPF v %
Orná pôda	16536	85,5
Chmeľnice	-	-
Vinice	1062	5,5
Záhrady	730	3,8
Ovocné sady	192	1,0
Trvalé trávne porasty	819	4,2
Poľnohospodárska pôda	19340	100,0

Na základe pôdno-ekologickej regionalizácie (Výskumný ústav pôdnej úrodnosti) okres Hlohovec je zaradený do troch pôdno-ekologických podoblastí, a to:

- Podunajskej roviny
- Podunajskej pahorkatiny
- nižších pohorí

Tabuľka 84 Štruktúra typologicko - produkčných kategórií (TPK) v %:

TPK	Podunajská rovina	Podunajská pahorkatina	Nižšie pohoria
Orné pôdy			
najproduktívnejšie	35,6	5,4	0,4
vysokoproduktívne	32,3	48,6	1,7
veľmi produktívne	12,8	14,5	3,8
produktívne	3,4	19,2	9,1
stredne produktívne	6,1	7,4	10,3
menej produktívne	1,2	0,5	8,2
málo produktívne	0,0	0,0	4,8
Striedavé polia			
stredne produktívne polia a produktívne lúky	0,3	0,6	1,2
menej produktívne polia a produktívne lúky	0,5	0,3	3,9
málo produktívne polia a produktívne lúky	3,7	0,9	6,9
Trávnaté porasty			
produktívne	2,2	0,9	13,4
málo produktívne	1,7	1,5	30,9
nevhodné	0,2	0,2	5,6

Komplexný program využitia pôdneho produkčného potenciálu vrátane ekologických aspektov, ekonomických a právnych mechanizmov na jeho realizáciu
MP SR 1994

Najvyšší produkčný potenciál poľnohospodárskych pôd je na Podunajskej nížine (Podunajská rovina a Podunajská pahorkatina) s najvyšším stupňom zornenia. Podiel trvalých trávnych porastov je v rámci okresu najvyšší v pôdno-ekologickej podoblasti nižších pohorí.

Produkčná schopnosť poľnohospodárskych pôd je v riešenom území veľmi dobrá. pôdy sú reprezentované, až na menšie lokality, našimi najúrodnejšími pôdnymi typmi. Na Podunajskej nížine je ich agronomická hodnota znižovaná nedostatkom vlhky vo vegetačnom období. Preto sa tu budovali doplnkové závlahy, ktoré v tomto území môžeme chápať ako stabilizačný faktor.

Plošne najväčšie sú závlahové stavby Madunice I. a Madunice II..

Ďalšia možná výstavba závlah na území okresu sa v súčasnosti prehodnocuje vzhľadom na zásady novej agrárnej politiky so zreteľom na ekologizáciu poľnohospodárstva a nové pozemkové úpravy, ktoré je nevyhnutné vykonať v súvislosti s ohrozovaním vlastníckych vzťahov k jednotlivým pozemkom pôdneho fondu.

Závlahové obmedzenie pre intenzívne hospodárenie predstavujú pozemky nachádzajúce sa v ochranných pásmach zdrojov pitnej vody a chránených územiach prírody, ktoré sú však vhodné pre organické systémy poľnohospodárstva. Pri obmedzení poľnohospodárskej výroby na konkrétnych pozemkoch, je potrebné uvažovať s primeranou kompenzáciou pre obhospodarovateľov týchto pozemkov.

V okrese Hlohovec sú do ochranných pásiem zdrojov pitnej vody zaradených celkom 4 534,5 ha poľnohospodárskej pôdy, z toho:

- v I. ochrannom pásme 52,88 ha,
- v II. ochrannom pásme vnútornom 700,69 ha,
- v II. ochrannom pásme vonkajšom 3 780,93 ha.

Ochrana a zveľadňovanie poľnohospodárskej pôdy

V rámci kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy pôjde hlavne o návrh opatrení proti pôsobeniu vodnej a veternej erózie.

Poľnohospodárska pôda najviac poškodená vodnou eróziou je na Nitrianskej pahorkatine. Podľa materiálov Geografického ústavu SAV (RNDr. Bučko) na území okresu pôsobí veterná erózia silná až veľmi intenzívna.

Návrh opatrení sa rieši v rámci pozemkových úprav. Z hľadiska poznania súčasného stavu nie je možné povedať, do akého termínu sa vypracujú pozemkové úpravy v ostatných katastrálnych územiach okresu.

Z hľadiska kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy zostáva trvalou úlohou monitoring a ochrana pôdy pred vstupom cudzorodých látok, dekontaminácia a zvýšenie úrodnosti pôdy najmä organickým hnojením a vápnením.

2.7.4.4.2 Rastlinná produkcia

Rastlinná produkcia má v rámci celej poľnohospodárskej produkcie dominantné postavenie, pričom rešpektuje určité oblastné špecifiká.

Tabuľka 85 Štruktúra rastlinnej výroby - osevné plochy v % za rok 1995

Kultúra	okres Hlohovec
Obilniny	44,0
Strukoviny	6,0
Olejniny	5,3
Okopaniny	17,3
Zeleniny	1,1
Jednoročné krmoviny	11,3
Viacročné krmoviny	15,0

Z osevných plôch najväčšie percento (44,00 %) tvoria hustosiate obilniny. Ide o vysokoprodukčné plodiny s najnižšou nákladovosťou. Veľmi dobrou tržnou plodinou sa stáva potravinárska pšenica.

Špecifická plodina v okrese je kukurica, na spracovanie ktorej sú vytvorené dobré podmienky, či už ide o priemyselné spracovanie alebo osivárstvo.

Tradičnou plodinou je aj cukrová repa so 70 %-ným zastúpením v štruktúre osevných plôch. Ide o plodinu s vysokou ekonomickou výnosnosťou z 1 ha plochy a takmer doriešeným systémom pestovania. V okrese sú vybudované spracovateľské kapacity a ukazujú sa nové biotechnologické možnosti spracovania jej produktov. Zaujímavým doplnkovým odvetvím sa stávajú strukoviny so stabilizovanými hektárovými úrodami a uplatnením sa na agrárnom trhu.

Vzhľadom na nové možnosti biotechnologického spracovania, uplatňuje sa v okrese i pestovanie olejovín a skorých zemiakov (BIOPO Leopoldov). V pestovaní zeleniny, predovšetkým skleníkovvej, má okres veľmi dobré podmienky, vzhľadom na možnosť využitia druhotného tepla z Jadrových elektrární Jaslovské Bohunice. Ďalšiu možnosť pestovania zeleniny vidíme po celej trase teplovodu Jaslovské Bohunice - Leopoldov - Hlohovec.

V Hlohoveckej oblasti je tradičnou pestovateľskou plodinou vinič, ktorý sa pestuje na celkovej výmere 1 043 ha.

Horšie odbytové možnosti však signalizujú klesajúci záujem o pestovanie tejto plodiny a efektívne využívanie, obnovu a rekonštrukciu súčasných viníc. Odbytové problémy sa prejavujú vo všetkých sektoroch, pričom ekonomicky úspešnejší sú pestovatelia s polofinálnou alebo finálnou výrobou, s napojením na obchodnú sieť.

Dobré podmienky má aj ovocinárstvo. Intenzívne sady spolu so záhradami tvoria 4,76 % z výmery poľnohospodárskej pôdy, t.j. 922 ha. V tomto odvetví však pretrvávajú podobné ťažkosti ako vo vinohradníctve a rastie nezáujem o pestovanie ovocia.

Tabuľka 86 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Osevná plocha v ha	Výroba v t.	Úroda v t/ha
Poľnohospod. plodina	okres Hlohovec		
Pšenica ozimná	4987	25551	5,12
Jačmeň ozimný	583	1997	3,43
Jačmeň jarný	2218	9144	4,12
Kukurica na zrnó	1084	7559	6,97
Ozimná repka	720	1856	2,58
Slničnica	477	1256	2,63
Cukrová repa	478	25238	52,78
Zemiaky - spolu	14	372	26,58
Vínice rodiace	690	3496	5,07

2.7.4.4.3 Živočíšna produkcia

Chov hovädzieho dobytku je plošne rovnomerne rozmiestnený. V chove ošípaných sa v jednotlivých chovoch značne znížila ich koncentrácia, niektoré z vybudovaných, tzv. veľkokapacitných fariem sú v súčasnosti bez využitia, alebo v likvidácii (chov ošípaných v Terezove, kde ustajňovacia kapacita bola 10 600 ks).

Tabuľka 87 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíšnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ:	okres Hlohovec
Stav hovädzieho dobytku v ks	8177
-z toho: stav kráv	3236
Stav ošípaných v ks	16427
-z toho: prasníc	1280
Priemerná ročná dojivosť v l.	4106
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,827
Odstav prasiat na prasnice.	15,69
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	96,00
Dodané. mlieko v tis. l.	12502
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	2739
-I. akostná trieda	7808
-II. akostná trieda	1748
-III. akostná trieda	-
-neštandard	207

2.7.4.4.4 Finalizácia produktov poľnohospodárskej prvovýroby

Platí to isté ako pre okres Piešťany.

2.7.4.5 Okres Trnava

Na území okresu Trnava je poľnohospodárska výroba plošne najrozšírenejšou aktivitou. Okres patrí medzi poľnohospodársky využívaný v rámci celej SR, čomu zodpovedá nielen celková výroba základných poľnohospodárskych produktov, ale i intenzita rastlinnej a živočíšnej produkcie.

2.7.4.5.1 Poľnohospodárska pôda

Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v okrese Trnava je 53 627ha čo je 72,40 % z celkovej výmery.

Tabuľka 88 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov k 1.1.1997

Kultúra	okres Trnava	
	ha	z PPF v %
Orná pôda	50160	93,4
Chmeľnice	-	-
Vínice	569	1,1
Záhrady	1425	2,7
Ovocné sady	208	0,4
Trvalé trávne porasty	1265	2,4
Poľnohospodárska pôda	53627	100,0

Na základe pôdno-ekologickej regionalizácie (Výskumný ústav pôdnej úrodnosti) okresy sú zaradené do troch pôdno-ekologických podoblastí, a to:

- Podunajskej roviny (alúvium Váhu, čiernice a fluvizeme s rôznym stupňom glejového procesu, černozeme)
- Podunajskej pahorkatiny (spraše, lokálne sprašové hliny, černozeme a hnedozeme)
- nižších pohorí (zvetraliny kyslých hornín, kambizeme kyslé).

Tabuľka 89 Štruktúra typologicko - produkčných kategórií (TPK) v %:

TPK	Podunajská rovina	Podunajská pahorkatina	Nižšie pohoria
Orné pôdy			
najproduktnejšie	35,6	5,4	0,4
vysokoproduktčné	32,3	48,6	1,7
veľmi produktčné	12,8	14,5	3,8
produktčné	3,4	19,2	9,1
stredne produktčné	6,1	7,4	10,3
menej produktčné	1,2	0,5	8,2
málo produktčné	0,0	0,0	4,8
Striedavé polia			
stredne produktčné polia a produktčné lúky	0,3	0,6	1,2
menej produktčné polia a produktčné lúky	0,5	0,3	3,9
málo produktčné polia a produktčné lúky	3,7	0,9	6,9
Trávnaté porasty			
produktčné	2,2	0,9	13,4
málo produktčné	1,7	1,5	30,9
nevhodné	0,2	0,2	5,6

Komplexný program využitia pôdneho produkčného potenciálu vrátane ekologických aspektov, ekonomických a právnych mechanizmov na jeho realizáciu
MP SR 1994

Najvyšší produkčný potenciál poľnohospodárskych pôd je na Podunajskej nížine (Podunajská rovina a Podunajská pahorkatina) s najvyšším stupňom zornenia. Podiel trvalých trávnych porastov je v rámci okresu najvyšší v pôdno - ekologickej podoblasti nižších pohorí.

Produkčná schopnosť poľnohospodárskych pôd je v riešenom území veľmi dobrá. Pôdy sú reprezentované, až na menšie lokality, našimi najúrodnejšími pôdnymi typmi. Na Podunajskej nížine je ich agronomická hodnota znižovaná nedostatkom vlhky vo vegetačnom období. Preto sa tu budovali doplnkové závlahy, ktoré v tomto území môžeme chápať ako stabilizačný faktor.

Plošne najväčšie sú závlahové stavby Kostolany - Zavar (okres Piešťany-okres Trnava), a komplex závlah na Trnavskej tabuli, pričom ako zdroj závlahovej vody pre tieto stavby je rieka Váh.

Ako zdroj vody pre výmerou menšie závlahové stavby sú malé vodné nádrže (nádrž na Podhájskom potoku, nádrž Dolné Dubové a Ronava - Voderady) s celkovým objemom 3,7 mil. m³.

Ďalšia možná výstavba závlah na území okresu sa v súčasnosti prehodnocuje vzhľadom na zásady novej agrárnej politiky, so zreteľom na ekologizáciu poľnohospodárstva a nové pozemkové úpravy, ktoré je nevyhnutné vykonať v súvislosti s ohrozovaním vlastníckych vzťahov k jednotlivým pozemkom pôdneho fondu.

Závlahové obmedzenie pre intenzívne hospodárenie predstavujú pozemky nachádzajúce sa v ochranných pásmach zdrojov pitnej vody a chránených územiach prírody, ktoré sú však vhodné pre organické systémy poľnohospodárstva. Pri obmedzení poľnohospodárskej výroby na konkrétnych pozemkoch, je potrebné uvažovať s primeranou kompenzáciou pre obhospodarovateľov týchto pozemkov.

V okrese Trnava je do ochranných pásiem zdrojov pitnej vody zaradených celkom 4 534,5 ha poľnohospodárskej pôdy, z toho:

v I. ochrannom pásme 52,88 ha

v II. ochrannom pásme vnútornom 700,69 ha

v II. ochrannom pásme vonkajšom 3 780,93 ha.

Upravený systém hospodárenia sa uplatňuje na výmere 2 567 ha poľnohospodárskej pôdy v poľnohospodárskych podnikoch PD Dechtice a PD Majcichov.

Ochrana a zveľaďovanie poľnohospodárskej pôdy

V rámci kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy pôjde hlavne o návrh opatrení proti pôsobeniu vodnej a veternej erózie.

Podľa materiálov Geografického ústavu SAV (RNDr. Bučko) na území okresov pôsobí veterná erózia silná až veľmi intenzívna. Poľnohospodárska pôda najviac ohrozená veternou eróziou je v oblasti Trnavy od Zavaru cez Majcichov a Voderady až po Malé Karpaty.

Návrh opatrení sa rieši v rámci pozemkových úprav, ktoré sa projektujú v katastrálnych územiach Voderady, Slovenská Nová Ves a Zavar. V katastrálnych územiach Dolné Lovčice a Malženice sa spracováva register vlastníckych práv.

2.7.4.5.2 Rastlinná produkcia

Rastlinná produkcia má v rámci celej poľnohospodárskej produkcie dominantné postavenie, pričom rešpektuje určité oblastné špecifiká.

Tabuľka 90 Štruktúra rastlinnej výroby - osevné plochy v % za rok 1995

Kúltura	okres Trnava
Obilniny	45,0
Strukoviny	4,5
Olejníny	6,5
Okopaniny	18,0
Zeleniny	1,0
JRK	10,0
VRK	15,0

Z osevných plôch najväčšie percento (45,00 %) tvoria hustosiate obilniny. Ide o vysokoprodukčné plodiny s najnižšou nákladovosťou. Veľmi dobrou tržnou plodinou sa stáva potravinárska pšenica.

Špecifická plodina v okrese je kukurica, na spracovanie ktorej majú najviac kapacít i v rámci celej SR, či už ide o priemyselné spracovanie alebo osivárstvo. Tradičnou plodinou je aj cukrová repa so 90%-ným zastúpením z okopanín. Ide o

plodinu s vysokou ekonomickou výnosnosťou z 1 ha plochy a takmer doriešeným systémom pestovania. V okrese sú vybudované spracovateľské kapacity a ukazujú sa nové biotechnologické možnosti spracovania jej produktov.

Zaujímavým doplnkovým odvetvím sa stávajú strukoviny so stabilizovanými hektárovými úrodami a uplatnením sa na agrárnom trhu.

V pestovaní zeleniny, predovšetkým skleníkovej, majú okresy veľmi dobré podmienky, vzhľadom na možnosť využitia druhotného tepla z jadrových elektrární Jaslovské Bohunice (viď lokalita Malženice). Ďalšiu možnosť pestovania zeleniny vidíme po celej trase teplovodu Jaslovské Bohunice - Trnava.

V Malokarpatskej oblasti je tradičnou pestovateľskou plodinou vinič, ktorý sa pestuje na celkovej výmere 593 ha.

Horšie odbytové možnosti však signalizujú klesajúci záujem o pestovanie tejto plodiny a efektívne využívanie, obnovu a rekonštrukciu súčasných viníc. Odbytové problémy sa prejavujú vo všetkých sektoroch, pričom ekonomicky úspešnejší sú pestovatelia s polofinálnou alebo finálnou výrobou s napojením na obchodnú sieť.

Dobré podmienky má aj ovocinárstvo. Intenzívne sady spolu so záhradami tvoria 3,00 % z výmery poľnohospodárskej pôdy, t.j. 1624 ha. V tomto odvetví však pretrvávajú podobné ťažkosti ako vo vinohradníctve a rastie nezáujem o pestovanie ovocia.

Tabuľka 91 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Osevná plocha v ha	Výroba v t.	Úroda v t/ha
Poľnohospod. plodina	okres Trnava		
Pšenica ozimná	13618	73944	5,43
Jačmeň ozimný	258	1031	4,00
Jačmeň jarný	6758	28768	4,26
Kukurica na zrno	3669	24306	6,62
Ozimná repka	2516	6218	2,47
Slnečnica	1685	4264	2,53
Cukrová repa	3335	152478	45,72
Zemiaky- spolu	103	2109	20,47
Vinice rodiace	261	854	3,27

2.7.4.5.3 Živočíšna produkcia

Chov hovädzieho dobytku je plošne rovnomerne rozmiestnený.

Tabuľka 92 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíšnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ:	okres Trnava
Stav hovädzieho dobytku v ks	22424
-z toho: stav kráv	7447
Stav ošípaných v ks	45252
-z toho: prasníc	3576
Priemerná ročná dojivosť v l.	4288
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,770
Odstav prasiat na prasnice.	14,30
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	92,00
Dodané. mlieko v tis. l.	28991
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	12180
-I. akostná trieda	11254
-II. akostná trieda	5059
-III. akostná trieda	-
-neštandard	498

2.7.4.5.4 Finalizácia produktov poľnohospodárskej prvovýroby

Platí to isté ako pri okrese Piešťany. Finalizáciou produktov poľnohospodárskej prvovýroby sa zaoberajú, napr.:

Mliekárne: PD Majcichov
Porážkarne a výrobne: SEMAT Trnava - lokalita Blanka,
PD Dolná Krupá
PD Trnava-Biely Kostol
PD Šúrovce

2.7.4.6 Okres Galanta

Poľnohospodárstvo je v okrese plošne najrozšírenejšou aktivitou. Okres patrí medzi poľnohospodársky najvyužívanéjšie územia v rámci SR, má veľmi dobré pôdne i klimatické podmienky pre pestovanie temer všetkých poľnohospodárskych plodín. Intenzita poľnohospodárskej výroby v južnej časti okresu je do určitej miery limitovaná v súvislosti s vyhlásenou CHVO Žitný ostrov.

2.7.4.6.1 Poľnohospodárska pôda

Celková výmera poľnohospodárskej pôdy je 52 604 ha, čo je 82.03% z celkovej výmery územia. Poľnohospodárska a nepoľnohospodárska pôda je v pomere 82,03 : 17,87.

Tabuľka 93 Úhrnné hodnoty druhu pozemkov 1.1.1997

Kultúra	Výmera v ha	% z poľnohospodárskej pôdy
Orná pôda	49165	93,50
Chmeľnice		
Vinice	1114	2,10
Záhrady	1424	2,70
Ovocné sady	409	0,80
Trvalé trávne porasty	462	0,90
Poľnohospodárska pôda	52604	100,00

Výrazný je nárast súkromného sektoru, ktorého obhospodarovaná pôda sa zvýšila z 2% v r. 1991 na 18,8 % v r. 1994.

Na základe pôdno-ekologickej regionalizácie (Výskumný ústav pôdnej úrodnosti) je okres Galanta zaradený do pôdno-ekologickej podoblasti Podunajská rovina. Ide o alúvium Váhu s prevládajúcimi pôdnymi typmi čiernice a fluvizeme s rôznym stupňom glejového procesu a černozeme. Vysoký produkčný potenciál pôd je zvýraznený aj stupňom zornenia, ktorý je až 94,18.

Agronomická hodnota poľnohospodárskych pôd je znižovaná nedostatkom vlhky vo vegetačnom období. V rámci stabilizácie úrod poľnohospodárskych plodín sa tu budovali rozsiahle závlahové stavby.

Podľa údajov Slovenského pozemkového fondu sú odvodnenia vybudované na ploche 3 180 ha. Ide o odvodňovacie stavby s menšou výmerou. Odvodnenia sú v okrese v podstate ukončené, pôjde len o obnovu a rekonštrukciu už vybudovaných stavieb.

Na území okresu sú vybudované závlahové stavby na 52 467 ha (k 31.12.1990), čo zaberá 99,4% z poľnohospodárskej pôdy. Ide prevažne o závlahové stavby s vyššou výmerou. Ako zdroj závlahovej vody slúži Malý Dunaj, Čierna voda a rieka Váh.

Údaje o plochách závlah a odvodnení sú za bývalý okres Galanta, novšie údaje zatiaľ neboli k dispozícii. Ďalšia výstavba závlahových stavieb sa v súčasnosti prehodnocuje vzhľadom na celkovú ekologizáciu poľnohospodárstva a riešenie vlastníckych vzťahov k poľnohospodárskej pôde.

Zákonné obmedzenia pre intenzívne hospodárenie predstavujú pozemky nachádzajúce sa v ochranných pásmach zdrojov pitnej vody, v chránených územiach prírody a na území okresu osobitne vo vyhlásenej CHVO Žitný ostrov. Tieto pozemky sú vhodné pre organické systémy hospodárenia. V okrese sa projekty alternatívneho poľnohospodárstva pripravujú na PD Jelka a PD Veľké Uľany. Pri obmedzení poľnohospodárskej výroby na konkrétnych pozemkoch je potrebné uvažovať s primeranou kompenzáciou pre obhospodarovateľov týchto pozemkov.

Ochrana a zveľaďovanie poľnohospodárskej pôdy

Odňatie poľnohospodárskej pôdy poľnohospodárskej výrobe sa v posledných rokoch prakticky zastavilo. Možno to pripísať dôslednejšiemu uplatňovaniu zákona o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu a utlmeniu stavebnej činnosti. Obmedzená investičná výstavba využívala predovšetkým stavebné pozemky v intravilánoch sídiel.

V rámci kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy pôjde hlavne o návrh opatrení proti pôsobeniu vodnej a veternej erózie. Podľa údajov Slovenského pozemkového fondu je vodnou eróziou ohrozených 877 ha ornej pôdy, všetko v I. stupni ohrozenia. Veternou eróziou je ohrozených celkom 31 540 ha prevažne v II. - III. stupni ohrozenia. Veterná erózia pôsobí v podstate na celom území okresu na ľahších pôdach bez vegetačného krytu. Návrh opatrení sa rieši v rámci pozemkových úprav, ktoré sa na území okresu projekčne pripravujú v katastrálnych územiach obcí Šoporňa, Pusté Sady, Pata. Zatiaľ bola ukončená I. etapa prác - registre pôvodného stavu, registre vlastníckych práv alebo základné registre pôvodného stavu.

Z hľadiska kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy zostáva trvalou úlohou monitoring a ochrana pôdy pred vstupom cudzorodých látok, dekontaminácia a zvýšenie úrodnosti pôdy, najmä organickým hnojením a vápnením.

2.7.4.6.2 Rastlinná produkcia

Dominantným odvetvím celej poľnohospodárskej produkcie je rastlinná produkcia. V plnom rozsahu využíva pôdny produkčný potenciál. Svojou produkciou zásobuje okrem vlastného regiónu nedostatkové oblasti v rámci Slovenska, predovšetkým hlavné mesto SR Bratislavu.

Tabuľka 94 Návrh osevu plodín podľa ich produkčného potenciálu v pôdno-ekologickej podoblasti Podunajská rovina

plodina	% z ornej pôdy
hustosiate obiloviny	48,8
kukurica na zrno	14,7
strukoviny	3,3
cukrová a krmná repa	6,1
zemiaky	0,7
olejniny	4,4
krmoviny jednoročné	7,0
krmoviny viacročné	11,9
zelenina	3,1

Komplexný program využitia pôdno-produkčného potenciálu vrátane ekologických aspektov, ekonomických a právnych mechanizmov na jeho realizáciu
MP SR 1994

Tento návrh by mal vyjadrovať reálne možný potenciál produkcie pri dodržaní správnej alokácie výroby a primeraných intenzifikačných ústupov.

V štruktúre osevných plôch za, i po reštrukturalizácii, predpokladá najväčšie zastúpenie hustosiatych obilovín (42%) a kukurice (18%), čo zodpovedá danej výrobnej oblasti a ekonomike pestovania.

U ostatných plodín sa predpokladá nasledovný podiel zo štruktúry osevných plôch: cukrová repa(5%), strukoviny (3,7%), olejniny (5,9%) a poľná zelenina (4,5%). (Odhad z predpokladov Regionálnej poľnohospodárskej a potravinárskej komory

1996). Región je veľmi významný v šľachtiteľskej a semenárskej práci hlavne u obilovín, kukurice (SEMA Sládkovičovo, Šľachtiteľská stanica Sládkovičovo - Nový Dvor), semien tráv (ŠM Galanta).

Tabuľka 95 Predpoklad potenciálu hektárových úrod v t.ha⁻¹ sa nasledovne:

Plodina	Rok 1990 t.ha ⁻¹	Po reštrukturalizácii t.ha ⁻¹
obiloviny	4,56	5,27
strukoviny	1,99	2,52
olejniny	1,78	2,48
cukrová repa	29,84	40,03
zemiaky	13,62	12,04
jednoročné krmoviny	19,91	28,77
kukurica na zeleno a siláž	19,39	30,63
viacročné krmoviny	9,86	7,50
lucerna	9,41	7,81

Informácia o rozpracovaní reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby do regiónov okresu Slovenska
MP SR 1995

Zo štruktúry osevných plôch najväčšiu výmeru tvoria obilniny, ktoré sú naďalej najviac rentabilnými plodinami. Územie je významným a tradičným producentom osív jednotlivých druhov obilia. Na šľachtenie a úpravu osív sa špecializujú SEMA Sládkovičovo a Šľachtiteľská stanica Sládkovičovo - Nový Dvor.

Okres je ďalej veľmi významným producentom zeleniny, pestovanie ktorej sa presúva na súkromný sektor. Najvýznamnejšie pestovateľské lokality sa nachádzajú v katastroch obcí Galanta, Košúty, Šoporňa, Horné Saliby, Sládkovičovo, Mostová, Sereď, Pata.

Zo špeciálnych plodín sa pestuje vínná réva na výmere 1 346 ha, predovšetkým na lokalitách Galanta, Abrahám, Mostová, Šoporňa, Trstice, Veľké Úľany, Slovenské Pole.

Z ovocinárskych lokalít najvýznamnejšie sú Slovenské Pole. Ostatné lokality ovocných sádov vyžadujú rozsiahlu rekonštrukciu a ich ďalšia perspektíva je otázna.

Tabuľka 96 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Poľnohosp. plodina	Osevná plocha v ha	Výroba v t.	Úroda v t/ha
Pšenica ozimná	12800	56192	4,39
Jačmeň ozimný	420	685	1,63
Jačmeň jarný	6350	32702	5,15
Kukurica na zrna	9900	57519	5,81
Ozimná repka	1650	3498	3,12
Slnečnica	1200	2952	2,46
Cukrová repa	2950	120743	40,93
Zemiaky - spolu	520	9100	17,50
Vínice rodice	1114	4100	3,68

2.7.4.6.3 Živočíšna produkcia

Živočíšna produkcia má zastúpené všetky odvetvia pri ich diferencovanej úrovni. Živočíšna produkcia vo všetkých svojich odvetviach zaznamenala od r. 1989 výrazný pokles stavov a celkový pokles produkcie. Od r. 1995 však možno konštatovať určitú stabilizáciu v tomto odvetví, ktorá je charakteristická hlavne zlepšeným využívaním úžitkových vlastností všetkých druhov hospodárskych zvierat. Tým sa vytvárajú predpoklady pre stabilizáciu trhu so živočíšnymi produktmi.

Hovädzí dobytok je rovnomerne rozmiestnený po celom území okresu. Väčšie, výrazne stabilizované a ekonomicky silné chovy sú na lokalitách Abrahám, Galanta - Bíbic, Galanta - Nový majer, Slovenské Pole, Dolné Saliby, Trstice a Pata. Ide o dobre

vybudované farmy s novou technológiou a vyriešenou koncovkou (odstraňovanie exkrementov).

V chove ošípaných sa v jednotlivých chovoch značne znížila ich koncentrácia, niektoré z vybudovaných, tzv. veľkokapacitných fariem sú v súčasnosti bez využitia. Koncentrácie ošípaných od 3 000 - 5 000 ks sú na lokalitách Galanta - Terezov, Galanta - Čepeň, Kráľov Brod, Malá Mača, Dolné Saliby - Siget (nová farma) a Pata.

V okrese je významný chov hydiny vodnej i hrabavej. Najvýznamnejšie lokality sú Šoporňa (morky) a Slovenské Pole (kačice).

Stabilizácia živočíšnej produkcie a stavov hospodárskych zvierat vytvára predpoklady k postupnému prehodnoteniu využitia jednotlivých stredísk (fariem, dvorov, majerov, areálov) živočíšnej produkcie a určenie ich prioritnej funkcie.

Využitelnosť objektov živočíšnej produkcie sa v súčasnosti pohybuje od 0 - 80 %, čím sa znižujú pásma hygienickej ochrany voči obytnej zóne. Tieto by však bolo žiadúce znižovať vylepšovaním technológie a celkového usporiadania väčšiny stredísk, ktoré sú aj plošne využité veľmi extenzívne.

Tabuľka 97 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíšnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Okres Galanta
Stav hovädzieho dobytku v ks	16518
-z toho: stav kráv	5664
Stav ošípaných v ks	45749
-z toho: prasníc	4081
Priemerná ročná dojivosť v l.	4177
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,614
Odstav prasiat na prasnice.	14,00
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	88,00
Dodané. mlieko v tis. l.	20722
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	9574
-I. akostná trieda	7867
-II. akostná trieda	2623
-III. akostná trieda	147
-neštandard	511

2.7.4.6.4 Finalizácia produktov poľnohospodárskej prvovýroby

V okrese je sústredený veľmi silný spracovateľský priemysel, preto sa v podnikoch poľnohospodárskej prvovýroby nebudovali menšie spracovateľské kapacity na finálnu alebo polofinálnu výrobu.

2.7.4.7 Okres Dunajská Streda

V okrese Dunajská Streda je poľnohospodárstvo plošne najrozšírenejšou aktivitou. Po navrhovanej reštrukturalizácii výroby sa predpokladá, že okres bude v základných komoditách nadprodukčný a pri 90%-nej potravinovej bezpečnosti v rámci SR bude zásobovať nedostatkové regióny. Táto úvaha je reálna i pri určitých obmedzeniach efektívnych produkčných výkonov, ktoré vyplývajú z potreby ochrany podzemných vôd v chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov.

Z hľadiska perspektívy rozvoja poľnohospodárstva v okrese existujú základné predpoklady pre rozvoj trhovo orientovanej efektívnej poľnohospodárskej výroby, ktorá môže byť dôležitým zdrojom dôchodkov v regióne a teda i zdrojom jeho rozvoja.

Ide o oblasť najúrodnejších pôd Slovenska s veľmi priaznivými klimatickými podmienkami. Dobré sú aj podmienky rozvoj zeleninárstva a ovocinárstva. Od toho sa odvíjajú aj podmienky pre rozvoj živočíšnej výroby, ktorá je zameraná na chov hovädzieho dobytku a ošípaných, miestami na chov hydiny, husí a koni.

2.7.4.7.1 Poľnohospodárska pôda

V okrese Dunajská Streda bolo k 1.1.1997 celkom 81 748 ha poľnohospodárskej pôdy, čo je 76,10% z celkovej výmery. Stupeň zornenia je 90,60.

Tabuľka 98 Úhrnné hodnoty druhov pozemkov 1.1.1997

Kultúra	Výmera/ha	% z poľnohospodárskej pôdy	% z celkovej výmery	Výhľad % z poľnohospodárskej pôdy
orná pôda	74046	90,60	69,00	91,6
vinice	1341	1,60	1,30	1,4
záhrady	2230	2,70	2,10	2,55
ovocné sady	1147	1,40	1,10	1,25
trvalé trávne porasty	2984	3,70	2,60	3,2
poľnohospodárska pôda	81748	100,00	76,10	100,00

Poľnohospodárska pôda je na základe pôdno-ekologickej regionalizácie /Výskumný ústav pôdnej úrodnosti/ zaradená do pôdno-ekologickej podoblasti Podunajská rovina. Ide o alúvium Dunaja, s prevládajúcimi pôdnymi typmi čiernice, fluvizeme s rôznym stupňom glejového procesu a vo vyšších polohách černoze.

Agronomická hodnota poľnohospodárskych pôd je vo vegetačnom období znižovaná nedostatkom vlhky, preto sa tu vo väčšom rozsahu budovali doplnkové závlahy, ktoré je potrebné v tomto území chápať ako stabilizačný faktor. Optimálne nároky jednotlivých skupín plodín na zrážky sú kryté len u obilnín.

Od r. 1992 podstatne vzrástol podiel poľnohospodárskej pôdy, ktorú obhospodarujú súkromne hospodáriaci roľníci a to z 1,8% na 18,4% v r.1995 (podľa Regionálnej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Dunajská Streda).

Z hľadiska kvality pôdneho fondu je riešené územie reprezentované najúrodnejšími genetickými pôdnymi typmi. Pokryvné typy tvoria hlinité zeminy rôznej hĺbky a zloženia so strednou priepustnosťou. Ornica obsahuje 1,8 až 3,5% kvalitného humusu.

Na území okresu sú vybudované závlahové stavby na 48 629 ha (k 31.12.1990), čo zaberá 59,4% z poľnohospodárskej pôdy. Sú to predovšetkým závlahové stavby s väčšou výmerou v oblasti Horného Žitného ostrova, pre ktoré je zabezpečená závlahová voda z Malého Dunaja, z odvodňovacích a spojovacích kanálov. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť rekonštrukciu spojovacieho kanála z Malého Dunaja do Čiernej Vody. Odber závlahovej vody pre výmerou menšie závlahové stavby je zabezpečený zo štrkovísk a studní na trase Malého Dunaja a Dunaja. Ide o závlahové stavby Topoľníky - Čalovce, Veľký Meder, Orechová Potôň - Veľké Blahovo, Dunajská Streda - Kračany, Vrakuň, Orechová Potôň, Vrakuň - Gabčíkovo, Dunajský Klatov, Okoč, Kútniky - Dolný Bar, Dolný Štál, Trhové Mýto, Vydrany, Michal na Ostrove, Blatná na Ostrove a Kvetoslavov /Závlahové stavby nad 300 ha/.

Otázka ďalšej výstavby závlahových stavieb sa v súčasnosti prehodnocuje vzhľadom na prevádzku vodného diela Gabčíkovo, na celkovú ekologizáciu poľnohospodárstva a usporiadanie vlastníckych vzťahov k pôde. Úlohu tu zohráva i súčasná ekonomická situácia. Preto pôjde predovšetkým o rekonštrukciu a obnovu niektorých už vybudovaných závlahových stavieb a ich ekonomickejšie využitie.

Odvodnenia sú podľa údajov Slovenského pozemkového fondu vybudované na ploche 7337 ha, čo je 8,97% z poľnohospodárskej pôdy. Ide o výmerou menšie stavby. Výstavba odvodnení je v podstate ukončená, predpokladá sa len obnova a rekonštrukcia kanálovej siete tak, aby sa zabezpečila zvýšená transportná schopnosť vody.

Zákonné obmedzenia pre intenzívne hospodárenie predstavujú pozemky nachádzajúce sa v ochranných pásmach zdrojov pitnej vody a chránených územiach

prírody v okrese Dunajská Streda a osobitne na území CHVO Žitný ostrov. Tieto územia sú však vhodné pre organické systémy hospodárenia, ktoré sa už realizujú v Agrokombináte Lehnice.

Využitie územia v okrese a najmä zosúladenie intenzívnej poľnohospodárskej výroby so získavaním zdravotne nezávadnej vody vyvoláva zložitú situáciu v celom ekologickom regióne. Zosúladenie všetkých aktivít v území pri prioritnej vodohospodárskej funkcii sa zdá byť zdanlivo neriešiteľné. Je to však predovšetkým ekonomická otázka, pričom je potrebné pri každom obmedzení poľnohospodárskej výroby na konkrétnych pozemkoch uvažovať s primeranou kompenzáciou pre obhospodarovateľov týchto pozemkov.

Ochrana a zveľaďovanie poľnohospodárskej pôdy.

Pri kvantitatívnej ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu sa v súčasnosti rieši otázka dočasne odňatých pozemkov poľnohospodárskej výrobe pre výstavbu vodného diela Gabčíkovo. Z celkovo dočasne odňatej poľnohospodárskej pôdy na výmere 758.3 ha už bolo pre poľnohospodárske využitie prinavrátených 287.7 ha. Zo zostávajúcich 470.6 ha je sporných 253 ha. Ide o :

- účelovú komunikáciu Dunajská Streda - Gabčíkovo na výmere 16 ha.
- železničnú vlečku Dunajská Streda - Gabčíkovo na výmere 13 ha.
- staveniskové zariadenie Gabčíkovo na výmere 72.0 ha.
- materiállové jamy v katastrálnom území Vojka nad Dunajom o výmere 152.0 ha.

Tieto objekty sa predpokladá ponechať pre podnikateľské aktivity, pretože ich rekultivácia a prinavrátenie pre intenzívne poľnohospodárske využitie by bolo ekonomicky veľmi náročné. K tomu pristupuje otázka uloženia odpadového materiálu, ktorý v súčasnosti okres nemôže spracovať a získanie potrebného množstva humusu na biologickú rekultiváciu. Preto sa uvažuje preradiť tieto pôdy do trvalého odňatia poľnohospodárskej pôdy poľnohospodárskej výrobe. Do trvalého odňatia sa predpokladá z dočasného odňatia preradiť i 14 ha v katastrálnom území Gabčíkovo v oblasti odpadového kanála, kde sa uvažuje zo zalesnením.

Preradenie pozemkov z dočasného do trvalého odňatia poľnohospodárskej pôdy poľnohospodárskej výrobe je viazané na uhradenie odvodov do Štátneho fondu ochrany a zveľaďovania pôdneho fondu.

V rámci kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy pôjde hlavne o návrh opatrení proti pôsobeniu vodnej a veternej erózie. Podľa údajov Slovenského pozemkového fondu je v okrese celkom 31 500 ha poľnohospodárskej pôdy ohrozenej pôsobením veternej erózie, ktorá sa prejavuje predovšetkým na ľahkých pôdach východnej časti okresu.

Vodná erózia ohrozuje 2 335 ha poľnohospodárskej pôdy /podľa Slovenského pozemkového fondu /. Ide o I. stupeň ohrozenosti. Návrh opatrení proti pôsobeniu vodnej a veternej erózie sa rieši v rámci pozemkových úprav. Takýto projekt je zatiaľ vypracovaný a schválený len pre katastrálne územie Opatovský Sokolec. Pre obce Okoč, Janíky, Lehnice, Nárad, Pataš, Paka sa vyhotovujú registre vlastníckych práv ako I. etapa projektov pozemkových úprav.

Z hľadiska kvalitatívnej ochrany poľnohospodárskej pôdy zostáva trvalou úlohou monitoring a ochrana pôdy pred vstupom cudzorodých látok, dekontaminácia a zvýšenie úrodnosti pôdy najmä organickým hnojením a vápnením.

2.7.4.7.2 Rastlinná produkcia

Rastlinná produkcia má dominantné postavenie v rámci celej poľnohospodárskej produkcie. Keďže ide o nížinný región s teplou klímou a vyšším podielom závlah, prevláda orientácia na pestovanie plodín, ktoré najefektívnejšie reagujú na závlahy. Na nezavlažovaných plochách sa z ekologických a ekonomických hľadísk orientuje okres na pestovanie potravinárskych pšeníc, sladovníckych jačmeňov a slnečnice.

Zo štruktúry osevných plôch /rok 1996/ najväčšie percento – 62.2 tvorili obiloviny. Z nich sú najviac zastúpené hustosiate obiloviny /40.8 %/. Ide o vysokoprodukčné plodiny s najnižšou nákladovosťou.

Špecifickou plodinou okresu je kukurica na zrno s 22.9 % zastúpením v štruktúre osevných plôch. Tradičnými plodinami okresu sú strukoviny a olejniný so stabilizovanými hektárovými úrodami, ktoré sa postupne stále lepšie uplatňujú na agrárnom trhu. Cukrová repa, ktorá má takmer doriešený systém pestovania má 2.3 % zastúpenie v štruktúre osevných plôch. Po reštrukturalizácii výroby sa predpokladá nárast osevných plôch cukrovej repy 2,5%, vzhľadom na vybudované spracovateľské kapacity v okrese.

V riešenom území má veľkú tradíciu šľachtiteľská činnosť hlavne v oblasti kukurice, obilia, zeleniny a špeciálnych kultúr. Šľachtiteľské činnosti sú lokalizované do katastrálnych území Kvetoslavov, Okoč, Veľký Meder a šľachtiteľskej stanice Solary.

Región má veľmi dobré podmienky pre pestovanie rýchlejšej a poľnej zeleniny. Pestovateľské plochy však od roku 1990 poklesli z 2 176 ha na 540 ha v roku 1996, hlavne v dôsledku odbytových ťažkostí a ekonomiky pestovania. Najväčšie pestovateľské lokality (mimo súkromný sektor) sú Medzičilizie, Gabčíkovo, Topoľníky, Horná Potôň, Ohrady a Dunajská Streda pričom Topoľníky, Horná Potôň (kvety) a Dunajská Streda využívajú na vykurovanie skleníka geotermálnu energiu. Pestovanie zeleniny sa postupne presúva na súkromne hospodáriacich roľníkov. Celková produkcia zeleniny v okrese dáva zvýraznené predpoklady na krytie značnej časti zásobovania Bratislavy a ďalších nedostatkových regiónov na Slovensku. Pre zvýšenie produkcie zeleniny by bolo potrebné rozšíriť odbytové možnosti.

Dobré podmienky v okrese má vinohradníctvo a ovocinárstvo. Vinič sa pestuje na ploche 1425 ha, predovšetkým na štrkových pôdach horného Žitného ostrova v oblasti Šamorína.

Ovocné sady majú výmeru 1123 ha, spolu so záhradami 3352 ha. Tradičné ovocinárske lokality sú predovšetkým v oblasti Gabčíkovo, Topoľníky, Veľké Dvorníky - Búšlak, Blahová a Jahodná. Intenzívne ovocné sady sú sústredené v 19 - tich katastrálnych územiach. Horšie odbytové možnosti však signalizujú klesajúci záujem o efektívne využívanie, obnovu a rekonštrukciu súčasných viníc a ovocných sádov. Odbytové problémy sa prejavujú vo všetkých sektoroch, pričom ekonomicky sú úspešnejší pestovatelia s polofinálnou alebo finálnou výrobou s napojením sa na obchodnú sieť.

Na podporu pestovania rýchlejšej zeleniny (skleníky), ovocinárstva a vinohradníctva bola v r. 1996 v tomto smere upravená a dotačná politika štátu.

Zmeny v štruktúre rastlinnej produkcie výrazne ovplyvnili početnosť a využitie hospodárskych objektov, ktorých využitie bude potrebné prehodnotiť a určiť im prioritnú funkciu.

Tabuľka 99 Prehľad vybraných ukazovateľov rastlinnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Poľnohosp. plodina	Osevná plocha v ha	Výroba v t.	Úroda v t/ha
Pšenica ozimná	22167	100948	4,55
Jačmeň ozimný	1187	4451	3,75
Jačmeň jarný	8732	32306	3,70
Kukurica na zrno	18777	128964	6,87
Ozimná repka	1 623	3380	3,08
Slnečnica	549	1526	2,78
Cukrová repa	1770	81002	45,79
Zemiaky- spolu	478	7666	16,03
Vinice rodice	910	1338	1,47

Predpokladaný návrh osevu plodín na území okresu podľa ich produkčného potenciálu v pôdno-ekologickej podoblasti Podunajská rovina je nasledovný:

Tabuľka 100 Návrh osevu plodín na území okresu

Plodina	% z ornej pôdy
hustosiate obiloviny	48,8
kukurica na zrno	14,7
strukoviny	3,3
cukrová a kŕmna repa	6,1
zemiaky	0,7
olejniny	4,4
krmoviny jednoročné	7,0
krmoviny viacročné	11,9
zelenina	3,1

Komplexný program využitia pôdno-produkčného potenciálu vrátane ekologických aspektov, ekonomických a právnych mechanizmov na jeho realizáciu
MP SR 1994

Tento návrh by mal vyjadrovať reálne možný potenciál produkcie pri dodržaní správnej alokácie výroby a primeraných intenzifikačných vstupov.

Po reštrukturalizácii výrob sa predpokladá nasledovná zberová plocha (ha):

Tabuľka 101 Zberová plocha (ha) po reštrukturalizácii výrob

Plodina	rok 1990 ha	Po reštrukturalizácii ha
obilniny	25900	30354
strukoviny	2511	1787
olejniny	2858	4448
cukrová repa	4447	2224
zemiaky	549	1034
jednoročné krmoviny	11873	8371
kukurica na zeleno a siláž	10539	6673
viacročné krmoviny	9160	10773
lucerka	8349	8415

Informácia o rozpracovaní reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby do regiónov-okresov Slovenska
MPSR 1995

2.7.4.7.3 Živočíšna produkcia

V živočíšnej produkcii sa postupne vyrovnávajú predpoklady pre stabilizáciu trhu so živočíšnymi produktmi a produkcia je v podstate na úrovni potreby. Pre ďalšie obdobie po reštrukturalizácii živočíšnej výroby sa predpokladá, že okres bude dodávateľom produktov živočíšnej produkcie do nedostatkových regiónov SR.

Po reštrukturalizácii sa predpokladajú nasledovné stavy hospodárskych zvierat:

Tabuľka 102 Stavy hospodárskych zvierat po reštrukturalizácii

Kategória	Stav v tis. Ks	
	Rok 1990	Po reštrukturalizácii
Hovädzí dobytok spolu	73722	46273
z toho kravy	22229	17584
Ošípané spolu	230965	214897
z toho prasnice	18179	12461
Ovce spolu	3312	2483
z toho bahnice	915	1522

Informácia o rozpracovaní reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby do regiónov - okresov Slovenska
MP SR 1995

“Štúdia rozvoja poľnohospodársko-potravinárskeho komplexu v regióne Dunajská Streda” (júl 1995) uvádza v r. 1990 početné stavy hydiny 649,6 tis. ks, z toho 361,5 tis. ks sliepok.

Predpokladaná úžitkovosť po reštrukturalizácii je nasledovná:

Tabuľka 103 Predpokladaná úžitkovosť po reštrukturalizácii

Kategória	Merná jednotka	Rok 1990	Po reštrukturalizácii
Dojnice	kg.rok ⁻¹	4449	5071
Výkrm hovädzieho dobytká	g.deň ⁻¹	816	994
Výroba bravčového mäsa	tis. t	30540	14647

Informácia o rozpracovaní reštrukturalizácie poľnohospodárskej výroby do regiónov - okresov Slovenska
MP SR september 1995

Živočíšna produkcia má zastúpené všetky odvetvia, pričom najproduktívnejšími sú chov hovädzieho dobytká a ošípaných. Špecifickým chovom s napojením na plemenársku prácu je chov koní, ktorý sa sústreďuje na lokalitu Šamorín. Jednotlivé odvetvia živočíšnej výroby majú diferencovanú úroveň aj podľa oblasti, ktorá je podmienená danými prírodnými a technologickými podmienkami, dopytom a predpokladaným ekonomickým efektom.

Živočíšna výroba od roku 1989 zaznamenala výrazný pokles stavov hospodárskych zvierat a obmedzenie výroby vo všetkých jej odvetviach. Od roku 1995 možno konštatovať spomalenie poklesu stavov a zlepšené využívanie ich úžitkových vlastností. Tým sa postupne vytvárajú predpoklady pre stabilizáciu trhu so živočíšnymi produktmi.

V roku 1994 boli početné stavy hovädzieho dobytká v okrese 49 800 ks., z toho 17 800 ks dojníc. Chov hovädzieho dobytká je rovnomerne rozložený v primeraných koncentráciách v rámci jednotlivých chovov. Takzvané veľkokapacitné chovy postupne znižovali svoju kapacitu a farma výkrmu hovädzieho dobytká s kapacitou 7600 ks. na lokalite Dunajská Streda - Mliečno je využívaná pre nepoľnohospodárske účely. Stavy ošípaných sa v okrese v roku 1994 pohybovali okolo 179 000 ks., z toho 17 000 prasníc. V chove ošípaných vzhľadom na ochranu podzemných vôd boli postupne znižované koncentrácie na jednotlivých lokalitách a v súčasnosti sú v okrese len dva chovy s vyššou kapacitou ako 5 000 ks. výkrmových ošípaných. Je to farma Bellova Ves /Agrokombinát Lehnice/, kde je v podstate vyriešené odstraňovanie exkrementov vybudovaním samostatnej ČOV. Ďalšia lokalita s koncentrovaným chovom ošípaných je Dolný Štál.

Stavy hydiny sa v roku 1994 v okrese pohybovali okolo 620 000 ks. V chove hydiny sa tiež znižovali koncentrácie na jednotlivých lokalitách a niektoré z fariem /Dunajská Streda - Mliečany s kapacitou 200 000 ks / sú v súčasnosti nevyužívané. Súčasná stabilizácia živočíšnej produkcie a stavov hospodárskych zvierat vytvára predpoklady k postupnému prehodnoteniu využitia jednotlivých stredísk /fariem, dvorov, areálov, majerov/ živočíšnej produkcie a určenie ich prioritnej funkcie.

Využitelnosť objektov živočíšnej výroby sa pohybuje od 0 do 88 %, čím sa znižujú i pásma hygienickej ochrany voči obytnej zóne. Tieto by však bolo žiaduce znižovať vylepšovaním technológie a celkového usporiadania väčšiny stredísk, ktoré sú aj plošne využité dosť extenzívne.

Z hľadiska ochrany zdrojov pitnej vody a využitia územia medzi prírodným kanálom a korytom Dunaja sa prijal projekt PD Šamorín, ojedinelý v rámci SR, na vytvorenie areálu chovu chaloraického výkrmového dobytká. V tejto oblasti sa predpokladá aj vymiestnenie ošípaných zo strediska Bodíky /PD Horný Bar/.

Tabuľka 104 Prehľad vybraných ukazovateľov živočíšnej výroby za rok 1996 (MP SR)

Ukazovateľ	Okres Dunajská Streda
Stav hovädzieho dobytku v ks	44105
-z toho: stav kráv	15720
Stav ošípaných v ks	150212
-z toho: prasníc	12708
Priemerná ročná dojivosť v l.	4683
Prírastok. HD vo výkrme v kg	0,798
Odstav prasiat na prasnice.	14,35
Odchov. teliat. na 100 ks kráv.	83,60
Dodané. mlieko v tis. l.	68393
z toho:	
-Q - najvyššia kvalita	28746
-I. akostná trieda	33998
-II. akostná trieda	4753
-III. akostná trieda	151
-neštandard	745

2.7.4.7.4 Finalizácia produktov poľnohospodárskej prvovýroby

Finalizáciou produktov poľnohospodárskej prvovýroby sa zaoberajú, napr.:

Mliekarne :	PD Šamorín, PD Dunajská Streda,
Porážkarne a spracovanie mäsa :	PD Šamorín, Agrokombinát Lehnice, ŠM Gabčíkovo, Medzičilizie a.s, PD Dunajská Streda, PD Vydrany, ŠM Veľký Meder, PD Jahodná,
Spracovanie zeleniny :	PD Šamorín, PD Topoľníky,
Spracovanie hrozna :	PD Šamorín,
Skladovanie a spracovanie ovocia :	PD Blahová, ŠK Dunajská Streda - Búšlak, PD Ohrady, PD Jahodná,
Pekáreň :	PD Horný Bar.

2.7.5 Lesné hospodárstvo

Výmera lesného pôdneho fondu dosahuje 62 937 ha, pričom lesnatosť jednotlivých území je výrazne rozdielna a aj kvalita porastov je rôznorodá. Najnižšia lesnatosť je v okresoch Galanta a Dunajská Streda, najvyššia je v okresoch Skalica a Senica.

Tabuľka 105 Lesný fond a lesnatosť k 31.12.1996

Okres	Výmera lesného fondu v ha	Lesnatosť v %
Skalica	8 924	24,9
Senica	20 170	26,5
Piešťany	8 150	21,4
Hlohovec	3 790	14,5
Trnava	13 167	17,8
Galanta	2 694	4,2
Dunajská Streda	6 042	5,6
Kraj spolu	62 937	14,9

Z celkovej výmery lesov je 68 % vo štátnom vlastníctve, čo predstavuje 42 892 ha, 14 % v súkromnej vlastníctve, čo predstavuje 8 804ha.

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Trnavský kraj
štátne	42 892
súkromné	8 804
spoločenstvené	9 280
obecné a mestské	1 865
cirkevné	96
Spolu:	62 937

Podľa kategórií lesov na území Trnavského kraja z lesného pôdneho fondu je 85,33 % hospodárskych lesov, 10,99 % ochranných lesov a 3,68 % lesov osobitného určenia.

Nízka lesnatosť v okresoch Dunajská Streda a Galanta je dôsledok nížinnej polohy územia okresu, kde maximum pôdy je intenzívne využívané poľnohospodárskou výrobou. Práve v tejto oblasti činnosti je potrebné vykonať rad výrazných opatrení v súvislosti s ochranou poľnohospodárskeho pôdneho fondu, zvyšovaní prirodzenej vodoakumulačnej schopnosti krajiny a zvyšovaním biodiverzity krajiny. Prevládajú tu hospodárske lesy predstavované monokultúrami topoľa. Takéto prostredie sa obecnne považuje za prostredie s veľmi nízkou kvalitou a s veľmi nízkou biodiverzitou.

Tabuľka 106 Prehľad plôch a zásob podľa okresov (KÚ Trnava – odbor lesného hospodárstva)

Okres	Porastová plocha	Porastová zásoba		Plocha rub. porastov	Zásoba rubných porastov	
	ha	m ³		ha	m ³	
Skalica	8 440	472 049	1 100 304	1 377	170 225	258 158
Senica	21 082	1 844 519	1 536 287	2 902	410 861	333 690
Piešťany	7 913	219 024	1 318 204	604	5 435	244 119
Hlohovec	3 261	34 619	370 562	346	1 808	49 195
Trnava	12 884	156 176	2 476 478	2 032	19 431	695 293
Galanta	2 593	1 270	331 508	442	0	92 301
Dunajská Streda	6 620	5 007	955 624	2 323	31	597 039
Kraj	62 792	2 732 664	8 088 967	10 026	607 791	2 269 795

2.7.5.1 Okres Skalica

Okres Skalica má druhú najvyššiu lesnatosť v rámci Trnavského kraja. Celková výmera lesného pôdneho fondu v okrese je 8 924 ha, čo je 24,9 % z plochy okresu. Zloženie lesných porastov v oblasti Skalice je najmä dub, buk, smrek, Gbelov borovica, , Holíča je jaseň a dub.

- *Zdravotný stav lesných porastov nie je dobrý. Lesné porasty sú poškodené emisiami z Hodonínskej elektrárne a slovenského hodvábu v Senici, čím sa každoročne zvyšuje podiel kalamitných ťažieb, znižuje sa rubný vek a vzniká nevhodná veková a druhová štruktúra lesných porastov. Ďalší z faktorov, ktorý výrazne ovplyvňuje stabilitu lesných porastov je nedostatok spodnej vody a zrážkovej vody vegetačného obdobia.*

2.7.5.1.1 Charakteristika lesníckej výroby

Charakteristiku lesníckej výroby uvádzame za celé územie OLZ. Pretože územie okresov sa nenachádza v celom LHC, ale len v častiach jednotlivých LHC.

V percentuálnom vyjadrení podiel jednotlivých činností na celkovom objeme výroby je takýto (1995):

pestovná činnosť	27,9 %
ťažbová činnosť	22,2 %
semenárstvo a školkárstvo	37,8 %
opravy vo vlastnej réžii	3,9 %
iná lesná výroba	0,5 %
Lesnícke činnosti spolu:	92,3 %
práce celospoloč. významu:	2,8 %
prídružená výroba	2,7 %
ostatné činnosti	2,2 %

Lesy na území okresu Skalica obhospodarujú š.p. Lesy Bratislava prostredníctvom svojich odštepných lesných závodov. Okrem lesov vo vlastníctve štátu obhospodarujú i lesy v nájme od vlastníkov, ktorým už boli vydané a zatiaľ i lesy, kde vlastníctvo a užívacie práva neboli doteraz usporiadané. Ďalší subjekt ktorý obhospodaruje lesy prostredníctvom odborných lesných hospodárov sú neštátne lesy (súkromné, spoločenské, mestské a obecné a pod).

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Okres Skalica
štátne	4 371
súkromné	1 119
spoločenské	1 791
obecné a mestské	1 641
cirkevné	2
Spolu:	8 924

Lesnícku prvovýrobu zabezpečujú OLZ (odštepne lesné závody) Šaštín-Stráže, a organizácie neštátnych lesov.

Pestovná, ťažbová, obnovná a ostatná činnosť sa vykonáva podľa lesných hospodárskych plánov (LHP), ktoré sú vypracované pre jednotlivé lesné hospodárske celky, v súčasnosti i lesné užívateľské celky. V riešenom území sa vyskytujú tieto LHC (alebo ich časti): LHC Gbelov a LHC Holíč.

2.7.5.1.2 Kategorizácia lesov

Lesné porasty svojou štruktúrou ovplyvňujú mieru plnenia funkcií lesov. Požadované úžitky sa dajú dosiahnuť najmä biologickými opatreniami. Základné biologické opatrenia sú určené pre kategórie lesov.

V predmetnom území sa vyskytuje kategória lesov hospodárskych, ochranných a lesov osobitného určenia.

Časť riešeného územia patrí do CHKO Biele Karpaty a Záhorie.

Do kategórie ochranných lesov podľa § 2 ods. 1 pís. a,d, vyhl. MP SR č. 5/1995Z.z. sem patria lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach a ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy. Tieto lesy plnia protieróznou funkciu. Nachádzajú sa zväčša na strmých svahoch, výmoľoch a roklinách. Ich prvoradou úlohou je chrániť pôdu a rastlinný kryt pred eróznym odnosom.

Do kategórie lesov osobitného určenia § 2 ods. 3, pís. b, c, e., vyhl. MP SR č. 5/1994 Z.z. patria lesy v ochranných pásmach prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prirodzene sa vyskytujúcich stolových minerálnych vôd, kúpeľné lesy a lesy v okolí zariadení liečebno-preventívnej starostlivosti (kúpeľný les Smrdáky),prímestské lesy a ďalšie lesy s významnou zdravotno-rekreačnou funkciou (prímestský les Skalica) a lesy v chránených územiach a iné časti lesov významné z hľadiska ochrany prírody.

Z hľadiska poľovníckej rajonizácie územie okresu patrí do chovateľskej oblasti pre malú zver. Je to chovateľská oblasť M II. Senica s podoblasťami Gbely a Skalica.

2.7.5.2 Okres Senica

Okres Senica má najvyššiu lesnatosť v rámci Trnavského kraja. Celková výmera lesného pôdneho fondu v okrese Senica je 20 170 ha, čo je 26,5 % z plochy okresu. Z lesných porastov prevládajú v okrese Senica borovica a z listnatých agát, dub, jelša, breza. Bukové porasty sú na svahoch Malých Karpát. Lesná škôlka v katastrálnom území Humence je zameraná na pestovanie sadeníc lesných a čiastočne okrasných drevín.

2.7.5.2.1 Charakteristika lesníckej výroby

Z celkovej výmery lesného fondu v okrese Senica 15 147 ha obhospodarujú podniky štátnych lesov Lesy Bratislava š.p. a Lesy Trenčín š.p.. Ide o lesné porasty vo vlastníctve štátu, správa SPF i lesy v nájme od súkromných vlastníkov, ktoré im boli vydané. Druhú skupinu tvoria neštátne lesy (súkromné pozemky spoločenstiev, obecné, družstevné, cirkevné), obhospodarované mimo štátnych lesov.

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Okres Senica
štátne	15 147
súkromné	1 696
spoločenstvené	3 145
obecné a mestské	182
cirkevné	0
Spolu:	20 170

Lesnícku prvovýrobu zabezpečujú OLZ (odštepne lesné závody) Šaštín-Stráže, Smolenice a Lesy Trenčín š.p. a organizácie neštátnych lesov. V riešenom území sa vyskytujú tieto LHC (alebo ich časti): v rámci OLZ Šaštín-Stráže: LHC Šaštín, LHC Moravský Ján a LHC Gbely v rámci OLZ Smolenice: LHC Trstín.

Z hľadiska poľovníckej rajonizácie územie okresu patrí do chovateľskej oblasti pre malú zver a do oblasti srnčej zveri. Pri malej zveri je to chovateľská oblasť M II. Senica s podoblasťami Gbely a Skalica, pri srnčej zveri je to poľovná oblasť Záhorie S I. s podoblasťami Šaštín-Stráže a Malacky.

2.7.5.3 Okres Piešťany

Územie tvorí Podunajská pahorkatina, rozdelená podľa členitosti na Trnavskú pahorkatinu a Dolnovážsku nivu. Do územia na severozápade zasahujú Malé Karpaty, severovýchodne Považský Inovec a na východe Nitrianska pahorkatina.

Prírodné podmienky vytvorili priaznivé predpoklady pre pozitívne uplatnenie lesného hospodárstva v priestoroch Malých Karpát a Považského Inovca v produkcii drevnej suroviny a tiež uplatnenie verejnoprospešných funkcií protieróznej, vodohospodárskej, ochrany prírody a pod. Celková výmera lesného pôdneho fondu v okrese Piešťany je 8 150 ha, čo je 21,40 % z plochy okresu.

2.7.5.3.1 Charakteristika lesníckej výroby

V percentuálnom vyjadrení podiel jednotlivých činností na celkovom objeme lesníckej výroby je nasledovný:

<i>pestovná činnosť</i>	12,3 %
<i>ťažbová činnosť</i>	40,0 %
<i>semenárstvo a školkárstvo</i>	2,6 %
<i>opravy vo vlastnej réžii</i>	2,5 %
<i>iná lesná výroba</i>	4,2 %
<i>Lesnícke činnosti spolu:</i>	61,6 %
<i>práce celospoloč. významu</i>	0 %
<i>pridružená výroba</i>	36,4 %
<i>ostatné činnosti</i>	2,0 %

Činnosť lesného hospodárstva na území okresu riadia Lesy Bratislava š.p. prostredníctvom svojich odštepných lesných závodov. Okrem lesov vo vlastníctve štátu obhospodarujú i lesy v nájme od vlastníkov, ktorým už boli vydané a zatiaľ i lesy, kde vlastníctvo a užívacie práva neboli doteraz usporiadané. Druhú skupinu tvoria neštátne lesy, novokonštituované právne subjekty.

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Okres Piešťany
štátne	4 805
súkromné	1 427
spoločenstvené	1 838
obecné a mestské	0
cirkevné	82
Spolu:	8 150

Lesnícku prvovýrobu v štátnych lesoch zabezpečuje OLZ (odštepne lesné závody) Smolenice a organizácie neštátnych lesov.

Pestovná, ťažbovo - obnovná a ostatná činnosť sa vykonáva podľa lesných hospodárskych plánov (LHP), ktoré sú vypracované pre jednotlivé lesné hospodárske celky, v súčasnosti i lesné užívateľské celky. V riešenom území sa vyskytujú tieto LHC, alebo len ich časti: LHC Čhtelnica, Vrbové, Moravany nad Váhom.

V zastúpení drevín prevažujú listnaté dreviny 87,3 %. Z toho buk 54,3 %, dub 15,3 %, cer 7,3 %, hrab 6,0 %, javor 1,0 %, jaseň 1,6 %, lipa 0,2 %, jelša 0,2 %, brest 0,4 %, topoľ 0,5 %, ostatné listnaté 0,5 %. Ihličnaté dreviny zaberajú 13,0 %. Z toho smrek 6,4 %, jedľa + smrekovec 1,0 % a borovica 5,6 %.

2.7.5.3.2 Kategorizácia lesov

Na riešenom území sa vyskytujú kategórie lesov hospodárskych, ochranných a lesy osobitného určenia.

Do kategórie lesov osobitného určenia podľa pís. c, ,e ods. 3, § 2 vyhl. MP SR č. 5/1995 Z.z. sem patria prímestské lesy a ďalšie lesy s významnou zdravotno-rekreačnou funkciou a lesy v chránených územiach a iné časti lesov významné z hľadiska ochrany. Navrhovaný prímestský les pre vybrané sídlo obvodného významu Piešťany v lokalite Havran-Ratnovce o výmere 183,67 ha nebol MLVH SR schválený. Tiež navrhovaný kúpeľný les Piešťany v lokalite Banka - Moravany o výmere 961,92 pre neujasnené zámery a nevyriešené vlastnícke vzťahy nebol MLVH SR schválený.

Požiadavky intenzívneho chovu zvere plnia uznané zverníky a samostatné bažantnice (bažantnica Mladý háj, muflonia obora). Hospodárenie v týchto lesoch sa prispôsobuje poľovnému hospodáreniu, smeruje k vyváženej symbióze a zmieňuje negatívny dopad pôsobenia zvere na les.

Z hľadiska poľovnej rajonizácie územie patrí do chovateľskej oblasti pre srnčiu zver a pre malú zver. Pre srnčiu zver je to chovateľská oblasť S II. Malé Karpaty a podoblasť Dobrá Voda a chovateľská oblasť S VI. Marhat. Pre malú zver je to chovateľská oblasť M VI. Piešťany.

2.7.5.4 Okres Hlohovec

Územie tvorí Podunajská pahorkatina, rozdelená podľa členitosti na Trnavskú pahorkatinu a Dolnovážsku nivu. Do územia na severovýchodne zasahuje Považský Inovec a na východe Nitrianska pahorkatina.

Celková výmera lesného pôdneho fondu v okrese Hlohovec je 3 790 ha, čo je 14,5 % z plochy okresu.

2.7.5.4.1 Charakteristika lesníckej výroby

Lesy Bratislava š.p. prostredníctvom svojich odštepných lesných závodov obhospodarujú okrem lesov vo vlastníctve štátu i lesy v nájme od vlastníkov, ktorým už boli vydané a zatiaľ i lesy, kde vlastníctvo a užívacie práva neboli doteraz usporiadané. Druhú skupinu tvoria neštátne lesy, novokonštituované právne subjekty.

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Okres Hlohovec
štátne	3 001
súkromné	87
spoločenstvené	702
obecné a mestské	0
cirkevné	0
Spolu:	3 790

Lesnícku prvovýrobu v štátnych lesoch zabezpečuje OLZ (odštepne lesné závody) Smolenice.

Pestovná, ťažbovo - obnovná a ostatná činnosť sa vykonáva podľa lesných hospodárskych plánov (LHP), ktoré sú vypracované pre jednotlivé lesné hospodárske celky, v súčasnosti i lesné užívateľské celky. V riešenom území sa vyskytujú tieto LHC Hlohovec.

2.7.5.4.2 Kategorizácia lesov

Hospodárske lesy zaberajú najväčšiu výmeru 88,6 %, lesy ochranné 7,5 % a lesy osobitného určenia 3,90 %.

Prímestský les pre mesto Hlohovec bol schválený MLVH SR v roku 1988 s výmerou 157,90 ha, ktorý však nebol zrealizovaný.

Z hľadiska poľovnej rajonizácie územie patrí do chovateľskej oblasti pre srnčiu zver a pre malú zver. Pre srnčiu zver je to chovateľská S II. Malé Karpaty a podoblasť Dobrá Voda a chovateľská oblasť S VI. Marhat. Pre malú zver je to chovateľská oblasť M V. Trnava s podoblasťami Budmerice a Brestovany a chovateľská oblasť M VI. Piešťany.

2.7.5.5 Okres Trnava

Celková výmera lesného pôdneho fondu v okrese Trnava je 13 167 ha, čo je 17,8 % z plochy okresu.

2.7.5.5.1 Charakteristika lesníckej výroby

Lesy Bratislava š.p. prostredníctvom svojich odštepných lesných závodov obhospodarujú okrem lesov vo vlastníctve štátu i lesy v nájme od vlastníkov, ktorým

už boli vydané a zatiaľ i lesy, kde vlastníctvo a užívacie práva neboli doteraz usporiadané.

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Okres Trnava
štátne	11 098
súkromné	672
spoločenstvené	1 390
obecné a mestské	6
cirkevné	1
Spolu:	13 167

Lesnícku prvovýrobu v štátnych lesoch zabezpečuje OLZ Smolenice a OLZ Palárikovo a organizácie neštátnych lesov.

Pestovná, ťažbovo - obnovná a ostatná činnosť sa vykonáva podľa lesných hospodárskych plánov (LHP), ktoré sú vypracované pre jednotlivé lesné hospodárske celky, v súčasnosti i lesné užívateľské celky. V riešenom území okresu Trnava sa vyskytujú tieto LHC, alebo len ich časti:

V rámci OLZ Smolenice: LHC Majdan, Trstín a Dechtice, Chtelnica a Hlohovec, v rámci OLZ Palárikovo, LHC Galanta a Nitra. Podiel lesov OLZ Palárikovo tvorí len nepatrnú časť v okrese Trnava.

2.7.5.5.2 Kategorizácia lesov

Na riešenom území sa vyskytujú kategórie lesov hospodárskych, ochranných a lesy osobitného určenia. (percentuálne vyjadrenie sa nám nepodarilo získať)

Požiadavky intenzívneho chovu zvere plnia uznané zverníky a samostatné bažantnice. Hospodárenie v týchto lesoch sa prispôsobuje poľovnému hospodáreniu, smeruje k vyváženej symbióze a zmieňuje negatívny dopad pôsobenia zvere na les.

Z hľadiska poľovnej rajonizácie územie patrí do chovateľskej oblasti pre srnčiu zver a pre malú zver. Pre srnčiu zver je to chovateľská S II. Malé Karpaty a podoblasť Dobrá Voda a chovateľská oblasť S VI. Marhat. Pre malú zver je to chovateľská oblasť M V. Trnava s podoblasťami Budmerice a Brestovany a chovateľská oblasť M VI. Piešťany.

2.7.5.6 Okres Galanta

Okres Galanta má najnižšiu lesnatosť v SR. Celková výmera lesného fondu je 2 694 ha. Má priemernú lesnatosť 4,2 %. Patrí medzi poľnohospodársky intenzívne využívané územie.

2.7.5.6.1 Charakteristika lesníckej prvovýroby

Charakteristiku lesníckej prvovýroby uvádzame za celé územie OLZ, pretože územie okresu sa nenachádza v celom LHC, ale len v častiach jednotlivých LHC.

V percentuálnom vyjadrení podiel jednotlivých činností na celkovom objeme lesníckej výroby je nasledovný (OLZ Palárikovo):

pestovná	39,6 %
ťažbová	34,2 %
semenárstvo a škôlkárstvo	4,4 %
opravy vo vlastnej réžii	1,0 %
iná lesná výroba	12,7 %
Lesnícke činnosti spolu:	91,9 %
práce celospoloč. významu	0,6 %
pridružená výroba	3,8 %
ostatné činnosti	3,7 %

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Okres Galanta
štátne	2 552
súkromné	86
spoločenstvené	66
obecné a mestské	20
cirkevné	0
Spolu:	2 694

Lesnícku prvovýrobu v lesoch zabezpečujú odštepné lesné závody (OLZ) Palárikovo a Smolenice a organizácie nešťatných lesov.

Pestovná, ťažbová, obnovná a ostatná činnosť sa vykonáva podľa lesných hospodárskych plánov (LHP), ktoré sú vypracované pre jednotlivé lesné hospodárske celky (LHC). V súčasnosti i lesné užívateľské celky. V riešenom území sa vyskytuje LHC Galanta a Čalovo.

V zastúpení drevín prevažujú listnaté dreviny 98,1 %. Z toho tpš 34,6 %, js 15,2 %, ag 14,3 %, db 10,8 %, cer 7,4 %, tpd 3,8 %, vr 3,7 %, jv 3,4 %, ost. list. 4,9 %. Ihličnaté dreviny zaberajú 1,9 %. Z toho bo 1,8 %, ost. ihlič. 0,1 %.

2.7.5.6.2 Kategorizácia lesov

Lesné porasty svojou štruktúrou ovplyvňujú mieru plnenia funkcií lesov. Požadované úžitky sa dajú dosiahnuť najmä biologickými opatreniami. Základné biologické opatrenia sú určené pre kategóriu lesov. V predmetnom území sa vyskytuje kategória lesov hospodárskych, ochranných a lesov osobitného určenia.

Hospodárske lesy zaberajú najväčšiu plochu 1966 ha (73,7 %), lesy ochranné zaberajú 266 ha (9,9 %) a lesy osobitného určenia zaberajú 441 ha (16,4 %).

Ich prvoradou úlohou je chrániť pôdu a rastlinný kryt pred eróznym odnosom.

Do kategórie lesov osobitného určenia pís. c, e. ods. 3, § 2 vyhl. MP SR č. 5/1995 Z.z. sem patria prímestské lesy a ďalšie lesy s významnou zdravotno-rekreačnou funkciou, lesy v chránených územiach a iné časti lesov významné z hľadiska ochrany prírody.

Rekreačná funkcia smeruje k využívaniu lesov na rekreáciu v prírode (lesný park Galanta - Vincov les).

Z hľadiska poľovníckej rajonizácie územie okresu patrí do chovateľskej oblasti pre malú zver. Je to chovateľská oblasť M IV. Galanta s podoblastami Kráľová a Saliby. Ďalej sa tu nachádza genetická základňa malej zveri (bažant a zajac).

Smeruje k zachovaniu a využívaniu lesa ako prírodného prostredia cenného najmä svojou pôvodnosťou (ŠPR Dubník, Mačiansky háj a iné).

2.7.5.7 Okres Dunajská Streda

Okres Dunajská Streda patrí k málo lesnatým okresom SR. Má charakter poľnohospodárskej krajiny. Celková výmera lesného pôdneho fondu v okrese Dunajská Streda činí podľa údajov Západoslovenských lesov 6 042 ha. Lesnatosť územia je 6,5 %. Nízka lesnatosť je dôsledok nížinnej polohy územia okresu, kde maximum pôdy je intenzívne využívané poľnohospodárskou výrobou.

2.7.5.7.1 Charakteristika lesníckej výroby

V percentuálnom vyjadrení podiel jednotlivých činností na celkovom objeme lesníckej výroby je nasledovný:

pestovná činnosť	38,5 %
ťažbová činnosť	27,2 %
semenárstvo a škôlkárstvo	3,6 %
opravy vo vlastnej réži	4,2 %
iná lesná výroba	7,2 %
Lesnícke činnosti spolu :	80,7 %
práce celospoloč. významu	5,8 %
pridružená výroba	6,8 %
ostatné činnosti	6,7 %

Lesy podľa druhu vlastníctva k 31.12.1996

Druh vlastníctva	Okres Dunajská Streda
štátne	1 948
súkromné	3 717
spoločenstvené	350
obecné a mestské	16
cirkevné	11
Spolu:	6 042

Lesnícku prvovýrobu zabezpečujú OLZ Palárikovo a organizácie neštátnych lesov.

Pestovná, ťažbová, obnovná a ostatná činnosť sa vykonáva podľa lesných hospodárskych plánov (LHP), ktoré sú vypracované pre jednotlivé lesné hospodárske celky (LHC). V súčasnosti i lesné užívateľské celky. V riešenom území sa vyskytujú tieto LHC, alebo len ich časti: LHC Šamorín, Gabčíkovo a Čalovo.

V zastúpení drevín prevažujú listnaté dreviny 98,5 %. Z toho tpš 52,8 %, js 14,9 %, vr 9,7 %, ag 5,8 %, tpd 5,5 %, db 4,3 %, jv 3,1 %, ostat. list. 2,4 %.

Ihličnaté dreviny zaberajú 1,5 % (bo).

Kategorizácia lesov

Lesné porasty svojou štruktúrou ovplyvňujú mieru plnenia funkcií lesov. Požadované úžitky sa dajú dosiahnuť najmä biologickými opatreniami. Základné biologické opatrenia sú určené pre kategórie lesov.

V predmetnom území sa vyskytuje kategória lesov hospodárskych, ochranných a lesov osobitného určenia. Hospodárske lesy zaberajú najväčšiu výmeru 5 824 ha (96,4 %) a lesy osobitného určenia zaberajú 218 ha (6,0 %).

Do kategórie ochranných lesov podľa pís. a,d ods. 1, § 2 vyhl. MP SR č. 5/1995 Z.z. sem patria lesy na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach a ostatné lesy s prevažujúcou funkciou ochrany pôdy. Tieto lesy plnia najmä protieróznou funkciu. Ich prvoradou úlohou je chrániť pôdu a rastlinný kryt pred eróznym odnosom.

Do kategórie lesov osobitného určenia podľa písmena d,e ods. 3, § 2, vyhl. MP SR č. 5/1995 Z.z. sem patria lesy v uznaných zverníkoch a samostatných bažantniciach (Jahodná) a lesy v chránených územiach a iné časti lesov významné z hľadiska ochrany prírody (ŠPR Čičovské mŕtve rameno, ŠPR Ostrov orliaka morského a iné).

Požiadavky chovu zvere plnia uznané zverníky samostatné bažantnice. Hospodárenie v týchto lesoch sa prispôsobuje poľovnému hospodáreniu, smeruje k vyváženej symbióze a zmiernuje negatívny dopad pôsobenia zvere na les.

Z hľadiska poľovníckej rajonizácie územie patrí do chovateľskej oblasti pre malú zver. Je to chovateľská oblasť M III. Žitný ostrov s podoblasťami Šamorín, Dunajská Streda a Čalovo. Funkcia ochrany prírody patrí k veľmi závažným funkciám lesa. Smeruje k zachovaniu a využívaniu lesa ako prírodného prostredia cenného najmä svojou pôvodnosťou. Cieľom lesného hospodárstva je zachovať a rozmnožovať jej pôvodnosť a zabezpečovať ekologickú rovnováhu a chrániť ju pred antropizáciou.

2.7.5.8 Zásady a ciele rozvoja lesného hospodárstva

Stratégia a koncepcia rozvoja lesníctva na Slovensku schválená vládou SR č. 8/1993 určuje základné priority rozvoja lesníctva.

Cieľom rozvoja lesného hospodárstva je zachovanie lesov, ochrana lesov a zveľaďovanie lesov. Opatrenia zamerané na zachovanie, ochranu a zveľaďovanie lesov musia sa realizovať v komplexe lesníckych činností.

Na základe Projektu rozvoja lesníctva Slovenskej republiky, ktoré vydalo MP SR v júli 1996 na základe materiálu schváleného Vládou SR, by sa malo v budúcnosti prihliadať najmä na:

- odstraňovanie negatív spôsobovaným antropogénnou činnosťou a inými nepriaznivými vplyvmi a zdravotného stavu lesov,
- monitoring biodiverzity lesných ekosystémov a zdravotného stavu lesov,

- opatrenia na zlepšenie funkcií lesných ekosystémov,
- uplatňovanie ekologickej techniky a technológií v obhospodarovaní a využívaní lesov,
- sprístupňovanie lesov a úpravy nevhodnej cestnej siete,
- využitie menejhodnotného dreva ako alternatívneho zdroja energie.

V súhrne tieto opatrenia označujú opatrenia zamerané na ekologizáciu lesníctva. V tomto smere má nezastupiteľnú úlohu a zachovanie genofondu lesných drevín, zabezpečenie dostatočného množstva stanovištne vhodných drevín a ekotypov, ekologizácia ťažbovo-obnovných postupov, komplexná ochrana proti abiotickým a biotickým škodlivým činiteľom, dopestovanie vhodných porastov z porastov pôvodných za predpokladu maximálneho využitia obnovy, zveľaďovania a optimálne využívanie genofondu zveri v súlade s lesníckymi záujmami.

Priemer týchto výhľadov rozvoja lesnej výroby vrátane dlhodobých koncepcií a stratégií sa premietne do lesníckej činnosti (pestovná činnosť, semenárstvo a škôlkárstvo, ťažbová činnosť) a prác celospoločenského významu.

Na základe Správy o lesnom hospodárstve v SR 1997, je potrebné sústrediť sa najmä na:

- aktualizáciu legislatívy na úseku lesného hospodárstva,
- uplatnenie zodpovedajúcich ekonomických nástrojov,
- stabilizáciu pomerov v obchode s drevom,
- zlepšenie poradenstva, informatiky a kontrolnej činnosti.

2.7.5.9 Zásady ochrany lesného fondu

Lesný pôdny fond, ktoré tvoria lesné pozemky a lesné dreviny na nich, sú jednou zo zložiek prírody a životného prostredia, poskytujúcou množstvo úžitkových funkcií, pre ktoré je nutná ich sústavná ochrana.

Okrem konkrétne formulovaných zásad ochrany lesných pozemkov vymedzených v zákone č. 61/1977 Zb. sa s ochranou lesných pozemkov v širších súvislostiach zaoberajú aj ustanovenia ďalších legislatívnych predpisov, ktorými sú najmä:

Zákon č. 17/1992 Zb., o ochrane životného prostredia

Zákon č. 287/1994 Zb., o ochrane prírody a krajiny

Zákon č. 330/1991 Zb., o pozemkových úpravách, v znení neskorších predpisov

Zákon č. 100/1977 Zb., o hospodárení v lesoch a štátna správa lesného hospodárstva

Špecifikácia problémov:

- na zvýšenie lesnatosti je potrebné využiť najmä program zalesňovania poľnohospodársky nevyužiteľných nelesných pôd, schválený uznesením vlády č. 4/1995, ale tiež vypracovať Program obnovy a rekonštrukcie ochranných lesných pásov resp. Program celkového ozeleňovania krajiny,
- k zachovaniu stability lesných porastov lužných stanovišť zabrániť neodborným zásahom (regulácia vodných tokov, ťažba štrkov, stavebná činnosť a iné) do hydrologických pomerov,
- pred každým plánovaným zásahom posúdiť jeho vplyv na hydrologické pomery,
- pri úprave pozemkov riešiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred veternou eróziou sústavou vetrolamov,
- uplatniť poľovnícku rajonizáciu pre malú zver pri vytváraní poľovných revírov,
- zabezpečiť záchranu a zachovanie genofondu lesných drevín,
- zabezpečiť potrebný počet uznaných lesných porastov pre zber semena, výberových stromov, semenných sadov,
- zabezpečiť dostatočné množstvo stanovištne vhodných drevín (ekotypov),

- pri plánovaní hospodárskych opatrení a pri ich realizácii dbať na ich ekologickú stabilitu a plnenie funkcií lesov.

2.7.6 Nerastné suroviny a rašelina

2.7.6.1 Zhodnotenie územia z hľadiska hospodárskeho využitia nerastných surovín

2.7.6.1.1 *Energetické suroviny*

Z energetických surovín sa na území Trnavského kraja vyskytujú a ťažia prírodné uhľovodíky - ropa a zemný plyn a lignit.

Hospodársky najvýznamnejšie ložiská ropy a zemného plynu sa koncentrujú do Viedenskej panvy v okresoch Skalica a Senica. Menší význam vzhľadom na overené zásoby majú ložiská zemného plynu v okresoch Trnava a Piešťany.

Podzemné ložiská prírodných uhľovodíkov - ropy a zemného plynu zaberajú rozsiahle dobývacie priestory v oblasti Gbely, Štefanová, Cunín, Kúty, Borský Jur. Súčasné zásoby na neogénnych ložiskách sú obmedzené a do značnej miery vyčerpané. Ťažba ropy, i keď je pomerne malá (10 tis.t. Ložiská ropy Gbely, Štefanov - Petrova Ves, Studienka + Závod a Unín I., sú prakticky v záverečnej fáze ťažby. Najperspektívnejším a hospodársky najvýznamnejším ložiskom ropy sú Gbely - B pole.

Útlmová ťažba zemného plynu prebieha na ložiskách Gbely IV., Unín I. a Studienka - Závod. Hospodársky najvýznamnejším ložiskom zemného plynu v okrese Senica je Borský Jur, kde bola zahájená ťažba.

Dobývací priestor prírodných uhľovodíkov Studienka - Závod zasahuje do okresu Senica z okresu Malacky. Preto je ložisko hodnotené tiež v riešenom území.

Perspektívy objavenia ďalších neogénnych ložísk ropy a zemného plynu sú viazané hlavne na oblasť gbelsko-hodonínskej hraste, kopčianskej, kútskej depresie a borskojurského a štefanovského svahu. Najväčšie prognózy prírodných uhľovodíkov sú viazané na mezozoikum podložia panvy, kde však vzhľadom na súčasnú ekonomickú situáciu nemožno zatiaľ počítať s intenzívnejším prieskumom.

V okrese Trnava menšie, ale perspektívne ložiská zemného plynu boli overené v oblasti Špačince - Bohunice s bilančnými zásobami v množstve 125 mil. m³ zemného plynu. V blízkej dobe sa tu uvažuje so zahájením ťažby v dobývacích priestoroch Špačiniec, Bohunice a Bohunice I. Na ložisku Horná Krupá po vyčerpaní zásob bola zastavená ťažba.

Na území okresu Trnava boli overené ložiská neživičného zemného plynu na lokalite Cífer a Sered' (ložisko v k. ú. Križovany nad Dudváhom). Na ložisku Cífer má prevahu dusík, na ložisku Sered' CO₂. Vzhľadom na veľkosť ložiska Sered', uvažuje sa s dokončením jeho prieskumu a následným využitím.

Na území okresu Piešťany sa vyskytujú neťažené menšie ložiská zemného plynu na lokalite Nižná a Madunice - Veľké Kostoľany. Perspektívnym ložiskom sú Madunice - Veľké Kostoľany s 83 mil. m³ zásob a uvažovaným využitím.

V okrese Hlohovec útlmová ťažba zemného plynu sa realizuje na ložisku Trakovice, ktoré je pred doťažením. Ložisko Madunice s malými zásobami zemného plynu nie je perspektívne a s jeho využitím sa zatiaľ neuvažuje.

Overené ložiská lignitu sa vyskytujú v okrese Skalica a Senica. Lignit sa banským spôsobom dobýva v dobývacom priestore Gbely III. v závode Baňa Záhorie - Holíč. Ťažba v roku 1996 predstavovala 240 tis. ton lignitu. Ťažba sa uskutočňuje v nepriaznivých bansko-technických podmienkach, pričom dobývaný lignit má pomerne nízku výhrevnosť. Z ekologického hľadiska je výhodný nízky obsah síry ako i extrémne nízke množstvá takých rizikových prvkov, akými sú chróm, olovo, arzén, kadmium a ortuť. V poslednom období sa výskum orientoval na overenie netradičného využitia lignitu v poľnohospodárstve. Preukázali sa vynikajúce vlastnosti práškoveho

lignitu z toho ložiska pri jeho aplikácii do pôdy, ktorým sa dosiahlo zlepšenie zloženia pôdy, zvyšovanie úrodnosti, vybraných plodín, ako aj zvýšenie ich kvality, zdravotnej a ekologickej bezpečnosti. Baňa Záhorie má vybudované zariadenie, ktorým môže zabezpečiť ročnú kapacitu až 200 tisíc ton ekologického substrátu pod obchodným názvom EKO FERT. Ťažbou lignitu bude dochádzať k vzniku hald hlušiny, k poklesu a zamokreniu povrchu, čo bude vyžadovať značný rozsah rekultivácii.

Ďalšie perspektívne ložisko lignitu s predpokladom využitia a stanoveným chráneným ložiskovým územím bolo overené v etape vyhľadávacieho geologického prieskumu v oblasti Kúty - Sekule.

Ložisko lignitu situované v priestore Lakšárska Nová Ves - Studienka s určeným CHLÚ nie je perspektívne a s jeho využitím sa v dohľadnej dobe neuvažuje.

2.7.6.1.2 Nerudné suroviny

Z nerudných surovín sa v Trnavskom kraji vyskytuje vápenec vysokopercenčný, dolomit, zlievarenské piesky, technicky použiteľné kryštály, dekoračný kameň, stavebný kameň, štrkopiesky a piesky a tehliarske suroviny.

Ložisko vysokopercenčného vápenca je overené v okrese Trnava na lokalite Dechtice - Laštiky. Na perspektívnom ložisku s určeným CHLÚ sa uvažuje s ťažbou.

Územie kraja je bohaté na výskyt dolomitov, ktoré sú vhodné pre špeciálne použitie najmä v poľnohospodárstve, pre sklárne, na glazúry, na výrobu liadku, plnív, v zdravotníckej výrobe, ako plnivo do tabletiiek, na minerálne vlákna atď. K týmto typom patria ložiská Prašník, Chtelnica a iné. V súčasnosti sa ťaží ložisko dolomitu na lokalite Hubina v okrese Piešťany.

Viate piesky majú veľké plošné rozšírenie v okrese Senica. Surovina sa ťaží a upravuje vo veľkých ťažobniach na lokalitách Šajdikove Humence a Šaštín-Stráže pre potreby hutníctva a na stavebné účely. Piesky možno využívať aj v keramike a sklárskom priemysle. V tejto súvislosti pri ťažbe pieskov pre stavebníctvo bude vhodné uvažovať o regulácii ťažby u kvalitnejšej suroviny, ktorú treba rezervovať pre náročnejšie účely. Veľké zásoby zlievarenských pieskov boli overené na ložisku Lakšárska Nová Ves, z ktorého využitím sa neuvažuje.

Možnosť získavania technicky použiteľných kryštálov z dunajských štrkopieskov bola skúmaná na lokalite Šamorín. V štrkopiesčitých náplavoch Dunaja bolo sledovaných niekoľko netradičných typov surovín. Výraznejšie zastúpenie tu má len granát. Tento bol predmetom štúdie Šamorín - okolie. Granátový koncentrát bol odskúšaný ako vynikajúce abrazívum na rezanie oceľových odliatok, s rovnakými vlastnosťami ako dovážaný americký granát. Za súčasných podmienok sa však nepreukázalo jeho ekonomicky akceptovateľné využitie.

Taktiež bola skúmaná vhodnosť obliakového (valunového) kremeňa zo štrkopieskov dunajského naplavovaného kužela na výrobu ferosilícia. Boli overované kremenné obliaky z ložiska štrkopieskov Šamorín, kde by napr. pri ročnej ťažbe 1 mil. m³ štrkopieskov bolo možné získať 200 tis. ton kremeňa. Hodnotené boli aj lokality Orechová Potôň, Dolný Bar a iné. Zatiaľ je získavanie kremenných obliakov z dunajských štrkopieskov ekonomicky nevýhodné. Problém je separácia vhodných kremenných obliakov od ostatného materiálu.

Trnavský kraj má surovinové predpoklady pre rozvoj ťažby dekoračného kameňa na báze pieskovcov, resp. jurských vápencov Malých Karpát. Pre tento účel sa v minulosti využívali pieskovce z ložiska Chtelnica - Malé Skalky v okrese Piešťany, kde sa uvažuje v blízke budúcnosti s otvorením ťažby. V prípade potreby je možné zabezpečiť dostatočné zásoby dekoračného kameňa v Dobrovodskej doline.

Surovinová báza stavebného kameňa v Trnavskom kraji sa koncentruje najmä do oblasti Malých Karpát v okresoch Trnava, Senica a Piešťany. Pre stavebné účely sa využívajú hlavne vápence. Najvýznamnejšie rozvojové výhradné ložiská stavebného kameňa, ktorých overené zásoby zabezpečujú dlhodobú životnosť ťažby sú na lokalitách Buková, Dechtice - Dolná Skalová a Lošonec v okrese Trnava. V blízkej dobe sa uvažuje s využitím ložiska stavebného kameňa Trstín - sever, ktoré

ma určené CHLÚ. S obnovením ťažby sa uvažuje tiež na ložisku Prašník - Šterusy v okrese Piešťany. Ťažba bola zastavená na výhradných ložiskách Vrbové I. - Prašník a Plavecký Peter.

Všetky ložiská stavebného kameňa sa nachádzajú v CHKO Malé Karpaty, kde sa dostávajú do stretov s ochranou prírody a navrhovanými prvkami ÚSES, čo si vyžaduje riešenie a zosúladienie záujmov, tak u súčasne ťažených, ako i na ťažbu uvažovaných ložiskách.

V riešenom území sa vyskytujú významné zásoby štrkopieskov nadregionálneho významu na báze riečnych náplavov Váhu a Dunaja. Najväčšie zásoby štrkopieskov v rámci SR sú koncentrované v okrese Dunajská Streda. Po prekonaní útlmu stavebníctva možno predpokladať využitie dunajských štrkopieskov na zásobovanie nedostatkových regiónov stredného, resp. východného Slovenska.

Najväčším výhradným ložiskom štrkopieskov je Šamorín so zásobami 58 mil. m³ štrkopieskov a určeným chráneným ložiskovým územím. Ložisko bolo v minulosti nosnou rajónovou ťažobňou. Bude potrebné prehodnotiť prípadnú ďalšiu ťažbu, úpravu a dopravu štrkopieskov vzhľadom na blízkosť rekreačného priestoru Šamorín-Čilistov a liečebného ústavu Čilistov. Ostatné výhradné ložiská štrkopieskov sú ťažené v dobývacích priestoroch Okoč, Veľký Grob, Čierny Brod, Šoporňa a Hlohovec I.

Ťažbu štrkopieskov treba prednostne orientovať na využitie veľkých zásob zo zdrže vodného diela Gabčíkovo, existujúcich vodných nádrží (Kráľová), vrátane plánovaných vodných nádrží, vodných plôch po ťažbe rašeliny (Veľký Grob), ako i z riečišťa Dunaja a Váhu.

Riešené územie má vhodné surovinové zdroje nevýhradných ložísk štrkopieskov a maltárskych pieskov využiteľných pre miestne účely, z ktorých boli viaceré ťažené v minulosti. Bude potrebné posúdiť ich perspektívy a možnosti využitia po prekonaní stagnácie stavebníctva.

V okrese Skalica sú ložiská štrkopieskov viazané na riečnu nivu a terasy rieky Moravy. V súčasnom stave sa útlmová ťažba realizuje na výhradnom ložisku štrkopieskov Gbely - Adamov. Vodné plochy po ťažbe štrkopieskov bude možné využiť na rekreačné účely.

Vhodnú surovinovú bázu pre tehliarsku výrobu v Trnavskom kraji poskytujú najmä spraše a sprašové hliny, prípadne podložné neogénne íly Trnavskej sprašovej pahorkatiny a neogénne íly a ílovité piesky v okrese Senica. Najvýznamnejším rozvojovým ložiskom s dlhodobou životnosťou zásob je Boleráz v okrese Trnava. V okrese Senica k rozvojovým ložiskám tehliarskych hlín patrí Borský Jur I. a II.

Tabuľka 107 Prehľad výhradných ložísk nerastných surovín za kraj Trnava podľa jednotlivých okresov podľa "Bilancii zásob výhradných ložísk SR k 1.1.1997" (Geologická služba SR, Bratislava, jún 1997)

Vysvetlivky k prehľadu výhradných ložísk nerastných surovín:

DP - dobývací priestor

CHLÚ - chránené ložiskové územie

GS SR - Geologická služba SR

Prvý stĺpec tabuľky označený symbolom ZV - zaradenie ložísk podľa stavu využitia s číselným vyjadrením 1-6 s nasledovným významom:

1. Ložisko s rozvinutou ťažbou - rozvojové s dlhodobou perspektívou ťažby.
2. Ložisko s ťažbou, na ktorom k dohľadnej dobe (najneskôr 10 rokov) dôjde k zastaveniu ťažby.
3. Ložisko vo výstavbe s preskúmanými zásobami, na základe ktorých prebieha niektorá fáza výstavby (počínajúc projekciou).
4. Ložisko s definitívne, resp. dočasne zastavenou ťažbou.
5. Ložisko neťažené - perspektívne, na ktorom sa uvažuje v dohľadnej dobe s výstavbou ťažobne a ťažbou.
6. Ložisko neťažené - neperspektívne, z ktorého využitím sa v dohľadnej dobe neuvažuje.

2.7.6.2 Ochrana ložísk nerastných surovín

Jedným z hlavných cieľov riešenia ÚPN VÚC Trnavského kraja v oblasti nerastných surovín je zabezpečenie ochrany ložísk nerastných surovín tak, aby navrhovanými riešeniami nebolo narušené ich súčasné, resp. výhľadové využitie.

Z hľadiska využívania ložísk nerastov ako i ich ochrany má zásadný význam rozdelenie ložísk na výhradné ložiská, ktoré tvoria nerastné bohatstvo vo vlastníctve štátu (§ 5 zák. č. 44/1988 v znení zák. SNR č. 498/1991 Zb.) a ložiská nevýhradné, ktoré sú súčasťou pozemku (§ 7 citovaného zákona).

V zmysle uvedenej legislatívy navrhujeme na území VÚC Trnavského kraja chrániť všetky výhradné ložiská nerastných surovín (dobývacie priestory, chránené ložiskové územia, preskúmané ložiska výhradných nerastov bez navrhutej ochrany), ktoré sú premietnuté v grafickej časti návrhu ÚPN VÚC v mierke 1:50000.

V riešenom území majú všetky výhradné ložiská nerastov určené dobývacie priestory, resp. chránené ložiskové územia, okrem ložiska neživičných plynov na lokalite Cífer, ložiská zlievarenských pieskov na lokalite Lakšárska Nová Ves a ložiská stavebného kameňa s uvažovanou ťažbou na lokalite Prašník - Šterusy. Bude potrebné určiť ochranu aj týmto ložiskám.

2.7.6.3 Vplyv ťažby nerastných surovín na životné prostredie

Ťažba nerastných surovín predstavuje významný a územne rozsiahly vplyv na životné prostredie a vytvára zároveň konflikt so záujmami ochrany prírody a krajiny.

Komplex prírodného prostredia Trnavského kraja má určitý potenciál v kvalite aj kvantite prírodných zložiek od nížinných alúvíi až po pahorkatiny. Tento komplex je negatívne ovplyvnený antropogénnou činnosťou v súvislosti s využívaním nerastných surovín.

Medzi najväčšie zásahy exploatácie nerastných surovín do životného prostredia patria zmena reliéfu a záber pôdneho fondu. Vhodnými rekultivačnými prácami po ukončení ťažby je možné jej negatívne vplyvy minimalizovať, prípadne úplne odstrániť.

Najväčší negatívny zásah do prírodného prostredia v Trnavskom kraji spôsobuje lomová ťažba stavebného kameňa v CHKO Malé Karpaty v okresoch Trnava, Senica a Piešťany a podzemná ťažba lignitu ložiska Gbely.

V okrese Trnava bola v minulosti likvidovaná ťažba v kameňolomoch Smolenice, Dechtice I. a Vrbové - Prašník. V likvidovanom lome Smolenice nepriaznivo pôsobia na vzhľad okolia opustené haldy a skládky odpadu po ťažbe. Ich nepriaznivé dopady na okolie ložiska je možné riešiť využitím odpadu na zasypávanie lesných ciest, prípadne ho využiť ako rekultivačný materiál do vydobytých priestorov. Taktiež bude potrebné rekultivovať kameňolom Dechtice I. s použitím skládok skryvkového materiálu.

V najbližšej dobe sa uvažuje so zastavením ťažby na výhradnom ložisku stavebného kameňa Trstín. Vzniknuté haldy odpadového materiálu, ako i prašnosť pri ťažbe a úprave suroviny pôsobia negatívne na životné prostredie. Lom po ukončení ťažby je potrebné rekultivovať a zalesniť, čo si bude vyžadovať značné finančné prostriedky.

V CHKO sú ťažné významné výhradné rozvojové ložiská stavebného kameňa Buková, Lošonec, Dechtice - Dolná Skalová a menšie ložiská Dolný Lopašov a Lančár v okrese Piešťany. Dobývací priestor Buková sa dostáva do stretov s prvkami ÚSES a kameňolom Dolný Lopašov sa nachádza v PHO II. stupňa podzemných zdrojov pitnej vody.

Výhľadovo sa uvažuje s využitím ložísk stavebného kameňa na lokalitách Prašník - Šterusy, Trstín - Sever a dekoračného kameňa na lokalite Chtelnice - Malé Skalky. Všetky ložiská sa nachádzajú v CHKO a ložisko Prašník - Šterusy tiež v PHO

II. stupňa vodných (Fajnory - Pod javorom), kde prípadná ťažba musí rešpektovať stanovené podmienky ochrany vodných zdrojov.

Ťažba dolomitu sa uskutočňuje v dobývacom priestore Hubina, ktorý sa nachádza v 2. ochrannom pásme prírodného liečivého zdroja Piešťany.

V okrese Senica sa útlmová ťažba stavebného kameňa uskutočňuje na lokalite Jablonica v CHKO, pričom sa počíta s jej zastavením v priebehu 10 rokov.

Ťažba stavebného kameňa na lokalite Plavecký Peter bola zastavená. Dobývací priestor ložiska sa nachádza v CHKO a v nadregionálnom biocentre, preto vyžaduje optimálnu rekultiváciu ťažbou narušených plôch.

V oblasti Hradišťa pod Vrátnom boli v prevádzke 3 kameňolomy nachádzajúce sa v CHKO. Ťažba v lomoch značne narušala estetický ráz krajiny a dostávala sa do stretov s genofondovo významnými lokalitami. RÚSES okresu Senica navrhol z tohto dôvodu zastavenie ťažby na lokalite Hradište p. Vrátnom. Ťažba bola zastavená na lokalite Hradište p. Vrátnom - Dolinka, ale v roku 1996 bola znovu obnovená. Predtým bola likvidovaná ťažba stavebného kameňa na lokalitách Hradište p. Vrátnom - Mních a Batková so zrušením dobývacích priestorov.

Otvorená ťažobňa stavebného kameňa na lokalite Podbranč značne naruša prírodný rámec krajiny neďaleko hradu Podbranč. Rekultivácia vyťažených priestorov je v blízkej budúcnosti nereálna, nakoľko tento priestor je využívaný aj mechanizmami zo susedného hospodárskeho dvora.

Banským spôsobom sa dobýva ložisko lignitu v dobývacom priestore Gbely III., nachádzajúcim sa medzi Gbelmi, Smolinským a Čármi v okresoch Skalica a Senica. Podzemnou ťažbou bude v budúcnosti značne ovplyvnené životné prostredie v oblasti dobývacieho priestoru ložiska. Ťažba a odvodňovanie má veľký vplyv na hydrogeologické pomery nielen samotného ložiska, ale i jeho okolia, kde spôsobuje znižovanie hladiny podzemnej vody. Postupujúcou ťažbou budú vznikať haldy hlušiny, v súčasnosti sa táto halduje v tesnej blízkosti úvodných banských diel. Následkom poddolovania bude dochádzať k poklesom časti povrchu, ktorý môže byť naplnený vodou, resp. zamokrený. Rekultivácia bude možná navážkami inertného materiálu, s využitím hald hlušiny. Možno predpokladať, že postupujúcou ťažbou budú výrazne negatívne ovplyvnené existujúce ekosystémy v nadregionálnom biocentre, ktoré sa nachádza vo väčšej časti dobývacieho priestoru. Bude potrebné pre územie dotknuté ťažbou vypracovať plán rekultivácii a ekostabilizačných opatrení.

Na území okresu Senica sú preskúmané viaceré ďalšie ložiská lignitu so stanovenými CHLÚ. Z nich najvýznamnejšie je ložisko na lokalite Kúty - Sekule, ktoré má najväčšiu perspektívu budúceho využitia. Ložisko sa nachádza mimo CHKO a prvkov ÚSES, jeho ťažbou by došlo k obdobným negatívnym vplyvom na životné prostredie ako boli hodnotené u ložiska Gbely.

Ťažba prírodných uhľovodíkov - ropy a zemného plynu sa uskutočňuje vo viacerých dobývacích priestoroch, ktoré zaberajú veľkú rozlohu v okresoch Skalica a Senica. Ťažba ropy a zemného plynu je hermetická a nemala by ovplyvňovať kvalitu životného prostredia. Pri ťažbe prírodných uhľovodíkov, ako i pri ďalšej manipulácii s vyťaženou surovinou je potrebné dodržiavať technologickú disciplínu, aby sa zamedzilo negatívnym vplyvom na životné prostredie.

V súvislosti s prieskumom a ťažbou prírodných uhľovodíkov vzniká osobitný druh odpadov - výplachy vrtných veží, ktoré sa uskladňujú v početných odkaliskách. Väčšinou sa jedná o menšie odkaliská s preukázateľným negatívnym vplyvom na kvalitu vôd. Jedno z najväčších je centrálné odkalisko Gbely Bašty (v súčasnosti už mimo prevádzky), ktoré sa prebudováva na skládku odpadov. Odkaliská sa postupne likvidujú a ropou znečistené zeminy sa sanujú biodegradáciou.

Ťažba viatych pieskov sa v značnom rozsahu uskutočňuje v okrese Senica. Pri ťažbe pieskov na lokalite Šajdíkové Humence sa odstraňuje značná plocha borovicového lesa. Vyťažené plochy nad úrovňou hladiny podzemnej vody sa znovu zalesňujú. Do časti dobývacieho priestoru zasahuje regionálne biocentrum.

Maltárske piesky sa ťažia na ložisku Šaštín-Stráže. Ťažbou dochádza k záberu lesnej pôdy a odlesňovaniu. Súčasne vznikajú malé vodné plochy vhodné na prímestskú rekreáciu. Vyťažená časť ložiska nad hladinou podzemnej vody sa rekultivuje zalesnením.

Ťažba štrkopieskov, ktorá sa sústreďuje najmä do okresov Galanta a Dunajská Streda nepredstavuje výraznejší zásah do prírodného prostredia, nakoľko hlavné ťažobné kapacity sa sústreďujú na ťažbu štrkopieskov z vodnej nádrže Kráľová, existujúcich vodných plôch po ťažbe rašeliny (Veľký Grob), resp. na ťažbu z riečiska Váhu. Otváranie nových ťažobní štrkopieskov z rastlého terénu so záberom poľnohospodárskej pôdy sa v najbližšej časovej etape nepredpokladá. Po ukončení ťažby možno vhodnými rekultivačnými prácami vplyv ťažby minimalizovať a vodné plochy po ťažbe využiť na rekreačné, resp. vodohospodárske účely.

Ťažba tehliarskych surovín na území Trnavského kraja (Boleráz, Borský Jur) nepredstavuje výraznejší negatívny zásah do životného prostredia. Ťažbou dochádza k záberu pôdneho fondu, ktorý bude možné obnoviť rekultiváciou ťažbou dotknutých plôch s použitím humusovej skryvky.

Treba upozorniť na skutočnosť, že nie je v kompetencii UPN VÚC riešiť vzniknuté strety a kolízie medzi ťažbou nerastných surovín a ostatnými záujmami, najmä ochranou prírody v CHKO, resp. prvkami ÚSES. V návrhu ÚPN upozorňujeme na tieto strety a kolízie, ktoré je potrebné riešiť na úrovni príslušných orgánov, t.j. orgánov štátnej banskej správy, ťažobného rezortu a orgánov štátnej ochrany prírody. Pri riešení týchto stretov bude potrebné dôkladne zvážiť potrebu a význam ťaženej suroviny pre národné hospodárstvo a možnosti zosúladenia stretov s potrebou ochrany prírody a ekosystémov v CHKO M. Karpaty, resp. prvkoch ÚSES.

2.7.6.4 Ložiská rašeliny

Rašelina v zmysle Banského zákona sa nepovažuje za nerast, preto jej ložiská je potrebné hodnotiť osobitne.

Územie Trnavského kraja je bohaté na výskyt rašeliny, ktoré sa koncentrujú do okresov Dunajská Streda a Senica.

Žitný ostrov patrí k oblastiam s výskytom viacerých rozsiahlych slatinných rašelinísk. Rašelina tu vyplňa mŕtve ramená Dunaja, preto ložiská prevažne dosahujú veľkú dĺžku, pričom ich šírka je značne obmedzená.

K najväčším ložiskám patrí slatinné rašelinisko Hroboňovo - Povoda, ktoré dosahuje dĺžku až 18 km a jeho dve bočné užšie ramená takmer 12 km. V minulosti sa v menšom množstve ťažilo na viacerých úsekoch, najmohutnejšia východná časť rašeliniska bola od roku 1963 priemyselne exploatovaná bývalými Rašelinovými závodmi na výrobu kompostov. V súčasnosti ťažba rašeliny na tomto ložisku pokračuje. Prieskumom rašeliny na území okresu Dunajská Streda bolo zistených 23 ložísk rašeliny s celkovou výmerou 1039 ha a zásobou rašeliny 10 381 540 m³. Všetky rašeliniská boli hodnotené ako vhodné na komposty.

Na území okresu Galanta sa nachádza jedno z najväčších slatinných rašelinísk v SR na lokalite Pusté Úľany. Rašelinisko o rozlohe 588 ha a zásobe rašeliny v množstve 5,3 mil. m³ bolo vyťažené bývalými Rašelinovými závodmi Bratislava. Na vyťažených plochách sú väčšinou rybníky pre chov rýb a na časti sa ťažia štrkopiesky v dobývacom priestore Veľký Grob I.

Dalšou významnou oblasťou v kraji s výskytom rašelinísk je Záhorie. V okrese Senica bolo preskúmaných 7 ložísk rašeliny s výmerou 206,35 ha a zásobou rašeliny 3 956 200 m³. Najväčším ložiskom rašeliny o rozlohe 130 ha, exploatovaným v minulosti bývalými Rašelinovými závodmi Bratislava, je Cerová - Lieskové - Prievaly. Prípadné obnovenie ťažby by si vyžadovalo riešenie početných stretov záujmov (vojenský priestor, ochrana prírody, nároky bývalých majiteľov). Bude potrebné v záujme lepšieho využívania surovinových zdrojov územia riešiť možnosti obnovenia ťažby rašeliny na tomto ložisku.

V okrese Trnava sú overené len 4 menšie ložiská rašeliny s rozlohou 17,7 ha a kubatúrou 205 195 m³ rašeliny.

Prehľad ložísk rašeliny je v nasledovnej tabuľke. Treba upozorniť, že návrh na využitie jednotlivých ložísk nie je návrhom ÚPN VÚC Trnavského kraja, ale interpretácia výsledkov prieskumu ložísk rašeliny na Slovensku.

Tabuľka 108 Prehľad ložísk rašeliny

	Čís.	Názov ložiska-katastrálne územie	Výmera (ha)	Zásoby (m ³)	Návrh na využitie
Okres Dunajská Streda	1	Blahová - Malé Dvorníky	129,56	1014 630	komposty
	2	Orechová Potôň - Mliečany	64,37	539 300	komposty
	3	Hroboňovo - Povoda	351,32	4 951 850	komposty - lož.
	4	Mliečany	2,00	18 000	ťažbe
	5	Vrakúň 1	9,25	110 280	komposty
	6	Vrakúň 2	6,70	109 550	komposty
	7	Vrakúň 3	31,72	283 850	komposty
	8	Vrakúň 4	38,02	404 390	komposty
	9	Vrakúň 5	44,72	256 790	komposty
	10	Mad	40,38	301 050	komposty
	11	Boheľov	115,98	629 550	komposty
	12	Okoč	78,09	630 100	komposty
	13	Malá Lúč	22,62	197 200	komposty
	14	Kračany 1	5,12	31 300	komposty
	15	Kračany 2	11,05	77 100	komposty
	16	Jurová 1	20,10	152 850	komposty
	17	Jurová 2	2,48	23 450	komposty
	18	Jurová 3	9,80	85 500	komposty
	19	Gabčíkovo 1	4,34	41 600	komposty
	20	Gabčíkovo 2	40,24	406 700	komposty
	21	Gabčíkovo 3	2,79	22 500	komposty
	22	Gabčíkovo 4	1,50	15 000	komposty
	23	Baloň	7,00	70 080	komposty
		Spolu okres D. Streda	1 039,07	10 381 540	
Okres Senica	1	Šajdíkove Humence	19,64	67 700	ponechať
	2	Cerová-Lieskové-Prievaly	150,12	3 647 700	komposty
	3	Lakšárska Nová Ves	17,40	157 700	komposty
	4	Lakšárska Nová Ves 2	7,10	28 800	komposty
	5	Lakšárska Nová Ves 3	4,49	15 500	komposty
	6	Lakšárska Nová Ves 4	6,14	31 700	komposty
	7	Lakšárska Nová Ves 5	1,46	7 100	komposty
		Spolu okres Senica	206,35	3 956 200	
Okres Trnava	1	Dobrá Voda 1	11,45	160 375	ponechať
	2	Dobrá Voda 2	0,80	4 150	zalesniť
	3	Chtelnica 1	4,57	38 090	komposty
	4	Chtelnica 2	0,84	2 580	zalesniť
		Spolu kraj Trnava	1 263,08	14 542 935	